



«Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών »

«Επιστήμες Αγωγής»

Διπλωματική Εργασία

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)

The role of the adult educator in strengthening the expectations of adult learners in the Penitentiary Stores of Second Chance Schools (SDE)

Μαρία Ηλία

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Σοφία Καλογρίδη

Πάτρα, Αύγουστος 2021

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Μαρίας Ηλία, που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η Μαρία Ηλία εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίας στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της Μαρίας Ηλία, ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Η Μαρία Ηλία διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.



Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)

The role of the adult educator in strengthening the expectations of adult learners in the Penitentiary Stores of Second Chance Schools (SDE)

Μαρία Ηλία

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Σοφία Καλογρίδη

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Γεώργιος Βορβυλάς

Πάτρα, Αύγουστος 2021

«Ευχαριστίες ή αφιέρωση»

Η ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, στο τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών, δεν θα ήταν εφικτή χωρίς την πολύτιμη βοήθεια σημαντικών προσώπων, τους οποίους αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά.

Καταρχάς, θέλω να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κυρία Σοφία Καλογρίδη, η οποία στάθηκε αρωγός καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της εργασίας μου και με προθυμία και ενθάρρυνση, με παρότρυνε να συνεχίσω παρά τις δυσκολίες που αντιμετώπισα. Έπειτα, θέλω να ευχαριστήσω και τον συνεπιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Γεώργιο Βορβυλά για τη συμβολή του στην ολοκλήρωση της εργασίας μου.

Εν συνεχεία, είναι σημαντικό να αναφέρω τη συμπαράσταση, όχι μόνο κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της διπλωματικής μου, αλλά καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, τις συμφοιτήτριες μου, Λιλή, Γαρυφαλλιά, Κωνσταντίνα, Φωτεινή και Αγορίτσα, οι οποίες ήταν πραγματικό στήριγμα για εμένα, καθώς υπήρχε αλληλοκατανόηση και αλληλοβοήθεια σ' αυτό το δύσκολο αλλά συνάμα συναρπαστικό ταξίδι της γνώσης.

Επιπλέον, θέλω να ευχαριστήσω θερμά την οικογένειά μου και ιδιαίτερα τη μητέρα μου και την αδερφή μου, καθώς και τον άντρα μου, οι οποίοι έδειξαν αμέριστη κατανόηση και υπομονή καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου και κυρίως την τελευταία χρονιά.

Τέλος, θέλω να αφιερώσω αυτήν τη διπλωματική εργασία στη μνήμη της φίλης μου Αγλαΐας, η οποία με έμαθε «να αγωνίζομαι και να παίρνω ανάσα», όπως συνήθιζε να λέει, «καθώς η ζωή μας στέλνει ό,τι και όσα μπορούμε να αντέξουμε».

Περίληψη

Η δημιουργία Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) δίνει την ευκαιρία σε μια μερίδα ανθρώπων να αποκτήσουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες που είναι απαραίτητες, προκειμένου να αποκτήσουν το απολυτήριο γυμνασίου. Ειδικότερα, η ίδρυση σχολείων δεύτερης ευκαιρίας εντός σωφρονιστικών καταστημάτων αποτελεί έναυσμα για τη δημιουργία μιας κοινωνίας που σέβεται τους ανθρώπους της, ακόμα και όταν αυτοί είναι παραβατικοί, καθώς τους δίνει την ευκαιρία να επαναπροσδιορίσουν τα λάθη τους και να ενταχθούν ομαλά μέσα σε αυτήν. Καθοριστικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή διαδραματίζουν οι εκπαιδευτές-τριες που διδάσκουν στα σχολεία αυτά, καθώς καλούνται να υιοθετήσουν πολυδιάστατο ρόλο ώστε να οδηγήσουν τους εκπαιδευόμενους στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Ο στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων, που εκπαιδεύουν φυλακισμένους, για την ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων στο ζήτημα της εκπαίδευσής τους. Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, με εργαλείο συλλογής δεδομένων τη συνέντευξη, στην οποία πήραν μέρος δέκα εκπαιδευτές που υπηρετούν σε σχολεία σωφρονιστικών καταστημάτων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι εκπαιδευτές τονίζουν τον πολύπλευρο ρόλο τους και εστιάζουν κυρίως στον παιδαγωγικό τους ρόλο, καθώς και στον ρόλο του εμπνευστή. Θεωρούν πως είναι βοηθητικοί απέναντι στους εκπαιδευόμενους και προσπαθούν με την επιβράβευση, την ενθάρρυνση και τη συζήτηση να ενισχύσουν την αυτοπεποίθηση των εκπαιδευόμενων και να τους μετασχηματίσουν σε γνωστικό και κοινωνικό επίπεδο. Τα κυριότερα εμπόδια που προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία αφορούν κυρίως το υλικοτεχνικό υλικό, που δεν υπάρχει, και αυτό αποτελεί τροχοπέδη στο έργο των εκπαιδευτών, καθώς και οι συνθήκες διαβίωσης των εκπαιδευόμενων, που επηρεάζουν την ψυχολογία τους και δυσκολεύουν τις σχέσεις επικοινωνίας, δημιουργώντας διάφορα προβλήματα. Τέλος, οι εκπαιδευτές υποστηρίζουν πως η συζήτηση συμβάλλει όχι μόνο για την επίλυση όλων των προβλημάτων που προκύπτουν, αλλά αποτελεί πανάκεια για την προσέγγιση και την επικοινωνία με όλους τους εκπαιδευόμενους.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Λέξεις – Κλειδιά

Σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, σωφρονιστικά καταστήματα, ευάλωτες ομάδες, ρόλος εκπαιδευτών ενηλίκων, προσδοκίες εκπαιδευτών, ενδυνάμωση εκπαιδευόμενων.

Abstract

The creation of Second Chance Schools gives the opportunity to a portion of people to acquire the knowledge, skills and abilities that are necessary in order to acquire the high school baccalaureate. In particular, the establishment of second-chance schools within penitentiaries is a trigger for the creation of a society that respects its people, even when they are delinquent, as it gives them the opportunity to redefine their mistakes and integrate smoothly into it. The educators, who teach in these schools, play a decisive role in this effort, as they are called to adopt a multidimensional role in order to lead the trainees to the desired result. The target of this paper is to explore the views of adult educators who train prisoners, in order to strengthen the expectations of the learners in the issue of their education. For the research, a qualitative methodological approach was used, with a data collection tool the interview, where ten educators who serve in schools of prison stores. According to the results of the research, the trainers emphasize their multifaceted role and focus mainly on their pedagogical role as well as on the role of the animator. They believe that they are auxiliary towards the trainees and trying with rewarding, encouraging and discussing to enhance the self-confidence of trainees and transform them into a cognitive and social level. The main obstacles that arise during the educational process mainly concern the material and technical material, which does not exist, and this is a brake on the work of the trainers, as well as the living conditions of the trainees, which affect their psychology and complicate communication relationships, creating various problems. Finally, the trainers argue that the discussion not only contributes to solving all the problems that arise, but is a panacea for approaching and communicating with all learners.

Keywords

Second chance schools, penitentiaries, vulnerable groups, role of adult educators, expectations of educators, empowerment of learners.

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Abstract.....	7
Εισαγωγή	11
Α΄ Θεωρητικό μέρος.....	14
1^ο Κεφάλαιο: Ο θεσμός των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)	15
1.1 Εισαγωγικά	15
1.2 Ορισμός των ΣΔΕ	15
1.3 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στην Ελλάδα	16
1.4 Χαρακτηριστικά των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας.....	18
1.5 Δομή και οργάνωση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας	19
1.6 Τα προγράμματα σπουδών των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας.....	21
1.7 Τα ΣΔΕ των σωφρονιστικών καταστημάτων	22
1.7.1 Το νομοθετικό πλαίσιο εκπαίδευσης στις φυλακές	23
1.7.2 Η εκπαίδευση εντός των φυλακών	25
1.8 Σχολεία δεύτερης ευκαιρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	26
1.9 Σύνοψη.....	28
2^ο Κεφάλαιο : Εκπαίδευση Ενηλίκων	29
2.1 Εισαγωγικά	29
2.2 Εκπαίδευση Ενηλίκων	29
2.3 Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων	31
2.4 Οι ευπαθείς ομάδες και ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων	34
2.4.1 Οι ευπαθείς ομάδες και ο κοινωνικός αποκλεισμός	34
2.4.2 Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στις ευπαθείς ομάδες.....	36
2.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων σε ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων	39
2.5.1 Οι προσδοκίες των εκπαιδευτών ενηλίκων.....	41
2.5.2 Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές στα ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων.....	43
2.6 Σύνοψη.....	45
3^ο Κεφάλαιο: Βιβλιογραφική ανασκόπηση ερευνών	46
3.1 Εισαγωγικά	46

3.2 Ανασκόπηση προηγούμενων ερευνών για τον ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων σε σωφρονιστικά καταστήματα	46
3.3 Η σπουδαιότητα της παρούσας έρευνας	49
3.4 Σύνοψη	50
Β' Ερευνητικό μέρος.....	51
4^οΚεφάλαιο: Μεθοδολογία της έρευνας.....	52
4.1 Εισαγωγικά	52
4.2 Στόχος της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα της	52
4.3 Μεθοδολογική προσέγγιση	53
4.4 Οι συμμετέχοντες στην έρευνα	54
4.5 Το ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων	57
4.6 Η διαδικασία συλλογής των ερευνητικών δεδομένων	59
4.7 Η διαδικασία ανάλυσης δεδομένων	60
4.8 Σύνοψη	63
5^ο Κεφάλαιο: Αποτελέσματα της έρευνας και ανάλυση ποιοτικών δεδομένων ...	64
5.1 Εισαγωγικά	64
5.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ατομικών συνεντεύξεων.....	64
Α' ΑΞΟΝΑΣ : Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων	65
5.3 Σύνοψη	111
6^ο Κεφάλαιο: Συζήτηση.....	112
6.1 Περιορισμοί της έρευνας	119
6.2 Μελλοντικές προτάσεις	120
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	122
Ελληνική Βιβλιογραφία	122
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	126
Παράρτημα Α: Το Πρωτόκολλο Συνέντευξης.....	128
Παράρτημα Β: Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις	131

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Το προφίλ των εκπαιδευτικών ως προς την ηλικία, το επίπεδο σπουδών, την ειδικότητα, την εργασιακή κατάσταση, την προϋπηρεσία, την εμπειρία, τα σεμινάρια εκπαίδευσης ενηλίκων και σεμινάρια στην ειδική αγωγή.....	56
Πίνακας 2 Βασικοί ρόλοι εκπαιδευτών ενηλίκων των ΣΔΕ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα (σχολικό έτος 2021).....	66
Πίνακας 3 Ρόλοι που θα έδιναν στον εαυτό τους οι εκπαιδευτές ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα(σχολικό έτος 2021).....	69
Πίνακας 4 Προσωπικός ρόλος υιοθέτησης των εκπαιδευτών ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα (σχολικό έτος 2021).....	71
Πίνακας 5 Επιθυμητός ρόλος εκπαιδευτή σύμφωνα με τους εκπαιδευόμενους ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα (σχολικό έτος 2021).	71
Πίνακας 6 Οι προσδοκίες των εκπαιδευόμενων από τη εκπαίδευση ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα(σχολικό έτος 2021)	79

Εισαγωγή

Σ έναν κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται η ανάγκη για κοινωνική καταξίωση μέσω της απόκτησης γνώσεων, μοιάζει όλο και πιο επιτακτική. Η ανάγκη αυτή φαίνεται πως υπάρχει ιδιαίτερα στους ανθρώπους εκείνους που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες. Η εκπαίδευση ενηλίκων λοιπόν έρχεται να καλύψει την ανάγκη αυτή, κι αυτό φαίνεται από την ραγδαία εξέλιξη της τα τελευταία χρόνια.

Η εκπαίδευση ενηλίκων διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην εκπαίδευση και στην εξέλιξη των ανθρώπων και κυρίως των κοινωνικά ευάλωτων, όπως είναι για παράδειγμα οι εκπαιδευόμενοι σε σωφρονιστικά καταστήματα. Οι εκπαιδευτές ενηλίκων κατέχουν ξεχωριστή θέση στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς καλούνται να αναλάβουν πολλούς και διαφορετικούς ρόλους, ώστε να φέρουν εις πέρας το δύσκολο έργο τους. Πιο συγκεκριμένα οι εκπαιδευτές ενηλίκων, που εργάζονται σε σχολεία σωφρονιστικών καταστημάτων καλούνται να καλλιεργήσουν το πνεύμα και την κριτική σκέψη των ανθρώπων αυτών, και να τους προετοιμάσουν κατάλληλα, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε δυσκολία προκύψει κατά την επανένταξή τους στην κοινωνία.

Η ανάδειξη του πολύπλευρου ρόλου που κατέχει ο εκπαιδευτής ενηλίκων και κυρίως ο εκπαιδευτής ενηλίκων σωφρονιστικών καταστημάτων, υπήρξε η αφορμή για να ξεκινήσει η συγγραφή της παρούσας εργασίας. Το ενδιαφέρον της ερευνήτριας για τον ρόλο που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής που διδάσκει σε φυλακές, ανέκυψε κατά την διάρκεια των σπουδών της στο μεταπτυχιακό "Επιστήμες Αγωγής" του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, και συγκεκριμένα κατά την παρακολούθηση της θεματικής ενότητας "Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων", όταν κλήθηκε να παραδώσει την τέταρτη εργασία της ενότητας, η οποία είχε σχέση με τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες που υφίστανται στην κοινωνία μας. Η ερευνήτρια ευαισθητοποιήθηκε τόσο πολύ πάνω στο θέμα των ευάλωτων ομάδων, όντας και η ίδια άτομο που ανήκει σε ευάλωτη ομάδα, λόγω ενός προβλήματος υγείας που αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια, ώστε αποφάσισε να ασχοληθεί με το συγκεκριμένο θέμα, και το συγκεκριμένο πλαίσιο και να το διερευνήσει περαιτέρω.

Η παρούσα εργασία θεωρείται σημαντική, καθώς δίνει την ευκαιρία να εξετάσουμε κριτικά τον ρόλο που διαδραματίζουν οι εκπαιδευτές, που διδάσκουν σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας σε σωφρονιστικά καταστήματα. Μέσα από την εργασία μας θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τον ρόλο που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής στην εκπαιδευτική διαδικασία που λαμβάνει χώρα σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα, και κυρίως να αναδείξουμε τον ρόλο που κατέχει για να ενδυναμώσει και να στηρίξει τις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων. Επιπλέον, θα προσπαθήσουμε να φέρουμε στο φως τα εμπόδια και τις δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και πώς οι ίδιοι συμβάλλουν ώστε να τα αντιμετωπίσουν και να τα μετατρέψουν σε προσδοκίες για τους εκπαιδευόμενους.

Ο στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων, που εκπαιδεύουν φυλακισμένους, για την ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευσή τους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν για τον σκοπό της έρευνάς μας και στα οποία στηρίζεται αυτή είναι τα εξής:

1. Πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτές τον ρόλο τους στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των φυλακισμένων, κατά τη διάρκεια παρακολούθησης ενός προγράμματος εκπαίδευσης ενηλίκων;
2. Ποιες είναι οι προσδοκίες των εκπαιδευτών από ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων που απευθύνεται σε φυλακισμένους ως προς την εκπαίδευση αυτών;
3. Ποια θεωρούν οι εκπαιδευτές ότι είναι τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια ενός προγράμματος εκπαίδευσης;
4. Ποιες είναι οι ενέργειες των εκπαιδευτών ενηλίκων για την άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι και πώς αυτές οι ενέργειες συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων;

Η παρούσα εργασία δομείται από δυο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το πρώτο μέρος, το θεωρητικό, περιλαμβάνει τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας, δίνεται ένας σύντομος

ορισμός και στη συνέχεια παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά τους, η δομή και η οργάνωσή τους, τα προγράμματα σπουδών που έχουν, γίνεται μια σύντομη αναφορά στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας στην Ελλάδα και στην Ευρώπη και τέλος παρουσιάζονται τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας εντός σωφρονιστικών καταστημάτων, η εκπαίδευση που παρέχεται εντός αυτών καθώς και το νομοθετικό πλαίσιο που κατέχουν. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων, οι προσδοκίες που τους διακατέχουν, τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, γίνεται μια σύντομη αναφορά στις ευπαθείς ομάδες και στον κοινωνικό αποκλεισμό που αυτές βιώνουν και στον ρόλο που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής στις ομάδες αυτές, καθώς και στον ρόλο του εκπαιδευτή στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας σωφρονιστικών καταστημάτων. Τέλος, γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για έρευνες που έχουν γίνει εντός σωφρονιστικών καταστημάτων και στα συμπεράσματα που έχουν βγει μέσα από αυτές και παρουσιάζεται η συμβολή και η σπουδαιότητα της έρευνάς μας.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας μας παρουσιάζουμε το ερευνητικό μέρος, πιο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στον στόχο της έρευνας και στα ερευνητικά της ερωτήματα, στη μεθοδολογία της έρευνας και στον τρόπο διεξαγωγής της, στην επιλογή τόσο των κατάλληλων εργαλείων όσο και των συμμετεχόντων σε αυτήν και στα αποτελέσματα που προκύπτουν μέσα από την ποιοτική ανάλυση αυτών. Τέλος, γίνεται ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας και σύγκριση αυτών με άλλες έρευνες, αναφέρουμε τους περιορισμούς που προκύπτουν από αυτήν, καθώς και τις σκέψεις για μελλοντικές έρευνες και παρουσιάζουμε τα συμπεράσματά μας.

Α΄ Θεωρητικό μέρος

1^ο Κεφάλαιο: Ο θεσμός των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)

1.1 Εισαγωγικά

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε τον θεσμό των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, τα οποία κατά συντομία θα τα αναφέρουμε ως ΣΔΕ στο υπόλοιπο της εργασίας. Πιο συγκεκριμένα θα προσδιορίσουμε τον ορισμό των ΣΔΕ, τα χαρακτηριστικά τους, τη δομή και την οργάνωση τους, όπως έχει διαμορφωθεί στον ελληνικό χώρο, αλλά και στον ευρωπαϊκό. Επιπλέον θα ορίσουμε το νομοθετικό πλαίσιο της εκπαίδευσης, όπως αυτό υφίσταται στις φυλακές, προσδιορίζοντας τον ρόλο της μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο.

1.2 Ορισμός των ΣΔΕ

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, είναι τα σχολεία εκείνα, που ακολουθούν τους κανόνες της δια βίου μάθησης και της εκπαίδευσης ενηλίκων. Τα σχολεία αυτά απευθύνονται σε ενήλικες, ηλικίας κυρίως 18 έως 30 ετών, αλλά και μεγαλύτερους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους, αφού για προσωπικούς λόγους δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση.

Ο όρος για τα ΣΔΕ διατυπώθηκε για πρώτη φορά το 1995 στο κείμενο «Λευκή Βίβλος» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και συγκεκριμένα στο «Διδασκαλία και μάθηση: προς την κοινωνία της μάθησης», και αφορά την εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων (Βεκρής, 2010· European Commission, 1995). Με βάση το κείμενο αυτό διατυπώθηκαν πέντε βασικοί στόχοι:

- Η παρότρυνση σε κάθε ευρωπαίο πολίτη ώστε να αποκτήσει νέες γνώσεις.
- Η στενή συνεργασία του σχολείου με τις τοπικές επιχειρήσεις.
- Η καταπολέμηση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού με κάθε μέσο.
- Η γνώση και η χρήση με επάρκεια τριών γλωσσών που να ομιλούνται σε ευρωπαϊκές χώρες από την πλευρά κάθε ευρωπαίου πολίτη.

- Η επένδυση στο χώρο της εκπαίδευσης να είναι ίση με εκείνη της οικονομίας (Βεκρής, 2010).

Σκοπός της δημιουργίας αυτής της κατηγορίας σχολείων σύμφωνα με την «Λευκή Βίβλο» είναι να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της περιθωριοποίησης και του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν τα άτομα, που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο (European Commission, 1995). Μέσα λοιπόν από αυτά τα σχολεία, δίνεται μια δεύτερη ευκαιρία όχι μόνο στους ανθρώπους αυτούς που επιθυμούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους, αλλά και γενικότερα στο ελληνικό σχολείο (Βεκρής 2010).

Η θεσμοθέτηση των ΣΔΕ στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε με την ψήφιση του Νόμου 2525/97 (ΦΕΚ Α 188/ 23-09-1997). Ο συγκεκριμένος τύπος σχολείων εποπτεύεται από το Ινστιτούτο Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης, το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΦΕΚ Β/ 1861/08-07-2014). Η ίδρυση των ΣΔΕ έγινε με βάση τη συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με τη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης. Το πρώτο ΣΔΕ δημιουργήθηκε στην Ελλάδα στον Δήμο Περιστερίου το 2000 και στηρίχτηκε σε τρεις βασικές αρχές με βάση και τις οποίες λειτούργησε. Οι αρχές αυτές ήταν καταρχάς το ευέλικτο πρόγραμμα του ΣΔΕ να ικανοποιεί τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων, βοηθώντας τους να συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες του σχολείου. Δεύτερον, οι εκπαιδευόμενοι να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε δυσκολία προκύψει και τρίτον το εκπαιδευτικό και συμβουλευτικό προσωπικό να είναι άρτια καταρτισμένο, ώστε να ανταποκρίνεται με επιτυχία στο δύσκολο έργο του.

1.3 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στην Ελλάδα

Ένα μεγάλο ποσοστό νέων έχουν εγκαταλείψει το σχολείο πριν ολοκληρώσουν την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα αυτά να αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα όσον αφορά την επαγγελματική τους αποκατάσταση, καθώς βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Ο κοινωνικός αποκλεισμός

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

που βιώνουν τα άτομα αυτά, προέρχεται κυρίως από την επαγγελματική περιθωριοποίηση την οποία υφίστανται. Η ανάγκη για την ίδρυση σχολείων που θα βοηθήσουν στην εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού μοιάζει να είναι επιτακτική και στον ελληνικό χώρο.

Έτσι λοιπόν, η θεσμοθέτηση για την ίδρυση των ΣΔΕ στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε με τον νόμο 2525/97, στο ΦΕΚ 188/23-9-1997. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου προβλέπονται τα άτομα που φοιτούν στα ΣΔΕ να είναι ηλικίας 18 ετών και άνω χωρίς να οριοθετείται μια συγκεκριμένη ηλικία. Το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων έρχεται σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και εφαρμόζονται ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα, προκειμένου να εξασφαλιστούν όλες οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ομαλή λειτουργία των σχολείων. Η εκπαίδευση γίνεται με ταχείς ρυθμούς και οι απόφοιτοι λαμβάνουν απολυτήριο γυμνασίου.

Το πρώτο ΣΔΕ στην Ελλάδα ξεκίνησε να λειτουργεί πιλοτικά το 2000 στην περιοχή του Περιστερίου, μια επιλογή καθόλου τυχαία, καθώς η συγκεκριμένη περιοχή σημείωνε υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού και ανεργίας (Βεκρής, 2010). Τον επόμενο χρόνο ιδρύονται πειραματικά άλλα τέσσερα ΣΔΕ στις Αχαρνές, στην Πάτρα, στην Τυλισό Ηρακλείου Κρήτης και στη Θεσσαλονίκη (Βεκρής, 2010). Το 2003 ιδρύονται άλλα δεκατρία ΣΔΕ στον ελληνικό χώρο στις περιοχές Αγρινίου, Αλεξανδρούπολης, Γιαννιτσών, Δράμας, Ιεράπετρας Κρήτης, Ιωαννίνων, Καλλιθέας, Κομοτηνής, Κορυδαλλού, Μυτιλήνης, Πύργου και Λάρισας.

Κατά την περίοδο 2000 – 2003 διαμορφώθηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά και οι αρχές των ΣΔΕ στην Ελλάδα και κατατέθηκε η Υπουργική Απόφαση 2373/2003 που αφορούσε την οργάνωση και τη λειτουργία των σχολείων αυτών. Σήμερα λειτουργούν συνολικά εβδομήντα έξι ΣΔΕ σε όλη την ελληνική επικράτεια και από αυτά τα δώδεκα έχουν ιδρυθεί μέσα σε σωφρονιστικά καταστήματα και τα είκοσι τρία λειτουργούν ως παραρτήματα.

1.4 Χαρακτηριστικά των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Τα ΣΔΕ αποτελούν ένα καινοτόμο εγχείρημα τόσο για τον ελληνικό, όσο και για τον ευρωπαϊκό χώρο, έχοντας μεταρρυθμιστικό χαρακτήρα, εισαγάγουν νέες μορφές διδασκαλίας και νέα προγράμματα (Βεκρής, 2010). Βασικός στόχος των ΣΔΕ είναι να βοηθήσει τα άτομα εκείνα που δεν έχουν τα απαραίτητα προσόντα, ούτε τις ικανότητες και δεξιότητες που απαιτεί η αγορά εργασίας, ώστε να ολοκληρώσουν με επιτυχία την υποχρεωτική εκπαίδευση και να ενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία (Νόμος 3369/2005, άρθρο 3). Η εκπαίδευση στα σχολεία αυτά, διαφέρει παντελώς από εκείνη των σχολείων της τυπικής εκπαίδευσης.

Τα βασικά χαρακτηριστικά που πλαισιώνουν τον θεσμό των ΣΔΕ προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του (όπου αναφ. στο Βεκρής 2010, EU 2001) είναι τα εξής:

- «Η κοινωνική σύμπραξη φορέων για την υποστήριξη των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας». Η συνεργασία τοπικών φορέων με κοινωνικούς φορείς είναι αναγκαία προκειμένου να υπάρξει ουσιαστική στήριξη και βοήθεια στα ΣΔΕ.
- Η εκπαίδευση στα ΣΔΕ εστιάζει στις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων, στα ενδιαφέροντα τους και κυρίως στις ανάγκες τους. Μέσα από ειδικά προσαρμοσμένα και ευέλικτα προγράμματα, γίνεται μια απόπειρα να πραγματοποιηθούν οι στόχοι που έχουν θέσει και να καλυφθούν οι ελλείψεις που έχουν οι εκπαιδευόμενοι, χωρίς βέβαια να αγνοούνται οι προσδοκίες τους.
- Τα μαθήματα έχουν ως στόχο την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων που δεν κατέχουν οι εκπαιδευόμενοι, μέσω τυπικών, μη τυπικών και άτυπων μορφών μάθησης. Τα προγράμματα σπουδών των ΣΔΕ περιλαμβάνουν μαθήματα, που αφορούν βασικές δεξιότητες όπως είναι η ανάγνωση, η γραφή και η αριθμητική, δεξιότητες κατάρτισης, κοινωνικές δεξιότητες, πληροφορική και ξένη γλώσσα.
- Η πληροφορική προωθείται ως το κύριο εργαλείο μάθησης καθώς αποτελεί κομβικό σημείο σύνδεσης με την αγορά εργασίας.
- Κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων στα ΣΔΕ λαμβάνονται υπόψη οι εμπειρίες των εκπαιδευόμενων, καθώς και η πραγματικότητα που οι ίδιοι βιώνουν, ώστε με τον τρόπο αυτόν να αποκτήσουν έναν δυναμικότερο ρόλο μέσα στην κοινωνία.

1.5 Δομή και οργάνωση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Τα ΣΔΕ είναι σχολεία που απευθύνονται σε ενήλικες και ακολουθούν μια διαφορετική δομή και λειτουργία σύμφωνα με τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων και της δια βίου μάθησης (Βεκρής, 2010). Τα ΣΔΕ διαφοροποιούνται από τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και υιοθετούν καινοτόμες οργανωτικές και παιδαγωγικές δομές με βάση την υπουργική απόφαση του 2003.

Το πρόγραμμα σπουδών που ακολουθείται στα ΣΔΕ είναι διαφορετικό από εκείνο των σχολείων της τυπικής εκπαίδευσης με βάση το περιεχόμενο τους, τη μεθοδολογία τους και την αξιολόγηση που επιδέχονται. Εφαρμόζονται δηλαδή διαφορετικές παιδαγωγικές πρακτικές, με σκοπό να συνδεθεί το σχολείο με την τοπική κοινωνία (Λάλος, 2011). Σύμφωνα με την έρευνα των Ανάγνου & Βεργίδη (2008) τα ΣΔΕ ακολουθούν όχι μόνο τη στρατηγική της συμπληρωματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, αλλά και τη στρατηγική της προσωπικής και κοινωνικο-πολιτιστικής ανάπτυξης.

Με βάση τον Νόμο 2525/97 την εποπτεία των ΣΔΕ αναλαμβάνει το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ), το οποίο υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ) μετονομάζεται σε Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ) με βάση το άρθρο 33 του Νόμου 3699/2008, και υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Η ΓΓΔΒΜ αποτελεί τον φορέα εκείνον που είναι αρμόδιος για τον σχεδιασμό και την λειτουργία των ΣΔΕ.

Τα ΣΔΕ σύμφωνα με τον Νόμο 4189/2013 πλαισιώνονται από τον διευθυντή, τον υποδιευθυντή, τους εκπαιδευτικούς, τον σύμβουλο σταδιοδρομίας, τον σύμβουλο ψυχολόγο και τους διοικητικούς υπαλλήλους.

Ο ρόλος του διευθυντή είναι καθοριστικής σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία των ΣΔΕ, καθώς είναι εκείνος που ασκεί και διαμορφώνει εκπαιδευτική πολιτική (Βεργίδης & Ασημάκη, 2008). Σύμφωνα με το ΦΕΚ Β 34/34/16.01.2008 ο διευθυντής είναι υπεύθυνος για τη διοίκηση του προσωπικού του ΣΔΕ, συνεργαζόμενος με τους τοπικούς φορείς προωθεί του στόχους του σχολείου, το

εκπροσωπεί σε δημόσιες συναντήσεις και γενικότερα έχει την ευθύνη για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών και την ομαλή λειτουργία του σχολείου (Βεργίδου, Βεργίδης & Υφαντή, 2018). Επιπλέον, ο διευθυντής τρεις ώρες εβδομαδιαίως καλείται να ασκήσει το διδακτικό του έργο.

Ο ρόλος του υποδιευθυντή περιορίζεται κυρίως σε διοικητικά θέματα και αναπληρώνει τον διευθυντή σε περίπτωση που εκείνος απουσιάζει.

Ο σύλλογος διδασκόντων αποτελείται από εκπαιδευτικούς που είναι αποσπασμένοι από τη δευτεροβάθμια και πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς ή και από εθελοντές εκπαιδευτικούς (Νόμος 4186/2013). Ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στα σχολεία αυτά, καθώς καλείται να διερευνήσει και να αξιολογήσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων ώστε να διαμορφώσει κατάλληλα το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Γενικότερα ο σύλλογος διδασκόντων λαμβάνει αποφάσεις για θέματα που αφορούν την επίδοση και την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων.

Ο σύμβουλος σταδιοδρομίας είναι υπεύθυνος να παρέχει είτε ομαδική είτε ατομική συμβουλευτική στους εκπαιδευόμενους, μία φορά την εβδομάδα από μία ώρα. Ο σύμβουλος σταδιοδρομίας δίνει τις απαραίτητες πληροφορίες και συμβουλές για την κατάσταση της αγοράς εργασίας και παρέχει την κατάλληλη υποστήριξη στους εκπαιδευόμενους, ώστε να επωφεληθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Ουσιαστικά ο ρόλος του συμβούλου σταδιοδρομίας σχετίζεται άμεσα με την αγορά εργασίας, καλύπτοντας τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων.

Ο σύμβουλος ψυχολόγος είναι υπεύθυνος για την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης των εκπαιδευόμενων, κυρίως πάνω σε θέματα ψυχολογικής ενδυνάμωσης, μία φορά εβδομαδιαίως. Πιο συγκεκριμένα υποστηρίζει, ενημερώνει, συμβουλεύει και βοηθά τους εκπαιδευόμενους να αντιμετωπίσουν διάφορες δυσκολίες και προβλήματα που παρουσιάζονται στην καθημερινότητά τους.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό πως καθένας, από διαφορετική οπτική γωνία κατέχει έναν σημαντικό και συνάμα χρήσιμο ρόλο για την ομαλή λειτουργία των ΣΔΕ. Ο καθένας λοιπόν ξεχωριστά, αλλά και όλοι μαζί ως ομάδα, από τον διευθυντή

έως τα διοικητικά μέλη, με την ενεργή συμμετοχή τους, συμβάλλουν αδιαλείπτως στον αγώνα για την εύρυθμη λειτουργία των ΣΔΕ.

1.6 Τα προγράμματα σπουδών των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Τα προγράμματα σπουδών στα ΣΔΕ σχεδιάζονται με βάση τις τρεις βασικές αρχές, που ακολουθούν και οι αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων με βάση το άρθρο 2 του Νόμου 5959/ ΦΕΚ 1861-08.07.2014. Πιο συγκεκριμένα με βάση το άρθρο αυτό όλοι οι εκπαιδευόμενοι υποστηρίζονται από τα εκπαιδευτικά μέσα που χρησιμοποιούνται. Η στήριξη που παρέχεται στους εκπαιδευόμενους καλύπτει όλους τους τομείς όπου ενδέχεται να παρουσιαστούν δυσκολίες, δηλαδή τον οικογενειακό, τον κοινωνικό ή τον εργασιακό χώρο. Τέλος το προσωπικό που στελεχώνει τα ΣΔΕ, προκειμένου να καλύψει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευομένων και να ανταποκριθεί με επιτυχία στο δύσκολο έργο του, θα πρέπει να είναι πλήρως καταρτισμένο, εκπαιδευτικά και επιστημονικά.

Η διάρκεια φοίτησης στα ΣΔΕ είναι δυο σχολικά έτη, τα οποία χωρίζονται σε δυο εννεάμηνα και περιλαμβάνουν ωρολόγιο πρόγραμμα 21 ωρών ανά εβδομάδα (Βεκρής, 2010). Τα μαθήματα πραγματοποιούνται καθημερινά από Δευτέρα έως Παρασκευή, απογευματινές ώρες. Τα προγράμματα σπουδών είναι ανοικτά, δίνοντας στους εκπαιδευτές μια σχετική ελευθερία ώστε να δημιουργήσουν και να διαμορφώσουν το εκπαιδευτικό υλικό με τέτοιο τρόπο, ώστε να καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες των εκπαιδευομένων (Κουτζεκλίδου & Λιοναράκης, 2019). Οι θεματικές ενότητες που καλύπτει αφορούν την ελληνική γλώσσα, τα μαθηματικά, την αγγλική γλώσσα, την πληροφορική, την τεχνολογία, την κοινωνική εκπαίδευση, την πολιτισμική και την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Τα προγράμματα σπουδών βασίζονται στην αρχή των πολυγραμματισμών, στον συνδυασμό δηλαδή των γραμματισμών και των δραστηριοτήτων που καλλιεργούν την ελεύθερη έκφραση των εκπαιδευομένων, έχοντας ως γνώμονα τις τέχνες και τον αθλητισμό (ΦΕΚ Β 1861/08.07.2014). Τα μαθήματα που διδάσκονται με τη μορφή των γραμματισμών καλύπτουν τον γλωσσικό γραμματισμό με έμφαση στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα, ο αριθμητικός γραμματισμός (μαθηματικά), ο

πληροφορικός γραμματισμός (πληροφορική), ο επιστημονικός γραμματισμός (φυσικές επιστήμες), ο κοινωνικός και ο περιβαλλοντικός γραμματισμός (Χοντολίδου, 2010).

Μέσα στα μαθήματα που προσφέρονται στα ΣΔΕ παρέχονται επιπλέον και υπηρεσίες συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού. Επίσης, δεν πρέπει να παραληφθεί το γεγονός ότι εντός των ΣΔΕ διοργανώνονται σχέδια δράσης που έχουν ως επίκεντρο τις τέχνες και τον αθλητισμό. Άλλωστε, κύριος στόχος των προγραμμάτων σπουδών των ΣΔΕ είναι να καλλιεργήσουν δεξιότητες και στάσεις στους εκπαιδευόμενους και να τους παρέχουν γνώσεις, ώστε να τους βοηθήσουν να ενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία και να εξασφαλίσουν μια θέση στην αγορά εργασίας (Βεκρής, 2010). Οι εκπαιδευόμενοι μετά την ολοκλήρωση των μαθημάτων που διδάσκονται, θα είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τον γραπτό και τον προφορικό λόγο με επάρκεια, θα είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και γενικότερα με την τεχνολογία και θα μπορούν να γνωρίζουν τις υποχρεώσεις τους αλλά και τα δικαιώματά τους ως ενεργά μέλη της κοινωνίας (Βεκρής, 2010).

1.7 Τα ΣΔΕ των σωφρονιστικών καταστημάτων

Η ίδρυση των ΣΔΕ εντός σωφρονιστικών καταστημάτων αποτελεί μια πρωτοπορία για την κοινωνία, καθώς μέσα από την εκπαίδευση που παρέχεται στα σχολεία αυτά, οι εκπαιδευόμενοι έχουν τη δυνατότητα να χαράξουν μια νέα πορεία στη ζωή τους. Μια πορεία που θα τους επιτρέψει να ενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία, συμμετέχοντας στα οικονομικά, πολιτιστικά και κοινωνικά δρώμενα αυτής, ως ενεργοί πολίτες και αφήνοντας πίσω τους το σκοτεινό παρελθόν τους μέσα στη φυλακή.

Η εκπαίδευση εντός των φυλακών επιτρέπεται, με βάση τις αποφάσεις του υπουργικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και ακολουθεί τις αρχές και τους στόχους της εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως ορίζεται και εκτός ορίων αυτών

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

(Council of Europe, 1990). Επιπρόσθετα, στο κείμενο που αφορά τις Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης Νο R(89) 12 προβλέπεται ότι η εκπαίδευση εντός σωφρονιστικών καταστημάτων είναι δικαίωμα όλων των κρατούμενων, λαμβάνοντας υπόψη τις εκπαιδευτικές ανάγκες αυτών (Βεργίδης, Ασημάκη & Τζιντζίδη, 2007).

Η θεσμοθέτηση της εκπαίδευσης σε σωφρονιστικά καταστήματα στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε με το άρθρο 70 του Νόμου 125/1967, με βάση το οποίο δικαίωμα στη μάθηση έχουν όλοι οι πολίτες, είτε βρίσκονται εντός είτε εκτός ορίων φυλακής, καθώς η μάθηση και η εκπαίδευση αποτελεί πανάκεια για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ατόμου. Επιπλέον, με βάση τα άρθρα 34 και 35 του Σωφρονιστικού Κώδικα της Ελλάδος οι κρατούμενοι σε σωφρονιστικά καταστήματα έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα και σε διάφορα σχέδια δράσης που σχετίζονται με τη δημιουργική ενασχόληση του ελεύθερου χρόνου τους. Άλλωστε, η συμμετοχή τους στα προγράμματα αυτά, τους βοηθά όχι μόνο να καλύπτουν εποικοδομητικά τον χρόνο τους, αλλά και να επωφελούνται από ευεργετικά μέτρα, όπως είναι για παράδειγμα η χορήγηση άδειας.

Το πρώτο ΣΔΕ εντός σωφρονιστικών καταστημάτων ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 2004 στις δικαστικές φυλακές της Λάρισας. Σήμερα λειτουργούν συνολικά δώδεκα ΣΔΕ σε καταστήματα κράτησης σε όλη την χώρα. Πιο συγκεκριμένα τα καταστήματα κράτησης που λειτουργούν τα ΣΔΕ είναι στα Γρεβενά, στην Κέρκυρα, στη Θεσσαλονίκη, στον Κορυδαλλό, στη Λάρισα, στα Τρίκαλα, στον Ελαιώνα Θηβών, στον Δομοκό, στην Πάτρα, στα Χανιά, στο Μαλανδρίνο και στη Νιγρίτα Σερρών (Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, 2020).

1.7.1 Το νομοθετικό πλαίσιο εκπαίδευσης στις φυλακές

Πραγματοποιώντας μια αναδρομή στο παρελθόν, αντιλαμβάνεται κανείς πως αρχικά η εκπαίδευση εντός των φυλακών είχε θρησκευτικό και ηθικό χαρακτήρα, με κύριο σκοπό την εκμάθηση γραμμάτων από μέρους των φυλακισμένων, ώστε να είναι σε θέση να διαβάζουν τη βίβλο. Στη συνέχεια, με τις αλλαγές που πραγματοποιούνται

λόγω της βιομηχανικής επανάστασης σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο στην κοινωνία, ο σκοπός της εκπαίδευσης εντός των φυλακών αλλάζει. Συγκεκριμένα φαίνεται πως η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων γίνεται πρωταρχικός στόχος της εκπαίδευσης, καθώς τα άτομα που εκτίουν την ποινή τους, θα πρέπει να αποκτήσουν τα κατάλληλα εφόδια, ώστε να επανενταχθούν ομαλά στην κοινωνία (Βεργίδης και συν., 2007).

Θα περάσουν πολλά χρόνια έως ότου η εκπαίδευση εντός των φυλακών θα συμπεριληφθεί και θα αναγνωριστεί ως μέρος της σωφρονιστικής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα με την κατάργηση της τιμωρίας ως ποινής δίνεται περισσότερο βάρος στο σωφρονισμό των φυλακισμένων με την εκπαίδευση να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην όλη διαδικασία (Ryan, 1995) (όπ. αναφ. στο Πέτσας, 2017). Η εκπαίδευση λοιπόν αποτελεί μονόδρομο για την ομαλή επανένταξη των φυλακισμένων στην κοινωνία μετά την αποφυλάκιση τους.

Η εκπαίδευση αποτελεί αναντίρρητα δικαίωμα, που πρέπει να έχουν όλοι οι πολίτες. Στη χώρα μας το δικαίωμα στην εκπαίδευση κατοχυρώνεται συνταγματικά με βάση το άρθρο 16 του Συντάγματος της Ελλάδας. Έτσι λοιπόν το κράτος θα πρέπει να παρέχει δωρεάν παιδεία σε όλους τους πολίτες, ακόμα κι αν αυτοί βρίσκονται εντός φυλακών.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση στην Ελλάδα κατοχυρώνεται επίσης και με τον Σωφρονιστικό Κώδικα (Νόμος 2776/1999) και συγκεκριμένα με τα άρθρα 34 και 35 αυτού. Η εκπαίδευση που προσφέρεται εντός σωφρονιστικών καταστημάτων με βάση τον Σωφρονιστικό Κώδικα αφορά μορφωτικά προγράμματα, που σχετίζονται με την επιμόρφωση και όχι με την αγωγή και τον σωφρονισμό των κρατούμενων. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό πως ακόμα και οι άνθρωποι που βρίσκονται εντός σωφρονιστικών καταστημάτων, ενώ στερούνται το δικαίωμα της ελευθερίας έχουν κατοχυρωμένο το δικαίωμα τους στην εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση εντός των φυλακών σύμφωνα με τις Συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου απευθύνεται σε όλους τους κρατούμενους, οι οποίοι μπορούν προαιρετικά να συμμετέχουν στα διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα,

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

καλλιεργώντας το πνεύμα τους και γενικότερα τη συνολική τους υπόσταση (Σπυράκη, 2016). Άλλωστε σχετική αναφορά για τις βασικές αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων γίνεται και στο κείμενο Rec (89) 12 με βάση το οποίο η εκπαίδευση εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων θα πρέπει να είναι ίδια με εκείνη που παρέχεται εκτός αυτών, έχοντας ως στόχο την ολιστική εκπαίδευση του ατόμου, ώστε να προετοιμαστεί κατάλληλα για την επανένταξη του στην κοινωνία (Ρηγούτσου, 2005).

Επιπρόσθετα είναι σημαντικό να αναφέρουμε την ύπαρξη και τη λειτουργία του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας Καταστημάτων Κράτησης, και συγκεκριμένα του Τύπου Α και Β, βάσει της Υπουργικής Απόφασης 55819/2003, καθώς επίσης και των καταστημάτων Κράτησης Νέων, βάσει της Υπουργικής Απόφασης 62367/2005. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας των σωφρονιστικών καταστημάτων λειτουργούν ακολουθώντας τη νομοθεσία και τους κανονισμούς αυτούς.

1.7.2 Η εκπαίδευση εντός των φυλακών

Η εκπαίδευση μέσα σε σωφρονιστικά καταστήματα βοηθά τους έγκλειστους να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες ώστε να βελτιώσουν την αυτοεκτίμηση και την αυτοπεποίθηση τους (Βεργίδης, 2008). Βασικός στόχος της εκπαίδευσης είναι να δοθούν οι κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές στους εκπαιδευόμενους ώστε να ενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία και να μειωθεί η εγκληματικότητα που την καταδυναστεύει. Επομένως, η εκπαίδευση εντός των φυλακών ανοίγει έναν διάλογο επικοινωνίας με τον έξω κόσμο και βοηθάει τους έγκλειστους να προετοιμαστούν για την κοινωνική τους επανένταξη (Δημητρούλη, Θέμελη & Ρηγούτσου, 2006).

Η εκπαίδευση στις φυλακές στην Ελλάδα ξεκίνησε από το 1984 με διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα που διοργάνωσε η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (Ρηγούτσου, 2005). Τα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα είχαν ως στόχο όχι μόνο την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των έγκλειστων εκπαιδευόμενων και των εκπαιδευτών τους, αλλά και την επιμόρφωση των σωφρονιστικών υπαλλήλων που εργάζονται στις φυλακές (Ρηγούτσου, 2005).

Ο τρόπος που λειτουργούν τα ΣΔΕ εντός σωφρονιστικών καταστημάτων δεν διαφοροποιείται από εκείνα που λειτουργούν εκτός αυτών. Πιο συγκεκριμένα ο χρόνος φοίτησης σε αυτά είναι δυο χρόνια, το εβδομαδιαίο πρόγραμμα καλύπτει μαθήματα 21 ωρών, η διδασκαλία των γραμματισμών εξακολουθεί να υφίσταται και σε αυτά, ενώ και η αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων γίνεται με τον ίδιο τρόπο. Επιπλέον παρέχονται και υπηρεσίες συμβουλευτικής προκειμένου να υποστηριχθεί η εκπαιδευτική διαδικασία και να ενημερωθούν οι εκπαιδευόμενοι πάνω σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση και την εργασία (Ρηγούτσου, 2005).

Ωστόσο, υπάρχουν και κάποιες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα ΣΔΕ εκτός ορίων φυλακών, καθώς το περιβάλλον αυτό έχει κάποιες ιδιαιτερότητες. Καταρχάς τα μαθήματα στα σχολεία αυτά πραγματοποιούνται πρωινές ώρες. Με βάση το ΦΕΚ Α 291/24-12-1999 η παρακολούθηση των μαθημάτων υπολογίζεται ως εργασία και αφαιρείται από την ποινή. Πιο συγκεκριμένα μία μέρα φοίτησης στα σχολεία αυτά ισοδυναμεί με δύο μέρες ποινής. Επιπλέον, η παρακολούθηση των μαθημάτων δεν αφορά όλους τους φυλακισμένους, αλλά εκείνους που καλύπτουν τα τυπικά προσόντα και λαμβάνουν τη σύμφωνη γνώμη του Πενταμελούς Συμβουλίου Εργασίας Κρατούμενων (ΦΕΚ Α 291/24-12-1999).

Η εκπαίδευση εντός των φυλακών μέσα από τα ΣΔΕ, επηρεάζει θετικά τη ψυχοσύνθεση όσων συμμετέχουν σε αυτήν. Μέσα από την εκπαίδευση καλλιεργείται το πνεύμα τους και η κριτική τους σκέψη και αυτό τους οδηγεί σε αναθεώρηση πραγμάτων και αξιών. Οι εκπαιδευόμενοι αντιλαμβάνονται τον νέο ρόλο που έχουν υιοθετήσει ως μαθητές, και ανακαλύπτουν στον εαυτό τους δεξιότητες, ικανότητες, ακόμη και ταλέντα που διαθέτουν, που ποτέ δεν μπορούσαν να φανταστούν. Έτσι λοιπόν, οι εκπαιδευόμενοι εντός σωφρονιστικών καταστημάτων υιοθετούν έναν νέο τρόπο σκέψης, κάνοντας όνειρα και ελπίζοντας σ' ένα μέλλον πιο ελπιδοφόρο, ακολουθώντας μια διαφορετική πορεία στη ζωή τους, άλλωστε αυτός θα πρέπει να είναι και ο βασικότερος στόχος της εκπαίδευσης εντός των φυλακών (Costelloe & Warner, 2014).

1.8 Σχολεία δεύτερης ευκαιρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Είναι γεγονός πως πολλές χώρες της Ευρώπης πλήττονται από υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής και από το φαινόμενο του αναλφαβητισμού, που κατακλύζει ένα μεγάλο μερίδιο ανθρώπων. Η απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων σ' έναν κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται, ξεπροβάλλει ως επιτακτική ανάγκη. Όλη αυτή η κατάσταση θέτει σε προβληματισμό πολλές ευρωπαϊκές χώρες, ώστε να βρουν τρόπους να αντιμετωπίσουν τα φαινόμενα αυτά.

Η πρώτη προσπάθεια για την αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού, της σχολικής διαρροής και του κοινωνικού αποκλεισμού πραγματοποιήθηκε το 1995 με μία πρόταση, που έγινε από την κυρία Creccon, μέλος της ευρωπαϊκής επιτροπής, για τη δημιουργία σχολείων δεύτερης ευκαιρίας ως πειραματικά προγράμματα για τα κράτη-μέλη της Ευρώπης (Βεκρής, 2010). Η ανταπόκριση από τα κράτη-μέλη ήταν άμεση και έτσι μεταξύ των ετών 1997 έως 1999 λειτούργησαν δεκατρία πιλοτικά προγράμματα.

Πιο συγκεκριμένα, ο θεσμός των ΣΔΕ λειτούργησε πιλοτικά σε 11 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 13 σχολεία τη χρονική περίοδο 1997 έως 1999 (Βεκρής, 2010). Οι πόλεις που ξεκίνησαν τα προγράμματα αυτά είναι οι εξής: Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ιταλία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία, Φιλανδία (Βεκρής, 2010). Η Γαλλία το 1997 λειτούργησε το πρώτο ΣΔΕ και ακολούθησε η Ολλανδία με τη δημιουργία ενός δικτύου πόλεων όπου λειτουργούσαν ΣΔΕ με σκοπό να ανταλλάξουν ιδέες και κυρίως εμπειρίες για να συνεργαστούν ώστε να προβάλλουν και να εξελίσσουν τον θεσμό των ΣΔΕ (Λάλος, 2011).

Τα προγράμματα που πραγματοποιούνται στα ΣΔΕ ακολουθούν τον οδηγό ίδρυσης, ο οποίος συντάχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1999 και ακολουθείται από πέντε βασικές αρχές (Βεκρής, 2010). Πιο συγκεκριμένα:

- Η συμμετοχή στα ΣΔΕ αφορά τα άτομα εκείνα, που δεν έχουν τα τυπικά προσόντα, ώστε να ενταχθούν μέσα στο κοινωνικό και επαγγελματικό πλαίσιο.
- Μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα των ΣΔΕ επιδιώκεται η κοινωνική ενσωμάτωση και η επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων.

- Η ίδρυση των ΣΔΕ γίνεται σε περιοχές, που πλήττονται από οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.
- Το εκπαιδευτικό προσωπικό που στελεχώνει τα ΣΔΕ είναι πλήρως καταρτισμένο, ώστε να ακολουθεί τις κατάλληλες εκπαιδευτικές μεθόδους για την κάλυψη των αναγκών των εκπαιδευόμενων.
- Υπάρχει συνεργασία των ΣΔΕ με τις τοπικές επιχειρήσεις και διάφορους τοπικούς φορείς (Βεκρής, 2010).

Ο σχεδιασμός και η οργάνωση των ΣΔΕ για κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποιήθηκε με βάση την εκπαιδευτική δομή που υπήρχε στην εκάστοτε χώρα και τις εκπαιδευτικές ανάγκες που κάθε μία από αυτές επεδίωκε να καλύψει. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί στον ευρωπαϊκό χώρο ένα δίκτυο από διαφορετικά μοντέλα ΣΔΕ, όπου κάθε χώρα είχε βάλει τη δική της σφραγίδα σε αυτό (Κάτσικας, 2012). Ωστόσο ο στόχος παρέμεινε κοινός σε όλες τις χώρες της Ευρώπης και δεν ήταν άλλος από την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων που δεν έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευση τους, ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία (Βεργίδης, 2010).

1.9 Σύνοψη

Στο παρόν κεφάλαιο έγινε προσπάθεια να παρουσιαστεί εν συντομία η ταυτότητα και η εξέλιξη της λειτουργίας των ΣΔΕ στην Ελλάδα, καθώς και των αντίστοιχων σχολείων στην Ευρώπη. Παρουσιάστηκαν συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των ΣΔΕ, η δομή και η οργάνωση τους, το πρόγραμμα σπουδών τους, το νομοθετικό πλαίσιο που τα περιβάλλει και έγινε μια σύντομη αναφορά στα ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων και στην εκπαίδευση που προσφέρεται εντός αυτού του πλαισίου. Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τον ρόλο που κατέχει ο εκπαιδευτής μέσα στα σχολεία αυτά, τις προσδοκίες τους, καθώς και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν.

2^ο Κεφάλαιο : Εκπαίδευση Ενηλίκων

2.1 Εισαγωγικά

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η πορεία που έχει διαδραματίσει η εκπαίδευση ενηλίκων από την εμφάνισή της έως και σήμερα και θα γίνει αναφορά στον ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων, επισημαίνοντας τον ρόλο που αυτός διαδραματίζει μέσα στα σχολεία που στεγάζονται σε σωφρονιστικά καταστήματα. Επιπλέον, θα γίνει αναφορά στις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και ιδιαίτερα στα άτομα εκείνα που βρίσκονται μέσα στο πλαίσιο των φυλακών, αναφέροντας τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο, καθώς και στις προσδοκίες που δημιουργούνται στα άτομα αυτά μέσα από την εκπαίδευση.

2.2 Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η εκπαίδευση ενηλίκων κάνει την εμφάνισή της ως ο εκπαιδευτικός κλάδος που είχε αρχικά ως στόχο να καταπολεμήσει τον αναλφαβητισμό, που έπληττε κυρίως τα λαϊκά στρώματα (Κόκκος, 2008). Στη συνέχεια η εκπαίδευση ενηλίκων δίνει τη βαρύτητα της στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, και για τον λόγο αυτόν δημιουργούνται διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα με σκοπό την επαγγελματική κατάρτιση και την κοινωνικοπολιτιστική ανάπτυξη των συμμετεχόντων (Κόκκος, 2008). Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός κλάδος στηρίζεται στην προσωπική, οικονομική και επαγγελματική ανάπτυξη των ατόμων, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους μέσα σε μια άκρως ανταγωνιστική κοινωνία (Samuel, 2008). Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η εκπαίδευση ενηλίκων δίνει την ευκαιρία σε όσους λαμβάνουν μέρος σε αυτήν να βελτιώσουν το μορφωτικό τους επίπεδο και να συμμετέχουν με ενεργητικό ρόλο στα κοινωνικά και οικονομικά δρώμενα.

Στην Ελλάδα η εκπαίδευση ενηλίκων έκανε την εμφάνισή της στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με μαθήματα που πραγματοποιήθηκαν από μορφωτικούς συλλόγους για τον αναλφαβητισμό, ενώ στις αρχές του 20^{ου} αιώνα διάφοροι εργατικοί σύλλογοι

οργανώνουν μαθήματα για τα μέλη τους (Κόκκος, 2008). Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου διοργανώνονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες όπως τα νυχτερινά σχολεία για την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού, ενώ μέχρι τη μεταπολίτευση πραγματοποιούνται μαθήματα και διάφορες επιμορφωτικές δραστηριότητες με επαγγελματικό χαρακτήρα, που απευθύνονται σε αγρότες ή και σε βιοτέχνες (Κόκκος, 2008). Από το 1950 κι έπειτα οι δραστηριότητες που αφορούν την επαγγελματική κατάρτιση εργαζομένων σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα πολλαπλασιάζονται, και η είσοδος της χώρας μας στην Ευρώπη επικροτεί τη ραγδαία αυτή αύξηση. Σήμερα παρατηρείται μια σωρεία προγραμμάτων που απευθύνεται στην επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων, τόσο από δημόσιους, όσο και από ιδιωτικούς φορείς (Κόκκος, 2008).

Ο όρος εκπαίδευση ενηλίκων αναφέρεται σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν ενήλικοι. Συχνά ο συγκεκριμένος όρος συγχέεται με τον όρο της δια βίου εκπαίδευσης, για τον λόγο αυτόν στη συνέχεια θα αποσαφηνίσουμε τον όρο εκπαίδευση ενηλίκων, παραθέτοντας τους ορισμούς που έχουν δοθεί από τους επίσημους διεθνείς οργανισμούς του εκπαιδευτικού τομέα.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την UNESCO (1976), εκπαίδευση ενηλίκων θεωρείται οποιαδήποτε εκπαιδευτική διεργασία λαμβάνει χώρα είτε εντός των ορίων της τυπικής εκπαίδευσης, είτε εκτός αυτής, με σκοπό τα άτομα που συμμετέχουν σε αυτήν να αποκτήσουν γνώσεις, ικανότητες, και τα κατάλληλα προσόντα ώστε να καταφέρουν να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους, αλλάζοντας στάσεις και συμπεριφορές και να μπορέσουν να συμμετέχουν ενεργά στα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δρώμενα (Rogers, 1999). Ακολούθως προσανατολίζεται και ο ορισμός που δόθηκε από τον ΟΟΣΑ (1977) με βάση τον οποίον η εκπαίδευση ενηλίκων αφορά κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα ή πρόγραμμα, που έχει ως σκοπό να καλύψει τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες μέσα από τις σπουδές, των ατόμων εκείνων που έχουν ξεπεράσει το ηλικιακό όριο της τυπικής εκπαίδευσης, ώστε να επιτύχουν τον στόχο τους (Rogers, 1999).

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι η εκπαίδευση ενηλίκων έχει εξελιχθεί σε έναν εκπαιδευτικό κλάδο, ο οποίος παρουσιάζει αλματώδη ανάπτυξη, κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες, λόγω των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο εκπαιδευτής ενηλίκων διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία και για τον λόγο αυτόν γίνεται λεπτομερής ανάλυση του ρόλου του στη συνέχεια της εργασίας μας.

2.3 Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων κατέχει μια πολύ σπουδαία θέση στην εκπαιδευτική διεργασία, καθώς συμβάλλει με ενεργό τρόπο στη διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού κλίματος που θα είναι κατάλληλο ώστε να συντελεστεί η μάθηση με επιτυχία. Ο εκπαιδευτής ενηλίκων διαφέρει από εκείνον της τυπικής εκπαίδευσης, όχι μόνο όσον αφορά τις μεθόδους και τις τεχνικές που εφαρμόζει, αλλά και τις αρχές τις οποίες ακολουθεί (Γιαννακοπούλου, 2008). Η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στον εκπαιδευτή ενηλίκων και τον εκπαιδευόμενο είναι διαφορετική από εκείνην του δασκάλου και του μαθητή ενός τυπικού παραδοσιακού σχολείου. Σε αυτό συμβάλλει και το γεγονός ότι οι ενήλικοι μαθαίνουν με διαφορετικό τρόπο από εκείνων των ανηλίκων (Γιαννακοπούλου, 2008).

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων σταματά να αποτελεί την αυθεντία που μεταλαμπαδεύει με στείρο τρόπο πληροφορίες και γνώσεις προς τους εκπαιδευόμενους, και μετουσιώνεται σε συντονιστή ενεργητικών διαδικασιών, προκειμένου να οδηγήσει τους εκπαιδευόμενους στη μάθηση και μέσω αυτής στην αλλαγή (Jarvis, 1987). Έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες στον ελληνικό χώρο (Καρατζά, 2005· Κόκκος, 2004), που μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων εμπλουτίζεται και διευρύνεται συνεχώς, χωρίς να περιορίζεται μόνο στην απλή και στείρα μεταφορά γνώσεων. Ο εκπαιδευτής λοιπόν σταματάει να χρησιμοποιεί δασκαλοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας και αναλαμβάνει ρόλο συντονιστικό και εμπνευστικό για τους εκπαιδευόμενους, οι οποίοι με τη βοήθειά του συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και οδηγούνται μέσα από αυτήν, στην προσωπική τους ανάπτυξη και ολοκλήρωση ως άτομα (Rogers, 1969).

Επιπλέον, ο εκπαιδευτής είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία ενός καλού και εποικοδομητικού κλίματος μέσα στην τάξη, όπου θα επικρατεί ο σεβασμός και η αλληλοβοήθεια και θα προωθείται η γνώση και η αυτοεκτίμηση των εκπαιδευόμενων (Κώττη, 2008). Σε ένα τέτοιο περιβάλλον επομένως ο εκπαιδευτής λειτουργεί με κατανόηση και σεβασμό απέναντι στους εκπαιδευόμενους, εκφράζει το ενδιαφέρον του για αυτούς και τους συμπεριφέρεται με εκτίμηση και κατανόηση, χωρίς να τους προσβάλλει και να τους δημιουργεί άγχος (Κώττη, 2008). Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι οι σχέσεις, που αναπτύσσονται μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενων στηρίζονται στην επικοινωνία, στον σεβασμό και στην ισότητα.

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων σύμφωνα με τη Γιαννακοπούλου (2008), προσδιορίζεται από τον διαφορετικό τρόπο που μαθαίνουν οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και το περιεχόμενο αυτής, καθώς και τις προκαταλήψεις και τις αντιλήψεις που έχουν εδραιωθεί σε σχέση με εμπειρίες του παρελθόντος για τον εκπαιδευτή και το εκπαιδευτικό υλικό. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στον εκπαιδευτή και τους εκπαιδευόμενους είναι ισότιμες, και στηρίζονται στη συζήτηση και στη διαπραγμάτευση, μέσα σε συνθήκες αμοιβαίου σεβασμού και κατανόησης (Γιαννακοπούλου, 2008). Ο εκπαιδευτής ενηλίκων αναλαμβάνει έναν δύσκολο και σύνθετο ρόλο, καθώς απέναντι του βρίσκονται εκπαιδευόμενοι οι οποίοι έχουν ήδη διαμορφώσει τις αντιλήψεις τους σε προσωπικό και σε μαθησιακό επίπεδο (Rogers, 1999).

Ένα μεγάλο εύρος ρόλων έχουν αποδοθεί για τον εκπαιδευτή ενηλίκων από πολλούς θεωρητικούς (Rogers, 2002· Jarvis, 2004· Courau, 2005· Noye&Pivetau, 2002) (όπ. αναφ. στο Γιαννακοπούλου, 2008), όπως είναι για παράδειγμα εκείνος του συντονιστή, του καταλύτη, του διαμεσολαβητή, του εμπυχωτή, του υποστηρικτή, του καθοδηγητή, του συμβούλου. Ο εκπαιδευτής ενηλίκων ανάλογα με τις συνθήκες που αντιμετωπίζει καλείται να υιοθετήσει και έναν από τους προαναφερθέντες ρόλους. Η πολυπλοκότητα που διακατέχει τους ρόλους αυτούς είναι εμφανής, καθώς διαθέτουν πιο πολύ συμπληρωματικό χαρακτήρα και λιγότερο αντιθετικό χαρακτήρα (Margo,

2002). Στη συνέχεια θα γίνει μια σύντομη αναφορά για καθέναν από τους παραπάνω ρόλους.

Ένας από τους ρόλους που αναλαμβάνει ο εκπαιδευτής ενηλίκων είναι εκείνος του συντονιστή, ρόλος που διαθέτει διττό χαρακτήρα. Πιο συγκεκριμένα ο εκπαιδευτής, ενώ βρίσκεται μέσα στην ομάδα ως ενεργό μέλος, συμμετέχει στις δραστηριότητες αυτής, αλλά ταυτόχρονα λειτουργεί σαν να είναι έξω από αυτήν, παρατηρώντας και συντονίζοντάς την (Γιαννακοπούλου, 2008). Η Τσιμπουκλή (2008) αναφέρει πως είναι πολύ σημαντικό ο εκπαιδευτής να γνωρίζει τα πάντα γύρω από την ομάδα του, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε δυσκολία προκύψει. Ο εκπαιδευτής λοιπόν διαθέτοντας τις κατάλληλες γνώσεις και εμπειρίες, συντονίζει την ομάδα του λειτουργώντας ως κριτής με κύριο στόχο να οδηγήσει τους εκπαιδευόμενους στην κατάκτηση των μαθησιακών τους στόχων (Γιαννακοπούλου, 2008).

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων ως υποστηρικτής, είναι να συμβάλλει στην ουσιαστική παροχή βοήθειας με οποιονδήποτε τρόπο, ώστε να κατευθύνει τους εκπαιδευόμενους στην επίτευξη των στόχων τους (Γιαννακοπούλου, 2008). Σύμφωνα με την Βαϊκούση (2008), ο εκπαιδευτής λειτουργεί ως εμψυχωτής της ομάδας, δημιουργώντας τις συνθήκες εκείνες που είναι απαραίτητες, ώστε να υπάρχει ουσιαστική και αποτελεσματική επικοινωνία, για να καταφέρουν οι εκπαιδευόμενοι να επιτύχουν τους στόχους τους. Ο εκπαιδευτής για να είναι σε θέση να αναλάβει τον ρόλο του υποστηρικτή- εμψυχωτή θα πρέπει να διαθέτει τις κατάλληλες δεξιότητες ώστε να μπορέσει να οδηγήσει τους εκπαιδευόμενους στην απόκτηση νέων γνώσεων, στην υιοθέτηση νέων στάσεων και συμπεριφορών, και στην καλλιέργεια των απαραίτητων δεξιοτήτων (Φραγκούλης, 2003).

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ως καταλύτης είναι να ενεργοποιεί τους εκπαιδευόμενους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία με τρόπο που να ξεφεύγει από τον παραδοσιακό τρόπο μετάδοσης γνώσεων (Γιαννακοπούλου, 2008). Ο εκπαιδευτής λοιπόν βάζει στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας τον εκπαιδευόμενο, ως ξεχωριστή προσωπικότητα, και του παρέχει αλόγιστα τη βοήθεια του, με απώτερο σκοπό να κατακτήσει τους εκπαιδευτικούς του στόχους (Rogers, 1999).

Επιπλέον, ο ρόλος του εκπαιδευτή ως καθοδηγητή είναι να υποστηρίζει, να ενθαρρύνει και να ενισχύει τους εκπαιδευόμενους καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ώστε να καταφέρουν να ξεπεράσουν οποιαδήποτε δυσκολία προκύψει, δοκιμάζοντας οι ίδιοι τις ικανότητες και τις δυνατότητες τους (Γιαννακοπούλου, 2008). Με τον τρόπο αυτόν ο εκπαιδευτής καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους στο να καλλιεργούν με ελευθερία τη σκέψη τους και να αποκτούν νέες γνώσεις και εμπειρίες μέσα από τη βιωματική μάθηση (Rogers, 1999).

Τέλος, ο εκπαιδευτής ενηλίκων αναλαμβάνοντας τον ρόλο του διαμεσολαβητή. Μέσα στα πλαίσια του συγκεκριμένου ρόλου ο εκπαιδευτής οφείλει να διαμορφώσει τις κατάλληλες συνθήκες και να οργανώσει τις δραστηριότητες εκείνες, που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων και στο αντικείμενο μάθησης τους, ώστε να τους οδηγήσει στην επιτυχή κατάκτηση της γνώσης (Γιαννακοπούλου, 2008).

2.4 Οι ευπαθείς ομάδες και ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων

2.4.1 Οι ευπαθείς ομάδες και ο κοινωνικός αποκλεισμός

Ο όρος ευπαθείς ομάδες εμφανίζεται στο Άρθρο 1 του Νόμου 4019/2011, σύμφωνα με τον οποίον τα άτομα που ανήκουν στην κατηγορία αυτήν δυσκολεύονται να συμμετέχουν στα κοινωνικά και οικονομικά δρώμενα, λόγω είτε κάποιας σωματικής αναπηρίας, είτε κοινωνικών και οικονομικών δυσκολιών. Στις ευπαθείς ομάδες ανήκουν δυο υποκατηγορίες ομάδων, οι ευάλωτες και οι ειδικές ομάδες. Κοινό χαρακτηριστικό των ατόμων, που ανήκουν στις ομάδες αυτές είναι οι προκαταλήψεις που βιώνουν και ο κοινωνικός αποκλεισμός που υφίστανται από την αγορά εργασίας (Τσιμπουκλή & Φίλλιπς, 2008).

Αναλυτικότερα, στην κατηγορία των ευάλωτων ομάδων ανήκουν τα άτομα εκείνα, που δεν μπορούν να ενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία κυρίως λόγω προβλημάτων από σωματικά και ψυχικά αίτια, ή λόγω της παραβατικής τους

συμπεριφοράς. Από την άλλη οι ειδικές ομάδες είναι ομάδες ανθρώπων που με οποιονδήποτε τρόπο βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και για τον λόγο αυτόν είναι αποκλεισμένες από την αγορά εργασίας (Τσιμπουκλή, 2008). Οι ομάδες αυτές πλαισιώνονται από άτομα που έχουν ιδιαίτερες ανάγκες όπως είναι άτομα με κινητικά προβλήματα, ψυχικά ασθενείς, μακροχρόνια άνεργοι, άτομα με παραβατική συμπεριφορά, χρήστες ουσιών, φυλακισμένοι και αποφυλακισμένοι, πρόσφυγες, μετανάστες, άστεγοι, γυναίκες μονογονεϊκών οικογενειών και κακοποιημένες γυναίκες (Βεργίδης, 2008· Τσιμπουκλή, 2008).

Είναι γεγονός πως στη σημερινή κοινωνία οι ευπαθείς ομάδες βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίστηκε κατά την δεκαετία του 1960 όταν η επιστήμη της κοινωνιολογίας ξεκίνησε να ασχολείται με την περιθωριοποίηση του ατόμου. Το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιθυμώντας να αντιμετωπίσει το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού, ανέθεσε το 1989 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον σχεδιασμό ενός προγράμματος με στόχο την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου, ενώ στην Ελλάδα ιδρύθηκε το 1990 «Το Εθνικό Παρατηρητήριο για την Καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού» (Αλεξιάδου, 2005).

Σύμφωνα με τον Τσιάκαλο (1998) κοινωνικός αποκλεισμός είναι η κατάσταση εκείνη κατά την οποία τα κοινωνικά και δημόσια αγαθά δεν δύναται να απορροφηθούν και η έλλειψή τους έχει ως επακόλουθο την ανέχεια και την περιθωριοποίηση μιας μερίδας ανθρώπων. Σύμφωνα με τον Παπασταμάτη (2010) μπορούμε να συναντήσουμε ήπιες μορφές αποκλεισμού όπως είναι για παράδειγμα η περιθωριοποίηση, αλλά και ακραίες μορφές που οδηγούν σε βίαιες και εγκληματικές πράξεις.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός σύμφωνα με τον Mazel (1996) (όπ. αναφ. στο Μουσούρου, 1998), διέρχεται από πέντε στάδια: α) το στάδιο του κινδύνου, όπου κάποιες ομάδες δείχνουν σημάδια περιθωριοποίησης, β) το στάδιο της απειλής, όπου τα άτομα μέσα από τον φόβο της απειλής οδηγούνται στον αποκλεισμό, γ) το στάδιο της αποσταθεροποίησης, όπου τα άτομα αντιμετωπίζουν τις δύσκολες καταστάσεις με αντίδραση στις απειλές, δ) το στάδιο της έκπτωσης, μέσα στο οποίο οι κοινωνικοί δεσμοί βάζονται με αποτέλεσμα να οδηγούνται στην ρήξη, χωρίς να υπάρχει σημάδι επαναφοράς τους και ε) το στάδιο του πραγματικού αποκλεισμού, όπου τα άτομα

βιώνουν την απόλυτη ρήξη στους κοινωνικούς δεσμούς, νιώθουν αδιαφορία, φόβο και αδυνατούν να επανενταχθούν στην κοινωνία.

Η εκπαίδευση γενικά αλλά και ο εκπαιδευτής ενηλίκων ειδικότερα, μπορούν να συμβάλλουν με ενεργό τρόπο στην καταπολέμηση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά δεν μπορούν να επιλύσουν εξολοκλήρου τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που προκύπτουν (Αλεξιάδου, 2005). Σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού διαδραματίζει ο εκπαιδευτής και ιδιαίτερα ο εκπαιδευτής ενηλίκων κρατούμενων σωφρονιστικών καταστημάτων, με τον οποίον θα ασχοληθούμε στα πλαίσια της παρούσας εργασίας.

2.4.2 Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στις ευπαθείς ομάδες

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων που απευθύνεται σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες είναι ιδιαίτερα απαιτητικός και περίπλοκος, καθώς απευθύνεται σε μια μερίδα εκπαιδευόμενων με πολλές ιδιαιτερότητες και προβλήματα που χρήζουν ιδιαίτερης μεταχείρισης. Ο εκπαιδευτής ευπαθών ομάδων καλείται να διερευνήσει εξονυχιστικά τις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων, να παρέμβει με θετικό τρόπο στην ενίσχυση της αυτοεικόνας τους, ανιχνεύοντας και ενισχύοντας τις δυνατότητές τους, ώστε να τους οδηγήσει στην κατάκτηση του εκπαιδευτικού τους στόχου, επιβραβεύοντας κάθε φορά την προσπάθειά τους (Jaques, 2004).

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να διαθέτει ένα σύμπλεγμα γνώσεων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων και στάσεων που θα του επιτρέπουν να ανταποκρίνεται με επιτυχία στις απαιτήσεις του ρόλου που καλείται να υιοθετήσει σε κάθε περίπτωση. Ο Rogers (1999) αναφέρει χαρακτηριστικά τους ρόλους που υιοθετεί ο εκπαιδευτής ενηλίκων κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, αναφέροντας πως οφείλει να ηγείται της ομάδας ως αρχηγός, καθορίζοντας τις εκάστοτε εργασίες, ως εκπαιδευτής θα πρέπει να λειτουργεί ως φορέας αλλαγής, προωθώντας κάθε φορά τις αλλαγές που απαιτούνται, ως μέλος της ομάδας να λειτουργεί σαν πρότυπο για τα μέλη της, αποδεχόμενος τις

πιέσεις που αυτή ασκεί και τέλος ως μέλος που λειτουργεί εκτός ομάδας να αξιολογεί κάθε φορά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Επιπρόσθετα ο Κόκκος (2005) βασιζόμενος στις απόψεις κορυφαίων θεωρητικών της μάθησης, παρουσιάζει τα βασικά προσόντα που θα πρέπει να διαθέτει ο εκπαιδευτής ενηλίκων, όσον αφορά τις γνώσεις, τις ικανότητες και τις στάσεις του. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει:

- i. Να δείχνει κατανόηση για τους εκπαιδευόμενους, ενστερνιζόμενος τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους.
- ii. Να επικοινωνεί με τους εκπαιδευόμενους με ουσιαστικό τρόπο, βασιζόμενος στον διάλογο και τη συνεργασία.
- iii. Να καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους με οργανωτικό τρόπο ώστε να συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- iv. Να καθορίζει το εκπαιδευτικό υλικό που θα περιλαμβάνουν οι διδακτικές ενότητες.
- v. Να χρησιμοποιεί τις κατάλληλες εκπαιδευτικές τεχνικές, ώστε να ενεργοποιεί τη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία, καλλιεργώντας την κριτική τους σκέψη.
- vi. Να είναι σε θέση να συνδυάσει το εκπαιδευτικό περιεχόμενο με τις απαιτήσεις που έχει η αγορά εργασίας.
- vii. Να γνωρίζει τις δυνατότητες και τα όρια του.
- viii. Να κάνει την αυτοαξιολόγηση του, και μέσω αυτής να οδηγείται στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη του μέσα από την επιμόρφωση.

Οι εκπαιδευόμενοι που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες κουβαλούν μια διαφορετική νοοτροπία, η οποία πλαισιώνεται τις περισσότερες φορές από αρνητικές εμπειρίες τόσο σε προσωπικό, όσο και σε μαθησιακό επίπεδο. Οι άνθρωποι αυτής της ομάδας διακατέχονται και επηρεάζονται από στερεότυπα και προκαταλήψεις που ενδόμυχα κουβαλούν και αυτό πολλές φορές ενδέχεται να φέρει συγκρούσεις στην ομάδα, τις οποίες ο εκπαιδευτής καλείται να διαχειριστεί (Τσιμπουκλή & Φίλλπς, 2008). Πολλές φορές ο εκπαιδευτής ευπαθών ομάδων θα πρέπει να διαχειριστεί όχι μόνο εσωτερικές αλλά και διαπροσωπικές συγκρούσεις, που ενδέχεται να προκύψουν μεταξύ των εκπαιδευόμενων, βοηθώντας τους με οποιοδήποτε τρόπο να ξεπεράσουν τον αποκλεισμό που βιώνουν (Tennant, 1997).

Σύμφωνα με τον Salzberger-Wittenberg (1996) οι εκπαιδευόμενοι ευπαθών ομάδων βλέπουν στο πρόσωπο του εκπαιδευτή τους τον άνθρωπο, που θα τους μεταφέρει τις γνώσεις και τη σοφία του, και θα αποτελέσει γι' αυτούς πηγή έμπνευσης και θαυμασμού, προσφέροντάς τους κάθε φορά τις κατάλληλες κατευθύνσεις, θα γίνει ο κριτής τους και θα ασκήσει όποια μορφή εξουσίας είναι απαραίτητη, ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες. Ο εκπαιδευτής καλείται δηλαδή να λειτουργήσει με θεραπευτικό ρόλο απέναντι στους εκπαιδευόμενους, λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορετικότητα που τους διακατέχει, τους ενθαρρύνει να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, διαφυλάσσοντας τα δικαιώματά τους, και δημιουργώντας ένα ισορροπημένο κλίμα όπου προτεραιότητα έχει ο διάλογος και κατ' επέκταση η επικοινωνία (Τσιμπουκλή & Φίλλης, 2008).

Ο εκπαιδευτής, λοιπόν, καλείται να λειτουργεί με ενσυναίσθηση καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, δρώντας ως εμψυχωτής και ως σύμβουλος, θα πρέπει να βοηθά σε κάθε περίπτωση αυτήν την ειδική ομάδα εκπαιδευόμενων (Τσιμπουκλή & Φίλλης, 2008). Ο εκπαιδευτής οφείλει όχι μόνο να δείχνει αμέριστη κατανόηση για τις εκπαιδευτικές ανάγκες αυτών των ανθρώπων, αλλά και για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Προκειμένου λοιπόν να υπάρχει μια ισορροπία κατά την έκβαση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να διαθέτει μια επαρκή σωρεία γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων, που θα του επιτρέπουν να αντιμετωπίζει οποιαδήποτε δυσκολία προκύψει, ανταποκρινόμενος κάθε φορά στα καθήκοντα του ρόλου του (Jarvis, 2004).

Συμπερασματικά, δεν θα πρέπει να παραληφθεί το γεγονός ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων που απευθύνεται σε ευπαθείς ομάδες θα πρέπει να αναπτύξει την αυτογνωσία του σε τέτοιο βαθμό που θα του επιτρέπει να αναγνωρίζει στερεότυπα και προκαταλήψεις που τυχόν διακατέχουν τους εκπαιδευόμενους, ώστε να καταφέρει να τους προσεγγίσει αποτελεσματικά (Ροδοσθένους & Χατζηγεωργίου, 2014). Επιπλέον, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να δείχνει αμέριστη κατανόηση απέναντι στους εκπαιδευόμενους και σ' αυτά που βιώνουν και να έχει πλήρη ενσυναίσθηση των καταστάσεων. Κάτω από αυτές τις συνθήκες ο εκπαιδευτής θα καταφέρει να

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

καλλιεργήσει τον αυτοέλεγχο του και να οδηγηθεί στην αυτοαξιολόγηση του έργου του, βοηθώντας τους εκπαιδευόμενους σε κάθε περίπτωση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

2.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων σε ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων που εργάζεται σε ΣΔΕ εντός σωφρονιστικών καταστημάτων είναι πολύ σημαντικός και ιδιαίτερα απαιτητικός, καθώς τόσο το περιβάλλον που καλείται να διδάξει είναι εντελώς διαφορετικό από εκείνο των τυπικών σχολείων, λόγω της φυλακής, όσο και οι εκπαιδευόμενοι που το πλαισιώνουν, έχουν ιδιαιτερότητες, λόγω του εγκλεισμού τους και των περιορισμών που βιώνουν. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων που απευθύνεται σε ευπαθείς ομάδες όπως είναι οι φυλακισμένοι, θα πρέπει να διαθέτει ειδικές γνώσεις και δεξιότητες για να μπορέσει να διαχειριστεί και να αντιμετωπίσει αυτή την ομάδα εκπαιδευόμενων.

Είναι γεγονός ότι οι εκπαιδευόμενοι που βρίσκονται μέσα στο περιβάλλον της φυλακής διακατέχονται από ανομοιογένεια κυρίως επειδή είναι φορείς μιας διαφορετικής κουλτούρας, ανήκουν σε διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, έχουν διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο και άλλη εθνικότητα. Λόγω αυτών των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των εκπαιδευόμενων, ο εκπαιδευτής καλείται να ακολουθήσει τις αρχές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις οποίες θα πρέπει να λειτουργεί με ενσυναίσθηση, να αναγνωρίζει ισότιμα όλους τους εκπαιδευόμενους που προέρχονται διαφορετικούς πολιτισμούς, να δείχνει τον δέοντα σεβασμό για το μορφωτικό κεφάλαιο που κουβαλούν, να εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες για μάθηση, να αξιοποιεί τις διαφορετικές εμπειρίες και τις ιδιαιτερότητες των εκπαιδευόμενων, ώστε να τους οδηγεί στην προσωπική τους ανάπτυξη μέσω της κατάκτησης της γνώσης (Αντωνιάδου, 2010). Ο εκπαιδευτής λοιπόν με βάση τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, δείχνει σεβασμό απέναντι στους εκπαιδευόμενους και στους πολιτισμούς τους, δεν τους αντιμετωπίζει ως κατώτερους λόγω της έλλειψης του πολιτισμικού τους

κεφαλαίου, αλλά αντίθετα μετατρέπει την έλλειψη αυτή σε ευκαιρία για μάθηση και προσωπική ολοκλήρωση (Μάγος & Σιμόπουλος, 2009).

Οι κρατούμενοι λόγω του εγκλεισμού τους έχουν υποστεί αποδόμηση της προσωπικότητάς τους και γι' αυτό ψάχνουν στο πρόσωπο του εκπαιδευτή τους ένα πρότυπο προκειμένου να ταυτιστούν (Ρηγούτσου, 2005). Ο εκπαιδευτής λοιπόν θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός στον τρόπο που διαχειρίζεται τους εκπαιδευόμενους, κρατώντας κάθε φορά τις δέουσες αποστάσεις, τους κατευθύνει και τους ενθαρρύνει, δημιουργώντας ένα ισορροπημένο και αρμονικό κλίμα κατά την έκβαση της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Ρηγούτσου, 2005). Σύμφωνα με τον Wright (2005), οι εκπαιδευτές που διδάσκουν μέσα στις φυλακές διαφοροποιούνται από τους υπόλοιπους, επειδή κουβαλούν ένα διαφορετικό σύνολο εμπειριών και δεξιοτήτων, και υιοθετούν έναν διαφορετικό τρόπο συμπεριφοράς, καθώς συχνά έχουν να αντιμετωπίσουν συγκρούσεις ή ακόμα και απειλές από τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους.

Η μεγαλύτερη πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει ο εκπαιδευτής των ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων είναι να καταφέρει να δημιουργήσει τόσο με τους εκπαιδευόμενους, όσο και με ολόκληρο το προσωπικό, μια σχέση εμπιστοσύνης, η οποία θα στηρίζεται στη συνεργασία και στην ασφάλεια (Costelloe & Warner, 2003). Ο εκπαιδευτής καλλιεργώντας μια σχέση εμπιστοσύνης με τους εκπαιδευόμενους, θα καταφέρει να έχει μια ουσιαστική επικοινωνία και συνεργασία μαζί τους, και θα εξαλείψει πιθανά συναισθήματα ανασφάλειας, άγχους, και καχυποψίας που ενδεχομένως τους διακατέχουν (Παπαϊωάννου, Ανάγνου & Βεργίδης, 2016). Έτσι λοιπόν θα υπάρξει η καλύτερη δυνατή συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενων, παρέχοντας τους την κατάλληλη βοήθεια, προκειμένου να επανενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία, μετά την αποφυλάκισή τους.

Ένας καλός εκπαιδευτής λοιπόν μπορεί να εμπνεύσει θετικά τους εκπαιδευόμενους, δίνοντας τους κίνητρα για να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης, ακόμα και αν αυτοί βρίσκονται μέσα στα στενά όρια της φυλακής και στερούνται της ελευθερίας τους (Σπινέλη, 2009). Η δημιουργία ενός κλίματος, που θα στηρίζεται όχι

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

μόνο στην επικοινωνία και τη συνεργασία του εκπαιδευτή και των εκπαιδευόμενων, αλλά και στην ισότιμη διαχείριση αυτών, αναγνωρίζοντας τη διαφορετικότητα που τους διακατέχει, αποτελεί προτεραιότητα για τον εκπαιδευτή, καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Ζυγογιάννη, 2014). Άλλωστε κύριος ρόλος του εκπαιδευτή είναι να κοινωνικοποιήσει τους εκπαιδευόμενους, καλλιεργώντας την αυτονομία και την υπευθυνότητά τους, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτόν στην εφαρμογή της εκπαίδευσης (Καπέλλου & Χαλούλια, 2019).

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό πως ο εκπαιδευτής ενηλίκων εκπαιδευόμενων εντός σωφρονιστικών καταστημάτων, οφείλει να οπλιστεί με θάρρος, επιμονή και υπομονή, ώστε να ανταποκριθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, στις απαιτήσεις του ρόλου του. Μέσα στο περιβάλλον της φυλακής ο εκπαιδευτής θα πρέπει να γίνει ο αρωγός των εκπαιδευόμενων, που θα υποκινεί τα νήματα, για να καταφέρει να χειραφετήσει τους εκπαιδευόμενους με τέτοιον τρόπο, ώστε να σκέφτονται κριτικά και να μετασχηματίζουν τις εμπειρίες τους καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

2.5.1 Οι προσδοκίες των εκπαιδευτών ενηλίκων

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων διαδραματίζει ουσιαστικό και καθοριστικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία και ιδιαίτερα όταν εμπλέκεται με την εκπαίδευση ευπαθών ομάδων όπως είναι οι φυλακισμένοι. Είναι γεγονός ότι τόσο οι εκπαιδευτές, όσο και οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι όταν ξεκινούν το ταξίδι της εκπαίδευσης τους, έχουν όνειρα και ελπίδες και προσδοκούν να φέρουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η προσδοκία τους αυτή έγκειται στην πίστη τους ότι μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία θα προκύψει κάτι καλό για εκείνους. Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (2002) με τον όρο «προσδοκία», εννοούμε την αναμονή μιας θετικής εξέλιξης, η οποία τις περισσότερες φορές συνοδεύεται με συναισθήματα ελπίδας.

Ο εκπαιδευτής λοιπόν που καλείται να διδάξει σε σχολεία εντός σωφρονιστικών καταστημάτων, διακατέχεται από προσδοκίες, που αφορούν είτε τον ίδιο και το έργο που θα επιτελέσει, είτε τους εκπαιδευόμενους του και τον τρόπο που θα ανταποκριθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι προσδοκίες σύμφωνα με τον

Bandura (1997) λειτουργούν ως εσωτερικοί παράγοντες, επηρεάζοντας τη συμπεριφορά του ατόμου, είτε θετικά είτε αρνητικά. Τις περισσότερες φορές οι προσδοκίες λειτουργούν θετικά βοηθώντας τα άτομα που διακατέχονται από αυτές, να έρθουν πιο κοντά στην επίτευξη των στόχων τους.

Ο εκπαιδευτής λοιπόν θα πρέπει να δείχνει με έμπρακτο τρόπο το ενδιαφέρον του για τον σωφρονισμό των έγκλειστων εκπαιδευόμενων, χωρίς να νοιάζεται ούτε για την αιτία που βρέθηκαν στην φυλακή, ούτε για το πόσο θα διαρκέσει η ποινή τους (Καπέλλου & Χαλούλια, 2019). Το ενδιαφέρον του εκπαιδευτή θα πρέπει να μην περιορίζεται στην απλή μετάδοση γνώσεων, αλλά να συντείνει στη δραστηριοποίηση των εκπαιδευόμενων, ώστε να συμμετέχουν ενεργά καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Με τον τρόπον αυτόν θα βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να σκεφτούν και να ακολουθήσουν μια διαφορετική πορεία στη ζωή τους από εκείνη που είχαν μέχρι σήμερα.

Από διάφορες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί προκύπτει το συμπέρασμα ότι η παρακολούθηση οποιουδήποτε εκπαιδευτικού προγράμματος κατά τη διάρκεια της έκτισης της ποινής μπορεί να έχει μόνο θετικά αποτελέσματα για τους φυλακισμένους εκπαιδευόμενους. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας του Parker (1990), φαίνεται ότι οι έγκλειστοι εκπαιδευόμενοι θεωρούν ότι μέσα από τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα, ενισχύεται η αυτοπεποίθησή τους και αυτό τους δίνει τη δυνατότητα να καλλιεργήσουν πτυχές της προσωπικότητάς τους ώστε να οδηγηθούν μέσω της εκπαίδευσης στην προσωπική τους ολοκλήρωση και ανάπτυξη και να ενταχθούν με ομαλό τρόπο μέσα στην κοινωνία μετά την αποφυλάκισή τους. Στα ίδια συμπεράσματα καταλήγει και η έρευνα του Kett (1995), σύμφωνα με την οποία η συμμετοχή των εκπαιδευόμενων σε κάθε είδους εκπαίδευση μέσα στα στενά όρια της φυλακής συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, βελτιώνοντας τις ικανότητές τους και τις κοινωνικές τους δεξιότητες, ώστε να ενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία και να μην υποτροπιάσουν μετά την αποφυλάκισή τους.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι ο ρόλος που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής είναι υψίστης σημασίας για τους ανθρώπους που βρίσκονται μέσα στις φυλακές. Οι προσδοκίες που έχει ο εκπαιδευτής, καθώς και γενικότερα ο τρόπος συμπεριφοράς του, καθορίζουν και τις προσδοκίες των ίδιων των εκπαιδευόμενων και τον τρόπο συμπεριφοράς που θα υιοθετήσουν, τόσο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όσο και μετά το πέρας αυτής. Ωστόσο, ο εκπαιδευτής κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης έρχεται αντιμέτωπος με διάφορα εμπόδια, τα οποία αποτελούν τροχοπέδη στην ομαλή έκβαση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, και τα οποία παρατίθενται στη συνέχεια.

2.5.2 Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές στα ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων

Η εκπαίδευση που λαμβάνει χώρα μέσα στα στενά όρια της φυλακής, συχνά προσκρούει σε εμπόδια που δυσκολεύουν το έργο του εκπαιδευτή. Τα εμπόδια που έχει να αντιμετωπίσει ο εκπαιδευτής ενηλίκων εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων είναι πολλά και ποικίλουν. Τα εμπόδια ενδέχεται να αφορούν είτε τον ίδιο τον χώρο που καλείται να συντελεστεί η εκπαίδευση, είτε τα ίδια τα άτομα που λαμβάνουν μέρος σε αυτήν.

Καταρχάς το ίδιο το περιβάλλον της φυλακής αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την εκπαιδευτική διαδικασία, κυρίως λόγω του δυσάρεστου και αφιλόξενου χώρου του, αλλά και εξαιτίας του ολοκληρωτικού χαρακτήρα που το διέπει (Goffman, 1961). Πιο συγκεκριμένα τα σιδερένια κάγκελα των κελιών, τα συρματοπλέγματα και οι υπερυψωμένοι τοίχοι του προαυλίου αλλά και των εσωτερικών χώρων των φυλακών, οι ενδεδειγμένοι έλεγχοι από τους φύλακες και η συνεχόμενη αστυνομική επιτήρηση, αποτελούν στοιχεία που λειτουργούν ανασταλτικά για την εκπαίδευση.

Ο εκπαιδευτής έρχεται αντιμέτωπος με μια ιδιαίτερη ομάδα εκπαιδευόμενων, η οποία εξαιτίας του εγκλεισμού που βιώνει χρήζει ιδιαίτερης μεταχείρισης. Οι εκπαιδευόμενοι συνήθως διακατέχονται από χαμηλή αυτοεκτίμηση, έχουν έλλειψη αυτοπεποίθησης και συχνά κυριεύονται από το άγχος που απορρέει από τον φόβο τους μπροστά στο άγνωστο και στο αβέβαιο ή στην κριτική που θα επιφέρει μια ενδεχόμενη αποτυχία (Κόκκος, 2008). Ο εκπαιδευτής καλείται να διαχειριστεί με τον

κατάλληλο τρόπο αυτά τα εμπόδια που σχετίζονται κυρίως με ψυχολογικούς παράγοντες ώστε να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να τα ξεπεράσουν.

Ο εκπαιδευτής λοιπόν προκειμένου να είναι σε θέση να παρέχει ουσιαστική βοήθεια στους εκπαιδευόμενους του, θα πρέπει να κατέχει τις κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες. Δυστυχώς όμως πολλές φορές ο εκπαιδευτής δεν διαθέτει την κατάρτιση εκείνη που απαιτείται για να μπορέσει να εμψυχώσει με τον κατάλληλο τρόπο τους εκπαιδευόμενους του ώστε να ξεπεράσουν τα προβλήματα που τους προκαλούνται κυρίως από ψυχολογικά αίτια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο εκπαιδευτής να μην ανταποκρίνεται επαρκώς στις απαιτήσεις του ρόλου του.

Η πλειοψηφία των εκπαιδευόμενων που ανήκουν στην ευάλωτη ομάδα των φυλακισμένων, κατακλύζονται από ετερογένεια, η οποία έγκειται στο διαφορετικό πολιτισμικό κεφάλαιο που κουβαλούν και σχετίζεται με τον τρόπο ζωής τους, την εθνικότητα τους, τη θρησκεία τους, τις γνώσεις και τις ικανότητες που ο καθένας τους διαθέτει (Καπέλλου & Χαλούλια, 2019). Ο εκπαιδευτής λοιπόν καλείται κάτω από αυτές τις συνθήκες να βρει τη χρυσή τομή των εκπαιδευτικών αναγκών των έγκλειστων και με βάση αυτήν να δημιουργήσει ένα θετικό εκπαιδευτικό κλίμα, όπου θα κυριαρχεί ο σεβασμός απέναντι στο διαφορετικό και η αλληλοβοήθεια.

Η αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενων διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, προκειμένου να ολοκληρωθεί αυτή με επιτυχία (Βαϊκούση, 2008). Η έλλειψη επικοινωνίας αποτελεί τροχοπέδη στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθιστώντας την διεξαγωγή της δύσκολη και το έργο του εκπαιδευτή ανυπέρβλητο. Πιο συγκεκριμένα η έλλειψη γνώσεων της γλώσσας, δημιουργεί προβλήματα στην επικοινωνία, καθώς οι περισσότεροι εκπαιδευόμενοι είναι αλλοδαποί, και παρουσιάζουν τεράστια κενά τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η επικοινωνία τόσο με τον εκπαιδευτή όσο και με τους υπόλοιπους έγκλειστους εκπαιδευόμενους, να είναι αν όχι ανύπαρκτη, τις περισσότερες φορές προβληματική. Ο εκπαιδευτής στην προκειμένη περίπτωση θα πρέπει να δράσει με τέτοιο τρόπο

ώστε να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να ξεπεράσουν αυτού του είδους τα προβλήματα και να καταφέρουν να κατακτήσουν τον στόχο τους.

Ο εκπαιδευτής λοιπόν καλείται να ξεπεράσει όλες εκείνες τις δυσκολίες, τα εμπόδια και τις προκλήσεις που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και δυσχεραίνουν το εκπαιδευτικό του έργο. Ένας τρόπος για να το πετύχει αυτό είναι να προβεί σε αυτοαξιολόγηση του έργου του και μέσα από αυτήν, να οδηγηθεί στη βελτίωση, αξιοποιώντας κάθε μέσο, ώστε να αποκτήσει τις κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες που θα τον βοηθήσουν να αναστοχαστεί πάνω στο έργο του και να βοηθήσει εποικοδομητικά τους εκπαιδευόμενους του (Ανδρούσου & Ασκούνη, 2004).

2.6 Σύνοψη

Συνοψίζοντας το κεφάλαιο αυτό φαίνεται ξεκάθαρα ο σημαντικός ρόλος που κατέχει ο εκπαιδευτής ενηλίκων, και κυρίως ο εκπαιδευτής που απευθύνεται σε εκπαιδευόμενους, όπως είναι οι φυλακισμένοι. Αναμφισβήτητα τα εμπόδια που συναντά ο εκπαιδευτής αλλά και οι εκπαιδευόμενοι στη διεργασία της μάθησης, συνδέονται άμεσα με τις προσδοκίες που υπάρχουν και από τις δυο πλευρές. Κύριο μέλημα των εκπαιδευτών είναι να οδηγήσουν τους εκπαιδευόμενούς τους στην απόκτηση νέων γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων και στην καλλιέργεια της κριτικής τους σκέψης. Μέσα από την εκπαίδευση λοιπόν οι εκπαιδευόμενοι στοχάζονται την πορεία της ζωής τους, αναγνωρίζουν τα λάθη τους και αποφεύγουν την επανάληψη της παραβατικής συμπεριφοράς τους, προκειμένου να ενσωματωθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία μετά την αποφυλάκισή τους.

3^ο Κεφάλαιο: Βιβλιογραφική ανασκόπηση ερευνών

3.1 Εισαγωγικά

Έπειτα από την παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου που αφορά τα ΣΔΕ και τον ρόλο των εκπαιδευτών που τα πλαισιώνουν, στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει βιβλιογραφική ανασκόπηση με βάση προηγούμενες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στο πεδίο των σχολείων εντός σωφρονιστικών καταστημάτων.

3.2 Ανασκόπηση προηγούμενων ερευνών για τον ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων σε σωφρονιστικά καταστήματα

Οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί τόσο στον ελληνικό, όσο και στον διεθνή χώρο, και σχετίζονται με το θέμα της εκπαίδευσης για τα ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων και τον ρόλο που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής, δεν είναι πολλές. Μάλιστα παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον για τα θέματα, που αφορούν την εκπαίδευση σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι μεγαλύτερο σε σχέση με το παρελθόν, οι έρευνες που έχουν γίνει είναι λίγες και δεν καλύπτουν σε βάθος και εκτενώς όλα τα ζητήματα, που το αφορούν και κυρίως τον ρόλο που κατέχει ο εκπαιδευτής για να ενδυναμώσει τις προσδοκίες των έγκλειστων. Στη συνέχεια παραθέτουμε μερικές από τις έρευνες που έχουν γίνει, παρουσιάζοντας τα συμπεράσματα που προέκυψαν από αυτές.

Οι εμπειρικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί για τον ρόλο που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής ενηλίκων σε ευπαθείς ομάδες όπως είναι οι φυλακισμένοι, έχουν βγάλει χρήσιμα συμπεράσματα. Πιο συγκεκριμένα από την έρευνα που διεξήγαγε η Ζυγογιάννη (2014) φάνηκε πως ο εκπαιδευτής λειτουργεί κυρίως ως εμπνευστής, κατέχοντας ουσιαστικό και καταλυτικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο εκπαιδευτής μέσα από τα ευρήματα της έρευνας φάνηκε ότι πρέπει να διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του ρόλου του. Ο εκπαιδευτής λοιπόν θα πρέπει να διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις και

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

να εφαρμόζει τις κατάλληλες εκπαιδευτικές τεχνικές, ώστε να βοηθάει τους εκπαιδευόμενους του, ακολουθώντας πάντοτε τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων που απευθύνονται σε ευπαθείς ομάδες, όπως είναι οι κρατούμενοι και λειτουργώντας σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν τις φυλακές.

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων που διδάσκει σε σχολεία εντός σωφρονιστικών καταστημάτων σύμφωνα με την έρευνα του Πυρουνάκη (2009), θα πρέπει να διαθέτει ένα ευρύ φάσμα γνώσεων και να καλύπτει τομείς όπως είναι η ψυχολογία, η κοινωνιολογία, το νομικό πλαίσιο λειτουργίας της φυλακής, αλλά και γνώσεις που να αφορούν την ιατρική και να σχετίζονται με την παθολογία, τη βιολογία και τη φαρμακευτική. Ο εκπαιδευτής, έχοντας γνώσεις που να καλύπτουν τους τομείς που αναφέρθηκαν παραπάνω, θα είναι σε θέση να υιοθετεί κάθε φορά την κατάλληλη συμπεριφορά, ώστε να βοηθάει τους εκπαιδευόμενούς του να ξεπερνούν τα προβλήματα που προκύπτουν λόγω του εγκλεισμού τους και της κακής ψυχολογίας που απορρέει από τον αυτόν και με τον τρόπο αυτόν να οδηγούνται στη βελτίωση και κατ' επέκταση στην προσωπική τους ανάπτυξη (Ζυγογιάννη, 2014).

Στα ίδια αποτελέσματα για τον ρόλο του εκπαιδευτή κατά τη μαθησιακή διαδικασία καταλήγει και η έρευνα της Παπαϊωάννου και συν. (2016), όπου διαφαίνεται μέσα από τις απόψεις των εκπαιδευομένων ο σημαντικός ρόλος που κατέχει ο εκπαιδευτής και η σπουδαιότητα του έργου που επιτελεί. Άλλωστε σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας των Hurkmans και Gillijns (2012) οι εκπαιδευτές ενηλίκων λειτουργούν ως καθοδηγητές της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τη συνεχή ανάπτυξη και βελτίωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, βοηθούν τους εκπαιδευόμενους σε κάθε περίπτωση. Στα ίδια συμπεράσματα καταλήγει και η έρευνα που διεξήγαγε η Γρηγοροπούλου (2014), σύμφωνα με την οποία φαίνεται ξεκάθαρα ότι οι εκπαιδευόμενοι αναζητούν στο πρόσωπο του εκπαιδευτή τους το άτομο εκείνο που θα τα εμψυχώνει και θα τα καθοδηγεί προς την ολοκλήρωση των στόχων τους, έχοντας αναπτύξει την ενσυναίσθηση που απαιτείται σε κάθε περίπτωση.

Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Τουλούμη (2016), προκύπτει ότι ο εκπαιδευτής των κρατούμενων ανταποκρίνεται με επάρκεια στις απαιτήσεις του πολυδιάστατου ρόλου του. Πιο συγκεκριμένα ο εκπαιδευτής καταφέρνει να ανταποκριθεί και να καλύψει πλήρως τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες και τις

προσδοκίες των εκπαιδευόμενων, χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες εκπαιδευτικές τεχνικές και δημιουργώντας ένα ευχάριστο κλίμα, όπου επικρατεί η συνεργασία, ο διάλογος και η αλληλοβοήθεια. Και από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Παπαδιονυσίου, Ανάγνου και Παπαστεφανάκη (2019) καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων σε φυλακές έχει καθοριστική σημασία για τους εκπαιδευόμενους, καθώς ο εκπαιδευτής αποτελεί το πρότυπο ανθρώπου, ο οποίος με απόλυτη ενσυναίσθηση και ευαισθησία, σέβεται, κατανοεί τους ίδιους ως άτομα και με εποικοδομητικό τρόπο συμβάλλει στην προσωπική τους βελτίωση και ανάπτυξη.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Βεργίδη κ συν. (2007) προέκυψε ότι οι εκπαιδευόμενοι έχουν ως κυριότερη προσδοκία την απόκτηση γνώσεων που θα τους οδηγήσει στην προσωπική βελτίωση και θα τους δώσει τη δυνατότητα αφού αποκτήσουν το απολυτήριο γυμνασίου, να συνεχίσουν τις σπουδές του περαιτέρω, ώστε να καταφέρουν να εξασφαλίσουν αργότερα μια θέση εργασίας. Καταλυτικό ρόλο στην εκπλήρωση αυτής της προσδοκίας επιτελεί ο εκπαιδευτής. Για τον σκοπό αυτόν σύμφωνα με τον Jameson (2008) ο εκπαιδευτής θα πρέπει να διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις πάνω στο αντικείμενο που καλείται να διδάξει, επιδεικνύοντας τον κατάλληλο ενθουσιασμό και την απαραίτητη ενσυναίσθηση θα είναι σε θέση να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενούς του με εποικοδομητικό τρόπο και να τους οδηγήσει στην προσωπική τους ολοκλήρωση, για την κατάκτηση των στόχων τους.

Από την έρευνα του Τζάση (2018), προκύπτει ότι ο εκπαιδευτής λειτουργεί ως εμπνευστής και καθοδηγητής για τους εκπαιδευόμενους, χρησιμοποιώντας ποικίλες εκπαιδευτικές τεχνικές. Κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας προκύπτουν αρκετά προβλήματα, κυρίως λόγω του εγκλεισμού που βιώνουν οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι, ωστόσο με την κατάλληλη διαχείριση και καθοδήγηση από μέρους του εκπαιδευτή καταφέρνουν να ξεπεραστούν όλα τα εμπόδια, και δημιουργείται ένα κλίμα σεβασμού και κατανόησης μεταξύ τους. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στην έρευνα της Παπαδιονυσίου και συν. (2019), οι εκπαιδευόμενοι που έλαβαν μέρος εκφράζουν θετικές απόψεις για τον ρόλο που κατέχουν οι εκπαιδευτές κατά την έκβαση την εκπαιδευτικής διαδικασίας, αναφέροντας όμως την αναγκαιότητα που

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

υπάρχει για συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτών. Επιπλέον, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Breggins and Talbot (2003) διαφαίνεται ότι οι εκπαιδευτές στηρίζουν τους εκπαιδευόμενους τους σε κάθε τους δυσκολία, ωστόσο επιβεβαιώνεται πως η μερίδα του λέοντος υποστηρίζει πως οι εκπαιδευτές δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι για να διδάξουν σε έγκλειστους εκπαιδευόμενους.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό από τα προαναφερθέντα ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να διαθέτει τις γνώσεις και τις δεξιότητες εκείνες που θα του δίνουν τη δυνατότητα να βοηθάει τους εκπαιδευόμενους του καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Επιπλέον, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων του και να προσαρμόζει τη διδασκαλία του πάνω σε αυτές. Ο Rybach (1998) αναφέρει χαρακτηριστικά πως ο εκπαιδευτής θα πρέπει να συμπεριφέρεται με πλήρη ενσυναίσθηση απέναντι στους εκπαιδευόμενους του, κατανοώντας πλήρως τη συναισθηματική κατάσταση που έχουν περιέλθει, να τους βοηθά και να τους στηρίζει σε κάθε περίπτωση, επιδοκιμάζοντας την κάθε τους προσπάθεια, με ειλικρίνεια και υπευθυνότητα.

3.3 Η σπουδαιότητα της παρούσας έρευνας

Η παρούσα μελέτη διερευνά τον ρόλο που διαδραματίζουν οι εκπαιδευτές στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων σε ΣΔΕ που στεγάζονται μέσα στα πλαίσια σωφρονιστικών καταστημάτων. Τα ΣΔΕ αποτελούν τον συνδετικό κρίκο που ενώνει τους κρατούμενους με την κοινωνία και την εργασία μετά την έκτιση της ποινής τους. Καταλυτικό ρόλο στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία κατέχει ένα πρόσωπο και αυτό δεν μπορεί να είναι άλλο από εκείνο του εκπαιδευτή.

Μέσα από την παρούσα μελέτη γίνεται προσπάθεια να καταδείξουμε ποιος είναι ο ρόλος που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής ενηλίκων στην εκπαιδευτική διαδικασία, κυρίως όσον αφορά την ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων σε ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων. Στο σημείο αυτό έγκειται και η πρωτοτυπία της έρευνάς μας, καθώς οι έρευνες που έχουν λάβει χώρα στο συγκεκριμένο πεδίο είναι ελάχιστες.

Επιπλέον, είναι λίγες οι έρευνες που έχουν ασχοληθεί με το ιδιαίτερο και απαιτητικό περιβάλλον των φυλακών και στις περισσότερες από αυτές έχει χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο συλλογής δεδομένων το ερωτηματολόγιο, με ερωτήσεις κλειστού τύπου, κατευθύνοντας με τον τρόπο αυτόν τις απαντήσεις των συμμετεχόντων και στερώντας τους το δικαίωμα να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους. Η απουσία της βαρύτητας του λόγου των εκπαιδευτών από τις περισσότερες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, καταδεικνύει και την καινοτομία της δικής μας έρευνας, καθώς οι περισσότερες έρευνες εστιάζουν μόνο στις απόψεις των εκπαιδευόμενων.

Τέλος, μέσα από την έρευνά μας προσπαθούμε να καταδείξουμε τα σημεία εκείνα, που είναι χρήσιμα για να βοηθήσουμε τόσο τους εκπαιδευτές, όσο και τους εκπαιδευόμενους που βρίσκονται μέσα στα στενά πλαίσια της φυλακής και μάχονται να εξασφαλίσουν μέσω της εκπαίδευσης μια καλύτερη θέση μέσα στην κοινωνία. Επιπρόσθετα, υπάρχει η ελπίδα να δοθεί το έναυσμα για να πραγματοποιηθούν κι άλλες έρευνες στο μέλλον που να σχετίζονται με το θέμα της εκπαίδευσης στις φυλακές.

3.4 Σύνοψη

Στο παρόν κεφάλαιο έγινε βιβλιογραφική ανασκόπηση με βάση τις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων για τον ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων στα σχολεία αυτά. Επιχειρήσαμε να αναδείξουμε τα κυριότερα σημεία των ερευνών, δείχνοντας τους ρόλους που παίρνει ο εκπαιδευτής ενηλίκων με αυτόν του εμψυχωτή και του καθοδηγητή να δεσπόζει στις περισσότερες από αυτές. Επιπλέον, αναδείχτηκαν τα προσόντα που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτής, καθώς και το πως θα πρέπει να συμπεριφέρεται, ώστε να ανταποκρίνεται επιτυχώς στις απαιτήσεις του ρόλου του.

Β' Ερευνητικό μέρος

4^οΚεφάλαιο: Μεθοδολογία της έρευνας

4.1 Εισαγωγικά

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας γίνεται παρουσίαση του στόχου της έρευνάς μας και των ερευνητικών ερωτημάτων. Επιπλέον, παρουσιάζεται η μεθοδολογία που ακολουθήσαμε για να διεξάγουμε την έρευνά μας και συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στην ερευνητική μέθοδο, στην τεχνική συλλογής δεδομένων, στους συμμετέχοντες και στο εργαλείο συλλογής δεδομένων.

4.2 Στόχος της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα της

Τα στενά πλαίσια των σωφρονιστικών καταστημάτων συνθέτουν ένα πεδίο στο οποίο οι περιορισμοί και οι απαγορεύσεις κυριαρχούν. Η δημιουργία σχολείων μέσα σε αυτό το πλαίσιο σηματοδοτεί μια νότα αισιοδοξίας και ελπίδας για τη χάραξη μιας νέας πορείας για τους ανθρώπους που βρίσκονται μέσα στα σωφρονιστικά καταστήματα. Η διερεύνηση του ρόλου που καλείται να αναλάβει ο εκπαιδευτής μέσα σε αυτό το περιβάλλον για να ενδυναμώσει τα κίνητρα και τις προσδοκίες των έγκλειστων αποτελεί μια πρόκληση για μελέτη.

Ο στόχος λοιπόν της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων, που εκπαιδεύουν φυλακισμένους, για την ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων στο ζήτημα της εκπαίδευσής τους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν υπό το πρίσμα του στόχου αυτού, είναι τα εξής:

1. Πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτές τον ρόλο τους στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των φυλακισμένων, κατά τη διάρκεια παρακολούθησης ενός προγράμματος εκπαίδευσης ενηλίκων;

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

2. Ποιες είναι οι προσδοκίες των εκπαιδευτών από ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων που απευθύνεται σε φυλακισμένους ως προς την εκπαίδευση αυτών;
3. Ποια θεωρούν οι εκπαιδευτές ότι είναι τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια ενός προγράμματος εκπαίδευσης;
4. Ποιες είναι οι ενέργειες των εκπαιδευτών ενηλίκων για την άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι και πώς αυτές οι ενέργειες συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων;

4.3 Μεθοδολογική προσέγγιση

Οι ανάγκες που προέκυψαν για την παρούσα μελέτη, αλλά και η φύση του συγκεκριμένου ερευνητικού προβλήματος, μας οδήγησαν να επιλέξουμε και να χρησιμοποιήσουμε την ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση. Σύμφωνα με τον Robson (2010), η επιλογή της πιο κατάλληλης ερευνητικής στρατηγική για κάθε ερευνητικό σχέδιο, είναι απαραίτητη, καθώς μας οδηγεί στον διαφωτισμό του στόχου μας και των ερευνητικών μας ερωτημάτων. Η ποιοτική έρευνα, μας παρέχει τη δυνατότητα να εξετάσουμε σε βάθος ένα κεντρικό φαινόμενο, να κατανοήσουμε με κάθε λεπτομέρεια αυτό το φαινόμενο, καθώς και να διερευνήσουμε σε βάθος τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων μέσα από τις συμπεριφορές τους (Creswell, 2016· Robson, 2010· Ίσαρη, 2015). Άλλωστε στην ποιοτική έρευνα το ενδιαφέρον εστιάζεται τόσο στις διαδικασίες, όσο και στα αποτελέσματα, και επιδιώκεται να αναδειχθεί το τι σκέφτονται οι συμμετέχοντες για ένα συγκεκριμένο θέμα (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2014).

Στην παρούσα μελέτη λοιπόν χρησιμοποιήσαμε την ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, ώστε να διερευνήσουμε σε βάθος τις απόψεις, που έχουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτές ενηλίκων για τον ρόλο που διαδραματίζουν στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων που φοιτούν σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, εντός σωφρονιστικών καταστημάτων και να αποκτήσουμε μια συνολική εικόνα των αντιλήψεων και των εμπειριών που τους διακατέχουν γύρω από το θέμα αυτό. Οι εκπαιδευτές ενηλίκων έδωσαν την προσωπική τους συνέντευξη μέσα από τη χρήση

ανοιχτών ερωτήσεων, προσπαθώντας να καταγράψουμε τις απόψεις τους για τον ρόλο που κατέχουν στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων και τις εμπειρίες τους για τα εμπόδια που συναντούν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς και τους τρόπους και τα μέσα που χρησιμοποιούν ώστε να τις αντιμετωπίσουν.

Επιπλέον, η επιλογή της ποιοτικής μεθόδου για τη διεξαγωγή της έρευνας ήταν και απόρροια του προσωπικού ενδιαφέροντος της ερευνήτριας, η οποία επιθυμούσε να έρθει σε επαφή με ανθρώπους που εργάζονται σε σχολεία, τα οποία είναι διαφορετικά από τα τυπικά και λειτουργούν μέσα σ' ένα ιδιαίτερο πλαίσιο όπως είναι αυτό των σωφρονιστικών καταστημάτων. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό, πως η επιλογή της ποιοτικής μεθοδολογικής προσέγγισης έγινε όχι μόνο με βάση τη φύση του ερευνητικού προβλήματος, αλλά και την προσωπική επιλογή της ερευνήτριας, η οποία θέλησε να κατανοήσει και να διερευνήσει σε βάθος τον ρόλο του εκπαιδευτή. Απώτερος σκοπός της έρευνας είναι να αναδείξει τη συνεισφορά του εκπαιδευτή, στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων που φοιτούν σε σχολεία εντός σωφρονιστικών καταστημάτων και όχι απλά να αναγάγει τον ρόλο αυτού σε μετρήσιμες ποσότητες (Ιωσιφίδης, 2003).

4.4 Οι συμμετέχοντες στην έρευνα

Η ποιότητα της ερευνητικής διαδικασίας καθορίζεται από την επιλογή των ατόμων που θα λάβουν μέρος στη διεξαγωγή της έρευνας, για τον λόγο αυτόν η επιλογή όσων θα συμμετέχουν κρίνεται ως διαδικασία εξαιρετικής σημασίας για τη συγκέντρωση ποιοτικών δεδομένων. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα άλλωστε, είναι εκείνοι που συμβάλλουν στην κατανόηση του κεντρικού φαινομένου της μελέτης μας, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο (Creswell, 2016· Robson, 2010). Στην παρούσα μελέτη επιλέξαμε ως στρατηγική τη σκόπιμη δειγματοληψία, δηλαδή επιλέξαμε τα άτομα με την πρόθεση να μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε καλύτερα τον ρόλο του εκπαιδευτή, στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων (Creswell, 2016).

Είναι σημαντικό να παρουσιαστούν τα δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτών που συμμετέχουν στην έρευνα, καθώς με τον τρόπο αυτόν θα γίνει σκιαγράφηση του προφίλ τους με βάση την ηλικία, το επίπεδο των σπουδών, την ειδικότητα, την εργασιακή κατάσταση, την προϋπηρεσία, την εμπειρία, τα σεμινάρια που έχουν παρακολουθήσει σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων (Πίνακας 1).

Στην έρευνα συμμετείχαν ένας άντρας και εννέα γυναίκες, η ηλικία των οποίων κυμαίνεται από 34 έως 62 ετών. Από τους συμμετέχοντες οι τέσσερις είναι κάτοχοι μεταπτυχιακής ειδίκευσης, δυο κάτοχοι διδακτορικού, ενώ οι υπόλοιποι είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου. Ως προς την ειδικότητα, τρεις είναι φιλόλογοι, ένας μαθηματικός, μία διδάσκει τον επιστημονικό γραμματισμό, μία είναι της αγγλικής φιλολογίας, μία της γαλλικής και αγγλικής φιλολογίας, μία διδάσκει την περιβαλλοντική εκπαίδευση, και μία την πολιτισμική εκπαίδευση και μία είναι δασκάλα. Τα έτη προϋπηρεσίας τους κυμαίνονται από 1 έως 29, με μέσο όρο τα 15. Τρεις από αυτούς είναι αναπληρωτές, τρεις ωρομίσθιοι (Ι.Ε.Κ. και δευτεροβάθμια εκπαίδευση) εκ των οποίων ένας είναι και εθελοντής και ένας και ελεύθερος επαγγελματίας με αρκετά χρόνια προϋπηρεσία και συγκεκριμένα 26 χρόνια., τέσσερις διορισμένοι (ένας στην πρωτοβάθμια και τρεις στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Σχετικά με την προϋπηρεσία των συμμετεχόντων έξι από τους δέκα έχουν εργαστεί σε Ι.Ε.Κ. δημόσια και ιδιωτικά, δύο από τους δέκα έχουν εργαστεί σε Κ.Δ.Β.Μ., δύο σε Σ.Δ.Ε, ένας σε Κ.Ε.Κ., ένας σε σχολές Ο.Α.Ε.Δ. και ένας σε δημοτικά σχολεία. Στη συνέχεια, στο ερώτημα σχετικά με την παρακολούθηση σεμιναρίου για την εκπαίδευση ενηλίκων, οι απαντήσεις ποικίλουν καθώς ένας απάντησε πως έχει παρακολουθήσει του ΕΚΕΠΙΣ 300 ώρες, ένας του Ι.Ν.Ε.Δ.Ι.Β.Ι.Μ., ένας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, ένας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ένας του δικτύου για τον πολιτισμό και την εκπαίδευση στις φυλακές Γεώργιος Ζουγανέλης και τέσσερις απάντησαν πως δεν έχουν παρακολουθήσει κανένα σεμινάριο ή πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων. Όσον αφορά το δείγμα της έρευνας, κρίθηκε ικανοποιητικός ο αριθμός συμμετοχής των δέκα εκπαιδευτών/τριών, διαφορετικών ειδικοτήτων σε διαφορετικά σωφρονιστικά ιδρύματα της Ελλάδας. Βάρος επίσης δίνεται στο ενδιαφέρον των συμμετεχόντων για την ειδική αγωγή καθώς πέντε από αυτούς έχουν ασχοληθεί με αυτόν τον κλάδο και

έχουν παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο. Άξιο αναφοράς είναι ακόμα πως μόνο δύο από τους δέκα διαθέτουν την πιστοποίηση επάρκειας εκπαιδευτών ενηλίκων που παρέχεται από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Εκπαιδευτικός	Ηλικία	Επίπεδο σπουδών	Ειδικότητα	Εργασιακή ή κατάσταση	Προϋπηρεσία	Εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων κρατούμενων	Σεμινάριο εκπαίδευσης ενηλίκων	Σεμινάρια ειδική αγωγή
Εκπαιδευτικός 1	52	Πανεπιστήμιο	Μαθηματικός	Ωρομίσθιος και ελεύθερος επαγγελματίας	26 χρόνια	Όχι	Ναι	Όχι
Εκπαιδευτικός 2	44	Μεταπτυχιακό	Επιστημονικός γραμματισμός	Μόνιμη	9 χρόνια	Ναι	Ναι	Όχι
Εκπαιδευτικός 3	34	Διδακτορικό	Αγγλική Φιλολογία	Ωρομίσθια	1 χρόνο	Όχι	Ναι	Ναι
Εκπαιδευτικός 4	42	Πανεπιστήμιο	Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	Αναπληρώτρια	4 χρόνια	Ναι	Ναι	Ναι
Εκπαιδευτικός 5	44	Διδακτορικό	Πολιτισμική Εκπαίδευση	Ωρομίσθια και εθελόντρια	7 χρόνια	Ναι	Ναι	Ναι
Εκπαιδευτικός 6	48	Πανεπιστήμιο	Φιλολόγος	Μόνιμη	8 χρόνια	Ναι	Όχι	Ναι
Εκπαιδευτικός 7	53	Μεταπτυχιακό	Φιλολόγος	Αναπληρώτρια	13 χρόνια	Ναι	Όχι	Όχι
Εκπαιδευτικός 8	62	Πανεπιστήμιο	Γαλλική και αγγλική φιλολογία	Μόνιμη	16 χρόνια	Ναι	Όχι	Όχι
Εκπαιδευτικός 9	53	Μεταπτυχιακό	Δασκάλα	Μόνιμη	29 χρόνια	Ναι	Όχι	Όχι
Εκπαιδευτικός 10	42	Μεταπτυχιακό	Φιλολόγος	Αναπληρώτρια	7 χρόνια	Ναι	Ναι	Ναι

Πίνακας 1 Το προφίλ των εκπαιδευτικών ως προς την ηλικία, το επίπεδο σπουδών, την ειδικότητα, την εργασιακή κατάσταση, την προϋπηρεσία, την εμπειρία, τα σεμινάρια εκπαίδευσης ενηλίκων και σεμινάρια στην ειδική αγωγή

Τα σωφρονιστικά ιδρύματα που αναφέρονται στην ποιοτική μας έρευνα είναι το ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, στο οποίο διδάσκουν τρεις από τους εκπαιδευτές και μάλιστα για δύο από αυτούς είναι η πρώτη τους χρονιά σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

ιδρύματα, το ΣΔΕ Φυλακών Ελαιώνα Θηβών, στο οποίο τέσσερις από τους δέκα ερωτηθέντες έχουν διδάξει και το σχολείο κράτησης του Αυλώνα, στο οποίο διδάσκουν τρεις από τους δέκα. Ανάμεσα στους ερωτηθέντες, συμπεριλαμβάνεται και η υποδιευθύντρια του συγκεκριμένου σχολείου, η οποία αναφέρει χαρακτηριστικά: «Δεν είμαστε ΣΔΕ, εδώ έχουμε μια ιδιαιτερότητα, είμαστε τυπικό σχολείο, γυμνάσιο-λύκειο, δηλαδή διδάσκω μαθήματα φιλολογικά στο γυμνάσιο και στο λύκειο». Ο γλωσσικός γραμματισμός, στον οποίο αναφέρονται οι τέσσερις από τους δέκα συμμετέχοντες στην έρευνα, αποτελεί ένα από τους βασικούς γραμματισμούς που διδάσκονται οι κρατούμενοι στις φυλακές.

4.5 Το ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων

Το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχθηκε ως το καταλληλότερο για τη διεξαγωγή της έρευνας ήταν η συνέντευξη. Η συγκεκριμένη επιλογή προέκυψε καθώς με τη μέθοδο της συνέντευξης παρέχεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους και τις απόψεις τους επί του θέματος, όπως επίσης και να καταγραφούν κάθε φορά οι εμπειρίες τους, χωρίς εμπόδια και περιορισμούς (Creswell, 2016). Επιπλέον μέσω της συνέντευξης, δίνεται η δυνατότητα στην ερευνήτρια μέσα από την παρατήρηση να κρατήσει σύντομες σημειώσεις για τα μη λεκτικά μηνύματα, τα οποία προκύπτουν από τη γλώσσα του σώματος των συμμετεχόντων (Robson, 2010).

Πιο συγκεκριμένα, έγινε η επιλογή της προσωπικής ημιδομημένης συνέντευξης, κατά τη διάρκεια της οποίας η ερευνήτρια επέλεξε να παίρνει συνέντευξη από ένα άτομο κάθε φορά (Creswell, 2016). Άλλωστε σύμφωνα με τη Mason (2003), η ποιοτική συνέντευξη είναι μία μορφή συζήτησης, η οποία έχει ανεπίσημο ύφος και έχει ως σκοπό να παράγει δεδομένα μέσα από τη διάδραση της ερευνήτριας και των συνεντευξιαζόμενων. Η χρήση ερωτήσεων ανοιχτού τύπου έδωσε τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εκφράσουν ελεύθερα και χωρίς περιορισμούς τις απόψεις και τις εμπειρίες τους, δίνοντας τις απαντήσεις που επιθυμούν (Creswell, 2016).

Η ερευνήτρια σχεδίασε ένα πρωτόκολλο προκειμένου να συλλέξει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, στο οποίο είχε καταγράψει τις ερωτήσεις που θα έθετε

στους συμμετέχοντες. Το πρωτόκολλο εμπεριέχει γενικές πληροφορίες που αφορούν τη διεξαγωγή της έρευνας, το θέμα και τον σκοπό της και βασικές ερωτήσεις που απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα (Creswell, 2016). Οι ερωτήσεις που τίθενται είναι ανοιχτές και όχι καθοδηγητικές, ώστε να επηρεαστούν οι συμμετέχοντες από την ερευνήτρια, αλλά αντίθετα στόχος είναι να εκφέρουν ανεπηρέαστα τη δική τους γνώμη (Ιωσιφίδης, 2003). Έτσι λοιπόν, προκύπτει το πρωτόκολλο συνέντευξης το οποίο αποτελείται από πέντε ενότητες όπου η καθεμία εμπεριέχει επιμέρους ερωτήσεις.

Στην πρώτη ενότητα του πρωτοκόλλου συνέντευξης γίνεται αναφορά στα δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην έρευνα, σχετικά με την ηλικία τους, το επίπεδο των σπουδών τους, την ειδικότητά τους, την εργασιακή τους κατάσταση και την επαγγελματική τους εμπειρία. Η δεύτερη ενότητα επικεντρώνεται σε ερωτήσεις που αφορούν τον ρόλο του εκπαιδευτή, ώστε να διαφανεί ο σπουδαίος ρόλος που αυτός διαδραματίζει. Η τρίτη ενότητα αναφέρεται στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων και στους τρόπους με τους οποίους ένας εκπαιδευτής τους ενισχύει. Η τέταρτη ενότητα αποσκοπεί στην παρουσίαση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τέλος, η πέμπτη ενότητα αναφέρεται στην άρση των εμποδίων που προκύπτουν και στις ενέργειες που προβαίνει ο εκπαιδευτής προκειμένου να διαχειριστεί τα όποια προβλήματα προκύπτουν και να τα επιλύσει.

Για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε ένας οδηγός ατομικών συνεντεύξεων. Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν στον οδηγό ατομικών συνεντεύξεων είναι κλειστού και ανοιχτού τύπου. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων όπως ηλικία, φύλο και ειδικότητα συλλέχθηκαν με κλειστές ερωτήσεις, ενώ οι ανοιχτές ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκαν για να εκφέρουν οι συμμετέχοντες τις απόψεις τους για τον ρόλο των εκπαιδευτών ενηλίκων στα σωφρονιστικά ιδρύματα. Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου αφορούν μόνο τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, αφορούν ερωτήσεις γνώμης (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2014), οι οποίες αφήνουν ελεύθερο των ερωτώμενο να απαντήσει χωρίς περιορισμούς και στοχεύουν

στη διερεύνηση των γνώσεων, των στάσεων και των αντιλήψεών του για ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό φαινόμενο. Πρέπει να σημειωθεί ότι στις ποιοτικές έρευνες χρησιμοποιούνται κυρίως ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να εκφράσουν καλύτερα τις εμπειρίες τους (Creswell, 2016).

4.6 Η διαδικασία συλλογής των ερευνητικών δεδομένων

Η διαδικασία συγκέντρωσης των ερευνητικών δεδομένων είναι μια διαδικασία πάρα πολύ σημαντική, καθώς περιλαμβάνει μια ακολουθία βημάτων που πρέπει να υιοθετηθούν προκειμένου να έχουμε ένα σωστό αποτέλεσμα. Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει τους συμμετέχοντες, τις άδειες που ενδεχομένως θα πρέπει να εξασφαλισθούν για τη διεξαγωγή της έρευνας, τις πληροφορίες που θα συγκεντρωθούν και το πρωτόκολλο συνέντευξης με βάση το οποίο θα διεξαχθεί η έρευνα (Creswell, 2016).

Στην παρούσα μελέτη η συγκέντρωση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω της σκόπιμης δειγματοληψίας, δηλαδή οι εκπαιδευτές που διδάσκουν σε σχολεία εντός σωφρονιστικών καταστημάτων συμμετείχαν στην έρευνα, με σκοπό να μας βοηθήσουν στην κατανόηση του κεντρικού φαινομένου (Creswell, 2016), και συγκεκριμένα του ρόλου που διαδραματίζουν στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των έγκλειστων. Στη συνέχεια σχεδιάστηκε το πρωτόκολλο συνέντευξης και έγινε η επικοινωνία με τους εκπαιδευτές που διδάσκουν σε σχολεία εντός φυλακών, ώστε να εξασφαλιστεί η άδειά τους για τη συμμετοχή τους στην έρευνα. Λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού Covid-19 που έπληξε τη διεθνή κοινότητα, υπήρχε το περιοριστικό μέτρο της καραντίνας σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση του φαινομένου, κι αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι συνεντεύξεις να πραγματοποιηθούν διαδικτυακά μέσω skype ή messenger ή τηλεφωνικά, ανάλογα με το τι εξυπηρετούσε τον καθέναν.

Αρχικά πραγματοποιήθηκε μια πιλοτική συνέντευξη προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις στο ερωτηματολόγιο, να αντιμετωπιστούν πιθανές αστοχίες και να υπάρξει μια σχετική εξοικείωση της ερευνήτριας με την όλη διαδικασία. Έγινε προγραμματισμός για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων σε ημερομηνία και ώρα που

εξυπηρετούσε τον κάθε συμμετέχοντα και ορίστηκε η συνολική διάρκεια τους να μην υπερβαίνει τα τριάντα λεπτά, ώστε να τηρηθεί μια ομοιομορφία. Η ερευνήτρια έκανε μία σύντομη αναφορά στον λόγο διεξαγωγής της έρευνας και στη διαδικασία που θα ακολουθούσε και διαβεβαίωσε τους συμμετέχοντες για την τήρηση της ανωνυμίας, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτόν, την εχεμύθεια και την εμπιστευτικότητα τους.

Για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της έρευνας η ερευνήτρια κράτησε προσωπικές σημειώσεις κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, ενώ παράλληλα μαγνητοφώνησε τις συνεντεύξεις παίρνοντας την άδεια των συμμετεχόντων (Creswell, 2016). Κατά τη διάρκεια διεξαγωγής των συνεντεύξεων η ερευνήτρια φρόντισε ώστε να δημιουργήσει ένα όμορφο κλίμα, στο οποίο οι συμμετέχοντες θα αισθάνονται άνετα και θα εκφράζουν ελεύθερα και χωρίς περιορισμούς τις απόψεις τους. Παράλληλα, η ερευνήτρια έκανε τους απαραίτητους ελέγχους στον εξοπλισμό που θα χρησιμοποιούσε κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων προκειμένου να εξασφαλίσει τη σωστή λειτουργία αυτού, ώστε να αποφύγει πιθανά προβλήματα.

4.7 Η διαδικασία ανάλυσης δεδομένων

Η ερευνήτρια μετά την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων προβαίνει στην απομαγνητοφώνηση και στην αποτύπωση τους σε χαρτί, αναζητά νόημα, μοτίβο και θέματα για το εξεταζόμενο φαινόμενο. Στη συνέχεια, κωδικοποιεί κάθε απόσπασμα και επανεξετάζει τα θέματα με σκοπό να καταλήξει σε έναν θεματικό χάρτη, ο οποίος θα την βοηθήσει να συνδέσει τα δεδομένα που έχει συλλέξει και να τα καταγράψει. Η μέθοδος επομένως που ακολουθεί η ερευνήτρια προκειμένου να αναλύσει τα δεδομένα της είναι η θεματική, η οποία είναι εύχρηστη και την βοηθά περισσότερο, καθώς δεν διαθέτει προηγούμενη εμπειρία στην ποιοτική έρευνα (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Με βάση τη θεματική ανάλυση λοιπόν, γίνεται αρχικά μια προσεκτική ανάγνωση όλων των δεδομένων προκειμένου να αποκτηθεί μια σχετική εξοικείωση της ερευνήτριας με αυτά. Εν συνεχεία, γίνεται η κωδικοποίηση του κειμένου, η οποία

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

στηρίζεται στους τέσσερις ερευνητικούς άξονες, που δημιουργήθηκαν με βάση τον στόχο της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι άξονες οι οποίοι διαμορφώθηκαν είναι οι εξής:

Α' ΑΞΟΝΑΣ: Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

Β' ΑΞΟΝΑΣ: Η ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων

Γ' ΑΞΟΝΑΣ: Τα εμπόδια των εκπαιδευτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία

Δ' ΑΞΟΝΑΣ: Η άρση εμποδίων

Στον πρώτο ερευνητικό άξονα οι ερωτήσεις αφορούν τον ρόλο των εκπαιδευτών ενηλίκων και τα χαρακτηριστικά τους, στον δεύτερο οι ερωτήσεις αφορούν τον τρόπο που οι εκπαιδευτές αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους για την ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων, στον τρίτο παρουσιάζονται τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές και στον τέταρτο ερώτημα οι ερωτήσεις αφορούν την άρση των εμποδίων.

Βασικό κριτήριο για την ερευνήτρια αποτέλεσε η δημιουργία χαλαρού και ευχάριστου κλίματος με τους συμμετέχοντες, όπως και η ειλικρίνεια για τη φύση της συνέντευξης. Η έρευνα λοιπόν στηρίχθηκε στους παραπάνω άξονες, έγινε ανάλυση των θεμάτων και με βάση αυτά προέκυψαν τα ευρήματα της έρευνας, τα οποία παρουσιάστηκαν στους αντίστοιχους πίνακες (Ισαρη & Πουρκός, 2015· Creswell, 2016).

Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της έρευνας έγινε προσπάθεια να διασφαλιστεί καθ' όλη τη διάρκεια αυτής. Πιο συγκεκριμένα η ερευνήτρια ακολούθησε αυστηρά τις διαδικασίες διεξαγωγής της έρευνας, κρατώντας μια αμερόληπτη στάση κατά τη διάρκεια ανάλυσης των δεδομένων. Με την έκθεση των θεμάτων που αντιστοιχούν σε κάθε άξονα της συνέντευξης και με την ταυτόχρονη παράθεση αυτούσιων αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις, τεκμηριώνονται και τα ευρήματα της έρευνας (Τσιώλης, 2017). Επιπλέον η αξιοπιστία της έρευνας εξασφαλίζεται και από τη στάση της ερευνήτριας, για την έρευνα που διεξάγει. Η εντιμότητά της, η σχολαστικότητα, ο αναστοχασμός, η ακρίβεια και η συστηματικότητα αποτελούν βασικά κριτήρια για τη συλλογή, την ανάλυση και την ερμηνεία των δεδομένων και τη σωστή εξαγωγή

των αποτελεσμάτων (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Η εγκυρότητα της έρευνας διασφαλίζεται και με βάση τα ευρήματα, καθώς έγινε διασταύρωση και σύγκριση με τα ευρήματα άλλων ερευνών, ενώ παράλληλα έλαβε χώρα και η εξωτερική αξιολόγηση της παρούσας μελέτης από την επιτροπή αξιολόγησης του πανεπιστημίου (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Επιπλέον, η ερευνήτρια προσπάθησε καθ' όλη τη διάρκεια των συνεντεύξεων να διατυπώσει τις ερωτήσεις με σαφήνεια, ώστε να γίνονται κατανοητές, όπου υπήρχε αμφιβολία ή ανάγκη επαναλάμβανε την ερώτηση ή την αναδιατύπωνε, ώστε να γίνει κατανοητή από τους ερωτηθέντες, με απώτερο στόχο να εκμαιευτούν αυθεντικές πληροφορίες και να διεξαχθεί η συνέντευξη με ομαλό τρόπο (Robson, 2010· Φίλιας, 1997).

Η διεξαγωγή της συνέντευξης πραγματοποιήθηκε από τον Μάρτιο έως τον Μάιο του 2021, με σκοπό να διερευνηθεί ο ρόλος που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων σε σχολεία σωφρονιστικών καταστημάτων. Ως προς την εξασφάλιση της εγκυρότητας της έρευνας σχεδιάστηκε το εργαλείο μέτρησης, δηλαδή το πρωτόκολλο συνέντευξης, το οποίο περιείχε ερωτήσεις κλειστού τύπου μέσα από τις οποίες συλλέχθηκαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων όπως η ηλικία, η ειδικότητα, τα χρόνια εμπειρίας, ενώ οι ανοιχτές ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκαν για να εκφέρουν οι συμμετέχοντες τις απόψεις τους για τον ρόλο των εκπαιδευτών ενηλίκων στα σωφρονιστικά ιδρύματα με τρόπο που να απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου αφορούν μόνο τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, ενώ οι ερωτήσεις ανοιχτού αφορούν ερωτήσεις γνώμης (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2014), οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στους ερωτούμενους να απαντήσουν με ελευθερία, χωρίς περιορισμούς και έχουν στόχο να διερευνήσουν τις γνώσεις, τις στάσεις και τις αντιλήψεις τους. Άλλωστε οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον στις ποιοτικές έρευνες, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να εκφράσουν καλύτερα τις εμπειρίες τους (Creswell, 2016). Η ερευνήτρια ολοκλήρωσε τις συνεντεύξεις εκφράζοντας τις ευχαριστίες στους ανθρώπους που έλαβαν μέρος στην έρευνα, και

τους διαβεβαίωσε για τα θέματα της ασφάλειας και της εμπιστευτικότητας των παρεχόμενων πληροφοριών (Creswell, 2016).

4.8 Σύνοψη

Στο παρόν κεφάλαιο έγινε ανάλυση της μεθοδολογικής μεθόδου που χρησιμοποιήσαμε, προκειμένου να παρουσιάσουμε τα στάδια διεξαγωγής της έρευνάς μας. Πιο συγκεκριμένα αναλύσαμε τους λόγους που επιλέξαμε την ποιοτική μέθοδο μέσω της διαδικασίας των συνεντεύξεων που αποτέλεσε και το εργαλείο της έρευνας. Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε και θα αναλύσουμε τα δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα.

5^ο Κεφάλαιο: Αποτελέσματα της έρευνας και ανάλυση ποιοτικών δεδομένων

5.1 Εισαγωγικά

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση και ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας με βάση τις συνεντεύξεις που έδωσαν οι εκπαιδευτές. Η ταξινόμηση γίνεται με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα.

5.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ατομικών συνεντεύξεων

Στις ατομικές συνεντεύξεις συμμετείχαν δέκα άτομα εκ των οποίων ένας άντρας και εννέα γυναίκες. Ο μέσος όρος ηλικίας των συμμετεχόντων είναι τα 47 έτη. Όλοι οι συμμετέχοντες είχαν εμπειρία στα ΣΔΕ και για τρεις από αυτούς ήταν το 2021 η πρώτη χρονιά τους. Συγκεκριμένα, ο πρώτος εκπαιδευτής, για συντομία θα αναφέρεται ως ΕΚ1 στο υπόλοιπο της εργασίας και το ίδιο θα ισχύει και για τους υπόλοιπους ανάλογα με τη σειρά των συνεντεύξεων, διδάσκει πρώτη χρονιά στα ΣΔΕΦ, ο ΕΚ2 είναι τρία χρόνια σε ΣΔΕΦ, ο ΕΚ3 διανύει την πρώτη του χρονιά σε ΣΔΕΦ, ο ΕΚ4 τέσσερα σε ΣΔΕΦ και είναι η πρώτη του χρονιά σε ΣΔΕ, ο ΕΚ5 τέσσερα σε ΣΔΕΦ, ο ΕΚ6 έχει οχτώ σε ΣΔΕΦ, ο ΕΚ7 δεκατρία σε ΣΔΕΦ, ο ΕΚ8 επτά χρόνια σε ΣΔΕΦ, ο ΕΚ9 τέσσερα σε ΣΔΕΦ και ο ΕΚ10 τρία σε ΣΔΕΦ.

Από τις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων φαίνεται πως παρά το γεγονός ότι η ηλικία τους παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση, καθώς κυμαίνεται από 34 έως 60 έτη, και η προϋπηρεσία και η εμπειρία τους στην εκπαίδευση ενηλίκων διαφέρει, παρόλα αυτά, φαίνεται πως αντιμετωπίζουν τους έγκλειστους με υπομονή και δείχνουν όλοι κατανόηση απέναντι στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Επιπλέον, η διαφοροποίηση που υπάρχει στους συνεντευξιαζόμενους όσον αφορά τόσο το επίπεδο των σπουδών τους, όσο και την εκπαίδευσή που έχουν ορισμένοι πάνω σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων και ειδικής αγωγής, δεν τους εμποδίζει από την αέναη

προσπάθεια τους να βοηθήσουν τους φυλακισμένους εκπαιδευόμενούς τους, ώστε να εξελιχθούν και να μετασχηματιστούν μέσα από τη διαδικασία της εκπαίδευσης.

Τα ευρήματα των ατομικών συνεντεύξεων παρουσιάζονται με βάση τα τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα. Το πρώτο ερώτημα αφορά το πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτές τον ρόλο τους, σχετικά με την ενδυνάμωση των προσδοκιών των φυλακισμένων, κατά τη διάρκεια παρακολούθησης ενός προγράμματος εκπαίδευσης ενηλίκων. Στόχος του ερωτήματος είναι η αντίληψη του ρόλου που έχουν οι εκπαιδευτές και η συμβολή του στην ενίσχυση των κινήτρων των φυλακισμένων, κατά τη διάρκεια ενός εκπαιδευτικού προγράμματος .

Α΄ ΑΞΟΝΑΣ : Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

1) Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί ρόλοι που πρέπει να επιτελεί ένας εκπαιδευτής ενηλίκων;

Στην ερώτηση της συνέντευξης που αφορά τους βασικούς ρόλους των εκπαιδευτών οι εκπαιδευτές έδωσαν διάφορες απαντήσεις για τους ρόλους τους. Οι δημοφιλέστεροι από αυτούς παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Κατηγορία	Συχνότητα απορών
Εμπνευστής	3
Καθοδηγητής	2
Σύμβουλος	1
Συνεργάτης	2
Παιδαγωγικός ρόλος	6
Υποκινητής	2
Επικοινωνιακός	1

Αποδέκτης διαφορετικού	1
---------------------------	---

Πίνακας 2 Βασικοί ρόλοι εκπαιδευτών ενηλίκων των ΣΔΕ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα (σχολικό έτος 2021)

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 2, τρεις από τους δέκα συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στον ρόλο του εμψυχωτή κρατουμένων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο ΕΚ4: «Εννοείται όλα αυτά, του εμψυχωτή, του καθοδηγητή, του υποστηρικτή. αλλά νομίζω γενικώς, δεν ξέρω αν είναι μόνο στους ενήλικες γενικά σε όλους εμάς τους εκπαιδευτικούς, είναι όλοι αυτοί οι ρόλοι...». Επίσης, ο ΕΚ9 αναφέρει χαρακτηριστικά: «... οι ρόλοι είναι πολλοί, πρέπει να είμαστε και βοηθοί, συνεργάτες, εμψυχωτές, συντονιστές και πάνω από όλα παιδαγωγοί βέβαια, δηλαδή πρωταρχικό μέλημα μας είναι να δημιουργήσουμε ένα κλίμα εμπιστοσύνης..». Ο ΕΚ9 παρατηρούμε πως εκτός από τον ρόλο του εμψυχωτή, αναφέρεται και σε άλλους παράλληλους ρόλους, όπως αυτόν του βοηθού, του συνεργάτη, του συντονιστή και κυρίως του παιδαγωγού, τους οποίους θα τους δούμε στη συνέχεια. Ακόμα, στον ρόλο του εμψυχωτή αναφέρεται και ο ΕΚ10: «...είναι πολύ σημαντικό γιατί πέρα από το ότι πρέπει συνεχώς να τους στηρίζει, να τους ενθαρρύνει σε κάθε τους προσπάθεια, να τους εμψυχώνει, να τους καθοδηγεί κάθε φορά, θα πρέπει για να τα κάνει όλα αυτά να αγαπάει αυτό που κάνει...». Παρατηρούμε πως κάνει αναφορά και στον ρόλο του καθοδηγητή, ο οποίος είναι δεύτερος στη λίστα και εκτός από τον ΕΚ9 αναφέρεται στον ίδιο ρόλο και ο ΕΚ4.

Στον ρόλο του συμβούλου αναφέρθηκε ο ΕΚ5: «... επειδή όλα τα παραπάνω δεν συμβαίνουν, στην πράξη ο εκπαιδευτής πολλές φορές καλύτερα να είναι σύμβουλος σταδιοδρομίας, να παρέχει ψυχολογική υποστήριξη, μία ανθρώπινη συμβουλή και φυσικά τον εκπαιδευτικό του ρόλο...».

Στον τυπικό ρόλο του παιδαγωγού αναφέρονται οι έξι από τους δέκα συμμετέχοντες. Ο ΕΚ1 επισημαίνει: «Βασικοί ρόλοι ναι, οι βασικοί ρόλοι ότι να μεταδίδουμε γνώσεις

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

δηλαδή να ελέγχουμε αν οι καταρτιζόμενοι έμαθαν τις γνώσεις», ο ΕΚ5 τονίζει τον παιδαγωγικό και τον ρόλο του συμβούλου: «ο εκπαιδευτής θα μπορούσε απλά να εκπαιδεύει, να είναι κομμάτι του σχολείου, επειδή όλα τα παραπάνω δεν συμβαίνουν, στην πράξη ο εκπαιδευτής πολλές φορές καλύτερα να είναι σύμβουλος σταδιοδρομίας, να παρέχει ψυχολογική υποστήριξη, μία ανθρώπινη συμβουλή και φυσικά τον εκπαιδευτικό του ρόλο. Το πρώτο είναι ότι πολύ συχνά καλείται να επιτελέσει πολλούς παράλληλους ρόλους, πέρα από τον εκπαιδευτικό», ο ΕΚ6 λέει για τον παιδαγωγικό ρόλο: «Είναι καταρχάς ο ρόλος του εκπαιδευτικού, ο τυπικός ρόλος, δηλαδή ο ρόλος του δασκάλου που θα προχωρήσει τους ενήλικες στη μαθησιακή διαδικασία», ο ΕΚ7 δηλώνει: «ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι διττός, από τη μία πλευρά θα πρέπει να προσφέρεις γνώσεις και από την άλλη πλευρά θα πρέπει να διαμορφώσεις μία ολοκληρωμένη προσωπικότητα», και τέλος ο ΕΚ10 αναφέρει: «Νομίζω το πιο βασικό είναι να είναι γνώστης του αντικειμένου, να γνωρίζει δηλαδή το αντικείμενο που έχει να διδάξει πάρα πολύ καλά, και να αγαπάει τη δουλειά του».

Ο ρόλος του συνεργάτη επίσης επισημαίνεται από τους ΕΚ3 και ΕΚ9. Ο ΕΚ3 αναφέρει: «Να καλλιεργεί πνεύμα σύμπνοιας, τη διάθεση, συνεργασίας ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους, αγάπη για τη μάθηση, να δίνει κίνητρα, να είναι επικοινωνιακός, αυτά». Παρατηρούμε πως ο ίδιος αναφέρεται και στον ρόλο του υποκινητή και του επικοινωνιακού. Ο ΕΚ9 επίσης αναφέρει, όπως προείπαμε: «...εδώ οι ρόλοι είναι πολλοί, πρέπει να είμαστε και βοηθοί, συνεργάτες, εμψυχωτές, συντονιστές και πάνω από όλα παιδαγωγοί».

Για κίνητρα μιλά ο ΕΚ8 που χαρακτηριστικά αναφέρει: «...πρώτη μας προτεραιότητα είναι να τους δημιουργήσουμε το κίνητρο, είναι να τους ελκύσουμε, να τους τραβάμε προς το σχολείο, να τους δώσουμε αυτό το κάτι που θα τους κάνει να αγαπήσουν το σχολείο, είναι τελείως διαφορετική οπτική γωνία» και για αποδοχή της διαφορετικότητας ο ΕΚ2: «...δεκτικός σε άλλους τρόπους προσέγγισης στους ανθρώπους και ένα βασικό είναι ότι πρέπει να είναι, να μην έχει στερεότυπα στο μυαλό του και να έχει, να μην έχει ρατσιστικές έτσι ροπές».

2)Θεωρείτε ότι είστε επαρκώς καταρτισμένοι για αν υποστηρίξετε το έργο σας;

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Στην παραπάνω ερώτηση οι τρεις από τους δέκα συμμετέχοντες έδωσαν θετική απάντηση. Ο ΕΚ1 είπε: «Εγώ προσωπικά ναι επαρκώς ναι». Ο ΕΚ2 απάντησε: «Ναι μετά από τόσα χρόνια, ναι είμαι πλήρως καταρτισμένη...». Ο ΕΚ3: «Νομίζω πως ναι, έχοντας γενικά εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων...».

Στην αυτομόρφωση, τη δια βίου μάθηση, τη συνεχή εκπαίδευση και τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτών για ανταλλαγή απόψεων πιστεύουν οι ΕΚ6, ΕΚ9 και ΕΚ10. Ο ΕΚ6 είπε: «Θεωρώ ότι ποτέ δεν μπορούμε να είμαστε επαρκώς καταρτισμένοι και ότι συνεχώς μελετάμε...». Ο ΕΚ9 αναφέρει: «...νομίζω ότι κανένας εκπαιδευτικός δεν αισθάνεται πάντα ότι είναι απόλυτα επαρκής, οι προκλήσεις είναι πάρα πολλές και πάντα χρειάζεται επιμόρφωση, ενημερωνόμαστε για καινούργιες μεθόδους...». ο ΕΚ10 είπε: «...η εκπαίδευση είναι συνεχής και δια βίου οπότε ποτέ δεν θα είναι επαρκής». Οι ΕΚ4, ΕΚ5, ΕΚ7 και ΕΚ8 δεν ερωτήθηκαν από την ερευνήτρια, καθώς η ίδια έκρινε πως η συγκεκριμένη ερώτηση δεν έχει βαρύτητα και δεν συμβάλλει στη διεξαγωγή κάποιου αποτελέσματος που να συνδέεται με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα.

3) Ποιόν ρόλο θα δίνετε στον εαυτό σας ως εκπαιδευτή;

Στην τρίτη ερώτηση η πλειοψηφία των εκπαιδευτών δήλωσαν πως ο ρόλος του εμπνευστή ενηλίκων είναι αυτός που θα τους χαρακτήριζε. Εφτά από τους δέκα είχαν αυτήν την άποψη.

Συγκεκριμένα, ο ΕΚ2 λέει: «Ο εκπαιδευτής ενηλίκων στις φυλακές έχει έναν πολύπλευρο ρόλο, δηλαδή εκτός του να παραδίδει το μάθημα και να ανοίγει κάποια παράθυρα γνώσης στους μαθητές κρατούμενους ή στις μαθήτριες κρατούμενες, πολλές φορές καλείται να παίζει και τον ρόλο εμπνευστή». Ακόμα, ο ΕΚ3 επισημαίνει: «Ναι, τον ρόλο σαν εκπαιδευτή, του καθοδηγητή, του εμπνευστή, του ηγέτη, όχι πιο πολύ του εμπνευστή, με ενδιαφέρει οι εκπαιδευόμενοι στο συγκεκριμένο πλαίσιο να κατανοήσουν και να αγαπήσουν τη μάθηση, πρώτα από όλα και μετά την αγγλική γλώσσα, να δουν πως η μάθηση μπορεί να δώσει άλλες διεξόδους και δρόμους για τη ζωή». Βλέπουμε πως ο ίδιος εκπαιδευτής αναφέρεται και σε άλλους δύο ρόλους όπως αυτόν του καθοδηγητή και αυτόν του ηγέτη. Ακόμα, ο ΕΚ5 δηλώνει καταφατικά: «Εμπνευστήρια ξεκάθαρα, εγώ δουλεύω πάρα πολύ στη βάση της εμπνεύσεως». Επιπλέον, ο ΕΚ8

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

αναφέρει: «...αν μιλάμε για έναν εκπαιδευτικό που αγαπάει τη δουλειά του και την παίρνει στα σοβαρά και δεν το βλέπει καθαρά σαν εργασιακή σχέση, είναι εμψυχωτής, στήριγμα, ψυχολόγος, γονιός, θα πρέπει να μπει λίγο-λίγο σε όλους αυτούς τους ρόλους...». Μαζί με τον ρόλο του εμψυχωτή, αναφέρει και τον ρόλο ψυχολόγου και του γονέα. Ακόμα, ο ΕΚ9 απαντά: «...και ο εμψυχωτής είναι πολύ σπουδαίος ρόλος εκεί που είμαστε γιατί η εργασία περισσότερο γίνεται σε ομάδες, γιατί θέλουμε να αναπτύξουμε και τις κοινωνικές δεξιότητες των κοριτσιών». Τέλος, ο ΕΚ10 αναφέρει για τον ρόλο του εμψυχωτή: «...εγώ πιστεύω ότι ο εμψυχωτικός ρόλος είναι ο πιο σημαντικός και αυτός που έχουν περισσότερο ανάγκη οι μαθητές...».

Έπειτα, ο παιδαγωγικός ρόλος απαντάται από τους εκπαιδευτές. Χαρακτηριστικά, ο ΕΚ6 δηλώνει: «Το να είμαι δάσκαλος αλλά να υποστηρίζω τα παιδιά και στην υπόλοιπη, όσο σπουδαίο είναι να τους μάθω αρχαία ή ελληνικά.... », ο ΕΚ7 απαντά: «Τον ρόλο του παιδαγωγού πρώτα από όλα και όχι του καθοδηγητή...» και ο ΕΚ9 προσθέτει: «Κοίταξε παιδαγωγικός είναι περισσότερο ο ρόλος μας, θα έλεγα για μένα και γενικά για το δημοτικό...».

Απαντάται επίσης και ο ρόλος του εμπνευστή από τον ΕΚ4: «Εμπνευστής θα έλεγα δηλαδή προσπαθώ να, τους εκπαιδευόμενους να τους εμπνέω σε ότι αφορά τη φύση, την προστασία του περιβάλλοντος».

Κατηγορία	Συχνότητα αναφορών
Εμψυχωτής	7
Παιδαγωγικός ρόλος	3
Καθοδηγητής	2
Ηγέτης	1
Εμπνευστής	1
Ψυχολόγος	1
Γονέας	1

Πίνακας 3 Ρόλοι που θα έδιναν στον εαυτό τους οι εκπαιδευτές ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα(σχολικό έτος 2021)

4) Ποιον ρόλο υιοθετείται εσείς προσωπικά κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Στην παραπάνω ερώτηση οι ρόλοι που επισημαίνονται από τους εκπαιδευτές είναι αυτοί του παιδαγωγού στον οποίον αναφέρεται ο ΕΚ2 λέγοντας: «Ο βασικός ρόλος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτή και αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με τους υπόλοιπους ...». Ο ΕΚ7 απαντά κατηγορηματικά: «Αυτόν του παιδαγωγού» και ο ΕΚ8: «Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων είσαι εκπαιδευτικός, είσαι καθηγητής εκεί πρέπει να κρατήσεις αυτόν τον ρόλο».

Άλλος σημαντικός ρόλος που αναδύεται μέσα από αυτή την ερώτηση είναι ο ρόλος του εμπνευστή με τέσσερις από τους δέκα εκπαιδευτές να λένε χαρακτηριστικά: «Ναι νομίζω και εδώ του εμπνευστή, με ενδιαφέρει να κάνω το μάθημα και να υπάρχει αλληλεπίδραση» (ΕΚ3), «Στην πράξη σίγουρα υιοθετώ αυτό που μόλις περιέγραψα δηλαδή της εμπνευστή...» (ΕΚ5), «Του εμπνευστή περισσότερο θα έλεγα (ΕΚ9), «Όπως είπα και προηγουμένως ο εμπνευστικός ρόλος θεωρώ ότι είναι ο πιο σημαντικός κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και αυτό το νιώθω κιόλας στην καθημερινότητά μου» (ΕΚ10).

Για τον ρόλο επίσης του συμβούλου μίλησε ο ΕΚ10: «Τις περισσότερες φορές ωστόσο υπάρχουν και άλλοι ρόλοι όπως ο συμβουλευτικός που καλούμαστε να πάρουμε, οι εκπαιδευόμενοι πολύ συχνά ζητούν συμβουλές από εμάς».

Ο ρόλος του μεταδότη γνώσης φαίνεται μέσα από τα λόγια του ΕΚ1 ο οποίος εκφέρει την άποψη: «Τον ρόλο του ανθρώπου που μεταδίδει γνώσεις ..». Τέλος, ο ρόλος του καθοδηγητή επισημαίνεται από τον ΕΚ4 ο οποίος αναφέρει: «Του καθοδηγητή πιστεύω, προς προσπαθώ να τους καθοδηγώ..».

Κατηγορία	Συχνότητα αναφορών
Παιδαγωγός	4
Εμπνευστής	4

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Σύμβουλος	1
Καθοδηγητής	1
Μεταδότης γνώσης	1

Πίνακας 4 Προσωπικός ρόλος υιοθέτησης των εκπαιδευτών ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα (σχολικό έτος 2021).

5) Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος που επιθυμούν περισσότερο οι εκπαιδευόμενοι;

Στη πέμπτη ερώτηση γίνεται λόγος για την προτίμηση των προαναφερθέντων ρόλων από τους εκπαιδευόμενους με αυτόν του παιδαγωγού να ξεχωρίζει.

Κατηγορία	Συχνότητα αναφορών
Παιδαγωγός	6
Εμπνευστής	4
Ρόλος γονέα	1
Βοηθός	1

Πίνακας 5 Επιθυμητός ρόλος εκπαιδευτή σύμφωνα με τους εκπαιδευόμενους ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα (σχολικό έτος 2021).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 5, οι έξι από τους δέκα εκπαιδευτές στηρίζουν την άποψη πως ο παιδαγωγικός ρόλος είναι και αυτός που προτιμάται. Ενδεικτικά παρατίθενται τα παρακάτω αποσπάσματα:

ΕΚ2: «Ο βασικός ρόλος του εκπαιδευτή, τους αρέσει να μαθαίνουν καινούργια πράγματα, νιώθουν αυτοπεποίθηση, νιώθουν αυτοβελτίωση, νιώθουν ότι ανεβαίνουν ένα σκαλί στα δικά τους μάτια».

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

ΕΚ4: «...θέλουν πάρα πολύ πληροφορίες αφενός και αφετέρου να τους απαντώ πάνω σε δικά τους, σε δικές τους αναζητήσεις...».

ΕΚ8: «Πιστεύω ότι αυτό που θέλουν οι μαθητές μας είναι να νιώθουν ότι έχουν μπροστά τους εκπαιδευτικούς που νοιάζονται για αυτούς...».

ΕΚ9: «...οι εκπαιδευόμενες αρχικά προτιμούν τον παραδοσιακό εκπαιδευτικό, έρχονται στο σχολείο, δηλαδή έναν εκπαιδευτικό που θα τους λέει πράγματα, θα κάνει διάλεξη ουσιαστικά, γιατί πιστεύουν ότι έτσι θα μάθουν και βέβαια αισθάνονται και ασφάλεια...».

Για τον ρόλο του εμψυχωτή που είναι και ο δεύτερος στην κατάταξη ανέφεραν τα εξής:

ΕΚ3: «Νομίζω αυτό, την εμψύχωση, την ενθάρρυνση, την ενθάρρυνση για να ολοκληρώσουν τη διαδικασία».

ΕΚ5: «Αυτό που είπα στην αρχή, η εμψύχωση ξεκάθαρα...».

Στον ρόλο του γονέα αναφέρθηκε ο ΕΚ7 λέγοντας: «Αυτά τα παιδιά έχουν πολύ μεγάλη ανάγκη από αγάπη, άρα λοιπόν το πρώτιστο είναι να θεωρούν ότι έχουν ένα κλίμα οικογένειας, ένα κλίμα αγάπης που τους αποδέχονται, το πρώτο είναι αυτό...».

Και στον ρόλο του βοηθού ο ΕΚ6 αναφέρει: «Είναι ο ρόλος του ανθρώπου ο οποίος έχοντας πολύ πολύ συγκεκριμένα όρια θα μπορέσει να σταθεί δίπλα τους και να τους βοηθήσει να διαχειριστούν όσα βιώνουν μέσα στο περιβάλλον του καταστήματος κράτησης».

6) Ποιά χαρακτηριστικά πιστεύετε πως έχει ο ιδανικός εκπαιδευτής;

Σύμφωνα με την Ely (2011), τα εσωτερικά χαρακτηριστικά-προσόντα που πρέπει να διαθέτει ο εκπαιδευτής ενηλίκων κρατουμένων, ώστε να είναι επιτυχημένος στο επάγγελμά του είναι να είναι αυστηρός, αξιόπιστος, δημιουργικός, δεσμευμένος, υπομονετικός, αφοσιωμένος επαγγελματίας, ενθουσιώδης, σταθερός, ενθουσιώδης, ηγέτης, δίκαιος, εξυπηρετικός, περιποιητικός, ακέραιος, δια βίου εκπαιδευόμενος, ευέλικτος, ειλικρινής, ακροατής, ενθαρρυντικός, υπεύθυνος, γνώστης, ανοιχτόμυαλος, υποστηρικτικός, ευαίσθητος, προετοιμασμένος, σε εγρήγορση,

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

προετοιμασμένος. Τα αποτελέσματα που μας έδωσε η παραπάνω ερώτηση για τα εσωτερικά χαρακτηριστικά του ιδανικού εκπαιδευτή είναι αρκετά και κάποια απαντώνται στα παραπάνω προσόντα που αναφέρει η Ely (2011). Τα κοινά επίθετα που προέκυψαν είναι: ενθουσιώδης, ακροατής, ενθαρρυντικός, δια βίου εκπαιδευόμενος, γνώστης, και υπομονετικός.

Ο ΕΚ2 επισημαίνει: «Ο ιδανικός εκπαιδευτής, όπως είπα και πριν είναι βασικό να είναι καταρτισμένος για το, για την εκπαίδευση ενηλίκων, να είναι ανοιχτόμυαλος, να έχει διάθεση για συνεργασία, να είναι επικοινωνιακός και να μπορεί να χτίζει, να έχει την ικανότητα να χτίζει μία ομάδα μέσα στην οποία θα νιώθουν ασφάλεια οι εκπαιδευόμενοι και θα μπορούν και να αναπτύξουν και τις δυνατότητές τους, και να είναι καλός στη συνεργασία και με τους εκπαιδευόμενους και με τους υπόλοιπους εκπαιδευτές για να τσουλήσει ομαλά το όλο εκπαιδευτικό έργο». Παρατηρούμε πως ο ΕΚ2 αναφέρει επίσης τα χαρακτηριστικά του συνεργάτη και του επικοινωνιακού. Την ίδια άποψη έχει και ο ΕΚ4 ο οποίος αναφέρει: «Καταρχήν πρέπει να είναι γνώστης του αντικειμένου, πρέπει να εμπνέει τους εκπαιδευόμενους, πρέπει να κερδίζει την εμπιστοσύνη τους, να νιώθουν σιγουριά ότι αυτό που τους λέει είναι όντως έτσι, να είναι υπομονετικός, ενθαρρυντικός στο να εκφράζουν γνώμες διαφορές, αυτά». Θα προσθέταμε εδώ το χαρακτηριστικό του εμπνευστή και του καταρτισμένου.

Ακόμα, σε ηγετικά χαρακτηριστικά αναφέρεται ο ΕΚ3 και δηλώνει: «Ο ιδανικός εκπαιδευτής, νομίζω όλα όσα έχετε αναφέρει, το να είναι και ηγέτης για να μπορεί να διαχειρίζεται τυχόν δυσκολίες και προβλήματα ειδικά όταν υπάρχουν συγκρούσεις μέσα στην ομάδα, σίγουρα να εμπνέει την ομάδα, σίγουρα να καλλιεργεί πνεύμα συνεργασίας, αυτά». Ο ΕΚ5 κάνει λόγο έντονα για τη διαίσθηση που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτής ενηλίκων, την καλή ακρόαση και τον καλό συντονισμό: «...πρέπει να έχει διαίσθηση, διαίσθηση είναι κάτι σαν το ταλέντο, κάτι λίγο μυστικό... Οπότε ο εκπαιδευτής είναι απαραίτητο για να επιτελέσει σωστά τους ρόλους του, να κάνει διάγνωση αναγκών και όλα αυτά που ξέρουμε...».

Θα προσθέταμε επίσης τα επίθετα διακριτικός, ευέλικτος και οριοθετημένος για τα οποία μιλά ο ΕΚ6 «...είναι άνθρωποι οι οποίοι έχουν αρκετά βιώματα και χρειάζονται να έχεις μία ευελιξία, να έχεις μία διακριτικότητα, απαραίτητο προσόν ενός εκπαιδευτή

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

σε αυτόν τον χώρο, αγάπη πολύ απέναντι στις καταστάσεις τις οποίες ζουν, αλλά και πάρα πάρα πολύ συγκεκριμένα όρια...».

Αλλα χαρακτηριστικά όπως προσιτός, μη δασκαλοκεντρικός, και ομαδοσυνεργατικός εμφανίζονται στα λόγια του ΕΚ7: «Είναι όλα αυτά που ανέφερα, να είναι προσιτός, καταρχήν οι δάσκαλοι να μην είναι δασκαλοκεντρικός, να είναι ομαδοσυνεργατική η διδασκαλία...».

Περαιτέρω, τα χαρακτηριστικά του έμπειρου, οργανωτικού, συνειδητοποιημένου και ευχάριστου τα βρίσκουμε στα λεγόμενα του ΕΚ9 που λέει: «καταρχήν θα πρέπει να είναι συνειδητοποιημένος στο που πάει να δουλέψει, πρέπει να είναι ευχάριστος και να δημιουργεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας, αυτό είναι το πιο βασικό, για να μπορέσει να κάνει πράγματα».

Ο ΕΚ10 μας ξαφνιάζει ευχάριστα και μας μιλά για ενσυναίσθηση που είναι πολύ σημαντική και στην εκπαίδευση αλλά και στην καθημερινότητα. Εκφέρει την εξής άποψη: «Ο ιδανικός εκπαιδευτής θα πρέπει να έχει όλα όσα έχουμε αναφέρει μέχρι τώρα, να ασκεί δηλαδή το εκπαιδευτικό του έργο, να έχει τις γνώσεις που απαιτούνται για να μπορέσει να τις μεταδώσει στους μαθητές του, με πολλή αγάπη και υπομονή, να έχει ενσυναίσθηση...». Ο ΕΚ8 τέλος, αναιρεί την έννοια του ιδανικού εκπαιδευτή και μιλάει για συνεχή βελτίωση, συγκεκριμένα δηλώνει: «Δεν ξέρω αν υπάρχει ιδανικός εκπαιδευτής, εκπαιδευτικός, νομίζω το σημαντικότερο είναι να προσπαθείς συνέχεια να βελτιώνεσαι...». Σίγουρα σε αυτό που συμφωνούν όλοι, όπως και εγώ, είναι η αγάπη για τη συγκεκριμένη δουλειά και ο σεβασμός της ανθρώπινης φύσης.

7)Θεωρείτε ότι η στάση σας είναι βοηθητική απέναντι στους εκπαιδευόμενους;

Στο ερώτημα αυτό υπήρξε ομοφωνία αφού και οι δέκα έδωσαν θετική απάντηση και θεωρούν ότι η στάση τους είναι βοηθητική. Ενδεικτικά αναφέρουν:

Ο ΕΚ2 δηλώνει: «...είχα μεγάλη θέληση να βοηθήσω τις γυναίκες αυτές σαν εκπαιδευόμενες, να γίνουν κάτι, να νιώσουν λίγο καλύτερα, να γίνουν ένα καλύτερο, μια καλύτερη εκδοχή του εαυτού τους, το εισέπραττα αυτό, υπήρχαν, υπάρχουν μικρά

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

δείγματα που καταλαβαίνεις αν το έχεις επιτύχει, είχα αυτά τα δείγματα πιστεύω στις περισσότερες περιπτώσεις».

Ο ΕΚ5 λέει: «Ναι οφείλει να είναι βοηθητική γιατί όπως είπα είναι μεν ενήλικες πρέπει να έχουμε πάντα απαιτήσεις από αυτούς, δεν είναι παιδιά...».

Ο ΕΚ8 αναφέρει: «Θέλω να πιστεύω πως ναι, κάνω ότι καλύτερο μπορώ, με φωνάζουν συχνά μαμά, αλλά δεν ξέρω αν είναι καλό, αλλά σίγουρα νιώθουν ότι τα αγαπώ και τα νοιάζομαι, αυτό είναι σίγουρο».

Ο ΕΚ10 αναφέρει: «Ναι, ναι σίγουρα θεωρώ πως με κάθε τρόπο τους δείχνω ότι είμαι εκεί για να τους βοηθήσω και να τους ακούσω, όχι μόνο πάνω σε ότι αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και σε ότι τους απασχολεί, είναι σημαντικό για αυτές να δείχνεις ότι τις καταλαβαίνεις».

8) Ποια θεωρείτε ότι είναι η ιδανική στάση που θα πρέπει να έχετε ώστε να βοηθάτε περισσότερο τους εκπαιδευόμενους;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτών στην παραπάνω ερώτηση, προκύπτει πως η επικοινωνία, το συνεργατικό πνεύμα, η αλληλεπίδραση, η ενσυναίσθηση και η έννοια της ισότητας είναι αρετές που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτής για να συμβάλλουν δυναμικά στην υιοθέτηση μιας ιδανικής στάσης και ενός ιδανικού μαθησιακού κλίματος.

Συγκεκριμένα, στο επικοινωνιακό κλίμα αναφέρεται ο ΕΚ3 λέγοντας: «Η ιδανική στάση; Νομίζω αυτή στην όποια έχεις αναπτύξει κατάλληλο επικοινωνιακό κλίμα, να επικοινωνείς μεταξύ, με τους εκπαιδευόμενους ουσιαστικά. Ιδανικότητα θεωρεί την ισότητα ο ΕΚ9 λέγοντας: «Τις αντιμετωπίζουμε ως ίσες με ίσους γιατί είναι ενήλικες, δεν είναι μικρά παιδιά και βοηθητική είναι περισσότερο η στάση μας δηλαδή προσπαθούμε να είμαστε βοηθοί, δίπλα τους...».

Ο ΕΚ2 και ο ΕΚ10 αναδεικνύουν την ενσυναίσθηση βασικό συστατικό για να μπορέσει ο εκπαιδευτής να έχει ιδανική στάση. Ο ΕΚ2 δηλώνει: «Ναι είναι πολύ σημαντικό η ενσυναίσθηση..» και ο ΕΚ10 υποστηρίζει: «Για να καταφέρουμε να βοηθήσουμε τις εκπαιδευόμενες θα πρέπει πρώτα από όλα να είμαστε σε θέση να τις καταλάβουμε, να έχουμε δηλαδή ενσυναίσθηση, η ενσυναίσθηση είναι πάρα πάρα πολύ

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

σημαντική, με την ενσυναίσθηση δείχνεις στους ανθρώπους που έχεις απέναντί σου ότι τους καταλαβαίνεις...»

Επιπροσθέτως, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των ενηλίκων είναι πως έρχονται στην εκπαίδευση με ένα ευρύτερο και διαφορετικό φάσμα εμπειριών το οποίο απορρέει από κοινωνικές, επαγγελματικές και πολιτικές καταστάσεις. Ο εκπαιδευτής λοιπόν για να λέγεται ιδανικός θα πρέπει να γνωρίζει το γνωστικό και κοινωνικό προφίλ του εκπαιδευομένου για να μπορέσει να βελτιώσει τη ζωή του μαθητή. Για εμπειρική-βιωματική μάθηση μιλά ο ΕΚ7 ...γιατί δεν μπορείς να αντιμετωπίζεις έναν μαθητή χωρίς να λαμβάνεις υπόψη και όλο το *background* και όλο το υπόβαθρο που υπάρχει, και όχι μόνο, δεν μιλάω μόνο για το γνωστικό επίπεδο αλλά και σε όλη την *προσωπική του ζωή*... και ο ΕΚ6 όπου υποστηρίζει: «Το να, αυτό που είπα πριν, το να στέκομαι με διακριτικότητα απέναντι στην κατάσταση στην οποία βιώνουν, να προσπαθώ μέσα από τη μάθηση να τους βοηθάω να δούνε τη ζωή μετά την αποφυλάκισή τους με μια άλλη οπτική από αυτή που είχαν πριν μπουν στη φυλακή, που τους οδήγησε μάλιστα στη φυλακή».

Τέλος, ο ΕΚ5 πιστεύει πως η διερευνητική στάση είναι η ιδανική εφόσον ο εκπαιδευτής πρέπει να γνωρίζει τους κανόνες και τη ζωή μέσα στις φυλακές, το πλαίσιο μέσα στο οποίο υλοποιείται το πρόγραμμα εκπαίδευσης, που είναι ένας βασικός παράγοντας που πρέπει να λάβει υπόψη ο εκπαιδευτής για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης σε ομάδες. Αναφέρει χαρακτηριστικά: «Άρα η στάση είναι αυτή διαρκώς διερευνητική, προσπαθώ να καταλάβω το πλαίσιο και τους ανθρώπους και όπως προείπα πάρα πολύ ενθαρρυντική...».

9)Με ποιούς τρόπους στηρίζετε τους εκπαιδευομένους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Στην τελευταία ερώτηση του πρώτου άξονα κάποιοι από τους εκπαιδευτές αναφέρονται σε συγκεκριμένες παιδαγωγικές τεχνικές και εξατομικευμένα προγράμματα, που προσαρμόζονται στις ανάγκες των εκπαιδευομένων. Αυτά είναι για παράδειγμα οι ασκήσεις, τα φύλλα εργασίας, οι ομάδες εργασίας και οι διαδικτυακές ομάδες, η συζήτηση και το θέατρο, που ενεργοποιούν την ενεργητική

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

συμμετοχή των εκπαιδευομένων, την ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

Αναλυτικότερα, ο ΕΚ1 υποστηρίζει τα εξής: «Ναι βέβαια σωστά και με την παροχή σημειώσεων και ασκήσεων και την αξιοποίηση ας πούμε του Internet και του Facebook», ο ΕΚ3: «Ωραία και φροντίζοντας πάντα να αλληλεπιδρώ και εγώ προσωπικά μαζί τους, αλλά και αυτοί μεταξύ τους μέσα σε ομάδες». Ο ΕΚ7 δηλώνει: «... άρα λοιπόν και στα κενά έχουμε πάρα πολλές ώρες και μπορούμε να έρθουμε σε επαφή με τα παιδιά και να συζητήσουμε άρα λοιπόν και με τη συζήτηση, το να προσεγγίσεις ένα παιδί στο διάλειμμα και να σου πει τον προβληματισμό του, να σου πει την σκέψη του...». Ο ΕΚ4 επισημαίνει: «Τους ενθαρρύνω καταρχήν να μου λένε τη γνώμη τους, να μου λένε προηγούμενες εμπειρίες που είχαν, μοιράζω φύλλα εργασίας τα οποία πάντα πηγαίνω από πάνω τους να τους βοηθώ σε ότι δεν κατανοούν, σε ότι δεν μπορούν να λύσουν».

Ο ΕΚ6 και ο ΕΚ9 αναφέρονται σε εξατομικευμένα προγράμματα εκμάθησης ελληνικής. Ας δούμε τι είπαν: «Καταρχάς μαθησιακά και διδακτικά τους στηρίζω με το να έχω προγράμματα εξατομικευμένα ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός....»(ΕΚ6)

«...εγώ βέβαια έχω σωθεί με το θέατρο, το χρησιμοποιώ πάρα πολύ ως μέσο για να βοηθήσω την κατανόηση σε όλα τα μαθήματα και με βιωματική μάθηση, όλα τα μαθαίνουμε με βιωματικό τρόπο εκεί πέρα δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι άλλο.»(ΕΚ9)

Ο ΕΚ8 περιορίζει την απάντηση του στο ρόλο του καλού ακροατή: «Ακούω πολύ, ακούω πολύ και δίνω και συμβουλές βεβαίως...».

Τέλος ο ΕΚ2 και ο ΕΚ10 πιστεύουν πως οι καλύτεροι τρόποι είναι η παρότρυνση και η ενθάρρυνση. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν ο ΕΚ2: «Πάρα πολύ σημαντικό είναι η παρότρυνση... » και ΕΚ10: «Με όλα αυτά που ανέφερα και προηγούμενως, με την ενθάρρυνση και την παρότρυνση, να καταλαβαίνουν ότι τους βοηθάς και τους νοιάζεσαι, να τους ενθαρρύνεις επιβραβεύοντας την κάθε τους προσπάθεια, πάντα με αγάπη και υπομονή».

Ο ΕΚ5 δεν ερωτάται, καθώς η ερευνήτρια έκρινε πως η συγκεκριμένη ερώτηση είχε ήδη καλυφθεί από προηγούμενες απαντήσεις της εκπαιδευτριας.

Β' ΑΞΟΝΑΣ: Η ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων

Στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, αναζητούνται να αναδειχθούν οι προσδοκίες των εκπαιδευτών μέσα από ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων που απευθύνεται σε φυλακισμένους. Στόχος του ερωτήματος είναι να αναδείξει τα προσδοκώμενα μελλοντικά αποτελέσματα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτών ενηλίκων στα σωφρονιστικά ιδρύματα.

1) Γενικότερα εσείς είσαστε ικανοποιημένος από την απόδοση των εκπαιδευόμενων;

Στην πρώτη ερώτηση οι εκπαιδευτές δείχνουν όλοι αισιόδοξοι με την απόδοση των μαθητών τους, αναφέροντας πως αν και το γνωστικό επίπεδο είναι γενικά χαμηλό, και οι συνθήκες διαβίωσης είναι δύσκολες, σημειώνεται πρόοδος σε γνωστικό και προσωπικό επίπεδο και παρατηρείται αλλαγή της στάσης των εκπαιδευόμενων, γεγονός που τους χαροποιεί αμφότερα. Ενδεικτικά αναφέρουν:

«Ναι βέβαια... και σε απόλυτο βαθμό έχω δει θαύματα μέσα στη φυλακή, θαύματα όταν σου λέω θαύματα, θαύματα, άνθρωπο να διαβάσει, τον ξέρω έχω συγκεκριμένο άνθρωπο στο μυαλό μου, να μαθαίνει να διαβάσει, ενώ δεν τον δέχονται στο σχολείο, με τη βοήθεια ενός φύλακα, που του έγραψε την αλφαβήτα και τσούκου τσούκου, λέξη λέξη, γραμμή-γραμμή, έφτασε να διαβάσει 2 χρόνια μετά όλον τον Άμλετ, που τον έδωσα εγώ στο μάθημά μου, αυτά είναι θαύματα δεν είναι μικρά πράγματα». (ΕΚ5)

«Ναι βέβαια, το σημαντικό δεν είναι η γνώση καθεαυτού, το να καταφέρεις να αλλάξεις ένα παιδί, να το κάνεις να δει διαφορετικά τα πράγματα, να σου δώσω ένα παράδειγμα, έχουμε τσιγκανάκια, έχουμε πολλούς όπως μπορείς να φανταστείς, αλλοδαπούς, Αφγανιστάν, Αλγερία και Έλληνες και όλα αυτά, όταν μπορείς να κάνεις ένα παιδί που βρωμάει και ζέχνει και δεν ξέρει τι σημαίνει σαπούνι και νερό, να θέλει να κάνει μπάνιο κάθε μέρα και να αλλάζει τα ρούχα του, για μένα αυτό είναι μεγαλύτερη επιτυχία και το θεωρώ εκπαιδευτική διαδικασία». (ΕΚ8)

«Στις φυλακές η απόδοση των εκπαιδευόμενων είναι ένα πολυσύνθετο θέμα να συζητήσουμε δηλαδή από μερικές εκπαιδευόμενες που είχαν μπορέσει να λύσουν τα

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

προσωπικά τους, τα ψυχολογικά τους προβλήματα... αλλά όταν το μάθαιναν εκείνη την ώρα και κατανοούσαν κάποια πράγματα ένιωθαν πολύ ευχαρίστηση για αυτό δηλαδή ανέβαιναν λίγο ψυχολογικά ..οπότε ναι ήμουν αρκετά ευχαριστημένη...» (ΕΚ2)

2) Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι προσδοκίες που έχουν οι εκπαιδευόμενοι από την εκπαίδευση;

Στην παραπάνω ερώτηση, οι πέντε στους δέκα εκπαιδευτές απάντησαν πως η γνώση της Ελληνικής ως Δεύτερης Ξένης Γλώσσας είναι το βασικότερο κίνητρο-προσδοκία των εκπαιδευόμενων. Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε και τις υπόλοιπες προσδοκίες των εκπαιδευόμενων, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτών.

Κατηγορία αναφορών	Συχνότητα
Γνώση της Ελληνικής ως Δεύτερης Ξένης Γλώσσας	5
Απολυτήριο Δημοτικού-Γυμνασίου-Λυκείου	3
Επαγγελματικοί λόγοι-Εύρεση εργασίας	2
Ευεργετικός παράγοντας(Μεροκάματο)	2
Πιστοποίηση ΙΕΚ-ΕΟΠΠΕΠ	2
Γνώση ξένων γλωσσών	1
Άλλοι λόγοι	4

Πίνακας 6 Οι προσδοκίες των εκπαιδευόμενων από τη εκπαίδευση ΣΔΕΦ Κορυδαλλού, Ελαιώνα Θήβας, Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα(σχολικό έτος 2021)

Αναλυτικότερα, για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας, το απολυτήριο Πρωτοβάθμιας-Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την εύρεση εργασίας και τις πιστοποιήσεις, ειπώθηκαν οι εξής απόψεις:

«Αυτές πάλι διαφοροποιούνται, οι εκπαιδευόμενοι παραδείγματος χάρη που είναι ξένοι, που είναι αλλοδαποί, προσδοκία είναι να μπορέσουν να μάθουν τη γλώσσα του τόπου στον οποίο βρίσκονται...»(ΕΚ6)

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

«Οι προσδοκίες, κοιτάζτε να δείτε ... αυτά τα παιδιά είναι παιδιά τα οποία δεν γνωρίζουν, θέλουν να μάθουν την ελληνική γλώσσα, θέλουν να μάθουν τα αγγλικά και τα γαλλικά που τους παρέχονται, και τα ελληνόπουλα να συνεχίσουν το σχολείο έτσι ώστε να μπορέσουν να πάρουν το απολυτήριο γυμνασίου και να προωθηθούν στο λύκειο, να πάρουν και το απολυτήριο του λυκείου και γιατί όχι να γίνουν και φοιτητές».(EK7)

«Κοίταξε να δεις οι Ελληνίδες Ρομά που έρχονται στο σχολείο θέλουν να μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν... χρειάζονται και ένα απολυτήριο δημοτικού μήπως βρουν κάποια εργασία και αλλάξουν τη ζωή τους όταν βγουν έξω. Οι αλλοδαπές ... εκείνες έρχονται περισσότερο για να μάθουν τη γλώσσα, είναι κοπέλες δηλαδή που στις χώρες τους έχουν πάει σχολείο, είναι σε πολύ καλό επίπεδο και έρχονται για να μάθουν τη γλώσσα και μάλιστα πολλές από αυτές πριν τελειώσει η χρονιά έχουν πάρει και το απολυτήριο τους...».(EK9)

Ακόμα, ο EK10 και ο EK5 αναφέρουν κυρίως τον ευεργετικό παράγοντα, το λεγόμενο «μεροκάματο» ως κύρια προσδοκία. Συγκεκριμένα αναφέρουν:

«...το μεγαλύτερο ποσοστό εκπαιδευόμενων έρχεται στο σχολείο πρώτα απ' όλα για τον ευεργετικό παράγοντα, το λεγόμενο μεροκάματο, έρχονται δηλαδή στο σχολείο καθώς έχουν μείωση της ποινής τους, ωστόσο οι αλλοδαπές κρατούμενες θέλουν να μάθουν τη γλώσσα, να μάθουν να μιλάνε ελληνικά για να μπορέσουν βγαίνοντας από τη φυλακή να είναι σε θέση να συνεννοούνται και να μπορέσουν να βρουν μια δουλειά να εργαστούν. Από την άλλη πλευρά οι Ελληνίδες θέλουν να μάθουν πράγματα, θέλουν να διευρύνουν τις γνώσεις τους και μέσα από το σχολείο, πέρα από το απολυτήριο γυμνασίου που θα πάρουν...».(EK10)

«...στην αρχή έρχονται στο σχολείο οι εκπαιδευόμενοι είναι αυτό που λέμε εμείς τα μεροκάματα, δηλαδή ο ευεργετικός υπολογισμός... οι περισσότεροι θέλουν να μάθουν καλύτερα τη γλώσσα, γιατί είναι σου ξαναλέω οι περισσότεροι μετανάστες κλπ, ή άνθρωποι που σταμάτησαν πολύ νωρίς το σχολείο και μιλάνε άνετα αλλά δεν ξέρουν να γράφουν, αυτά είναι πολύ δύσκολα πράγματα, στο επίπεδο της γνώσης λοιπόν υπάρχουν υψηλές προσδοκίες, τώρα στα επίπεδα και με τους άλλους γραμματισμούς και στις

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

πράξεις μαθηματικές έτσι, δεν ξέρω αν ενδιαφέρει το τόσο πολύ κάτι από το περιβαλλοντικό ή πολιτισμική που κάνω εγώ, τους ενδιαφέρει η έμπνευση να ξεφύγουν...». (EK5)

Έπειτα ο EK3 και ο EK4 θεωρούν την εκπαίδευση ως διέξοδο από την καθημερινότητα των κρατουμένων όπου τους ελευθερώνει και τους εμπνέει. «Αναζητούν μία διέξοδο για ζωή, να κατανοήσουν τελικά το περιβάλλον στο οποίο ζουν, να βελτιωθούν σαν άνθρωποι και να μπορέσουν να ενταχθούν καλύτερα στην κοινωνία». (EK3)

«Καταρχήν οι εκπαιδευόμενοι οι συγκεκριμένοι την εκπαίδευση την βρίσκουν ως διέξοδο, κάτι το οποίο τους κάνει να ξεχαστούν από το περιβάλλον στο οποίο ζουν...». (EK4)

Για τον EK2 η προσδοκία είναι η αλλαγή του μαθησιακού τους ρόλου. Υποστηρίζει: «Πιστεύω ότι είναι να βγάλουν την παλιά ταμπέλα από το μυαλό τους ότι δεν τα καταφέρνω, ότι δεν είμαι αρκετά καλή, ότι δεν μπορώ να συνεχίσω, οι πιο πολλοί που εγκαταλείπουν το σχολείο το εγκαταλείπουν γιατί υπάρχει κάποια τέτοια, κάποιος τέτοιος χαρακτηρισμός να τους...».

Τέλος, για τον EK8 η προσδοκία είναι η δημιουργία προσδοκιών. Προσθέτει: «Τα παιδιά μας έχουν προσδοκίες, και είναι παιδιά που τα έχουν διώξει, τα έχει απορρίψει η κοινωνία και πολλά από αυτά θέλουν να νιώθουν ότι δεν είναι έτσι, και όταν καταφέρνουμε να τους το περάσουμε αυτό είναι για εμάς επιτυχία...».

3)Με ποιόν τρόπο πιστεύετε ότι μπορείτε να συμβάλλετε ώστε να ενδυναμώσετε αυτές τις προσδοκίες που έχουν;

Δεδομένου ότι η εκπαίδευση ενηλίκων στηρίζεται στις ανάγκες των εκπαιδευομένων και το κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα πρέπει να προσαρμόζεται σε αυτές για να θεωρηθεί επιτυχημένο και αποτελεσματικό, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως η διερεύνηση αυτών των αναγκών γίνεται στην εναρκτήρια συνάντηση. Στις πρώτες τους επαφές λοιπόν, ο εκπαιδευτής γνωρίζει τους εκπαιδευόμενους και γνωρίζονται και οι εκπαιδευόμενοι μεταξύ τους, διατυπώνονται ανησυχίες, θέτονται κανόνες και διερευνώνται οι προσδοκίες των εκπαιδευόμενων για το πρόγραμμα.

Στην τρίτη ερώτηση οι εκπαιδευτές μίλησαν για επικοινωνία, συνεργασία, αποδοχή, ανατροφοδότηση, ανασκόπηση ενδιαφερόντων, ενθάρρυνση, βοήθεια, προσαρμογή στις ανάγκες του κάθε εκπαιδευομένου ξεχωριστά, ανακάλυψη ταλέντων σε καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες, συζήτηση, ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, θετική διάθεση, κατανόηση και παρότρυνση, όπως και σωστές εκπαιδευτικές τεχνικές.

Για διερεύνηση των αναγκών των εκπαιδευομένων, ικανοποίηση τους και χρήση σωστών τεχνικών μίλησαν οι ΕΚ4, ΕΚ5 και ΕΚ6. Αναλυτικά ειπώθηκαν τα εξής:

«...στην αρχή όταν τους γνωρίζω κάνω μία ανασκόπηση να δω τι τους ενδιαφέρει και πάνω σε αυτό να εστιάσω και να τους δώσω όσο περισσότερες γνώσεις μπορώ, ώστε να μην λέω πράγματα εγώ τα οποία μπορεί για μένα να είναι ενδιαφέροντα αλλά αυτοί να νιώθουν ότι το βαριούνται, θέλω να τους κεντρίζω το ενδιαφέρον».(ΕΚ4)

«Ισχύουν όλα αυτά που είπα σε σχέση με το να τους ενθαρρύνω και να τους βοηθάω που με ρώτησες, να καταλαβαίνω τις δυσκολίες τους και να προσπαθώ να τις υπερβώ με τις κατάλληλες τεχνικές, το υλικό και τα λοιπά...».(ΕΚ5)

«Με το να τους προσφέρω τις γνώσεις οι οποίες απαιτούν, ή απαιτούνται μάλλον για τον καθένα ξεχωριστά, και με το να έχω μία στενή επικοινωνία προσπαθώντας να αντιμετωπίσουμε και τα υπόλοιπα προβλήματα τα οποία προκύπτουν στην καθημερινότητά τους...».(ΕΚ6)

Στη συζήτηση ως τεχνική αναφέρεται και ο ΕΚ8: «Με πολύ συζήτηση, με πάρα πολύ συζήτηση, δεν βλέπω άλλον τρόπο».

Ο ΕΚ7 υποστηρίζει πως η ανακάλυψη ταλέντων και τα καλλιτεχνικά είναι ο καλύτερος τρόπος για να φέρει κοντά τους μαθητευόμενους και να γίνουν όλοι ένα μέσα στη τάξη: «...να μπορέσουν να ξεδιπλώσουν εκτός από τα συναισθήματά τους και όλα τα ταλέντα που έχουν, γιατί πολλές φορές παιδιά που έρχονται μαθητές στο σχολείο έχουν κάποια γνώση για τον εαυτό τους, βέβαια η αυτοεκτίμησή τους είναι πολύ χαμηλή, αλλά ανακαλύπτουν και ταλέντα που δεν γνώριζαν πολλές φορές στα καλλιτεχνικά, στο μάθημα της ζωγραφικής ανακαλύπτουμε πάρα πολλά ταλέντα, στο

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

μάθημα της μουσικής ανακαλύπτονται πάρα πολλά talέντα που μπορούν να τραγουδήσουν, που μπορούν να γράψουν στίχους, που μπορούν να εξωτερικεύσουν όλα αυτά που αισθάνονται μέσα από ένα τραγούδι ή τη ζωή που έχουν βιώσει ή οποιαδήποτε θέματα θέλουν τα ίδια να βγάλουν προς τα έξω...».

Ο ΕΚ1, ο ΕΚ2, ο ΕΚ3 και ο ΕΚ10 πιστεύουν πως η επικοινωνία, η συνεργασία, οι ασκήσεις, τα θέματα δια βίου μάθησης, η διδασκαλία, η αποδοχή, η προσέγγιση, η καλή ακρόαση, η διάθεση, η παρότρυνση είναι οι καλύτεροι τρόποι που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων. Ενδεικτικά ανέφεραν:

«Ναι με την επικοινωνία, με τη συνεργασία, με την αποστολή ασκήσεων, την αποστολή θεμάτων δια βίου μάθησης...».(ΕΚ1)

«Αυτό που κάνουν οι εκπαιδευτές ενηλίκων δηλαδή η διδασκαλία όσο το δυνατόν με πιο κατανοητό και σε σαφή τρόπο, η αποδοχή πολύ σημαντικό, η φιλική προσέγγιση, η διάθεση να ακούσεις και να αφουγκραστείς, και να καταλάβεις τα προβλήματά τους, και κυρίως να μην νιώσουν ότι στέκεσαι κριτικά απέναντι τους...».(ΕΚ2)

«Με πολλούς τρόπους, με το να είμαστε κοντά τους και να προσπαθούμε να τις μάθουμε, να αναπτύξουμε κοινωνικές δεξιότητες βασικά που τις χρειάζονται όταν βγουν από τη φυλακή, γνώσεις να μεταδώσουμε, αυτά».(ΕΚ10)

4)Τι θεωρείτε ότι τονώνει την αυτοεκτίμηση των εκπαιδευομένων;

Έχοντας ως βασικό άξονα πως στην βιωματική προσέγγιση ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι αναστοχαστικός, έτοιμος να ερευνήσει και να δοκιμαστεί σε νέες ιδέες και αντιλήψεις ο εκπαιδευτής δεν λειτουργεί μόνο ως προμηθευτής γνώσεων, αλλά ενεργοποιεί και συντονίζει τη διαδικασία της γνώσης, διαπραγματεύεται τις ανάγκες των εκπαιδευομένων και της ομάδας μάθησης και ενισχύει την ικανότητα των ατόμων να ερευνούν, να βρίσκουν πληροφορίες, να λύνουν προβλήματα, να παίρνουν αποφάσεις, να στοχάζονται κριτικά, να συνεργάζονται και να προχωρούν σε δημιουργικές συνθέσεις (Κελεμουρίδου, 2016). Με βάση αυτά, παρατηρούμε πως οι εκπαιδευτές μιλούν για ομαδικό πνεύμα, που στηρίζεται στον σεβασμό, στην ελευθερία έκφρασης, στην επιβράβευση, στην ισότητα, στην ανάπτυξη ικανοτήτων σε καλλιτεχνικά ή αθλητικά δρώμενα, στην εμπλοκή του εκπαιδευτή στους προβληματισμούς των εκπαιδευομένων και γενικότερα στη δημιουργία ενός καλού

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

κλίματος, όπου θα επικρατεί η εμπιστοσύνη και η ασφάλεια. Όλα αυτά αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για να διαμορφωθεί ένα σωστό και ομαδικό κλίμα, το οποίο θα τονώνει την αυτοεκτίμηση των εκπαιδευομένων.

Αναλυτικότερα ο ΕΚ1 αναφέρεται στον ρόλο του εκπαιδευτή, στην ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων, στην ισοτιμία και στις γνώσεις που μένουν ως παρακαταθήκη για τη μετέπειτα ζωή του σαν ελεύθερος πολίτης και μέλος της κοινωνίας. Δηλώνει: «Ότι έχουν κάποιους καθηγητές που ασχολούνται μαζί τους και δεν είναι απομονωμένοι δηλαδή ας πούμε, ότι, επειδή κάνουν μάθημα έχουν μία ας πούμε ψυχολογία ότι δεν είναι στο περιθώριο τελείως και ότι μπορούν να πάρουν κάποιες γνώσεις, ότι μπορούν να είναι και αυτοί μαθητές όπως είναι και οι άλλοι μαθητές των άλλων ΣΔΕ, ότι έχουν δηλαδή μία ισοτιμία σε σχέση με τους άλλους μαθητές και ότι μπορούν αυτές τις γνώσεις να τις χρησιμοποιήσουν στο μέλλον για επαγγελματική αποκατάσταση».

Ο ΕΚ2 αναφέρει: «Η εξέλιξη να νιώσουν ότι εξελίσσονται και ότι υπάρχουν, ότι για αυτές υπάρχει μία δεύτερη ευκαιρία στη ζωή μετά τη φυλακή, μας ρωτούσαν ας πούμε αν με δεις έξω κυρία θα με χαιρετήσεις; Δηλαδή θα με δέχεσαι; Θα με αποδεχθείς και έξω άμα με δεις; ».

Ο ΕΚ4 συμπληρώνει: «Καταρχήν ο καλός λόγος η ενθάρρυνση, το ότι, το ότι οτιδήποτε, ότι τίποτα δεν είναι λάθος, ότι όλα είναι σωστά ... αυτό τους ενθαρρύνει και τους δίνει αυτοπεποίθηση στο να ρωτούν αυτό που θέλουν πραγματικά και να μην τα κρατούν μέσα τους, φυσικά στην αυτό βεβαίωση όταν κάνουν μία εργασία ομαδική η μεμονωμένη, όλο αυτό τους δίνει έτσι αυτοπεποίθηση».

Ο ΕΚ6 πιστεύει πως: «Το να τους δείξεις ότι αξίζουν, ότι έχουν ικανότητες, τις οποίες δεν είχαν ανακαλύψει μέχρι τώρα και ότι είναι άνθρωποι, μαθητές ισάξιοι με τους υπόλοιπους μαθητές που βρίσκονται στα έξω σχολεία...».

Ο ΕΚ8 αναφέρει: «Η εμπιστοσύνη που τους δείχνουμε, η αναγνώριση των κόπων τους, το γεγονός ότι εκτιμάμε πολύ την προσπάθεια και όχι το αποτέλεσμα, αυτά».

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Τέλος, ο ΕΚ10 πιστεύει: «Θεωρώ ότι η κατανόηση είναι αυτό που τονώνει πολύ την αυτοεκτίμηση τους, να τους δείξεις δηλαδή ότι τους καταλαβαίνεις και τους ακούς, τους νοιάζεσαι είναι πολύ σημαντικό για την αυτοεκτίμησή τους και επίσης ότι τους σέβεσαι είναι επίσης πάρα πολύ σημαντικό σεβασμός δηλαδή στα πρόσωπά τους, τους κάνει καλό και τους βοηθάει πάρα πολύ».

5) Πώς πιστεύετε ότι συμβάλλει η εκπαίδευση στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευομένων;

Η διεργασία της μάθησης επιφέρει αλλαγές στο επίπεδο γνώσεων των εκπαιδευομένων, στο επίπεδο των δεξιοτήτων και στο επίπεδο των στάσεων. Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες εκπαιδευτές, η εκπαίδευση συμβάλλει κυρίως στη βελτίωση του γνωστικού και του κοινωνικού επιπέδου των κρατουμένων. Αυτό τους οδηγεί στον μετασχηματισμό των δυσλειτουργικών τους απόψεων, και στην κοινωνικοποίησή τους, με σκοπό τη βελτίωση της ζωής τους και της σωστής επανένταξής τους στην κοινωνία.

Αναλυτικότερα, ο ΕΚ1 τονίζει πως η εύστοχη παιδαγωγική τεχνική όπως οι ασκήσεις, είναι ένα βασικό μέσο για τη βελτίωση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευομένων. Ας δούμε τι είπε: «Ναι συμβάλλει η εκπαίδευση με την έννοια ότι μπορούμε να έχουμε ως πούμε να τους βάλουμε μία εύκολη άσκηση και να την λύσουν και να έχουν αυτοεκτίμηση μετά ότι λύσανε μία άσκηση...».

Ο ΕΚ2 θεωρεί πως με ενσυναίσθηση βελτιώνεται η στάση του κρατουμένου, καταρρίπτει παλιούς τίτλους και υιοθετεί άλλους διαφορετικούς. Δηλώνει: «...γενικά είχαν, ένιωθαν μία απόρριψη, όταν αυτό δεν το βλέπουν από σένα και αντί για απόρριψη βλέπουνε αποδοχή, ενθάρρυνση, ενσυναίσθηση τότε μπορούν να βελτιωθούν».

Ο ΕΚ3 πιστεύει πως οι κοινωνικές ικανότητες είναι κάτι πολύ σημαντικό που πρέπει να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι και σε αυτό βοηθάει η ενεργητική συμμετοχή τους. Αναφέρει: «Σίγουρα γιατί καταλαβαίνουν ότι κερδίζουν μόρφωση, ότι βελτιώνεται το γνωστικό τους επίπεδο και το κοινωνικό, επικοινωνούν με κόσμο εκτός του καταστήματος κράτησης οι οποίοι είναι εκπαιδευτές και μπορούν να συζητήσουν μαζί τους διάφορα πράγματα».

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Ο ΕΚ5 θεωρεί πως εφόσον η φυλακή είναι μια μικροκοινωνία, η εκπαίδευση θα πρέπει να στηρίζεται σε νόρμες που θα βοηθήσουν τους εκπαιδευόμενους στη σωστή επανένταξη. Δηλώνει: «Νομίζω συνολικά ότι το σχολείο είναι μία κοινότητα, και τι κάνει ο εκπαιδευόμενος; Έρχεται από τον χώρο της φυλακής που είναι απαξιωμένες οι ανθρώπινες σχέσεις τις πιο πολλές φορές, μπορεί να είναι πολύ χαμηλά στην ιεραρχία... όλα αυτά τον κάνουν να καταλάβει ότι εδώ η κοινωνία φτιάχνεται μες στο σχολείο, δεν είναι η κοινωνία της φυλακής και αρχίζει να ξαναθυμάται πόσο αξίζει να ζει σαν άνθρωπος, αλλά και πόσο οφείλει και ο ίδιος φέρεται, γιατί ας μην ξεχνάμε αυτό που συμβαίνει στη φυλακή που είναι μία μικροκοινωνία αναπαράγεται εξαιτίας όλων των ανθρώπων που ζουν στη φυλακή».

Ο ΕΚ6 αναφέρεται στην ανθρωπιστική διάσταση της εκπαίδευσης επισημαίνοντας: «Η εκπαίδευση από ότι έχουμε δει στα σχολεία ειδικά των καταστημάτων κράτησης, ή μάλλον ειδικά στα καταστήματα κράτησης όπου υπάρχουν σχολεία, είναι το πρώτο και το βασικότερο στοιχείο για την αυτοεκτίμησή τους, είναι αυτό που τους κάνει να νιώθουν ότι είναι άνθρωποι...».

Ο ΕΚ8, ο ΕΚ9 και ο ΕΚ10 αναφέρονται στο μετασχηματισμό των απόψεων των κρατούμενων, στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και στην πρόοδο που μπορεί να κάνει. Ας δούμε τι είπαν:

«Όταν ένα παιδί έμεινε κι έχασε δύο τάξεις, δυο χρονιές και τρεις κι έρχεται εδώ και καταφέρνουμε να το κάνουμε να αγαπήσει το σχολείο και να γίνει και σημαιοφόρος, δεν χρειάζεται τίποτε άλλο».(ΕΚ8)

«Η εκπαίδευση και από έρευνες είναι το Α και το Ω στις φυλακές, η εκπαίδευση είναι αυτή που θα βοηθήσει τις κρατούμενες να αλλάξουν έτσι, να ψαχτούν λίγο, να βρουν τον εαυτό τους, να κάνουν την αλλαγή στη ζωή τους... Η εκπαίδευση μόνο μπορεί να αλλάξει τον τρόπο σκέψης τους».(ΕΚ9)

«Κοιτάζτε με το να λαμβάνουν γνώσεις βελτιώνονται πάρα πολύ σημαντικά στο γνωστικό τους επίπεδο και αυτό κατά επέκταση τις βοηθάει να βελτιώσουν την αυτοεκτίμησή τους, βελτιώνουν την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους, σταματάνε να θεωρούν ότι δεν μπορούν να καταφέρουν πράγματα και πιστεύουν πιο πολύ στο τι

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

μπορούν να καταφέρουν οι ίδιες και αυτό τους βοηθάει πιστεύω πάρα πολύ. Μέσω της εκπαίδευσης πιστεύω ότι αισθάνονται την ισοτιμία που υπάρχει μέσα στην αίθουσα...».(EK10)

6)Πιστεύετε ότι βοηθάτε επαρκώς τους εκπαιδευομένους ώστε να σκέφτονται θετικά για το μέλλον;

Στην ερώτηση αυτή οι εκπαιδευτές φαίνονται αρκετά αισιόδοξοι στη βοήθεια που δίνουν. Συγκεκριμένα κάνουν θετικές σκέψεις και προσπαθούν πολύ, θέλουν να κάνουν ό,τι καλύτερο σαν άνθρωποι, δίνουν παραδείγματα κρατούμενων και μιλούν για πολιτισμικά δρώμενα, που σκοπό έχουν την "επικοινωνία με τον έξω κόσμο", όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο EK9. Ακολουθούν οι απόψεις:

«Στο σημείο που μπορούμε, αυτό δεν μπορώ να το ξέρω σίγουρα, δηλαδή τουλάχιστον ο καθένας από μας έκανε το καλύτερο που μπορούσε ως άνθρωπος, γιατί και για τον εκπαιδευτή ο χώρος των φυλακών είναι ένας αγχογόνος χώρος...».(EK2)

«Ναι σίγουρα, σίγουρα προσπαθώ να τους δείξω τον δρόμο και να τους πω ότι η ζωή είναι εκεί έξω και σε περιμένει».(EK3)

«Προσπαθώ, δεν ξέρω αν τα καταφέρνω πλήρως αλλά προσπαθώ όσο το δυνατόν να ανταπεξέρχομαι σε αυτά που οι ίδιοι ζητούν και έχουν ανάγκη να μάθουν...».(EK4)

«Αυτή είναι ωραία ερώτηση, αλλά δεν θα πω ψέματα, πιστεύω ότι κάνω καλή δουλειά και πιστεύω ότι πολλοί συνάδελφοι μου κάνουν θαύματα σε αυτό το επίπεδο...».(EK5)

«Ναι αυτός είναι ο στόχος μας και πιστεύω ότι τα καταφέρνουμε σε μεγάλο βαθμό με τον τρόπο που λειτουργούμε στο σχολείο». (EK6)

7)Θεωρείτε ότι η εκπαίδευση είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί βοηθητικά για τους εκπαιδευόμενους ώστε να κάνουν θετικές σκέψεις και να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους;

Σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτών, η εκπαίδευση είναι μια επένδυση της χώρας στην καλλιέργεια της μόρφωσης και γενικότερα στην ανάπτυξη του πολιτισμού. Επιπλέον, η εκπαίδευση αποτελεί έναν πάρα πολύ σημαντικό παράγοντα για την προσωπική ανάπτυξη των κρατούμενων, καθώς τους βοηθάει να αναπτυχθούν μέσα στην ομάδα, να κοινωνικοποιηθούν, καλλιεργώντας την κριτική τους σκέψη.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Ακόμα λειτουργεί σαν διέξοδος από τα προβλήματα που υπάρχουν μέσα στο δύσκολο περιβάλλον της φυλακής και στην καθημερινή ρουτίνα των κρατουμένων. Μάλιστα, όπως αναφέρουν οι εκπαιδευτές, κάποιοι από τους κρατουμένους λυπούνται όταν το σχολείο κλείνει και περιμένουν με προσμονή να βρεθούν στη τάξη. Ακολουθούν οι απόψεις των εκπαιδευτών.

«Ναι, ναι βέβαια θετικά γιατί ασχολούνται η εκπαίδευση οπωσδήποτε είναι η μεγαλύτερη επένδυση σε μία χώρα...».(EK1)

«Σίγουρα, σίγουρα στη φυλακή δεν έχουν κάποιον άλλον τρόπο να έχουνε μία θετική αντιμετώπιση από άλλους ανθρώπους ...».(EK2)

«Αδιαμφισβήτητα, αδιαμφισβήτητα γιατί οι συνθήκες στις οποίες ζουν, είναι συνθήκες εγκλεισμού, οπότε μπαίνοντας σε μία εκπαιδευτική δομή, τονώνονται και το ηθικό τους και η αντίληψή τους και η αυτοπεποίθησή τους σίγουρα».(EK3)

«Ναι φυσικά, φυσικά η εκπαίδευση είναι πολύ σημαντική σε τέτοιου είδους εκπαιδευόμενους εγκλειστούς, βελτιώνονται σε πάρα πολλά πράγματα, από τον τρόπο που μπορεί να χειρίζονται, ακόμα και στον τρόπο που μπορεί να συναναστρέφονται με άλλους ανθρώπους, λόγω της ομαδικότητας των εργασιών που μπορεί να κάνουμε, της ενίσχυσης της ατομικότητας στην εργασία».(EK4)

«Ναι είναι ένας παράγοντας μέσα στον οποίο με όλα αυτά που κάνουμε οδηγείτε το μυαλό τους προσθετικές σκέψεις και πολλές φορές από ότι λένε και οι ίδιοι... Ναι τους ανοίγει ένα παράθυρο προς την ελευθερία και προς το όνειρο για το μέλλον».(EK6)

«Βεβαίως, βεβαίως, οτιδήποτε καταφέρνουν και το καταφέρνουν καλά κι αυτά είναι και τα αποτελέσματά τους στο σχολείο είναι κάτι που τους βοηθάει να μεγαλώσει η αυτοεκτίμησή τους και να τους κάνει να σκέφτονται πιο θετικά τη ζωή τους στη συνέχεια».(EK8)

8)Με ποιον τρόπο βοηθάτε τους εκπαιδευόμενους να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους για να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Οι εκπαιδευτές στην παραπάνω ερώτηση συμφωνούν πως η επιβράβευση είναι ο καλύτερος τρόπος που βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να ενισχύσουν την

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

αυτοεκτίμηση τους. Βασική προϋπόθεση για να επιτύχει το έργο ενός εκπαιδευτή, όπου επιτυχία θεωρείται και η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευομένων, είναι να προσαρμόζει τη διδασκαλία του στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων, επιλέγοντας σωστές θεματικές. Μόνο τότε θα καταφέρει να τους υποκινήσει, να τους αναπτύξει νέες δεξιότητες και ικανότητες, όπως τη μαθηματική με ασκήσεις, την πολιτισμική με σχολικές εκδηλώσεις και συναυλίες και την κοινωνική με ανταλλαγή απόψεων, και να επιτύχει την ενεργή συμμετοχή όλων στο μάθημα, αφού πρώτα θα έχουν μετασχηματίσει την αντίληψη που έχουν για το σχολείο σε κάτι θετικό. Ας δούμε τις απόψεις των εκπαιδευτών.

«Καταρχάς για να έρθουν στο σχολείο το βασικό κίνητρο στην αρχή όταν έρχονται είναι το μεροκάματο, τι σημαίνει το μεροκάματο, το μεροκάματο σημαίνει ότι αν έρθουν στο σχολείο, η μία μέρα στο σχολείο τους μειώνει δύο μέρες στη φυλακή... Τα ΣΔΕ έχουν ελεύθερη θεματολογία, να αναφέρεσαι στη διδασκαλία σε θέματα που τους ενδιαφέρουν, ενθάρρυνση, αποδοχή, ενσυναίσθηση, ήταν εργαλεία που τα χρησιμοποιούσες και τρόποι συμπεριφοράς που ενίσχυαν, προσπαθούσαμε να, βασικά, να αλλάζουμε τον τρόπο με τον οποίο έβλεπαν, το στερεότυπο που είχαν για το σχολείο στο μυαλό τους μέχρι τότε, να το μετασχηματίσουμε από κάτι αρνητικό σε κάτι θετικό, για να μπορούμε να τις κρατήσουμε».(ΕΚ2)

«Επιβραβεύοντας πάντα την προσπάθειά τους, πάντα όμως, και αν αυτό είναι λάθος, δηλαδή δεν επισημαίνω το λάθος, διορθωτικά παρεμβαίνω μόνο, και πάντα δείχνω, προσπαθώ να τους τονώσω, να συνεχίσουν παρακάτω».(ΕΚ3)

«Κοίταξε καταρχάς ξαναλέω είμαι πολύ ενθαρρυντική, αυτό συγκεκριμένα σε μένα είναι πολύ σημαντικό, πάω με χαμόγελο, λέω μπράβο, προσπαθώ να κινούμαι... Για να τους ενεργοποιήσω τώρα χρησιμοποιώ πολύ ερωτήσεις... και είναι πολύ σημαντικό μέσα στη φυλακή να τους δείχνεις ότι όλη η εμπειρία σου από όπου κι αν έρχεσαι, ότι και αν σ' αρέσει, δεν είναι χαμηλή, ούτε ακατάλληλη, είναι το μάθημα, είναι μέρος της συζήτησης που κάνουμε είναι εδώ, της ποικιλίας του πολιτισμού μας δηλαδή».(ΕΚ5)

«Πρώτον η γενική συμπεριφορά όταν έρχεται ένας νέος μαθητής δηλαδή ο τρόπος που τον δεχόμαστε στο σχολείο, είναι πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας...».(ΕΚ6)

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

«...προσπαθούμε να τους εμπνεύσουμε, συζητώντας, δίνοντάς τους λύσεις, κάνοντας τους ίδιους να σκεφτούν, να προσπαθήσουν να βρουν τις λύσεις, ώστε να ενισχύσουμε την αυτοεκτίμησή τους και την εμπιστοσύνη στις δυνάμεις τους, ότι μπορούν, είναι ικανοί, δεν είναι όπως τους τα είπαν απ' έξω, όλα αυτά...». (EK8)

«Τους κάνουμε να αισθανθούν όμορφα για να μπορέσουν να βγουν από το καβούκι τους, να μιλήσουν, να έρθουν σε επαφή με τους άλλους». (EK9)

9) Τι είναι αυτό που περιμένουν οι εκπαιδευτές από τους εκπαιδευομένους;

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτών απαντά πως αυτό που περιμένουν είναι κυρίως η συμμετοχή στα μαθήματα, το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων, και η αγάπη για το σχολείο. Η δημιουργία θετικού κλίματος επίσης και η ανατροφοδότηση που βοηθάει στην πρόοδο των κρατούμενων και φυσικά ο σεβασμός στις σχέσεις μεταξύ εκπαιδευομένων αλλά και εκπαιδευομένων-εκπαιδευτών. Ακόμα, η αλλαγή της εμφάνισης των εκπαιδευομένων είναι κάτι που αναμένουν οι εκπαιδευτές.

Αναλυτικότερα υποστηρίζουν:

«Ε ναι να ασχοληθούν περισσότερο με τα μαθήματα, αν μπορούν να κάνουν και καμία άσκηση στο σπίτι...». (EK1)

«Περιμένουν να δούνε ότι έχει απήχηση η προσπάθειά τους, δηλαδή ότι, την ανατροφοδότηση, την θετική ανατροφοδότηση ότι αυτά που λένε είναι ενδιαφέροντα, τα λαμβάνει ο άλλος με διάθεση για μάθηση και ότι η συμμετοχή, περιμένουν τη συμμετοχή και την ενεργό συμμετοχή για να δουν ότι αυτό που είχαν σχεδιάσει για να διδάξουν όντως πέτυχε το σκοπό του...». (EK2)

«Την προσήλωσή τους, το να συμμετέχουν, και το να εξελίσσεται, ακόμα και μικρά βήματα, η εξέλιξή τους». (EK4)

«Ξεκινάμε πάντοτε, κάθε φορά ατομικά, δηλαδή πρώτα θα πρέπει να γνωρίσουμε το κάθε ένα από τα παιδιά, να δούμε σε ποιο γνωστικό επίπεδο είναι, ποιο συναισθηματικό επίπεδο είναι, γενικά η ζωή τους που βρίσκεται και κάθε φορά θα πρέπει να κάνουμε ένα βηματάκι παραπάνω ατομικά...». (EK7)

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

«Τι είναι αυτό που ελπίζουν μάλλον οι εκπαιδευτές, και εμείς ειδικά ότι καταφέραμε να βάλουμε ένα μικρό, μια μικρή ιδέα, μια μικρή λάμψη μέσα στη ψυχούλα τους, έναν μικρό σπόρο που ίσως θα ανθίσει κάποια στιγμή, δεν θα ανθίσει σε όλους, δεν θα ευδοκιμήσει σε όλους, δεν είμαστε μάγοι με μια μπαγκέτα να την κουνήσουμε και να τους αλλάξουμε ζωή και σκέψη και ψυχοσύνθεση, αλλά ένας στους δέκα να το πετύχουμε για εμάς είναι μια πολύ μεγάλη επιτυχία».(ΕΚ8)

«Καταρχήν θέλουμε τα κορίτσια να αισθάνονται όμορφα, να αισθάνονται όμορφα που έρχονται στο σχολείο και αυτό το βλέπουμε... Όταν τις βλέπουμε να αλλάζουν την εμφάνισή τους, όταν τις βλέπουμε να σταματάνε τα φάρμακά τους, όλα αυτά είναι πολύ θετικά και για μας και για εκείνες πιστεύω».(ΕΚ9)

10)Τι προσδοκούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να συμβεί κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης και μετά από αυτήν;

Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης προτεραιότητες των εκπαιδευτών, μετά από καλό συντονισμό, είναι η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των κρατουμένων και η χαρά για τη μάθηση, η σωστή μεταφορά γνώσεων και η ανάπτυξη της πολιτισμικής τους συνείδησης, το αίσθημα ασφάλειας, η αλλαγή στο επίπεδο των στάσεων, ο μετασχηματισμός των δυσλειτουργικών αντιλήψεων και φυσικά ο αυτοπροσδιορισμός τους, καθώς οι ενήλικες έχουν ανάγκη να αυτοκαθορίζονται, να αποφασίζουν δηλαδή οι ίδιοι για τη ζωή τους. Οι εκπαιδευτές θα πρέπει να ενισχύουν σταθερά την τάση τους για αυτοδιάθεση και να στοχεύουν στη συναισθηματική τους ωρίμανση, με ενεργητική συμμετοχή στην πορεία της μάθησης. Με αυτόν τον τρόπο οι εκπαιδευόμενοι πλησιάζουν περισσότερο το ιδανικό της ενηλικιότητας, δηλαδή γίνονται πιο ώριμοι, υπεύθυνοι και αυτοπροσδιοριζόμενοι. Οι εκπαιδευτές προσδοκούν, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, την ομαλή επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία, οι οποίοι έχοντας κατακτήσει την ωριμότητα και την υπευθυνότητα που χρειάζονται, θα εφαρμόσουν στην καθημερινή τους ζωή όλα όσα αποκόμισαν μέσα στη φυλακή, με απώτερο στόχο να αποκτήσουν την ιδιότητα του σωστού πολίτη και τη μη επιστροφή τους στη φυλακή.

Οι απόψεις των εκπαιδευτών είναι οι εξής:

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

«Να μεταφέρουν όσες περισσότερες γνώσεις μπορούν, λέγοντας γνώσεις όμως δεν εννοώ αποκλειστικά το γνωστικό αντικείμενο, διδάσκοντας ειδικά εγώ μία ξένη γλώσσα, είναι διδασκαλία και ο πολιτισμός, είναι και η κουλτούρα, είναι πολλά, τα οποία ενδεχομένως οι συγκεκριμένοι να μην έχουν έρθει σε επαφή...».(ΕΚ3)

«...και μένα είναι πια προτεραιότητά μου να βλέπω τους ανθρώπους όσο πιο ξελαφρωμένοι γίνεται, δεν θα πω χαρούμενη πάντα, αλλά να τους βλέπω να είναι καλά, να τους βλέπουν να το απολαμβάνουν, αυτό είναι προτεραιότητά μου. Η δεύτερη προτεραιότητα μου είναι όπως λες να ενδυναμωθούν, να αρχίζουν να πιστεύουν στον εαυτό τους, προσπάθεια, να χαίρονται που επιβραβεύονται, να αποκτούν νέες προσδοκίες, όλα».(ΕΚ5)

«Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης οι εκπαιδευτές επιθυμούν πρώτα απ' όλα να μπορέσουν να ανοίξουν τους ορίζοντές τους, πέρα από το γνωστικό επίπεδο που θα πρέπει να αναπτύξουν, θα πρέπει να ωριμάσουν και συναισθηματικά οπότε να αποδεχθούν την κατάσταση ή να κατανοήσουν την παραβατική συμπεριφορά που είχαν μέχρι τώρα, έτσι ώστε να οδηγηθούν σε άλλα μονοπάτια...».(ΕΚ7)

«...να βελτιωθούν, βεβαίως να δουν με διαφορετικό μάτι το σχολείο, τα οφέλη που μπορεί να έχουν από αυτό, όχι μόνο στην κοινωνία γενικά, για τον εαυτό τους, για τον χαρακτήρα τους, για το πως μπορούν να αναπτύξουν αυτοί τον εαυτό τους, την ψυχή τους και τον χαρακτήρα τους».(ΕΚ8)

«Μετά από αυτήν θέλουμε να μην ξαναγυρίσουν, να έχουν μία ομαλή επανένταξη στην κοινωνία, να μη γυρίσουν πάλι πίσω γιατί αυτό είναι το πρόβλημα με τους κρατούμενους, ένα μεγάλο ποσοστό γυρίζει πίσω... Αυτό λοιπόν είναι πάρα πολύ θετικό και αυτό θέλουμε να βγούνε έξω και να μπορέσουν να πιάσουν μία δουλειά και να μην επιστρέψουν πάλι στη φυλακή, να αλλάξουν τη ζωή τους, να αλλάξουν τη σκέψη τους και να κάνουν μία φυσιολογική ζωή».(ΕΚ9)

«Προτεραιότητά μας είναι να είναι καλά οι εκπαιδευόμενοι οπότε φροντίζουμε να δημιουργήσουμε ένα κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης έτσι ώστε να βοηθήσουμε τις εκπαιδευόμενες να αισθανθούν οικεία ...να έρχονται στα μαθήματα, να παρακολουθούν δηλαδή και μέσα από όλη αυτή τη διαδικασία να καταφέρουμε βγαίνοντας από τη

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

φυλακή να έχουμε δημιουργήσει ανθρώπους ολοκληρωμένους που να έχουν κατανοήσει τα λάθη που έχουν κάνει στο παρελθόν...».(ΕΚ10)

11)Τι πιστεύετε ότι θα πρέπει να αλλάζατε στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Στην τελευταία ερώτηση, δύο από τους εκπαιδευτές εμφανίζονται θετικοί λέγοντας πως τα ΣΔΕ είναι σπουδαία σχολεία, θα μπορούσαν να είναι παράδειγμα για τα κανονικά, έχουν άψογη λειτουργία και δεν θα άλλαζαν τίποτα. Συγκεκριμένα, ο ΕΚ5 αναφέρει:

«...εγώ στα ΣΔΕ, δεν άλλαξα τίποτα, ίσως δεν θα τα πείραζα πολύ γιατί θεωρώ ότι τα ΣΔΕ είναι σπουδαία σχολεία και θα πρέπει να δείχνουν το παράδειγμα και στα κανονικά σχολεία...» και ο ΕΚ10 υποστηρίζει:« Γενικά πιστεύω ότι τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας είναι σπουδαία σχολεία και γίνεται πάρα πολύ καλή δουλειά μέσα σε αυτά τα σχολεία, νομίζω δεν θα άλλαξα κάτι, ίσως το μόνο που θα άλλαζα να είχε να κάνει με την οργάνωση, να είχαμε δηλαδή περισσότερα πράγματα στη διάθεσή μας όσον αφορά το υλικό που διδάσκουμε...».

Οι υπόλοιποι εκπαιδευτές αναφέρουν πως θα θέλανε αύξηση των ωρών διδασκαλίας, δημιουργία ιστοχώρου και τράπεζας θεμάτων για καταχώρηση της θεματολογίας και συγκέντρωση του υλικού, αλλαγή βιβλίων, ένταξη νέων μαθημάτων όπως π.χ. τα αρχαία, δυνατότητα επιλογής μαθημάτων, καινούργιες δραστηριότητες, καλή συνεργασία με τη διοίκηση των φυλακών, νέοι τρόποι για αναζήτηση των κλίσεων των κρατουμένων και εφευρετικότητα για να επικοινωνείς πάντα μαζί τους ακόμα και σε αυτήν τη δύσκολη περίοδο της καραντίνας και δημιουργία νέων χώρων διδασκαλίας για τη συμμετοχή όλων στα μαθήματα. Συγκεκριμένα οι εκπαιδευτές είπαν:

«...αυτό που ενδεχομένως θα μπορούσε να αλλάξει είναι να αυξηθούν οι ώρες διδασκαλίας, ώστε να έχουμε περισσότερο χρόνο...».(ΕΚ1)

«Τα ΣΔΕ γενικά σαν θεσμός είναι καλός, είναι ωραίος θεσμός διότι δεν είναι, δεν έχει στεγανά, είναι προσαρμόσιμος δηλαδή ανάλογα το υλικό που έχεις μπορείς να προσαρμόσεις τη διδασκαλία,... ένας ιστοχώρος ίσως, που να υπάρχουν οι θεματολογίες και φύλλα εργασίας τα οποία θα μπορούσε να αναζητήσει ο εκπαιδευτής ενηλίκων πάνω σε θεματικές διαφορές και να βρει τη θεματική που τον ενδιαφέρει το

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

αντίστοιχο υλικό, δηλαδή να υπάρχει, να υπήρχε μια τράπεζα υλικού πιο ενημερωμένη...».(ΕΚ2)

Ο ΕΚ4 μιλάει για περισσότερες ελευθερίες και πρωτοβουλίες από τους εκπαιδευτές. Αναφέρει: «Ναι, σίγουρα κάποια πράγματα θα πρέπει να αλλάξουν, ίσως ότι είμαι, δεν είμαι πολύ απαιτητική απέναντι τους σε κάποια πράγματα, δηλαδή τους δίνω την ελευθερία που θέλω να τους δώσω βέβαια, ίσως καμιά φορά υπερβαίνει αυτό που θα έπρεπε να κάνω, αλλά επειδή είναι τέτοιες οι συνθήκες εκεί, ίσως νιώθω ότι, επειδή όλοι τους είναι περιορισμένοι, ίσως γι' αυτό θέλω να τους δίνω στο μάθημα περισσότερες πρωτοβουλίες και ελευθερίες».

Τέλος, ο ΕΚ6 και ο ΕΚ9 αναφέρονται στις φυλακές του Αυλώνα και μιλούν για την καλή οργάνωση και τη συμμετοχή όλων στην εκπαίδευση, όπως και στην εφευρετικότητα των εκπαιδευτών για να προσεγγίζουν τους εκπαιδευόμενους ακόμα και σε περίοδο καραντίνας.

«Προσπαθούμε συνεχώς να βελτιώνουμε την εκπαιδευτική διαδικασία βλέποντας ποια πράγματα λειτουργούν καλά, ποια μας δυσκολεύουν και ποια μπορούμε να έχουμε, ψάχνουμε εργαλεία για να μπορέσουμε να το αλλάξουμε, ένα παράδειγμα, τη φετινή χρονιά που βρισκόμαστε στη χρονιά της πανδημίας και το σχολείο μας είναι κλειστό από το Νοέμβρη, επειδή δεν μπορούμε να κάνουμε τηλεεκπαίδευση λόγω του ότι απαγορεύεται οι μαθητές μας να έχουν ηλεκτρονικούς υπολογιστές στα κελιά τους, βρήκαμε τον τρόπο δημιουργώντας ένα κανάλι τηλεοπτικό ... βρήκαμε ένα τρόπο για να μπορούμε να επικοινωνούμε με τους μαθητές μας, γυρίζουμε, κάνουμε γυρίσματα ενός μαθήματος και μέσα από αυτό επικοινωνούμε με τρόπο που να μας νιώθουν ότι είμαστε δίπλα τους».(ΕΚ6)

«...δεν έχουμε πρόσβαση στο ποια κορίτσια κάνουν αίτηση να έρθουν στο σχολείο, αυτό είναι μεγάλο πρόβλημα...».(ΕΚ9)

Γ' ΑΞΟΝΑΣ: Τα εμπόδια των εκπαιδευτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία

Στόχος του τρίτου ερευνητικού ερωτήματος, είναι να αναδειχθούν οι δυσκολίες και τα εμπόδια που προκύπτουν κατά τη διάρκεια ενός προγράμματος εκπαίδευσης.

1) Ποια είναι τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτών τα εμπόδια παρουσιάζονται στις συνθήκες που επικρατούν στα καταστήματα και στους εκπαιδευομένους.

Ως προς τις συνθήκες στα σωφρονιστικά καταστήματα, οι υλικοτεχνικές και ηχοτεχνικές ελλείψεις κυριαρχούν, καθώς το υλικό δεν είναι οργανωμένο σε θεματολογίες, δεν υπάρχει τράπεζα θεμάτων για να τη συμβουλευόμαστε, η έλλειψη internet όπως και χώρου κάποιες φορές για τη συμμετοχή όλων, αποτελούν τροχοπέδη στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπλέον, τα εποπτικά μέσα τα οποία βοηθούν στον εκσυγχρονισμό της διδασκαλίας, στην εξοικονόμηση χρόνου, στη διέγερση του ενδιαφέροντος των εκπαιδευομένων και στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης είναι σε έλλειψη. Επίσης, η καλή συνεργασία του διοικητικού προσωπικού με τους εκπαιδευτές και η ενημέρωση του για διάφορα περιστατικά που μπορεί να προκύπτουν, είναι κάτι που ζητούν οι εκπαιδευτές για καλύτερα αποτελέσματα.

Ως προς τους εκπαιδευομένους, οι εκπαιδευτές αναφέρουν πως η αδιαφορία για το μάθημα, η ανεπαρκής συμμετοχή, η προσκόλληση σε παγιωμένες αντιλήψεις, τα προσωπικά προβλήματα, η διαφορά στην ηλικία και η ανομοιογένεια των τμημάτων, ο φόβος για ελευθερία έκφρασης, η άγνοια της ελληνικής γλώσσας είναι τα βασικότερα εμπόδια στην εκπαιδευτική διαδικασία. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως η κατάσταση της πανδημίας καθίσταται ένα μεγάλο εμπόδιο στην εξέλιξη των μαθημάτων και κάποιοι κρατούμενοι λόγω έλλειψης internet δεν ολοκλήρωσαν τα προγραμματισμένα μαθήματα.

Αναλυτικότερα οι εκπαιδευτές αναφέρουν:

«...έλλειψη ενδιαφέροντος, η αδιαφορία για το μάθημα από κάποιους καταρτιζόμενους. Τώρα είναι πρόβλημα με το lockdown, τελικά το εμπόδιο τώρα είναι το lockdown...».(ΕΚ1)

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

«Ένα εμπόδιο είναι αυτό που σου είπα το υλικό, είναι σημαντικό που μπορείς διαλέξεις το υλικό, αλλά θα ήθελα να υπάρχουν και κάποια, και κάπου να μπορώ να βρίσκω υλικό στο κομμάτι αυτό που με ενδιέφερε δηλαδή να υπάρχει μία ευρεία θεματολογία με αντίστοιχο υλικό».(EK2)

«...υπάρχουν κάποια διαδικαστικά θέματα όμως λόγω του καταστήματος κράτησης, το υλικό που μπορείς να φέρεις, δεν μπορείς να χρησιμοποιήσεις στικάκια, USB εννοώ, ηλεκτρονικό υλικό, τώρα με την, με τις συνθήκες covid που δεν επιτρέπονται τα διαζώσης μαθήματα...».(EK3)

«Τα εμπόδια σας είπα καταρχήν ότι μπορεί να μεταφέρουν στην τάξη δικά τους προσωπικά προβλήματα, τα οποία τα έχουν από πριν και τα μεταφέρουν οπότε μου δυσκολεύουν το μάθημα...».(EK4)

Ο EK5 αναφέρεται κυρίως σε εμπόδια που προκύπτουν από το κράτος και σε εργασιακά προβλήματα των εκπαιδευτών: «Το πρώτο, το πρώτο ξεκινάει από τον θεσμό, λοιπόν το κράτος, καταρχάς μας παίρνει αργά, έχει τύχει να μας πάρει άνοιξη... Το άλλο είναι ότι δεν μας αντιμετωπίζει ως ίσους το σχολείο δηλαδή τώρα υπάρχει υποτίθεται έξω τηλεκπαίδευση, να μην πω τώρα, ας πούμε ότι υπάρχει, μέσα στις φυλακές ακόμα γίνεται αγώνας για να μας το επιτρέψουν, αυτό δεν είναι δυνατόν γιατί οι κρατούμενοι δεν έχουν internet για να κάνουν από απόσταση όπως οι άλλοι, θα έπρεπε να βρεθούν λύσεις, μας απαγορεύουν συχνά ακόμα και φυλλάδια, όπως το κράτος δεν βοηθά καθόλου, ούτε καν στη χρηματοδότηση, σε τίποτα, είναι 3 χρόνια χωρίς λεφτά τα ΣΔΕ, όλο λάθος... Και το τρίτο που μπορεί να δημιουργεί εμπόδια, αλλά αυτά τα τελευταία που θα σου πω δεν με πειράζουν γιατί τα θεωρώ κομμάτι της δουλειάς μου, είναι τα εμπόδια που έρχονται μέσα στην τάξη από την εκπαιδευτική ομάδα...».(EK5)

«Καταρχάς τα πιο απλά εμπόδια πού μπορώ να πω είναι η έλλειψη ηχοτεχνικής υποδομής...».(EK6)

«Καταρχήν είναι η γλώσσα που πολλοί μαθητές επειδή είναι άλλης εθνικότητας δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα... Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι η συναισθηματική κατάσταση των παιδιών...».(EK7)

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

«Έλλειψη ενδιαφέροντος, άρνηση».(EK8)

«...εντάξει έχουμε και κάποιες δυσκολίες επικοινωνίας με το διοικητικό προσωπικό όπως σου είπα, δηλαδή θα θέλαμε ας πούμε, θα θέλαμε να είχαμε μία καλύτερη συνεργασία...».(EK9)

«Ένα πρόβλημα όπως ανέφερα και προηγουμένως είναι το υλικό και δεν υπάρχει κάπου συγκεντρωμένο, δεν υπάρχει δηλαδή μία τράπεζα υλικού έτσι ώστε να έχει πρόσβαση ο κάθε εκπαιδευτής για να μπορεί να οργανώσει κάπως το μάθημά του. Τώρα όσον αφορά τους εκπαιδευόμενους νομίζω ότι το πιο μεγάλο πρόβλημα είναι ότι πολλές φορές κουβαλούν προβλήματα μέσα στην τάξη και καμιά φορά να δημιουργούνται εντάσεις μεταξύ τους, αλλά δεν είναι κάτι σοβαρό...».(EK10)

2)Σε ποιούς τομείς παρουσιάζονται τα εμπόδια;

Σύμφωνα με την παραπάνω ερώτηση, οι εκπαιδευτές ανέδειξαν έξι τομείς που παρουσιάζονται τα εμπόδια που αναφέραμε παραπάνω. Οι τομείς αυτοί είναι:

- Υλικοτεχνικός
- Εκπαιδευτικός
- Ψυχολογικός
- Επικοινωνιακός
- Θεσμικός
- Διαδικαστικός

Για τον υλικοτεχνικό τομέα μιλά ο EK3 λέγοντας; «Στις διαδικασίες που κινούνται εκεί, και σε αυτά τα οποία χρειάζεται να προσπελάσεις ας πούμε τα καθημερινά εμπόδια, που μπορεί ενδεχομένως το να έχω ένα στικάκι εγώ με το υλικό μου να είναι κάτι το αυτονόητο, εκεί όμως δεν είναι αυτονόητο, και σίγουρα οι υλικοτεχνικές υποδομές που δεν έχουν αυτά τα σχολεία, δεν έχουν δηλαδή ούτε φωτοτυπικό χαρτί» και ο EK6 τονίζοντας τη βοήθεια από τον κόσμο και την οικονομική στήριξη για αγορά εποπτικών μέσων με τα εξής λόγια: «Καταρχάς τα πιο απλά εμπόδια που μπορώ να πω είναι η έλλειψη ηχοτεχνικής υποδομής...»

Για τον εκπαιδευτικό τομέα κάνει λόγο ο EK1 επισημαίνοντας τη συμμετοχή και τις ασκήσεις ως σωστή εκπαιδευτική τεχνική: «Σε τομείς, στους τομείς του

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

ενδιαφέροντος, της συμμετοχής κυρίως και της συμμετοχής δηλαδή στο μάθημα και της συμμετοχής, να συμμετέχουν καταρχάς κι αυτοί οι οποίοι συμμετέχουν, να δουλεύουν ας πούμε, να κάνουν ασκήσεις...» και ο ΕΚ2 αναφέροντας το μετασχηματισμό παγιωμένων αντιλήψεων: «...οι παγιωμένες αντιλήψεις είναι ένα εμπόδιο και γι' αυτό και λένε μετασχηματίζουσα μάθηση, δηλαδή πρέπει να μετασχηματίσουν αυτά που ξέρουν...».

Στον ψυχολογικό τομέα αναφέρεται ο ΕΚ5 στο τρίτο σκέλος της απάντησης για το φόβο που νιώθουν οι εκπαιδευόμενοι να μιλήσουν. Υποστηρίζει: «...είναι τα εμπόδια που έρχονται μέσα στην τάξη από την εκπαιδευτική ομάδα... εγώ δυσκολεύομαι, ή αν δεν μιλάνε γιατί φοβούνται, αυτό όμως δεν είναι κακό εμπόδιο, είναι ζητούμενο να το διαγνώσω για να το ξεπεράσω..., το να εντοπιστεί και να δουλευτεί, είναι το μείζον στην εκπαιδευτική διαδικασία». Επιπλέον, κάνει αναφορά στον θεσμικό τομέα, αναφέροντας προβλήματα πρόσληψης των εκπαιδευτών, σε ισότητα με άλλους καθηγητές, στη μη χρηματοδότηση των ΣΔΕ και στα διαδικαστικά προβλήματα για ενσωμάτωση ενός σχολείου μέσα στις φυλακές. Ο ΕΚ7 συμπληρώνει στο δεύτερο σκέλος της απάντησής του: «Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι η συναισθηματική κατάσταση των παιδιών ... Ένα άλλο πρόβλημα είναι αυτή η διαφορετικότητα που δεν μπορούν κάποιες φορές να την αποδεχτούν κι εκεί βέβαια υπάρχουν κάποιες εντάσεις μεταξύ τους...».

Για τον επικοινωνιακό τομέα μιλά πάλι ο ΕΚ7 στο πρώτο μέρος της απάντησής του αναφέροντας: «Καταρχήν είναι η γλώσσα που πολλοί μαθητές επειδή είναι άλλης εθνικότητας δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα...» και ο ΕΚ6 υποστηρίζοντας πως μετά τη διευθέτηση του υλικοτεχνικού τομέα, πρέπει να δοθεί βαρύτητα στον επικοινωνιακό τομέα προσθέτοντας: «... οπότε αν ξεπεράσω αυτές τις δυσκολίες, το επόμενο στάδιο είναι να μπορέσεις να έχεις μία καλή επικοινωνία με τους μαθητές, να μπορείς δηλαδή να διαχειριστείς τις ιδιαιτερότητές τους, τις δύσκολες συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν, γιατί όταν παράδειγμα, πάλι συγκεκριμένα θα πω ένα παράδειγμα, όταν σε ένα κελί τεσσάρων κρεβατιών κοιμούνται 8 άτομα, οπότε καταλαβαίνεις πώς κοιμούνται τα 8 στα 4 κρεβάτια...».

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Τέλος, στο διαδικαστικό τομέα αναφέρεται ο ΕΚ10 τονίζοντας την οργάνωση και το πλαίσιο μέσα στο οποίο υλοποιείται το πρόγραμμα εκπαίδευσης των φυλακών: «...τα μεγαλύτερα εμπόδια που παρουσιάζονται είναι στις διαδικασίες, στα συστήματα οργάνωσης και διαδικασιών, επειδή το συγκεκριμένο πλαίσιο είναι, έχει κάποιες ιδιαιτερότητες καλούμαστε να ακολουθήσουμε κάποιους κανόνες και πολλές φορές συναντάμε και εμπόδια όσον αφορά τις διαδικασίες, είναι πολύ χρονοβόρες και μετά ότι έχει να κάνει με τη συμπεριφορά των εκπαιδευομένων, αυτό που ανέφερα και προηγούμεως και έχουν να κάνουν με τη συμπεριφορά, δηλαδή μικροεντάσεις που δημιουργούνται μεταξύ τους...».

3)Εσείς ποια προβλήματα έχετε αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

Οι εκπαιδευτές στην παραπάνω ερώτηση ανέδειξαν προβλήματα που εμφανίζονται μέσα στην τάξη αλλά και έξω από αυτήν. Μέσα στην τάξη ο εκπαιδευτής έρχεται αντιμέτωπος με τα προσωπικά προβλήματα των εκπαιδευομένων και το πώς αυτά τους επηρεάζουν ψυχολογικά. Για παράδειγμα, το άκουσμα μιας καινούργιας ποινής προκαλεί συναισθηματική φόρτιση στους κρατούμενους, η φαρμακευτική αγωγή μπορεί να τους προκαλέσει κρίσεις ή επιληπτικά επεισόδια και οι διαπληκτισμοί μεταξύ τους μέσα ή έξω από την τάξη υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να προκαλέσουν έντονη ανησυχία και ένταση στο μάθημα. Έπειτα, τα μαθησιακά προβλήματα που κάποιοι μεταφέρουν από τη παιδική τους ηλικία και ο φόβος ή η ντροπή που νιώθουν όταν καλούνται να διαβάσουν ή να γράψουν κάτι μέσα στη τάξη είναι από τα συνηθέστερα προβλήματα που εμφανίζονται, και συγκαταλέγονται στα εσωτερικά εμπόδια των εκπαιδευομένων που απορρέουν από το παρελθόν τους και από την προσωπικότητά τους. Επίσης, η έλλειψη γνώσης της ελληνικής γλώσσας δημιουργεί επικοινωνιακά προβλήματα μέσα στην τάξη. Σε πρακτικό επίπεδο, η έλλειψη υλικοτεχνικού υλικού, όπως το χαρτί για εκτύπωση, το φωτοτυπικό, τα πολυμέσα, όπως προβολή βίντεο ή εικόνας, αναφέρονται συχνά από τους εκπαιδευτές.

Άλλα προβλήματα που εμφανίζονται είναι τα διαδικαστικά, όπως η σωστή οργάνωση του μαθήματος, η προσαρμογή του εκπαιδευτή στο περιβάλλον της φυλακής, το ενδιαφέρον των κρατούμενων να γραφτούν στο σχολείο και τέλος να μην ξεχνάμε πως αυτή η περίοδος του lockdown δημιούργησε προβλήματα στη διεξαγωγή των

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

μαθημάτων με αποτέλεσμα πολλοί εκπαιδευτές να απουσιάζουν από τα λίγα μαθήματα που διεξήχθησαν.

Ας δούμε τις απόψεις των εκπαιδευτών:

«...ήτανε δηλαδή ενώ μέχρι το lockdown που είχε γίνει δηλαδή μέχρι τις 10 Μαρτίου, πέρσι δηλαδή ερχόντουσαν ας πούμε κανονικά οι περισσότεροι, μετά που ανοίξαμε στις 18 Μαΐου αυξήθηκαν οι απουσίες...».(EK1)

«Υπάρχουν προβλήματα στον συγκεκριμένο χώρο, όπως σας το ανέφερα και πριν, δηλαδή όταν έχει έρθει μια κρατούμενη από ένα δικαστήριο και έχει πάρει μια πολύ μεγάλη ποινή, είναι εκείνη χάλια...».(EK2)

«...λίγο τα διαδικαστικά στο πώς να οργανώσω το μάθημά μου και να μην θεωρώ ότι, είναι όλα αυτονόητα ας πούμε, είναι αυτονόητο το να έχω χαρτί για να τους εκτυπώσω πράγματα ή το να έχω κάτι να τους δείξω, ένα βίντεο ωραίο ή μία μουσική να ακούσουν».(EK3)

«Προβλήματα, ότι κάποιες φορές κάποιες από τις εκπαιδευόμενες κρατούμενες ήταν ανήσυχες για προσωπικούς τους λόγους, οπότε δεν μπορούσαν να παρακολουθήσουν το μάθημα...».(EK4)

«...βγάζουν συμπεριφορές, πολλές φορές εμένα δεν με ενοχλούν αλλά καταλαβαίνω ότι τις βγάζουν για να μη φανεί ότι είναι ευαίσθητοι, να μη φανεί ότι δεν διαβάζουν επειδή μπορεί να ντρέπονται...»(EK5)

«...το θέμα της επικοινωνίας, της επικοινωνίας με τους μαθητές οι οποίοι δεν μιλάνε καθόλου ελληνικά...».(EK6)

«Αυτά που σου είπα, την επικοινωνία, τη συναισθηματική φόρτιση που έχουν τα παιδιά όταν έρχονται στο σχολείο, όταν έρχονται πριν ή μετά από τα δικαστήρια...».(EK7)

«Στα πρώτα χρόνια έτσι λίγο χρειάστηκε για μένα ένα διάστημα να προσαρμοστώ, δεν είχα ξαναδουλέψει, δεν είχα καμία σχέση με φυλακές... και μετά τα εμπόδια είναι αυτά που καλούμαστε να ξεπερνάμε κάθε χρόνο, και ειδικά αρχές του χρόνου, με το να τους κάνουμε να έρθουν στο σχολείο, να θέλουν να είναι μέρους του σχολείου, να θέλουν να γραφτούν και μετά θα πρέπει να τους κάνουμε να το αγαπήσουν κιόλας».(EK8)

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

«...έχουμε κάποιες κοπέλες που παίρνουν ψυχοφάρμακα και έχουν κάποιες κρίσεις, δηλαδή μπορεί κατά τη διάρκεια του μαθήματος να μας πέσει κάτω μία κοπέλα με επιληπτικό επεισόδιο, μας έχει τύχει αυτό».(ΕΚ9)

«...τα προβλήματα εστιάζονται κυρίως σε θέματα οργάνωσης, το υλικό δηλαδή, η έλλειψη χαρτιού ή βιβλίων πολλές φορές δημιουργεί πρόβλημα...».(ΕΚ10)

4) Ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία που έχετε συναντήσει κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Οι δυσκολίες που απορρέουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία ποικίλουν, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτών. Ο ΕΚ6 και ο ΕΚ9 παρουσιάζουν εσωτερικά εμπόδια που συνδέονται με ψυχολογικούς παράγοντες, όπως η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η έλλειψη αυτοπεποίθησης που νιώθουν οι κρατούμενοι. Ο φόβος της αποτυχίας και η άρνηση τους να συμμετάσχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, είναι οι κύριες δυσκολίες που αναφέρονται. Ο εκπαιδευτής καλείται να βρει τρόπους να ενθαρρύνει τη συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στο μάθημα. Χαρακτηριστικά, ο ΕΚ6 δηλώνει: «Αν θυμάμαι κάποια δυσκολία είναι η δυσκολία να διαχειριστείς έναν άνθρωπο ο οποίος βρίσκεται σε πάρα πάρα πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση, δηλαδή έναν άνθρωπο ο οποίος είναι πλήρως απογοητευμένος, θεωρεί πως είναι, ένας μαθητής ας πούμε που θεωρούσε ότι ήταν άχρηστος, ότι δεν μπορεί να καταφέρει τίποτα...» και ο ΕΚ9 υποστηρίζει: «Κοίταξε εμείς στο δημοτικό αντιμετωπίζουμε τη δυσκολία με τα κορίτσια όσον αφορά το μαθησιακό κομμάτι ... ή κάτι δεν κάνω καλά, δεν είναι όμως ότι κάτι δεν κάνεις καλά, θέλει πολύ μεγάλη υπομονή, δεν είναι εύκολο πράγμα, μία ενήλικας να μπορέσει να διαβάσει, όχι μόνο αυτό, υπάρχει και θέμα αντίληψης, το πρώτο μήνα ασχολούμαστε με πράγματα που ασχολούνται στο νηπιαγωγείο...».

Οι ΕΚ10 και ο ΕΚ7 επισημαίνουν ως δυσκολίες την άσχημη ψυχολογική κατάσταση που έχουν οι κρατούμενοι μετά από ένα δικαστήριο, την αποχή τους από το μάθημα και την άρνηση για συνεργασία όπως και τις διαμάχες που κατά καιρούς εμπλέκονται. Ενδεικτικά, ο ΕΚ10 υποστηρίζει: «Εντάξει η μεγαλύτερη δυσκολία είναι όταν δεν έχουν όρεξη για μάθημα, δεν θέλουν να συνεργαστούν γιατί μπορεί να είναι χάλια ψυχολογικά, έχει βγει κάποια απόφαση δικαστηρίου και αυτό να τις έχει ταραξεί και να μη θέλουν να συμμετέχουν στο μάθημα...» και ο ΕΚ7 λέει: «Η μεγαλύτερη δυσκολία

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

δεν μπορώ να πω σε σχέση με τους μαθητές, μπορώ να πω η μεγαλύτερη στεναχώρια που είχαμε βιώσει κάποτε, όταν είχε γίνει μέσα στο χώρο που ζουν ένα έντονο περιστατικό, μία διαμάχη έντονη, αυτό όχι κάτι άλλο».

Στις συνθήκες διαβίωσης και συμβίωσης της φυλακής όπως και στον υπερπληθυσμό ως παράγοντα, αποδίδουν οι εκπαιδευτές ΕΚ2 και ΕΚ8 τις δυσκολίες που συναντιούνται. Ενδεικτικά αναφέρουν: «Η μεγαλύτερη δυσκολία είναι όταν για κάποιον λόγο δεν θέλουν να συνεργαστούν, δηλαδή είναι χάλια ψυχολογικά, είναι πολύ νευριασμένες, γιατί ας πούμε είχαν έρθει μία μέρα που τους είχαν κάνει έλεγχο στα κελιά, ήταν πάρα πολύ χάλια ψυχολογικά, είναι μου λέει σαν να έρχονται στο σπίτι σου να στο κάνουν άνω-κάτω οι κλέφτες ας πούμε και να το βρίσκεις, να τα βρίσκεις όλα αναποδογυρισμένα, πως θα ένιωθες;» (ΕΚ2) και «τα προβλήματα που δημιουργούνται λόγω του εγκλεισμού, λόγω του υπερπληθυσμού μέσα στις φυλακές που κοιμούνται αντί για τρία παιδιά μέσα σ' ένα κελί κοιμούνται εφτά και όλα αυτά δημιουργούνται κάποιες φορές φασαρίες, και μπορεί να κλείνει το σχολείο...».(ΕΚ8)

Στην έλλειψη ενδιαφέροντος για το μάθημα και το lockdown αναφέρεται ο ΕΚ1: «Ναι ενδεχομένως ας πούμε γενικές γραμμές από, ξέρω και από άλλους εκπαιδευτές ότι ήτανε ας πούμε η έλλειψη ενδιαφέροντος, η αδιαφορία για το μάθημα από κάποιους καταρτιζόμενους. Τώρα είναι πρόβλημα με το lockdown, τελικά το εμπόδιο τώρα είναι το lockdown...».

Ο ΕΚ5 μιλάει για δυσκολίες που μπορεί να εμφανιστούν από το πλαίσιο: «...να με εμποδίζει ο θεσμός δηλαδή να έχω κατεβάσει ένα καταπληκτικό πρόγραμμα για θερινό σχολείο και να μου ξεκινάνε το θερινό σχολείο Σεπτέμβριο και οι άνθρωποι για δύο μήνες, ενώ έχει χρηματοδότηση το κράτος, να πηζούν μες τη φυλακή και να κόβεται η συνέχεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αυτό είναι το πρόβλημά μου μόνο...».

Τέλος, ο ΕΚ3 και ο ΕΚ4 δεν αναφέρουν καμία δυσκολία λέγοντας: «...είναι τα διαχειριστικά, δεν έχω συναντήσει κάποιο άλλο πρόβλημα, ούτε δυσκολία» (ΕΚ3) και «Κάτι που να με δυσκολεύει, κάτι που να ήταν τόσο σοβαρό ώστε να μου είναι χαραγμένο στο μυαλό μου, όχι δεν ξέρω, δεν έχω να πω κάτι». (ΕΚ4)

5)Αντιμετωπίζετε καταστάσεις ή συγκρούσεις που σας φέρνουν σε δύσκολη θέση;

Στην παραπάνω ερώτηση οι πέντε από τους δέκα εκπαιδευτές, απάντησαν αρνητικά επισημαίνοντας πως με διπλωματία, σεβασμό και με συζήτηση αντιμετωπίζονται καταστάσεις ή συγκρούσεις. Χαρακτηριστικά υποστηρίζουν:

«Όχι, όχι μέχρι στιγμής όχι, προσπαθώ να έχω έτσι δηλαδή νοοτροπία διπλωματικού σώματος...».(EK1)

«Όχι ποτέ, ούτε με εκπαιδευόμενους ούτε με συναδέλφους».(EK3)

«Σε δύσκολη θέση όχι, σε θέση που θα πρέπει να επιλύσεις ορισμένα προβλήματα και πάλι όμως μέσα στα πλαίσια τα εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά».(EK7)

«Ποτέ, ποτέ τα παιδιά έχουν μάθει να σέβονται το σχολείο και ξέρουν ότι είναι ένα μέρος που είναι μαθητές και ότι τους αγαπάμε, ότι τους σεβόμαστε και για αυτό μας σέβονται».(EK8)

«Όχι σε δύσκολη θέση δεν μας έχει τύχει μέχρι τώρα να έρθουμε ποτέ, έχουν κάποιες διαφωνίες μεταξύ τους που λύνονται πολύ εύκολα, με συζήτηση και με συζήτηση μέσα στην τάξη....».(EK9)

Οι υπόλοιποι τέσσερις έδωσαν διαφορετικές απαντήσεις. Για τις καταστάσεις που τους έφεραν σε δύσκολη θέση ανέφεραν τις προσωπικές ερωτήσεις και την εμφάνιση ενός δυσλειτουργικού ρόλου που μπορεί να προκύψει μέσα σε μία ομάδα, με αποτέλεσμα να μην αξιοποιείται για την ικανοποίηση αναγκών της ομάδας, αλλά αντίθετα να θεωρούνται ενοχλητικοί. Ο EK4 δηλώνει: «Ερωτήσεις καμιά φορά τις οποίες κάνουν και είναι προσωπικές οι οποίες, προσπαθώ να τις αποφύγω και μην τις απαντώ» και ο EK5 αναφέρεται στον ρόλο του ηγέτη που υιοθετείται λάθος από τον εκπαιδευόμενο δηλώνοντας: «... αλλά να με φέρει σε πραγματικά δύσκολη θέση μόνο όταν ένας κρατούμενος, αυτό συμβαίνει συνήθως με αυτούς που στέκονται ψηλά στην ιεραρχία, έχει πολύ μεγάλη ανάγκη ανεξέλεγκτη σχεδόν να ορίζει τη διαδικασία, δηλαδή να αναπαράγει τον ρόλο του αρχηγού μέσα στην τάξη, οπότε μιλάει πολύ, σχολιάζει πολύ, θέλει συνέχεια να λέει τι να κάνουμε...».

Για τις συγκρούσεις που τους έφεραν σε δύσκολη θέση και σε περιστατικά αναφέρονται ο ΕΚ6 και ο ΕΚ10 υποστηρίζοντας: «... βέβαια η ένταση ήταν πολύ μεγάλη και ήταν προετοιμασμένη μέσα από τη φυλακή, οπότε ξέσπασε μία μεγάλη φασαρία μεταξύ τους, εκεί είναι λίγο δύσκολα τα πράγματα γιατί εκεί κινδυνεύει η σωματική ακεραιότητα όχι μόνο η δικιά μας και των παιδιών, εκεί πια χρειάζεσαι βοήθεια και από το προσωπικό της φυλακής...» και ο ΕΚ10 δίνοντας βάρος στη συζήτηση ως λύση αλλά και στην εμπειρία του εκπαιδευτή προσθέτει: «Κοιτάζτε σε δύσκολη θέση ερχόμαστε όταν δημιουργούνται εντάσεις μέσα στην τάξη ωστόσο με τη συζήτηση το λύνουμε.».

6)Υπήρξε κάποια δυσκολία που σας ανάγκασε να διακόψετε το μάθημά σας;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτών, τρεις στους δέκα ανέφεραν πως τα απρόσμενα περιστατικά είναι λόγος διακοπής του μαθήματος.

Συγκεκριμένα, ο ΕΚ6 μας λέει: «Ναι έχει υπάρξει μαθητής ο οποίος επειδή ήταν σε πάρα πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση κατά τη διάρκεια του μαθήματος, έκανε φασαρία ή πεταγόταν με τρόπο που να ενοχλεί κυρίως τους συμμαθητές του...» και ο ΕΚ9 αναφέρει ένα ψυχιατρικό περιστατικό και τη συζήτηση ως μέσο επίλυσης του θέματος: «...πέρσι μας είχε έρθει μία κοπέλα, ήταν ψυχιατρικό περιστατικό και την έστειλαν στο σχολείο μήπως βελτιωθεί λίγο η κατάσταση, αλλά εντάζει ήταν πολύ δύσκολη, ζητήσαμε να μην έρχεται στο σχολείο γιατί είχε κάνει πολλές καταστροφές, δεν είχε όμως πρόβλημα με τα άλλα τα κορίτσια, η ίδια έκανε κακό στον εαυτό της...».

Ο ΕΚ1 αναφέρεται στο lockdown υποστηρίζοντας: «Όχι, όχι σε γενικές γραμμές όχι τα μαθήματα κανονικά το μόνο, η μόνη δυσκολία, μόνο το lockdown...».

Ο ΕΚ4 όταν υπάρχει κάποια αρρώστια λέγοντας: «Ναι, ναι σας είπα ότι κάποιες φορές ήταν κάποιοι άρρωστοι και δεν μπορούσαν, υπήρχαν μαθήματα που διακόπτονταν για λίγο για να μπορέσει να βγει κάποια εκπαιδευόμενη έξω, ή να συνέλθει και να επανέλθει για να ξεκινήσουμε» και ο ΕΚ10 λόγω πίεσης: «Υπάρχουν περιπτώσεις που μπορεί κάποια εκπαιδευόμενη να μη νιώθει καλά, να είναι πολύ πιεσμένη, οπότε να ζητήσει να βγει από μόνη της έξω από την αίθουσα».

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Τέλος, οι ΕΚ3,ΕΚ5,ΕΚ7 και ΕΚ8 δεν αναφέρουν καμία δυσκολία.

7)Υπάρχουν περιορισμοί ή αδυναμίες μέσα στην ομάδα των εκπαιδευομένων;

Οι έξι από τους δέκα εκπαιδευτές ενηλίκων αναφέρονται σε επικοινωνιακούς περιορισμούς. Ο κυριότερος που παρουσιάζεται είναι η έλλειψη γνώσης της ελληνικής γλώσσας σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτών. Συγκεκριμένα, ο ΕΚ1 δηλώνει: «...ήταν και κάποιοι οι οποίοι ήτανε αλλοδαποί και δεν μπορούσαν να καταλάβουν την ελληνική γλώσσα», ο ΕΚ3 υποστηρίζει: «Περιορισμός ας πούμε θα μπορούσε να θεωρηθεί όταν κάποιος δεν μιλάει την ελληνική γλώσσα, αυτό είναι ένας περιορισμός, γιατί μπορεί να υπάρχει δυσκολία στην επικοινωνία», ο ΕΚ6 προσθέτει: «...οι περισσότεροι εκπαιδευόμενοι έχουν αδυναμίες σε εμάς, γιατί είναι παιδιά τα οποία είτε είναι ξένα και δεν γνωρίζουν τη γλώσσα είτε είναι Έλληνες οι οποίοι έχουν πολύ άσχημη πορεία σχολική για να φτάσουν στη φυλακή», ο ΕΚ8 συμπληρώνει: «Όχι δεν μπορώ να σκεφτώ, υπάρχουν αδυναμίες όπως έλλειψη γνώσης της ελληνικής γλώσσας» και ο ΕΚ10 λέει: «Ναι σίγουρα υπάρχουν αδυναμίες και έχουν να κάνουν κυρίως με τη γνώση της ελληνικής γλώσσας και με το επίπεδο που έχουν οι κοπέλες...».

Ακόμα, οι μεταγωγές, τα δικαστήρια είναι μια άλλη δυσκολία των εκπαιδευομένων και περιορισμός στην εκπαίδευση. Χαρακτηριστικά, ο ΕΚ2 αναφέρει: «Υπήρχαν πάρα πολλές φορές, έφευγαν για δικαστήρια, είχαν μεταγωγές, άλλαζαν φυλακή, τους χάναμε από μαθητές, έφευγαν για δικαστήρια και μπορεί να έλειπαν μισό μήνα και παραπάνω...» και ο ΕΚ10 υποστηρίζει: «Επίσης το γεγονός ότι γίνονται μεταγωγές είναι ένας περιορισμός, διότι φεύγουν από το σχολείο κι εκεί που θα πάνε θα χρειαστούν πάλι να τα ξεκινήσουν όλα από την αρχή ή τα δικαστήρια που έχουν είναι χρονοβόρα, οπότε χάνουν μαθήματα».

Επίσης, άλλη δυσκολία που παρουσιάζουν οι εκπαιδευτές είναι τα πολυεπίπεδα τμήματα διαφορετικών επιπέδων. Ο ΕΚ4 αναφέρει: «Ναι, αδυναμίες καταρχήν αυτό που σας είπα ότι κάποιες έχουν περισσότερες γνώσεις από κάποιες άλλες, οπότε αυτό είναι μία αδυναμία μέσα σε μία τάξη, ότι δεν είναι ίδιο το επίπεδο» και ο ΕΚ9 συμπληρώνει: «Ναι βέβαια, αδυναμίες πολλές αφού σου λέω τα τμήματά μας είναι πολυεπίπεδα, υπάρχουν πολλές αδυναμίες και έχουμε δηλαδή υψηλό επίπεδο και πολύ

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

χαμηλό επίπεδο, αυτό το λύνουμε με διάφορες μεθόδους που χρησιμοποιούμε, εκπαιδευτικές τεχνικές, με ομάδες».

Ο Ε5 και ο ΕΚ6 μιλάνε για το γνωστικό επίπεδο των κρατουμένων και την έλλειψη υποστηρικτικού κοινωνικού πλαισίου. Ο ΕΚ5 επισημαίνει: «Ναι εντάξει, όλα αυτά που είπαμε σε σχέση με την απομάκρυνση από το σχολείο, θα πω τώρα συνοπτικά, την απομάκρυνση από το σχολείο, την έλλειψη υποστηρικτικού κοινωνικού πλαισίου που τους κάνει να είναι αποκαρδιωμένοι, τις χαμηλές δεξιότητες, τις γνώσεις και δεξιότητες, είπαμε μπορεί να μη γράφουν, μπορεί απλά να μην μιλάνε αν είναι από άλλη χώρα και να χρειάζονται διερμηνεία» και ο ΕΚ6 δηλώνει: «...πέρασαν τη μία τάξη πίσω από την άλλη φυσιολογικά, οπότε έχουμε και παιδιά τα οποία έρχονται στο γυμνάσιο και υπάρχουν άτομα τα οποία είναι στο γυμνάσιο και δεν ξέρουν να γράψουν, είναι πολύ αφημένα μαθησιακά δηλαδή τα παιδιά».

Τα προβλήματα υγείας επιπρόσθετα παρουσιάζουν σαν περιορισμό οι ΕΚ3 και ΕΚ10. Αναφέρουν: «εντάξει και όταν κάποιοι έχουν υπάρξει και χρήστες ουσιών, ενδεχομένως να έχουν κάποια περιστατικά τρέμουλου, να μην μπορούν να σε, να συντονιστούν στο μάθημα, να έχουν διάσπαση...» και ο ΕΚ10 προσθέτει: «Τέλος αυτό που μπορώ να σκεφτώ είναι και προβλήματα υγείας που έχουν ορισμένες, καθώς πολλές από αυτές είναι πρώην χρήστες ουσιών και έχουν πολλά προβλήματα με την απεξάρτηση».

Τέλος, η μη διεξαγωγή συνεδρίων για τη βελτίωση των εκπαιδευτών παρουσιάζει σαν περιορισμό ο ΕΚ7 επισημαίνοντας: «Αδυναμίες πάντοτε υπάρχουν αφού υπάρχουν και τα σημεία της βελτίωσης, θα μπορούσαν να γίνουν κάποια σεμινάρια ή κάποια συνέδρια, όπου κι εμείς θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τις εμπειρίες και να μας καθοδηγήσουν και κάποιοι άνθρωποι πιο ειδικοί».

Δ' ΑΞΟΝΑΣ: Άρση εμποδίων

Στόχος του τέταρτου ερευνητικού ερωτήματος είναι να αναδειχθούν οι ενέργειες στις οποίες προβαίνουν οι εκπαιδευτές, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα εμπόδια και

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

τις δυσκολίες που προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς και να αναδειχθούν πώς οι ενέργειες αυτές συνδέονται με την ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων.

1)Με ποιόν τρόπο διαχειρίζεστε δύσκολες καταστάσεις που ενδεχομένως προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτών ανέδειξε τη συζήτηση ως τον βασικότερο τρόπο διαχείρισης δυσκολιών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό αιτιολογείται καθώς με τη συζήτηση οι εκπαιδευτές βρίσκουν λύσεις για δυσκολίες που προκύπτουν μέσα ή έξω από την τάξη. Η συζήτηση με συναδέλφους για μια κοινή λύση, όπως και η ενημέρωση του διευθυντή για δύσκολες καταστάσεις που προκύπτουν, αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα για να αντιμετωπιστεί κάθε δυσκολία. Οι εκπαιδευτές επίσης αναφέρουν, πως μόνο με τον διάλογο θα αντιμετωπιστεί η άσχημη συμπεριφορά ενός μαθητή και πως με ενδιαφέρον για αυτούς θα μειώσεις τις δυσκολίες, αφού δείχνεις σαν εκπαιδευτής πως τους σκέφτεσαι.

Αναλυτικότερα, ο ΕΚ1 δηλώνει: «...μπορεί να κάνει κάποια φασαρία, να μιλάνε μεταξύ τους ξέρω εγώ και να εξηγήσω με τον διάλογο, με την συναίνεση έτσι; Και με τη διπλωματική, με το διπλωματικό τρόπο, έτσι ώστε να λύσουμε τα προβλήματα.», ο ΕΚ2 υποστηρίζει: «Το συζητάμε με άλλους συναδέλφους στο γραφείο πολλές φορές, προσπαθώντας να βρούμε μία λύση, μία, έναν τρόπο αντιμετώπισης κοινό, κάνουμε σύλλογο, ζητάμε τη βοήθεια του διευθυντή...», ο ΕΚ3 αναφέρει: «Σίγουρα με ψυχραιμία, και σίγουρα με τη βοήθεια των συναδέλφων επίσης συζητάω κάθε περιστατικό, και με βοηθούν», ο ΕΚ4 συμπληρώνει: «Εγώ πάντα απευθύνομαι στον διευθυντή ή στην διευθύντρια του σχολείου.», ο ΕΚ9 υποστηρίζει: «Με συζήτηση, πολλή συζήτηση, πολλή συζήτηση αυτό κάνουμε, μιλάμε, έχουμε ενήλικες απέναντι μας και συζητάμε πάρα πολύ και μέσα στην τάξη με όλες τις κοπέλες, όταν δημιουργηθεί κάποιο θέμα» και τέλος ο ΕΚ10 αναφέρει: «Με τη συζήτηση, και σίγουρα με πολύ μεγάλη υπομονή, αν για παράδειγμα προκύψει κάποιο πρόβλημα το συζητάω μαζί τους και μέσα στην τάξη και κατ' ιδίαν, προσπαθώ να βρω μία λύση, αν πάλι δεν τα καταφέρνω απευθύνομαι στον διευθυντή ή μπορώ να το συζητήσω με τους συναδέλφους, να πάρουν μία συμβουλή...».

2)Όταν προκύπτουν προβλήματα σε ποιες ενέργειες προβαίνετε για να τα αντιμετωπίσετε;

Στην παραπάνω ερώτηση ομοίως έχει δοθεί σαν δημοφιλέστερη απάντηση η συζήτηση και μόνο σαν βασική ενέργεια για την αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων. Οι εκπαιδευτές αναφέρουν:

«...θα μιλήσουμε ή στο σύλλογο διδασκόντων ή με τον διευθυντή ή θα κάνουμε όλοι μαζί σύλλογο ή θα το συζητήσω πριν φτάσω εκεί αν είναι κάτι πιο light, θα το συζητήσουμε μπορεί να το συζητήσουμε μέσα στην τάξη, να ζητήσω και την άποψη των υπόλοιπων παιδιών...».(EK2)

«...επικοινωνούμε άμεσα με τον άνθρωπο ο οποίος έχει το πρόβλημα, δηλαδή τον πλησιάζουμε μάλλον και προσπαθούμε να συζητήσουμε το θέμα το οποίο τον έχει απασχολήσει...».(EK6)

«Πάλι με το διάλογο, δεν υπάρχει, αυτό που επιδιώκουμε πάντοτε είναι να υπάρχει μία ομαλότητα, μία ηρεμία μέσα στην τάξη και μέσα στο σχολείο».(EK7)

«...συζητάμε, συζητάμε, προσπαθούμε να ηρεμούμε τα πνεύματα...».(EK8)

«Άλλα τώρα προβλήματα τα λύνουμε με τη συζήτηση, με ομαδικές εργασίες, με συνεργασία μεταξύ τους, με τέτοιους τρόπους λύνουμε τα προβλήματά μας, με πολλή συζήτηση και με project...».(EK9)

«Κοιτάζτε όπως ανέφερα και προηγουμένως με τη συζήτηση λύνονται όλα, τώρα αν υπάρχει κάτι που δεν μπορώ να το διαχειριστώ θα απευθυνθώ είτε στη διεύθυνση, είτε στους συναδέλφους μου».(EK10)

3)Πώς θα επαναφέρατε την ισορροπία μέσα στην τάξη μετά από ένταση που έχει δημιουργηθεί από κάποιο πρόβλημα;

Η συζήτηση εξακολουθεί να είναι η κύρια απάντηση των εκπαιδευτών και στο παραπάνω ερώτημα. Η συμμετοχή στο διάλογο για τη δημιουργία ομαδικού πνεύματος και η υπενθύμιση των όρων του μαθησιακού συμβολαίου το οποίο διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία επισημαίνεται από τον EK2 ο οποίος λέει χαρακτηριστικά: «Έτσι είναι αυτό, είναι με την ομαδική, να το φέρουμε το θέμα στην

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

τάξη, να το συζητήσουμε, όλοι να συμμετέχουν σε αυτή την κουβέντα να πουν την άποψή τους και να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα και ίσως στην αρχή το κάνουμε αυτό αλλά να θυμηθούμε ξανά τους όρους του συμβολαίου που έχουμε κάνει μεταξύ μας εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτές για την καλή λειτουργία και ομαλή της τάξης».

Οι εκπαιδευτές επισήμαναν:

«Μπορεί να κάνουμε και ένα διάλειμμα πέντε λεπτών για εκτόνωση της κρίσης».(EK1)

«Με συζήτηση, με συζήτηση μέχρι να λυθεί οποιοδήποτε θέμα».(EK3)

«...οπότε τι να σου πω η βασική σου προσπάθεια είναι να κρατηθείς ψύχραιμος, να προσπαθήσεις να καταλάβεις...».(EK5)

«Πάλι συζητώντας, όχι μόνο με το άτομο το οποίο έχει δημιουργήσει την ένταση, αλλά και με τους υπόλοιπους μαθητές».(EK6)

«...με διάλογο και χωρίς να προκαλούμε άλλη ένταση...».(EK7)

«Α μάλιστα θα δούμε μία ταινία, θα ακούσουμε μουσική, θα συζητήσουμε πρώτα και μετά για να αποφορτιστούμε μπορεί να διαβάσουμε ένα παραμύθι, γιατί τους αρέσουν πολύ οι μύθοι και τα παραμύθια...».(EK9)

4)Πώς προσεγγίζετε εσείς τους εκπαιδευόμενους όταν έχει προκύψει τριβή μεταξύ τους;

Οι εκπαιδευτές στην τέταρτη ερώτηση απαντούν πως με διπλωματικό τρόπο, με το άκουσμα της «συγνώμης», με το μοίρασμα των παραπόνων και των προβλημάτων μαζί τους, με συζήτηση και συνεργασία, με ηρεμία και με ανάθεση ευθυνών σε εκείνους, τους προσεγγίζουν, όταν έχει προκύψει κάτι μεταξύ τους.

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτές αναφέρουν:

«Ναι τους αντιμετωπίζω με ευγενικό τρόπο, με διπλωματικό τρόπο».(EK1)

«... να το συζητήσεις με, να το συζητήσεις και να είσαι πιο ήρεμος και να το δεις λίγο αποστασιοποιημένα για να μπορείς να ξαναφτιάξεις τη σχέση εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου».(EK2)

«...τους εξηγώ ότι το θέμα δεν είναι τώρα να τελειώσουμε το μάθημα ή να κάνουμε αυτήν την άσκηση, αλλά να καταλάβουμε τι σημαίνει συνεργασία...».(EK5)

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

«...το κουβεντιάζουμε σε περίπτωση που έχω κάνει εγώ κάποιο λάθος σε κάτι που μπορεί να τον ενόχλησε ή οτιδήποτε, εννοείται ότι θα του ζητήσω συγγνώμη».(EK6)

«...πρώτα θα πρέπει να αποδεχθούμε εμείς το λάθος μας έτσι ώστε και τα παιδιά στη συνέχεια να κατανοήσουν ότι έκαναν λάθος, να το αποδεχτούν και να ζητήσουν και τα ίδια συγγνώμη, θα πρέπει να γίνουμε παράδειγμα προς τα παιδιά».(EK7)

«Γενικά προσπαθώ να τις προσεγγίζω με ήρεμο τρόπο, να μην υπάρχουν εντάσεις, να κρατάω την ψυχραιμία μου, τη στιγμή που μπορεί να δημιουργηθεί μία ένταση να μην δώσω έκταση, και να προσπαθήσω με έξυπνο τρόπο να το προσπεράσω και στο διάλειμμα να πιάσω το άτομο που έχει δημιουργήσει το πρόβλημα και να το συζητήσω περαιτέρω μαζί του, αυτό».(EK10)

5)Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να μας πείτε επιπρόσθετα; Κάτι που ενδεχομένως παραλείψαμε να αναφέρουμε;

Στην τελευταία ερώτηση, ο κάθε εκπαιδευτής απαντά διαφορετικά αφού αποτυπώνονται απόψεις, ιδέες, προτάσεις και σκέψεις των εκπαιδευτών για τον ρόλο τους μέσα σε σωφρονιστικά ιδρύματα, για την αναγκαιότητα πολιτισμικών εκδηλώσεων στις φυλακές, για τη χρησιμότητα των ομαδικών εργασιών, αλλά και για τους εκπαιδευόμενους, οι οποίοι με σωστή δουλειά βγάζουν τον καλύτερό τους εαυτό, δίνοντας πολύ αγάπη στους εκπαιδευτές τους.

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτές ανέφεραν:

«καλό είναι στο τέλος είχαμε κάνει μια εργασία πολύ ωραία όπου για τη διδασκαλία που έκανα, τα θέματα της διδασκαλίας δηλαδή φυσικοί αριθμοί, κλάσματα, δεκαδικοί αριθμοί, εξισώσεις, ποσοστά, παράδειγμα τους στόχους της διδασκαλίας, τεχνικές μεθόδους και το διδακτικό υλικό, αυτό καλό είναι να γίνεται σε κάθε μάθημα, που νομίζω γίνεται και είναι μία πολύ καλή αναφορά ας πούμε ένα feedback για το τι κάναμε στη διάρκεια του σχολικού έτους».(EK1)

«...ότι ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων είναι δύσκολος, απαιτητικός και πολυδιάστατος, πόσο μάλλον ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στο κατάστημα

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

κράτησης, όπου οι συνθήκες είναι πολύ διαφορετικές και πολύ πιο δύσκολες από τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας...». (EK2)

«...τα σχολεία να είναι ανοιχτά, να μπορούν να έρθουν πέρα από εμάς τους εκπαιδευτές και άλλοι άνθρωποι που κάνουν σεμινάρια, ενδεχομένως να κάνουν καλλιτεχνικές δράσεις, για να επιστρέψουν όλοι αυτοί, όλοι οι εκπαιδευόμενοι στις συνθήκες της κανονικότητας». (EK3)

«τα δικά μας τα παιδιά επιδέχονται βελτίωσης, επιδέχονται συζήτησης, και βρίσκονται σε μία ηλικία που εγώ έχω διαπιστώσει, ότι έχουν πάρα πάρα πολύ μεγάλη ανάγκη από τον άνθρωπο ο οποίος θα σταθεί δίπλα τους, θα τους εμπιστευθεί, θα τους δείξει ότι αξίζουν». (EK6)

«πάντως να ξέρεις και να θυμάσαι ότι αυτά τα παιδιά μπορούν να δουλεψτούν, και μπορείς να πάρεις πολύ μεγάλη αγάπη, μπορείς να πάρεις πολύ μεγάλο σεβασμό, δεν σου λέω ότι δεν υπάρχουν και οι εντάσεις, μπορείς να βγάλεις από αυτά τα παιδιά τον καλύτερό τους εαυτό..». (EK7)

5.3 Σύνοψη

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάστηκαν αναλυτικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνά μας, παραθέτοντας αυτούσια αποσπάσματα από όσα είπαν οι εκπαιδευτές κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων. Εν συνεχεία θα παρουσιάσουμε τα συμπεράσματα που προκύπτουν με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας.

6^ο Κεφάλαιο: Συζήτηση

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν μετά τη διεξαγωγή της έρευνάς μας, με βάση τα ερευνητικά μας ερωτήματα και γίνεται σύγκριση με το θεωρητικό μέρος της εργασίας. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τα ποιοτικά δεδομένα στο σύνολο τους, επιβεβαιώνουν τη σχετική βιβλιογραφία. Ωστόσο τα συμπεράσματα της έρευνας δεν μπορούν να θεωρηθούν γενικεύσιμα, καθώς μέσω της ποιοτικής μεθόδου που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της, το δείγμα που συμμετείχε σε αυτήν δεν συγκεντρώνει στοιχεία από τα σχολεία των φυλακών όλης της χώρας. Επιπλέον, στο παρόν κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους περιορισμούς που τίθενται στην έρευνα, καθώς και σε μελλοντικές προτάσεις που θα συμβάλλουν στη βελτίωση της εκπαίδευσης που παρέχεται εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων, καθώς και της γενικότερης λειτουργίας των σχολείων αυτών μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο.

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια να διερευνηθεί ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων, που φοιτούν σε σχολεία σωφρονιστικών ιδρυμάτων. Για τον σκοπό αυτόν πραγματοποιήθηκε εμπειρική έρευνα, προκειμένου να καταγραφούν οι απόψεις των ίδιων των εκπαιδευτών, αφενός για τον ρόλο που εκείνοι διαδραματίζουν στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων, που φοιτούν σε σχολεία εντός σωφρονιστικών καταστημάτων, αφετέρου για την συμβολή τους στο δύσκολο έργο που καλούνται να φέρουν εις πέρας.

Στην έρευνα έλαβαν μέρος δέκα εκπαιδευτές ενηλίκων που εργάζονται σε τρία διαφορετικά σχολεία σωφρονιστικών καταστημάτων και συγκεκριμένα, του Κορυδαλλού, του Ελαιώνα Θήβας και του Αυλώνα Αττικής. Η συμμετοχή τους στην έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη χρήση της ημιδομημένης συνέντευξης και στη συνέχεια έγινε ανάλυση του περιεχομένου με βάση τους άξονες που χρησιμοποιήθηκαν στη συνέντευξη και απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα.

Κατόπιν της συλλογής και της ανάλυσης των δεδομένων καταλήξαμε στα παρακάτω συμπεράσματα με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στις συνεντεύξεις.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του **πρώτου ερευνητικού ερωτήματος**, που έχει ως στόχο να παρουσιάσει τους βασικούς ρόλους που επιτελεί ο εκπαιδευτής ενηλίκων για την ενδυνάμωση των προσδοκιών των φυλακισμένων, αναδεικνύοντας τα χαρακτηριστικά αυτού, οι συνεντευξιαζόμενοι στην πλειοψηφία τους θεωρούν πως ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι πολύ σημαντικός σε όλη την εκπαιδευτική διαδικασία, με τον ρόλο του παιδαγωγού να θεωρείται ως ο πιο βασικός. Οι απόψεις αυτές συνάδουν με τα αποτελέσματα της έρευνας της Παπαϊωάννου και συν.(2016), όπου διαφαίνεται η σπουδαιότητα του ρόλου που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής.

Επιπλέον, η πλειοψηφία των εκπαιδευτών θεωρεί πως ο εμπνευστικός ρόλος που υιοθετούν, βοηθάει τους εκπαιδευόμενους κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, και είναι και ένας ρόλος που θα τους χαρακτήριζε γενικότερα. Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνουν την έρευνα της Ζυγογιάννη (2014), σύμφωνα με την οποία ο εκπαιδευτής λειτουργεί ως εμπνευστής, καθώς και τις έρευνες των Γρηγοροπούλου (2014) και Τζάση (2018), με βάση τις οποίες φαίνεται πως οι εκπαιδευόμενοι αναζητούν στο πρόσωπο του εκπαιδευτή τους, το άτομο εκείνο που θα τα εμπνεύσει και θα τα καθοδηγεί προς την επίτευξη των στόχων τους.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως ο εκπαιδευτής, παρά το γεγονός ότι υιοθετεί έναν εμπνευστικό ρόλο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων, είναι αναγκαίο να θέτει τα όρια που πρέπει στον ρόλο αυτόν. Ως απόρροια των όσων βιώνει, πολλές φορές κάποιοι εκπαιδευτικοί μπερδεύουν τους ρόλους τους και αυτό τους οδηγεί σε αδιέξοδο, καθώς δεν γνωρίζουν ούτε πως να συμπεριφερθούν απέναντι στους εκπαιδευόμενους, ούτε πως να τους βοηθήσουν ουσιαστικά. Για την αποφυγή λοιπόν μιας τέτοιας στρεσογόνου κατάστασης, που ενδεχομένως να φέρει σε δύσκολη θέση τόσο τους εκπαιδευόμενους, όσο και τον ίδιο τον εκπαιδευτή, είναι προτιμότερο ο εκπαιδευτής να ξεκαθαρίζει τη θέση του, καθώς σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να συγχέει τον ρόλο του με εκείνον του ψυχολόγου ή του κοινωνικού λειτουργού. Σαφέστατα ο εκπαιδευτής θα λάβει συμβουλευτικό και καθοδηγητικό ρόλο όταν είναι αναγκαίο,

αλλά πάντοτε τηρώντας τις αποστάσεις και τα μέτρα που απαιτούνται, ώστε να μην μπερδεύονται, αφενός οι ρόλοι και αφετέρου οι δικαιοδοσίες τους.

Τα χαρακτηριστικά του ιδανικού εκπαιδευτή ποικίλλουν σύμφωνα με τα λεγόμενα των εκπαιδευτών, με κυριότερο αυτόν του ενθουσιώδη και του ενθαρρυντικού, να θεωρούνται ως τα πιο σημαντικά. Αυτά τα χαρακτηριστικά επιβεβαιώνονται και από την Ely (2011), σύμφωνα με την οποία ο ιδανικός εκπαιδευτής θα πρέπει να διακατέχεται από ενθουσιασμό, υπομονή και ενθάρρυνση. Επιπλέον, ο εκπαιδευτής θα πρέπει σύμφωνα με τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς να διακατέχεται από ενσυναίσθηση, προκειμένου να βοηθάει ουσιαστικά και εποικοδομητικά τους εκπαιδευόμενους. Η ενσυναίσθηση, ως αρετή του εκπαιδευτή επιβεβαιώνεται και από άλλες έρευνες, και συγκεκριμένα από εκείνη που διεξήγαγε ο Rybach (1998), σύμφωνα με την οποία ο εκπαιδευτής θα πρέπει να συμπεριφέρεται με πλήρη ενσυναίσθηση απέναντι στους εκπαιδευόμενούς του, ώστε να τους βοηθάει επαρκώς, καθώς επίσης και από εκείνη της Γρηγοροπούλου (2014), μέσα από την οποία φαίνεται πως ο εκπαιδευτής θα πρέπει να δείχνει την ενσυναίσθηση που απαιτείται, ώστε να καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους στην ολοκλήρωση των στόχων τους.

Επιπλέον, ο εκπαιδευτής καλείται να κατέχει όσο το δυνατόν πληρέστερα το γνωστικό αντικείμενο που καλείται να διδάξει, να έχει τις απαραίτητες γνώσεις για τους κανόνες που διέπουν την φυλακή και γενικότερα για τη ζωή μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο. Έχοντας λοιπόν τις γνώσεις αυτές θα μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά τους εκπαιδευόμενους του μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία. Ωστόσο, μια από τις πτυχές του ρόλου του εκπαιδευτή που οφείλει να κατέχει είναι να γνωρίζει και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, ώστε να εφοδιάσει κατάλληλα τους εκπαιδευόμενους για να ενταχθούν ομαλά μέσα στην κοινωνία, εξασφαλίζοντας μία θέση στην αγορά. Στα ίδια συμπεράσματα έχουν καταλήξει και οι έρευνες των Πυρουνάκη (2009) και Ζυγογιάννη (2014).

Τα συμπεράσματα του **δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος** που έχει που έχει στόχο να αναδείξει τις προσδοκίες των εκπαιδευομένων και τους τρόπους ενδυνάμωσής τους από τους εκπαιδευτές, φαίνεται πως οι εκπαιδευτές θεωρούν πως η μεγαλύτερη

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

και σημαντικότερη προσδοκία των εκπαιδευομένων είναι η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, καθώς και η εύρεση εργασίας. Το συγκεκριμένο εύρημα επιβεβαιώνει και η έρευνα της Παπαϊωάννου και συν. (2016), και του Βεργίδη και συν.(2007), από τις οποίες προκύπτει πως οι εκπαιδευόμενοι ανάλογα με την εθνικότητά τους έχουν και τις αντίστοιχες προσδοκίες, δηλαδή είτε προσδοκούν στην εκμάθηση της γλώσσας στην χώρα που βρίσκονται, είτε στην εξασφάλιση μιας καλής θέσης εργασίας στην αγορά.

Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτές αναφέρουν ότι ανάμεσα στις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων είναι ακόμα και η απόκτηση απολυτηρίου τίτλου δημοτικού-γυμνασίου-λυκείου, ο ευεργετικός παράγοντας του μεροκάματου που συμβάλλει στη μείωση της ποινής τους, η πιστοποίηση ΙΕΚ-ΕΟΠΠΕΠ, η προσωπική βελτίωση των φυλακισμένων και η επανένταξη τους στην κοινωνία. Επίσης, ο μετασχηματισμός των απόψεων των εκπαιδευόμενων, η έμπνευση και η απελευθέρωση που νιώθουν μέσα από την εκπαίδευση, καθώς εκείνη λειτουργεί σαν διέξοδος από τα προβλήματα της καθημερινότητάς τους, αποτελούν προσδοκίες για τους εκπαιδευόμενους.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτές έχουν μια θετική εικόνα απέναντι στην πρόοδο που σημειώνουν οι εκπαιδευόμενοι, καθώς η στάση τους μετασχηματίζεται και παρά τις αντίξοες συνθήκες που υφίστανται στην καθημερινότητά τους, καταφέρνουν να μετουσιωθούν, φτάνοντας στην αλλαγή. Οι τρόποι που επιλέγουν οι εκπαιδευτές για να ενισχύσουν την αυτοπεποίθηση των εκπαιδευόμενων και να τους οδηγήσουν στην αλλαγή είναι η ενεργητική συμμετοχή, οι ομαδικές εργασίες, η συζήτηση, η ενθάρρυνση και η επιβράβευση. Το συγκεκριμένο εύρημα ταυτίζεται με εκείνο της Ζυγογιάννη (2014), όπου διαφαίνεται πως ο εκπαιδευτής εφαρμόζοντας τις κατάλληλες εκπαιδευτικές τεχνικές καταφέρνει να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους, πάντοτε με βάση τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων και τους κανόνες που διέπουν τα σωφρονιστικά καταστήματα.

Ακόμα, φαίνεται και η συμβολή της εκπαίδευσης στον μετασχηματισμό των απόψεων των εκπαιδευομένων τόσο σε γνωστικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Μέσα από το σχολείο οι εκπαιδευόμενοι βελτιώνουν τις γνώσεις τους, τις δεξιότητές τους και τις στάσεις τους, εξελίσσονται και καταφέρνουν να κοινωνικοποιηθούν με ομαλό τρόπο. Οι εκπαιδευτές, συντονίζοντας την εκπαιδευτική διαδικασία και επιλέγοντας

θεματικές που κεντρίζουν το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων, καταφέρνουν να τονώσουν την αυτοεκτίμησή τους, να ενισχύσουν την αυτοδιάθεσή τους για ενεργητική συμμετοχή κι έτσι να τους οδηγήσουν στην ομαλή ένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο μετά την αποφυλάκιση, αποφεύγοντας παραβατικές συμπεριφορές του παρελθόντος. Το εύρημα αυτό απαντάται και στην έρευνα της Τουλούμη (2016).

Όσον αφορά το **τρίτο ερευνητικό ερώτημα** που έχει ως στόχο να παρουσιάσει τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές, η ανάλυση γίνεται αφενός με βάση τις συνθήκες διαβίωσης στα σωφρονιστικά καταστήματα και τις υποδομές των σχολείων και αφετέρου με βάση τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους.

Σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης είναι φανερό πως τόσο οι εκπαιδευτές, όσο και οι εκπαιδευόμενοι πολλές φορές θα πρέπει να υπερβάλλουν τους εαυτούς τους, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις δύσκολες καταστάσεις που βιώνουν μέσα στις φυλακές. Η έλλειψη υλικοτεχνικού υλικού και κατάλληλων υποδομών, δυσχεραίνουν το εκπαιδευτικό έργο που συντελείται μέσα στα πλαίσια του σχολείου. Αυτό συμβαίνει διότι, από τη μία δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές για να είναι οι συνθήκες διαβίωσης των εκπαιδευόμενων πιο ανθρώπινες μέσα στον χώρο αυτόν, από την άλλη προσωπικά και ψυχολογικά προβλήματα που έχει ο κάθε εκπαιδευόμενος, αποτελούν τροχοπέδη για την εκπαιδευτική διαδικασία. Τα ευρήματα αυτά συνάδουν με την έρευνα της Τουλούμη (2016), στην οποία αναδεικνύονται τα εσωτερικά εμπόδια που παρουσιάζονται στους εκπαιδευόμενους λόγω του εγκλεισμού τους. Επιπλέον, τα συγκεκριμένα ευρήματα έρχονται σε αντίθεση με εκείνα της ερευνητικής μελέτης της Παπαϊωάννου και συν. (2016), κατά την οποία δεν φαίνονται να προκύπτουν εμπόδια κατά την εκπαιδευτική διαδικασία σε σχέση με τους εκπαιδευόμενους.

Οι εκπαιδευτές ενστερνιζόμενοι τις δύσκολες καταστάσεις που βιώνουν οι εκπαιδευόμενοι, προσπαθούν μέσω της εκπαίδευσης να τους βοηθήσουν να ξεπεράσουν τις όποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν μέσα σ' έναν τέτοιο αφιλόξενο χώρο, όπως είναι αυτός της φυλακής. Άλλωστε το να καταφέρουν οι εκπαιδευτές να ξεπεράσουν τις όποιες δυσκολίες υπάρχουν και τα όποια εμπόδια προκύπτουν,

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

αποτελεί και αυτό μια προσδοκία, τόσο για τους ίδιους όσο και για τους εκπαιδευόμενούς τους. Οι εκπαιδευτές λοιπόν καλλιεργώντας το πνεύμα και την κριτική σκέψη των εκπαιδευόμενων, τους οδηγούν σε καινούργια μονοπάτια, τα οποία σε καμία περίπτωση δεν μπορούσαν να φανταστούν ότι υπάρχουν. Με τον τρόπο αυτόν, δίνουν ουσία και αξία ακόμα και στα πιο ασήμαντα πράγματα, και τους δείχνουν πως έχουν τη δυνατότητα να χαράξουν μια νέα πορεία στη ζωή τους.

Φαίνεται λοιπόν πως τα εμπόδια που παρουσιάζονται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία συνδέονται με τις προσδοκίες και των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων. Στην έναρξη κάθε εκπαιδευτικού προγράμματος δημιουργείται το μαθησιακό συμβόλαιο, το οποίο βοηθάει τον εκπαιδευτή να διερευνήσει τις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων, αλλά και τον εκπαιδευόμενο να μειώσει το άγχος του, να εκφράσει τους φόβους του και να δημιουργηθεί με τον τρόπο αυτόν ένα φιλικό περιβάλλον και για τις δυο πλευρές. Στο σημείο αυτό φαίνεται να εμφανίζονται οι προσδοκίες των εκπαιδευόμενων.

Στη συνέχεια, καθώς σχεδιάζουμε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τίθενται οι στόχοι οι οποίοι διερευνούνται, καταγράφονται και διαπραγματεύονται, έτσι ώστε να υπάρξει μια ομαλή εξέλιξη. Γίνεται σαφές πως οι στόχοι θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένοι με βάση τα ειδικά χαρακτηριστικά της ομάδας των εκπαιδευόμενων, σε επίπεδο γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων. Σε κάθε ένα από τα επίπεδα αυτά καλείται να ανταποκριθεί ο εκάστοτε εκπαιδευόμενος, προκειμένου να εκπληρώσει τις προσδοκίες του.

Ωστόσο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας προκύπτουν διάφορα εμπόδια, τα οποία καθυστερούν, αλλάζουν ή πολλές φορές αναβάλλουν την εκπλήρωση των προσδοκιών των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων. Οι εκπαιδευτές λοιπόν καλούνται να διερευνήσουν τα εμπόδια και να βρουν τρόπους να τα αντιμετωπίσουν. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνάς μας τα εμπόδια που προκύπτουν είναι η αδιαφορία των εκπαιδευόμενων για το μάθημα, τα προσωπικά προβλήματα που κουβαλά κάθε εκπαιδευόμενος, η ανομοιογένεια που υπάρχει μέσα στην τάξη, η άγνοια της ελληνικής γλώσσας, ο φόβος που επικρατεί μέσα στο περιβάλλον της φυλακής, η έλλειψη υποστηρικτικού υλικού αλλά και διάφορων εποπτικών μέσων.

Οι εκπαιδευτές ενηλίκων παρά τις δυσκολίες που προκύπτουν, καταφέρνουν να ξεπεράσουν το μεγαλύτερο μέρος αυτών και με τον τρόπον αυτόν οδηγούνται στην επίτευξη των στόχων τους και στην ενδυνάμωση των προσδοκιών τους. Η συζήτηση και ο διάλογος είναι οι μέθοδοι που ακολουθούν, προκειμένου να ξεπεράσουν τα εμπόδια και να φτάσουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Τέλος, οι εκπαιδευτές θεωρούν πως η συνεχής βελτίωση είναι σημαντική και πως η στάση τους είναι βοηθητική απέναντι στους εκπαιδευόμενους, παρά το γεγονός ότι πολλές φορές παρουσιάζονται εσωτερικά εμπόδια και στους ίδιους, πράγμα που δυσχεραίνει το έργο τους. Τα εμπόδια αυτά πηγάζουν από τα στερεότυπα που ενδόμυχα κουβαλούν οι εκπαιδευτές και έχουν να κάνουν με τη διάσταση του λόγου και της πράξης, τις αντιφάσεις δηλαδή που περιπίπτει το άτομο, χωρίς να το καταλαβαίνει. Αυτό φαίνεται μέσα στην έρευνά μας και είναι και ένα σημείο που τη διαφοροποιεί σε σχέση με άλλες έρευνες.

Στο **τέταρτο ερευνητικό ερώτημα** που έχει ως στόχο να αναδείξει τις ενέργειες των εκπαιδευτών για την άρση των εμποδίων που παρουσιάζονται, καθώς και στον τρόπο που αυτά συνδέονται προκειμένου να ενδυναμώσουν τις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων, οι εκπαιδευτές υποστήριξαν πως η συζήτηση είναι η κυριότερη τεχνική που χρησιμοποιούν και ο βασικότερος τρόπος προσέγγισης των εκπαιδευόμενων. Μέσω της συζήτησης, εντός και εκτός των σχολικών αιθουσών, οι εκπαιδευτές διαχειρίζονται όλες τις δύσκολες καταστάσεις που προκύπτουν. Ο διάλογος είναι το εργαλείο που χρησιμοποιούν για να συνετίσουν τους εκπαιδευόμενους όταν παρεκτρέπονται, αλλά και να συμβουλευτούν συναδέλφους ή τον διευθυντή τους, προκειμένου να βρουν λύσεις σε προβλήματα και να ξεπεράσουν εμπόδια που παρουσιάζονται.

Επιπλέον, η συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους και η ανάθεση ευθυνών, είναι τρόποι που βοηθούν τους εκπαιδευτές να διαχειριστούν τα προβλήματα που προκύπτουν και να τα αντιμετωπίσουν. Πολλοί υιοθετούν διπλωματικούς τρόπους για λύσουν τα διάφορα προβλήματα, ενώ αρκετοί θεωρούν πως η αποδοχή του λάθους και το άκουσμα της συγνώμης βοηθάνε στην αντιμετώπιση δύσκολων και

προβληματικών καταστάσεων. Η έρευνα του Τζάση (2018), έρχεται να επιβεβαιώσει το εύρημα αυτό, καθώς προκύπτει ότι με την κατάλληλη καθοδήγηση από τους εκπαιδευτές, αντιμετωπίζονται τα διάφορα εμπόδια και δημιουργείται ένα κλίμα σεβασμού και αλληλοκατανόησης.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές πως τα εμπόδια που προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία καθυστερούν το έργο των εκπαιδευτών και γενικότερα τη διεργασία της μάθησης. Αυτό συμβαίνει διότι μέσα από τα εμπόδια μειώνεται το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων για ενεργητική συμμετοχή και επίτευξη των στόχων που έχουν θέσει. Ωστόσο, οι εκπαιδευτές όπως έχει ήδη αναφερθεί, καταφέρνουν να ξεπεράσουν τα εμπόδια και φτάνουν τις περισσότερες φορές στην ολοκλήρωση των στόχων τους και στην ενδυνάμωση των προσδοκιών τους.

6.1 Περιορισμοί της έρευνας

Σε όλες τις έρευνες ενέχει ο κίνδυνος κάποιου λάθους, είτε από την πλευρά του ερευνητή, είτε από τους συμμετέχοντες και μπορεί να εμφανιστεί κάποιος περιορισμός από τους ίδιους ή από τον φορέα στον οποίο ή για τον οποίον γίνεται η έρευνα. Στην παρούσα μελέτη η επιλογή της μεθοδολογίας και συγκεκριμένα η επιλογή της ποιοτικής προσέγγισης μέσω των συνεντεύξεων, έθεσε περιορισμό στην ίδια την έρευνα, καθώς το δείγμα ήταν μικρό και δεν δύναται να γενικευθούν τα αποτελέσματα της. Έτσι λοιπόν, ο μικρός και μη αντιπροσωπευτικός αριθμός του δείγματος, δεν αφήνει περιθώρια για τη γενίκευση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε ένα ευρύτερο πληθυσμό (Creswell, 2016· Τσιώλης, 2017).

Επιπρόσθετα, εξαιτίας της μακράς περιόδου του εγκλεισμού, λόγω της πανδημίας που προξένησε ο ιός του COVID-19 σε όλον τον κόσμο, ο κύριος περιορισμός που εμφανίστηκε στην παρούσα μελέτη ήταν η δυσκολία που αντιμετώπισε η ερευνήτρια κατά τη διεξαγωγή της, καθώς οι συνεντεύξεις έγιναν εξ-αποστάσεως. Οι ατομικές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν όλες τηλεφωνικά και μέσω διαδικτυακών εφαρμογών και σε κάποιες από αυτές υπήρξαν τεχνικά προβλήματα επικοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα, τα προβλήματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν πως σε κάποιες από αυτές υπήρχε διακοπή του ήχου ή της φωνής

του ερωτηθέντα εκπαιδευτή, ή η φωνή ακουγόταν διακεκομμένα, με αποτέλεσμα να πρέπει να επαναληφθούν κάποιες ερωτήσεις και να ανατυπωθούν κάποιες από τις απαντήσεις.

Όσον αφορά τους συμμετέχοντες της έρευνας, τρεις από αυτούς ανέλαβαν φέτος εκπαιδευτικά καθήκοντα και λόγω της περιόδου του lockdown δεν έχουν προλάβει να κάνουν πολλά μαθήματα δια ζώσης, με αποτέλεσμα να μην έχουν εγκλιματιστεί πλήρως με το περιβάλλον των σωφρονιστικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, λόγω προβλήματος υγείας που παρουσιάστηκε σε έναν από τους συμμετέχοντες, η συγκέντρωση των αποτελεσμάτων της έρευνας καθυστέρησε περίπου ένα μήνα.

6.2 Μελλοντικές προτάσεις

Με βάση τις απόψεις των εκπαιδευτών, όπως προκύπτουν με βάση την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων, υπάρχει θετική στάση για τον ρόλο που διαδραματίζουν στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων που φοιτούν σε σχολεία σωφρονιστικών καταστημάτων. Ο ρόλος τους βέβαια είναι πολυδιάστατος, και εμπλέκονται πολλοί παράγοντες που τον καθιστούν σπουδαίο και συνάμα δύσκολο και απαιτητικό, οπότε και δημιουργείται η ανάγκη για την πραγματοποίηση και άλλων ερευνών στο μέλλον πάνω στο συγκεκριμένο πλαίσιο.

Πολλοί είναι αυτοί οι εκπαιδευτές που δηλώνουν ενδιαφέρον για να διδάξουν στα ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων και σύμφωνα με την έρευνα για κάποιους ήταν επιλογή εξαρχής, κάποιοι τυχαία βρέθηκαν εκεί, ύστερα από τη δήλωση προτίμησης για ανοιχτές θέσεις σε ΣΔΕ, ενώ κάποιοι άλλοι μετατέθηκαν σε κάποιο ΣΔΕ φυλακών. Οι εκπαιδευτές λοιπόν, καλούνται να ενδυναμώσουν τις προσδοκίες των κρατούμενων, να αντιμετωπίσουν διάφορα εμπόδια στη διεργασία της μάθησης ώστε να προσπαθήσουν να τα εξαλείψουν, πάντα έχοντας καλή διάθεση και κυρίως δείχνοντας τον δέοντα σεβασμό προς τους μαθητές τους. Θα μπορούσε λοιπόν στο μέλλον να πραγματοποιηθεί παρόμοια έρευνα με την παρούσα, η οποία θα κάνει χρήση και άλλων μέσων συλλογής δεδομένων, όπως είναι για παράδειγμα τα

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

ερωτηματολόγια, που θα απευθύνεται σε μεγαλύτερο δείγμα, ώστε να αναδείξει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τον ρόλο του εκπαιδευτή στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων.

Η πρωτοτυπία του θέματος της προτεινόμενης μελέτης έγκειται στο γεγονός ότι εστιάζει σε μια ιδιαίτερη ευάλωτη ομάδα, αυτή των κρατουμένων και πως στις φυλακές που έχουν διδάξει ή διδάσκουν κάποιοι εκπαιδευτές, όπως το κατάστημα κράτησης γυναικών Ελαιώνα Θήβας και το Ε.Κ.Κ.Ν.Α. Αυλώνα, δεν έχουν διεξαχθεί αρκετές έρευνες, σε σύγκριση με το ΣΔΕ Κορυδαλλού, όπου έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές, με σημαντικότερη αυτή του Βεργίδη και συν. (2007). Θα μπορούσε λοιπόν μελλοντικά να επαναληφθούν παρόμοιες έρευνες και σε άλλα σχολεία που στεγάζονται σε σωφρονιστικά καταστήματα σε όλη τη χώρα, επιλέγοντας μεγαλύτερο δείγμα, που θα είναι πιο αντιπροσωπευτικό και θα οδηγήσει σε γενίκευση των αποτελεσμάτων.

Συμπερασματικά, μέσα από την παρούσα μελέτη επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι το έργο που επιτελείται στα ΣΔΕ και κυρίως στα ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων είναι σπουδαίο και σημαντικό. Οι εκπαιδευτές που υπηρετούν στα σχολεία αυτά διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο για τους εκπαιδευόμενους, καθώς τους καθοδηγούν, τους συμβουλεύουν, τους εμπνέουν και γενικότερα συμβάλλουν με καταλυτικό τρόπο, ώστε να στεφτεί ακόμα και η ελάχιστη προσπάθεια των εκπαιδευόμενων με επιτυχία. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές είναι πολλές, αλλά όχι αρκετές για να τους εμποδίσουν να φέρουν εις πέρας αυτό το δύσκολο έργο που αναλαμβάνουν. Τα ΣΔΕ είναι σπουδαία σχολεία, καθώς μέσα από αυτά, δίνεται πραγματικά μια δεύτερη ευκαιρία για τη ζωή στους ανθρώπους αυτούς. Ο εκπαιδευτής που υπηρετεί στα σχολεία αυτά, αναλαμβάνει τον ρόλο του μέντορα, καθώς υποστηρίζει, συμβουλεύει και καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους, επικροτώντας κάθε μικρή ή μεγάλη προσπάθεια τους και γι' αυτό το έργο που επιτελεί είναι αξιέπαινο.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αλεξιάδου, Ν. (2005). *Κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση: η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Στο Τσομπάνογλου, Γ., Κορρές, Γ. & Γιαννοπούλου, Ι. (επιμ.). *Κοινωνικός αποκλεισμός και πολιτικές ενσωμάτωσης* (σ. 341-352). Αθήνα: Παπαζήσης.

Ανάγνου, Ε. & Βεργίδης, Δ. (2008). *Οι στρατηγικές δράσεις των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας . Το θεσμικό πλαίσιο και η συμβολή των διευθυντών*. Εκπαίδευση Ενηλίκων. Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 4 (13), 11-18.

Αντωνιάδου, Θ. (2010). *Η εκπαίδευση στη φυλακή. Εκπαίδευση Ενηλίκων. Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων*, 20, 27-34.

Βαϊκούση, Δ., (2008). *Αρχές επικοινωνίας*. Στο: Βαϊκούση, Δ., Βαλάκας, Ι., Γιαννακοπούλου, Ε., Γκιάστας, Ι., Κόκκος, Α. & Τσιμπουκλή, Α., *Εκπαιδευτικές μέθοδοι – Ομάδα εκπαιδευομένων* (2^η έκδ., Τόμος Δ, σελ.199-221). Πάτρα: ΕΑΠ.

Βεκρής, Λ. (2010). *Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας : Ένα ευρωπαϊκό πειραματικό πρόγραμμα κατά του αποκλεισμού – Η ελληνική εκδοχή*. Στο Βεκρής, Λ. & Χοντολίδου, Ε. (επιμ.) *Προδιαγραφές Σπουδών για τα Σχολεία Δεύτερης* (σελ.15-24). Αθήνα Γ.Γ.Δ.Β.Μ- Ι.Δ.Ε.Κ.Ε.

Βεργίδης, Δ., (2008). *Η εξέλιξη της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην Ελλάδα και η κοινωνικο- οικονομική λειτουργία της*. Πάτρα :ΕΑΠ.

Βεργίδης, Δ., Ασημάκη, Α. & Τζιντζίδη, Α (2007). *Η εκπαίδευση των κρατούμενων. Το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας στη Φυλακή Κορυδαλλού. Επιστημονική επετηρίδα Αρέθας, τόμος IV, 61-93*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, ΠΤΔΕ, σ. 61-89.

Βεργίδης, Δ. & Ασημάκη, Α. (2008). *Η συμβολή των διευθυντών στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας την περίοδο της πειραματικής λειτουργίας τους*. Σύγχρονη Εκπαίδευση, 154, 69-83.

Βεργίδου, Α., Βεργίδης, Δ. & Υφαντή, Α., (2018). *Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: Εκπαιδευτικές Καινοτομίες και Σχολική Κουλτούρα. Αναπαραγωγή ή Προσαρμογή; Επιστήμες Αγωγής*, (2), 169-186.

Γιανννακοπούλου, Ε., (2008). *Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων*. Στο Βαϊκούση, Δ., Βαλάκας, Ι., Γιανννακοπούλου, Ε., Γκιάστας, Ι., Κόκκος, Α. & Τσιμπουκλή, Α.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Εκπαιδευτικές μέθοδοι - Ομάδα εκπαιδευομένων (2^η εκδ., Τόμος Δ, σελ. 299-313). Πάτρα: ΕΑΠ.

Γρηγοροπούλου, Ι. (2014). *Διερεύνηση εκπαιδευτικών αναγκών των κρατουμένων. Η περίπτωση του καταστήματος κράτησης Χίου*. Πάτρα: Διπλωματική εργασία ΕΑΠ.

Creswell, J. W. (2016). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας* (μτφ: Κουβαράκου, Ν.) Αθήνα: Ίων

Δημητρούλη, Κ., Θέμελη, Ο. & Ρηγούτσου, Ε., (2006). Η εκπαίδευση Ενηλίκων στις φυλακές. Τα αποτελέσματα μιας προσπάθειας στη χώρα μας.

Jaques, D. (2004). Μάθηση σε ομάδες. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση. Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ζυγογιάννη, Σ. (2014). *Απόψεις εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων για το ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων σε προγράμματα επιμόρφωσης μεταναστών κρατουμένων: η 163 περίπτωση του προγράμματος εκμάθησης ελληνικής γλώσσας «Οδυσσέας» στον Ελεώνα Θηβών*. Αθήνα: Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ.(2015).Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων: <https://www.kallipos.gr/el>

Ιωσηφίδης, Θ. (2003). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: Κριτική

Καπέλλου, Β. & Χαλούλια, Ε. (2019). Ο καινοτόμος ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στο ΣΔΕ σωφρονιστικού καταστήματος: Η περίπτωση του ΣΔΕ Δομοκού. *Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία*, 2, 504-513.

Καρατζά, Μ. (2005). Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων για την υποστήριξη της δια βίου μάθησης. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 5 (Μάιος – Αύγουστος), 4-8.

Κάτσικας, Ν.,(2012). Διπλωματικές εργασίες για τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο: Θεσσαλονίκη · Κυριακίδη.

Κελεμουρίδου, Β.(2016).*Εκπαίδευση ενηλίκων-Θεωρίες μάθησης*.ΕΛ.ΚΕ.ΔΙ.Μ

Κόκκος, Α. (2004). Οι εκπαιδευτές ενηλίκων και η εκπαίδευση τους. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 1 (Ιανουάριος- Απρίλιος),12-23.

Κόκκος, Α. (2005). Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κόκκος, Α.,(2008).*Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων. Θεωρητικές προσεγγίσεις*, Τόμος Α. Πάτρα: ΕΑΠ.

Κουτζεκλίδου & Λιοναράκης (2019). Οι ανάγκες ομάδας έγκλειστων εκπαιδευόμενων ενηλίκων σε κοινωνικό και γνωστικό επίπεδο. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοιχτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 10, 24-37.

Κώττη, Δ., (2008). Βιωματική μάθηση: Από τη θεωρία στην πράξη. *Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Αχαρνών. Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 13, 35-41.

Λάλος, Γ., (2011). *Απόψεις και στάσεις εκπαιδευτών ενηλίκων για Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Μια μελέτη περίπτωσης των ΣΔΕ Θεσσαλίας*. Τρίκαλα: Λογείον.

Μάγος, Κ. & Σιμόπουλος, Γ. (2009). Εκπαίδευση ενηλίκων και διαπολιτισμική ικανότητα: Μια έρευνα στις τάξεις διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε μετανάστες. Στο Δ. Βεργίδης & Α. Κόκκος (Επιμ.), *Εκπαίδευση ενηλίκων διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Μεταίχμιο: Αθήνα.

Μουσούρου, Α. (1998). Κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνική προστασία. Στο Κασσιμάτη, Κ. (επιμ.). *Κοινωνικός αποκλεισμός: η ελληνική εμπειρία* (σ. 67- 85). Αθήνα: Gutenberg.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Κέντρο Λεξικολογίας.

Παπαδιονυσίου, Ν., Ανάγνου, Ε. & Παπαστεφανάκη, Σ. (2019). Οφέλη από τη συμμετοχή κρατούμενων γυναικών σε προγράμματα εκπαίδευσης. *Περιοδικό Επιστημονικού Δικτύου Εκπαίδευσης Ενηλίκων Κρήτης 'Εκπαίδευση Ενηλίκων και Πολιτισμός στην Κοινότητα'*, τεύχος 25. Διαθέσιμο στο <http://cretaadulteduc.gr/blog/?p=1260>.

Παπαϊωάννου, Β., Ανάγνου, Ε. & Βεργίδης, Δ. (2016). Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων κρατουμένων. Μια μελέτη περίπτωσης. *Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπαιδευτικός κύκλος»*, 4(2), σσ. 41-60.

Παπαναστασίου, Ε.Κ., & Παπαναστασίου, Κ. (2014). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* (2η εκδ.). Λευκωσία

Παπασταμάτης, Α. (2010). Εκπαίδευση ενηλίκων για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Αθήνα: Ι. Διδέρης.

Πέτσας, Γ. (2017). *Χαρακτηριστικά και οι αξίες του σωφρονιστικού πληθυσμού των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων και παρεχόμενη εκπαίδευση* (διδαστορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Αρχείου Διδακτορικών Διατριβών.

Πυρουνάκης, Κ. (2009). *Εκπαιδευοντας τις τοπικές κοινωνίες στη Διαφορετικότητα της Παράβασης και του Εγκλεισμού*. Πρακτικά ημερίδας της EPEA Hellas – Ελληνικό

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Παράρτημα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Εκπαίδευση στις Φυλακές. Αθήνα : EPEA Hellas.

Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές* (μτφρ.: Νταλάκου, Β. & Βασιλικού, Κ.) Αθήνα : Gutenberg

Ρηγούτσου, Ε. (2005). *Συμβουλευτική Κρατουμένων*. Αθήνα: ΙΔΕΚΕ. ΥΠΕΠΘ, ΕΠΕΑΕΚ 2, Μέτρο 1.1. ενέργεια 1.1.2., Πράξη 1.1.2Β.

Ροδοσθένους, Ε. & Χατζηγεωργίου Ε.(Επιμ.). (2014). *Εγχειρίδιο προς εκπαιδευτές ενηλίκων. Βασικές αρχές διδασκαλίας ενηλίκων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού*. Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Frederick.

Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Salzberger-Wittenberg, I. (1996). *Η συναισθηματική εμπειρία της μάθησης και της διδασκαλίας*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Samuel, L. (2008). *Δια Βίου Μάθηση και Ανθρώπινο Κεφάλαιο. Συνεισφορά στην Ανάπτυξη, Απασχόληση και την Κοινωνική Συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή Δια Βίου Μάθηση για την Ανάπτυξη, την Απασχόληση και την Κοινωνική Συνοχή*. 31/3-2/4/2008. Αθήνα.

Σπινέλη, Κ. (2009). Η ενδοϊδρυματική εκπαίδευση εξουδετερώνει τους παράγοντες κινδύνου για υποτροπή; *Πρακτικά παρουσίασης Ημερίδας με θέμα: «Η εκπαίδευση στις φυλακές: Μοχλός Επανένταξης»*. Αθήνα, 9/5/2009.

Σπυράκη, Χ. (2016). *Η εξέλιξη του θεσμού της εκπαίδευσης ενηλίκων στην ευάλωτη κοινωνική ομάδα των κρατουμένων στην Ελλάδα. Σύγκριση με άλλες χώρες (Αδημοσίευτη Διπλωματική εργασία)*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

Τζάτσης, Π. (2018). *Ο εκπαιδευτής ενηλίκων κρατουμένων. Μελέτη περίπτωσης στο ΣΔΕ φυλακών Χανίων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Τουλούμη, Α.(2016).*Εκπαίδευση στη φυλακή: κίνητρα μάθησης, εμπόδια και ο ρόλος του Εκπαιδευτή Ενηλίκων σε σωφρονιστικά καταστήματα. Η περίπτωση των κρατουμένων του ΣΔΕ γυναικείων φυλακών Ελεώνα Θηβών*. Μεταπτυχιακή εργασία. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Τσιάκαλος, Γ. (1998). Κοινωνικός αποκλεισμός: Ορισμοί, πλαίσιο και σημασία. Στο Κασιμάτη, Κ. (επιμ.). *Κοινωνικός αποκλεισμός: η ελληνική εμπειρία* (σ. 39 -65). Αθήνα: Gutenberg.

Τσιμπουκλή, Α. (2008). *Η Εκπαίδευση ειδικών ομάδων*. Στο: Βαϊκούση, Δ., Βαλάκας, Ι., Γιαννακοπούλου, Ε., Γκιάστας, Ι., Κόκκος, Α. & Τσιμπουκλή, Α. *Εκπαιδευτικές μέθοδοι – Ομάδα εκπαιδευομένων* (2^η έκδ., Τόμος Δ, σελ. 279-299). Πάτρα: ΕΑΠ.

Τσιμπουκλή, Α., & Φίλιπς, Ν. (2008). Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων. Πρόγραμμα Δια Βίου Εκπαίδευσης Από Απόσταση. Εκπαιδευτικό Υλικό. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, ΓΤΕΕ, ΙΔΕΚΕ.

Τσιώλης, Γ.(2017). *Θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Στο: Εκπαιδευτική έρευνα στην πράξη για Θ.Ε. ΕΚΠ51* Πάτρα: ΕΑΠ

Φίλιας, Β.(1997). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg Κοινωνιολογική Βιβλιοθήκη

Φραγκούλης, Ι.(2003). Δια Βίου Εκπαίδευση και Περιβαλλοντική Αγωγή. Διδακτικές Προσεγγίσεις, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

Χοντολίδου, Ε. (2010). Το πρόγραμμα σπουδών του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας, στο Προδιαγραφές Σπουδών για τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (2010, 2^η εκδ.) Αθήνα : ΓΤΕΕ, ΙΔΕΚΕ σ.73-78.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Cambridge University Press.

Breggins, J. & Talbot, J. (2003). *Time to Learn: Prisoners' Views on Prison Education*. Prison Reform Trust.

Costelloe, A. & Warner, K. (2003). *Beyond 'Offending Behaviour': The Wider Perspectives of Adult Education and the European Prison Rules*. This is a revised version of a paper first presented to the 9th EPEA International Conference on Prison Education, Langesund, Norway, p.p. 1–16.

Costelloe, A. & Warner, K. (2014). *Prison education across Europe : Policy , practice , politics*. London Review of Education, 12.

Council of Europe (1990). *Legal affairs. Education in prison. Recommendation no. R (89) 12 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 13 October 1989 and explanatory memorandum*.

Ely, J. D. (2011). *Education on an island : Oklahoma correctional educators' view of internal teacher traits and successful learning environments on incarcerated adult students in an institutional setting* (Doctoral dissertation, Oklahoma State University).

European Commission (1995), White paper on Education and Training Teaching and Learning – Towards the Learning Society, Brussels .

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

European Commission (2001), The Second Chance Schools, the Results of a European Pilot Project, Brussels.

Goffman, E. (1961). *Asylums. Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. New York: Anchor.

Jameson, A. (2008). Characteristics and skills of a motivating instructor. In R. J. Wlodkowski (Ed.): *Enhancing adult motivation to learn. A comprehensive guide for teaching all adults* (pp. 49-94) (3rd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

Jarvis, P., (1987). *Adult Learning in the Social Context*. London: Croom Helm.

Hurkmans, G., & Gillijns, E. (2012). Mentoring teachers in prison education – Experiences in three correctional facilities in Belgium. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 69, 2215 – 2218. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.12.188

Kett, M. (1995). *Survey of prisoners' attitudes to education*. Wheatfield Place of Detention. Unpublished report.

Margo, K. (2002). *Exploring teaching roles and responsibilities in adult literacy education: Do teachers see themselves as transformative educators?* Proceedings of the 21st Annual Conference of the Canadian Association for the Study of Adult Education (CASAE), pp. 171-177.

Mason, J. (2003). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Parker, E. (1990). The Social-Psychological Impact of a College Education on the Prison Inmate. *Journal of Correctional Education*, 41(3), 140-146.

Rogers, C. (1969). *Freedom to Learn: A view of what education might become*. Columbus, OH: Charles Merrill.

Rybach, L. (1998). *Market penetration of BHE coupled heat pumps – The Swiss success story*. Transactions Geothermal Resources Council.

Tennant, M. (1997), *Psychology & Adult Learning*, 2 nd Edition, Λονδίνο: Routledge.

Wright, R. (2005). *Going to Teach in Prisons: Culture Shock*. The Journal of Correctional Education, 56 (1), pp. 19- 37.

NOMOI

Νόμος 3369 (2005). Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης και άλλες διατάξεις

Νόμος 3699 (2008). Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Νόμος 4019 (2011). Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις

Νόμος 5959 . Πρόγραμμα σπουδών

ΦΕΚ

Υπουργική Απόφαση 2373/2003. Οργάνωση και λειτουργία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

ΦΕΚ Α 188/ 23-09-1997: ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2525, Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις.

ΦΕΚ Α 291/ 24-12-1999: ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2776, Σωφρονιστικός Κώδικας.

ΦΕΚ Β 1861/ 08-07-2014: Απόφαση με αριθμό 5953, Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.).

Παράρτημα Α: Το Πρωτόκολλο Συνέντευξης

«Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας σωφρονιστικών καταστημάτων»

Συνοδευτική επιστολή

Αγαπητοί κύριοι/κυρίες, ονομάζομαι Μαρία Ηλία και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια του προγράμματος «Επιστήμες Αγωγής» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας με τίτλο: «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας σωφρονιστικών καταστημάτων» θα διεξάγω ποιοτική έρευνα, η οποία θα πραγματοποιηθεί με τη μέθοδο της συνέντευξης. Τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από τις απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν μόνο για το ερευνητικό μέρος της έρευνας, γι αυτό θα ήθελα να σας παρακαλέσω να εκφραστείτε ελεύθερα και με ειλικρίνεια, καθώς υπάρχει πλήρης εχεμύθεια και ασφάλεια.

Νιώθω την ανάγκη να σας ευχαριστήσω θερμά για τη συμμετοχή σας στην έρευνα αυτή, καθώς χωρίς τη δική σας συμβολή δεν θα ήταν εφικτή η ολοκλήρωσή της.

Σας ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ποια είναι η ηλικία σας και ποιο το επίπεδο των σπουδών σας;
2. Τι ειδικότητα έχετε ως εκπαιδευτής;
3. Ποιο είναι το αντικείμενο του γραμματισμού που διδάσκεται στα ΣΔΕ;
4. Ποια είναι η εργασιακή σας κατάσταση;
5. Πόσα χρόνια εργάζεστε σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα, δηλαδή σε σωφρονιστικά καταστήματα;
6. Έχετε εργαστεί σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα;
7. Έχετε εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων κρατούμενων; Πόσο βοήθησε αυτή η εμπειρία στα ΣΔΕ; Βοήθησε; Πώς;
8. Έχετε παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων; Ήταν αρκετή αυτή η επιμόρφωση;
9. Ήταν επιλογή σας να εργαστείτε σε ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων;
10. Γιατί επιλέξατε να διδάξετε σε ένα τέτοιο σχολείο;

Α΄ ΑΞΟΝΑΣ : Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

1. Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί ρόλοι που πρέπει να επιτελεί ένας εκπαιδευτής ενηλίκων;
2. Θεωρείτε ότι είστε επαρκώς καταρτισμένοι για να επιτελέσετε το έργο σας;
3. Ποιον ρόλο θα δίνετε στον εαυτό σας ως εκπαιδευτής; Ποιον θεωρείτε πιο σημαντικό;
4. Ποιον ρόλο υιοθετείτε περισσότερο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;
5. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος που επιθυμούν περισσότερο οι εκπαιδευόμενοι;
6. Ποια χαρακτηριστικά πιστεύετε ότι έχει ο ιδανικός εκπαιδευτής;
7. Θεωρείτε ότι η στάση σας είναι βοηθητική απέναντι στους εκπαιδευόμενους;
8. Ποια θεωρείτε ότι είναι η ιδανική στάση που θα πρέπει να έχετε ώστε να βοηθάτε περισσότερο τους εκπαιδευόμενους;
9. Με ποιους τρόπους στηρίζετε τους εκπαιδευόμενους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Β΄ ΑΞΟΝΑΣ : Η ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων

1. Είστε ικανοποιημένοι από την απόδοση των εκπαιδευόμενων;
2. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι προσδοκίες που έχουν οι εκπαιδευόμενοι από την εκπαίδευση;
3. Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορείτε να συμβάλλετε ώστε να τις ενδυναμώσετε;
4. Τι θεωρείτε ότι τονώνει την αυτοεκτίμηση των εκπαιδευόμενων;
5. Πως πιστεύετε ότι συμβάλλει η εκπαίδευση στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευόμενων;
6. Πιστεύετε ότι βοηθάτε επαρκώς τους εκπαιδευόμενους ώστε να σκέφτονται θετικά για το μέλλον τους;
7. Θεωρείτε ότι η εκπαίδευση είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί βοηθητικά για τους εκπαιδευόμενους ώστε να κάνουν θετικές σκέψεις και να ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους;
8. Με ποιον τρόπο βοηθάτε τους εκπαιδευόμενους να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους για να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;
9. Τι είναι αυτό που περιμένουν οι εκπαιδευτές από τους εκπαιδευόμενους;
10. Τι προσδοκούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να συμβεί κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης και μετά από αυτήν;
11. Θα αλλάζατε κάτι στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Γ΄ ΑΞΟΝΑΣ : Τα εμπόδια των εκπαιδευτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

1. Ποια είναι τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;
2. Σε ποιους τομείς παρουσιάζονται τα εμπόδια;
3. Εσείς ποια προβλήματα έχετε αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας;
4. Ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία που έχετε συναντήσει κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;
5. Αντιμετωπίζετε καταστάσεις ή συγκρούσεις που σας φέρνουν σε δύσκολη θέση;
6. Υπήρξε κάποια δυσκολία που σας ανάγκασε να διακόψετε το μάθημά σας;
7. Υπάρχουν περιορισμοί ή αδυναμίες μέσα στην ομάδα των εκπαιδευόμενων;

Δ' ΑΞΟΝΑΣ : Άρση εμποδίων

1. Με ποιον τρόπο διαχειρίζεστε δύσκολες καταστάσεις που ενδεχομένως προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;
2. Όταν προκύπτουν προβλήματα σε ποιες ενέργειες προβαίνετε για να τα αντιμετωπίσετε;
3. Αν σας είναι εύκολο μπορείτε να μας αναφέρετε ένα παράδειγμα;
4. Πως θα επαναφέρετε την ισορροπία μέσα στην τάξη μετά από ένταση που έχει δημιουργηθεί από κάποιο πρόβλημα;
5. Πως προσεγγίζετε τους εκπαιδευόμενους όταν έχει προκύψει τριβή μεταξύ σας;

Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να μας πείτε επιπρόσθετα; Κάτι που ενδεχομένως παραλείψαμε να αναφέρουμε;

Παράρτημα Β: Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις

Ημερομηνία συνέντευξης: 04/03/2021

Αριθμός συνέντευξης: Νο 2

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Λοιπόν ξεκινάμε;

Ναι, ναι μια χαρά.

Ωραία, ξεκινάμε με κάποια προσωπικά στοιχεία, ποια είναι η ηλικία σας και ποιο το επίπεδο των σπουδών σας;

Είμαι 44 χρονών και έχω, είμαι κάτοχος μεταπτυχιακών.

Ωραία, τι ειδικότητα έχετε ως εκπαιδευτής;

Στα ΣΔΕ δίδασκα τον επιστημονικό γραμματισμό δηλαδή, αυτά τον γραμματισμό που έχει η φυσική, η χημεία, βιολογία, γεωγραφία, θετικές επιστήμες τέλος πάντων.

Ήταν η επόμενη ερώτησή μου, ποιο είναι το αντικείμενο του γραμματισμού που διδάσκετε στα ΣΔΕ.

Ναι γιατί δεν είχε καθαρά φυσική ήτανε όλο το πακέτο, λεγόταν επιστημονικός γραμματισμός.

Ποια είναι η εργασιακή σας κατάσταση;

Αυτή τη στιγμή, φέτος διορίστηκα ως μόνιμη καθηγήτρια σε τμήμα ένταξης στο Ναύπλιο.

Πάρα πολύ ωραία. Σε γυμνάσιο.

Πόσα χρόνια εργαστήκατε σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα, σε ΣΔΕ δηλαδή σωφρονιστικών καταστημάτων;

3 χρόνια σε ΣΔΕ σωφρονιστικού καταστήματος και 6 χρόνια σε γυμνάσιο που λειτουργεί μέσα σε σωφρονιστικό κατάστημα, όχι ΣΔΕ, τυπικό γυμνάσιο.

Μάλιστα.

Αλλά έχει ομοιότητες.

Έχετε εργαστεί σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα πέρα από τα ΣΔΕ;

Ναι σε πολλά έχω εργαστεί 9 χρόνια στα ΤΕΙ της Χαλκίδας ως εργαστηριακός συνεργάτης στα εργαστήρια φυσικής και μηχανικής και ηλεκτρισμού, έχω εργαστεί σε φροντιστήρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε ΣΔΕ, στα ΙΕΚ, σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γυμνάσια και λύκεια και στο κατάστημα, στο σχολείο που λειτουργεί στο κατάστημα κράτησης Αυλώνα, που είναι ειδικό κατάστημα κράτησης νέων και λειτουργεί μια μονάδα γυμνάσιο με λυκειακές τάξεις.

Έχετε εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων κρατουμένων;

Ναι έχω τρία χρόνια σε ΣΔΕ, στα ΣΔΕ φυλακών Ελαιώνα Θηβών αλλά και στον Αυλώνα οι μαθητές μας ήταν από 18 έως 21 ετών.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Ωραία έχετε παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων;

Βέβαια, έχω παρακολουθήσει ένα σεμινάριο εκπαίδευσης ενηλίκων μακράς διάρκειας από τον ΙΝΕΔΙΒΙΜ, και άλλο ένα σεμινάριο εκπαίδευσης ενηλίκων από την ένωση εκπαιδευτών ενηλίκων, έχω παρακολουθήσει κάποια σεμινάρια για εκπαίδευση εκπαιδευτών ΣΔΕ και έχω πιστοποιηθεί από τον ΕΟΠΠΕΠ σαν εκπαιδευτρια ενηλίκων.

Ήταν επιλογή σας να εργαστείτε σε ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων;

Ήταν επιλογή μου λόγω πρωινού ωραρίου, όταν πήγα στα ΣΔΕ δεν είχα εμπειρία, πήγα λίγο διστακτικά αλλά τελικά τα πράγματα προέκυψαν πολύ πιο, τα πράγματα πολύ καλύτερα από ότι το περίμενα.

Η επόμενη ερώτηση μου ήταν, είναι μάλλον γιατί επιλέξατε να διδάξετε σε ένα τέτοιο σχολείο;

Ήταν το ωράριο που ήταν πιο βολικό για εμένα το πρωινό ωράριο, και διστακτικά μεν αλλά μέσα μου νομίζω ότι ήθελα να έχω και μία εμπειρία από ένα τέτοιο χώρο, που ήταν κάτι εντελώς έξω από αυτό που ζούμε στην καθημερινότητα, ή μπορούμε να έχουμε προσέγγιση.

Α' ΑΞΟΝΑΣ: Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί ρόλοι που πρέπει να επιτελεί ένας εκπαιδευτής ενηλίκων;

Είναι πολύ βασικό να είναι καταρτισμένος για την εκπαίδευση ενηλίκων που έχει κάποιες διαφορετικές αρχές από την τυπική εκπαίδευση, κάτι το οποίο δεν συμβαίνει πάντα, δηλαδή δεν είναι προαπαιτούμενο για να προσληφθείς στα ΣΔΕ, επίσης πρέπει να έχει, να είναι ανοιχτός σε γνωριμία με καινούργια πράγματα και με ανθρώπους από διαφορετικές, από διαφορετικούς χώρους από τους οποίους προέρχεται από αυτούς ή από διαφορετικούς χώρους με τους οποίους, πώς να το πω, να ανθρώπους οι οποίοι προέρχονται από εντελώς διαφορετικούς χώρους από αυτούς που είχε συνηθίσει να συναναστρέφεται και να είναι ανοιχτός σε αυτό, δεκτικός σε άλλους τρόπους προσέγγισης στους ανθρώπους και ένα βασικό είναι ότι πρέπει να είναι, να μην έχει στερεότυπα στο μυαλό του και να έχει, να μην έχει ρατσιστικές έτσι ροπές.

Θεωρείτε ότι είστε επαρκώς καταρτισμένοι για να επιτελέσετε το έργο σας;

Τώρα μου είπατε ότι εσείς εργάζεστε σε κανονικό σχολείο, όσο καιρό κάνατε..

Συνγνώμη δεν, για ξαναπές μου την ερώτηση γιατί δεν την άκουσα καλά.

Θεωρείτε ότι είστε επαρκώς καταρτισμένοι για να επιτελέσετε το έργο σας;

Το έργο που, που είμαι το τωρινό; Ή για τα ΣΔΕ μιλάμε τώρα;

Για τα ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων.

Ναι μετά από τόσα χρόνια, ναι είμαι πλήρως καταρτισμένη, να εκπληρώσω το έργο μου, αν και δεν είναι αυτό που κάνω αυτή την στιγμή δηλαδή αλλά θα ήμουν, μέχρι πέρσι ήμουν σε ΣΔΕ, όχι σε ΣΔΕ, σε σχολείο φυλακής και μετά από τόσα χρόνια και

επιμορφώσεις λόγω αυτής της θέσης, ναι μπορώ να πω ότι είμαι αρκετά καταρτισμένη, πολύ.

Ποιον ρόλο θα δίνετε στον εαυτό σας ως εκπαιδευτής;

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων στις φυλακές έχει έναν πολύπλευρο ρόλο, δηλαδή εκτός του να παραδίδει το μάθημα και να ανοίγει κάποια παράθυρα γνώσης στους μαθητές κρατούμενους ή στις μαθήτριες κρατούμενες, πολλές φορές καλείται να παίξει και τον ρόλο εμπυχωτή, τον ρόλο ενός ανθρώπου που είναι διαθέσιμος να ακούσει το πρόβλημα του άλλου εκείνη τη στιγμή, το οποίο μπορεί να είναι οξύ εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή, και γενικά είναι ένας πολυδιάστατος ρόλος ο οποίος θέλει αρκετά, να έχεις αρκετές ψυχικές δυνάμεις για μπορείς να τον επιτελέσεις.

Εσείς ποιον ρόλο υιοθετούσατε περισσότερο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Ο βασικός ρόλος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτή και αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με τους υπόλοιπους, αλλά όταν οι καταστάσεις ήταν τέτοιες που έπρεπε αναγκαστικά να πάρεις και κάποιους άλλους ρόλους, ήμουν ανοιχτή να το κάνω δηλαδή σε περίπτωση που χρειαζόταν να ήταν συμβουλευτικός ο ρόλος ή λίγο, να ήτανε παρηγορητικός ή συμβουλευτικός, όχι συμβουλευτικός, προτρεπτικός ή ακόμα και ενδυνάμωση της προσωπικότητας και της ψυχολογίας του άλλου βάσει της διαδικασίας στην οποία εμπλέκεται, δηλαδή πολλοί άνθρωποι ενίσχυαν την αυτοπεποίθησή τους με τη διαδικασία του σχολείου, λόγω παλαιών απωθημένων λόγω του ότι δεν μπόρεσαν να κάνουν αυτό που έκαναν εκείνη τη στιγμή, εξαιτίας κάποιων δύσκολων καταστάσεων στη ζωής τους; Ανάλογα λοιπόν τι προέκυπτε, επέλεγε εκτός από τον εκπαιδευτικό ρόλο να συμπληρώσεις το προφίλ σου και με τον ρόλο που χρειαζόταν εκείνη τη στιγμή ο εκπαιδευόμενός σου.

Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος που επιθυμούν περισσότερο οι εκπαιδευόμενοι;

Ο βασικός ρόλος του εκπαιδευτή, τους αρέσει να μαθαίνουν καινούργια πράγματα, νιώθουνε αυτοπεποίθηση, νιώθουνε αυτοβελτίωση, νιώθουνε ότι ανεβαίνουν ένα σκαλί στα δικά τους μάτια, στα μάτια των δικών τους. Είχα μία κρατούμενη θυμάμαι που έλεγε πόσο θα χαρεί ο μπαμπάς μου και η μαμά μου αν τους πω ότι πήρα απολυτήριο Γυμνασίου, αλλά πολλές, έπρεπε να μην υπάρχουν στεγανά σε αυτά, δηλαδή αν ένιωθες, αν κάποιες φορές δεν ήθελαν να μάθουν γιατί δεν ήταν καλά ψυχολογικά, δεν ήτανε, ήταν βαριά η ατμόσφαιρα κυρίως όταν πλησίαζαν οι γιορτές η ατμόσφαιρα βάραινε στις φυλακές οπότε, εκεί μπορούσες, ήθελαν να ακούσουν μία παρηγορητική κουβέντα, να ακούσουν, απλά να είσαι, να πουν κάτι και να υπάρχει κάποιος να τους ακούσει. Δεν είχαν πάντα, δηλαδή ο εκπαιδευτικός ρόλος, τον ήθελαν, αλλά ήθελαν να τους καταλαβαίνεις τις δύσκολες στιγμές και να μην μένεις στο στεγανό αυτό, μόνο.

Ποια χαρακτηριστικά πιστεύετε ότι έχει ο ιδανικός εκπαιδευτής;

Ποια γενικά χαρακτηριστικά;

Ποια χαρακτηριστικά πιστεύετε ότι έχει ο ιδανικός εκπαιδευτής;

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Ο ιδανικός εκπαιδευτής, όπως είπα και πριν είναι βασικό να είναι καταρτισμένος για το, για την εκπαίδευση ενηλίκων, να είναι ανοιχτόμυαλος, να έχει διάθεση για συνεργασία, να είναι επικοινωνιακός και να μπορεί να χτίζει, να έχει την ικανότητα να χτίζει μία ομάδα μέσα στην οποία θα νιώθουν ασφάλεια οι εκπαιδευόμενοι και θα μπορούν και να αναπτύξουν και τις δυνατότητές τους, και να είναι καλός στην συνεργασία και με τους εκπαιδευόμενους και με τους υπόλοιπους εκπαιδευτές για να τσουλήσει ομαλά το όλο εκπαιδευτικό έργο.

Θεωρείτε ότι η στάση σας ήταν βοηθητική απέναντι στους εκπαιδευόμενους;

Αυτό θα το πούνε, θα το έλεγαν καλύτερα οι εκπαιδευόμενοι, αλλά εγώ θεωρώ πως ναι, διότι και δυσκολεύτηκα στην αρχή γιατί όπως σας είπα το να κάνεις μάθημα σε κρατούμενους είναι κάτι έξω από αυτό που έχουμε συνηθίσει, δηλαδή να συναναστρέφεσαι με ανθρώπους οι οποίοι ήταν πολύ παραβατικοί, άλλοι περισσότερο άλλοι λιγότερο ίσως, πολύ λίγο τέλος πάντων στη ζωή τους είναι κάτι διαφορετικό, από αυτό που έχουμε συνηθίσει στην καθημερινότητά μας, παρόλα αυτά θεωρώ ότι ξεπέρασα τις δικές μου δυσκολίες που είχα αντιμετωπίζοντας αυτό στην αρχή και είχα μεγάλη θέληση να βοηθήσω τις γυναίκες αυτές σαν εκπαιδευόμενες, να γίνουν κάτι, να νιώσουν λίγο καλύτερα, να γίνουν ένα καλύτερο, μια καλύτερη εκδοχή του εαυτού τους, το εισέπραττα αυτό, υπήρχαν, υπάρχουν μικρά δείγματα που καταλαβαίνεις αν το έχεις επιτύχει, είχα αυτά τα δείγματα πιστεύω στις περισσότερες περιπτώσεις.

Νομίζω έχετε καλύψει και την επόμενη ερώτηση που είναι: Ποια θεωρείτε ότι είναι η ιδανική στάση που θα πρέπει να έχετε ώστε να βοηθάτε περισσότερο τους εκπαιδευόμενους;

Ναι είναι πολύ σημαντικό η ενσυναίσθηση, δηλαδή ας πούμε στις γιορτές από ότι θυμάμαι ήταν Πάσχα τότε και είχε, μια κοπέλα έλεγε ότι το παιδί, βγήκε μια απόφαση και της πήρε το παιδί, την επιμέλεια του παιδιού την πήρε το ίδρυμα, πόσο τους έλειπαν τα παιδιά τους, οι οικογένειές τους, εκεί πρέπει να δείξεις την κατάλληλη ενσυναίσθηση δεν μπορείς να τους πεις όχι σήμερα θα μάθουμε τον νόμο του Νεύτωνα, θα πεις και κάτι να ξεφύγεις αλλά εκεί ανάλογα την κατάσταση η οποία είναι μία κατάσταση στις φυλακές που αλλάζει συνεχόμενα, μία ρευστή κατάσταση, γιατί μία δικαστική απόφαση ας πούμε πολύ βαριά σε μία κρατούμενη, θα επηρεάσει όλο το κλίμα της τάξης, γιατί κάθε μία σκέφτεται το δικό της και ότι μπορεί να συμβεί και σε αυτή, οπότε ο ιδανικός εκπαιδευτής είναι ένας που να μπορεί να προσαρμόζεται και λίγο εκτός από το μαθησιακό κομμάτι και στις καταστάσεις που είναι δύσκολες στο συγκεκριμένο χώρο ο οποίος είναι πολύ ιδιαίτερος.

Με ποιους τρόπους στηρίζετε τους εκπαιδευόμενους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Πάρα πολύ σημαντικό είναι η παρότρυνση, δηλαδή αυτοί οι άνθρωποι είναι άνθρωποι οι οποίοι έχουν παρατήσει το σχολείο πάρα πολλά χρόνια πριν, οι περισσότεροι έως και αρκετά κάποιοι, και για να το παρατήσουν συνήθως να μην έχουν τελειώσει γυμνάσιο, σημαίνει ότι ήταν δύσκολα τα πράγματα για αυτούς κι έτσι πολλές φορές ένιωθαν δυσκολία, ένιωθαν άβολα στο να δείξουν ότι δεν ξέρουν πρέπει, πρέπει να υπάρχει ενθάρρυνση, αποδοχή, κατανόηση και υπομονή.

Β' ΑΞΟΝΑΣ: Η ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων

Είστε ικανοποιημένοι από την απόδοση των εκπαιδευόμενων;

Στις φυλακές η απόδοση των εκπαιδευόμενων είναι ένα πολυσύνθετο θέμα να συζητήσουμε δηλαδή από μερικές εκπαιδευόμενες που είχαν μπορέσει να λύσουν τα προσωπικά τους, τα ψυχολογικά τους προβλήματα, τα προβλήματα που είχαν στην καθημερινότητά τους για να επιβιώσουν στον χώρο της φυλακής, ήταν η απόδοση, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε ναι, ότι ήμουν ευχαριστημένη από την απόδοση, άλλες παρόλο που μπορεί να μην απέδιδαν μακροπρόθεσμα δηλαδή είχαν πολύ βραχεία μνήμη το θυμάμαι αυτό, μου είχε κάνει εντύπωση γιατί πολλές από αυτές ήταν χρήστες ναρκωτικών, είχαν πολύ μικρή μνήμη δηλαδή δεν μπορούσαν να θυμηθούν μετά από κάποιο διάστημα αυτά που είχαμε κάνει, αλλά όταν το μάθαιναν εκείνη την ώρα και κατανοούσαν κάποια πράγματα ένιωθαν πολύ ευχαρίστηση για αυτό δηλαδή ανέβαιναν λίγο ψυχολογικά και για αυτό εμένα ήταν, και αυτό το κομμάτι εμένα με ικανοποιούσε, δεν, δεν, δηλαδή σε κάθε μία αυτό το λιθαράκι που μπορούσε να πάει πιο πάνω από κει που ήταν, έστω και πρόσκαιρα όμως στην γενική τους εικόνα και θεώρηση αυτό, έστω και το λίγο από τον καθέναν, έκανε διαφορά, οπότε ναι ήμουν αρκετά ευχαριστημένη, χωρίς να πω ότι δεν υπήρχαν και περιπτώσεις που ερχόντουσαν στο σχολείο μόνο για το μεροκάματο και είχαν κατεβάσει ρολά ή δεν ήταν σε διάθεση, δεν ήταν σε ψυχολογία, ή δεν είχαν την καθαρότητα μυαλού να μπορούν να συμμετέχουν στο μάθημα ικανοποιητικά, δηλαδή υπήρχαν και περιπτώσεις που δεν ήμασταν ικανοποιημένοι, λιγότερες όμως.

Ποιές πιστεύετε ότι είναι οι προσδοκίες που έχουν οι εκπαιδευόμενοι από την εκπαίδευση;

Πιστεύω ότι είναι να βγάλουν την παλιά ταμπέλα από το μυαλό τους ότι δεν τα καταφέρνω, ότι δεν είμαι αρκετά καλή, ότι δεν μπορώ να συνεχίσω, οι πιο πολλοί που εγκαταλείπουν το σχολείο το εγκαταλείπουν γιατί υπάρχει κάποια τέτοια, κάποιος τέτοιος χαρακτηρισμός να τους ακολουθεί και είχαν την προσδοκία να δουν, να δουν ότι μπορούν να εξελιχθούν σε κάτι καλύτερο, δηλαδή μπορούν να γίνουν, να βλέπουν, δηλαδή είδαν πια και τον άλλον δρόμο, ότι ναι μπορώ να ακολουθήσω τελικά και τον άλλον δρόμο, κάποιες το κατάφεραν και το ακολούθησαν, ανάλογα τη θέληση και τους άλλους παράγοντες που είπα πριν, αυτό ήταν το βασικό για αυτές, να γίνουν, να νιώθουν ότι μπορούν να εξελιχθούν σε κάτι καλύτερο, ότι δεν είναι πια στάσιμη και προς τα κάτω η όλη τους κατάσταση λόγω της δεινής θέσης που βρίσκονταν στη φυλακή.

Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορείτε να συμβάλλετε ώστε να τις ενδυναμώσετε;

Αυτό που κάνουν οι εκπαιδευτές ενηλίκων δηλαδή η διδασκαλία όσο το δυνατόν με πιο κατανοητό και σε σαφή τρόπο, η αποδοχή πολύ σημαντικό, η φιλική προσέγγιση, η διάθεση να ακούσεις και να αφουγκραστείς, και να καταλάβεις τα προβλήματά τους, και κυρίως να μην νιώσουν ότι στέκεσαι κριτικά απέναντι τους, είναι σημαντικό ότι δεν ξέραμε τι έχουν κάνει, δεν έπρεπε να ξέρουμε κιόλας γιατί μας επηρέαζε, μπορεί να μας επηρέαζε, να επηρέαζε τη στάση μας απέναντι τους,

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

ξέροντας το αδίκημα το οποίο έχουν διαπράξει, το οποίο εγώ το βίωσα δηλαδή το συγκεκριμένο, είχα μία μαθήτριά την οποία θεωρούσα πάρα, μου είχε κάνει τόσο καλή εντύπωση πόσο χαιρόταν που μάθαινε, σαν μικρό παιδί πραγματικά είχε ένα, μία πηγαία χαρά όταν μάθαινε έστω και το παραμικρό και μία μέρα ήταν έτσι στεναχωρημένη και τη ρώτησα τι έχεις και μου είπε ότι ήταν το παιδί της στο νοσοκομείο, έτυχε να το συζητήσω μετά στο γραφείο και μία άλλη κρατούμενη, γιατί στο γραφείο μπαίνουν κρατούμενες είχαμε μία σαν ισότιμη αντιμετώπιση και στις, δηλαδή θεωρούσαμε ότι ήμασταν ένα, μία ομάδα πια εκεί στο σχολείο, και έμαθα τι είχε κάνει, το οποίο ήταν από τα πάρα πολύ σοβαρά και ευαίσθητα θέματα, μετά δυστυχώς δεν μπορούσα να το διαχειριστώ, δηλαδή δεν άλλαξε η στάση που να φαίνεται αλλά μέσα μου άλλαξε πάρα πολύ η αντιμετώπιση.

Μάλιστα τι θεωρείτε ότι τονώνει την αυτοεκτίμησή των εκπαιδευόμενων;

Η εξέλιξη να νιώσουν ότι εξελίσσονται και ότι υπάρχουν, ότι για αυτές υπάρχει μία δεύτερη ευκαιρία στη ζωή μετά τη φυλακή, μας ρωτούσαν ας πούμε αν με δεις έξω κυρία θα με χαιρετήσεις; Δηλαδή θα με δέχεσαι; Θα με αποδεχθείς και έξω άμα με δεις; Μου το έχουνε, μας το κάνανε πολύ συχνά, μας την κάνανε πολύ συχνά αυτήν την ερώτηση. Επίσης ότι τους σέβεσαι, θυμάμαι είχαμε ένα project, δημιουργία κήπου με αρωματικά φυτά και είχαμε, χρειαζόταν να σκάψουμε, να φυτέψουμε, κάποια στιγμή έσκαβαν οι εκπαιδευόμενες κουράστηκαν πήγαμε και εμείς οι εκπαιδευτές, εκπαιδευτρίες ήμασταν με άλλη μια κοπέλα, πήραμε τις τσάπες και σκάβαμε και εμείς και εκείνες ξεκουράζονταν και λέει μία κοίτα λέει αυτό ισότητα, οι κρατούμενες ξεκουράζονται και σκάβουν καθηγήτριες.

Ναι.

Τους κάνει καλό.

Πώς πιστεύετε ότι συμβάλλει εκπαίδευση στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευόμενων;

Είναι αυτό που είπα και πριν, επειδή αυτές οι περισσότερες γυναίκες και γενικά οι άνθρωποι που είναι στη φυλακή και έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, το είδα εγώ και από τον Αυλώνα που είχαμε νέα παιδιά που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο στο γυμνάσιο, μαζί με την εγκατάλειψη του σχολείου πάει κολλάει και αυτό, το, φοράνε τον τίτλο δεν τα καταφέρνει είναι κακός μαθητής, είναι άτακτος, στις αλλαγές του σχολικού περιβάλλοντος, γενικά είχαν, ένιωθαν μία απόρριψη, όταν αυτό δεν το βλέπουν από σένα και αντί για απόρριψη βλέπουνε αποδοχή, ενθάρρυνση, ενσυναίσθηση τότε μπορούν να βελτιωθούν.

Πιστεύετε ότι βοηθάτε επαρκώς τους εκπαιδευόμενους ώστε να σκέφτονται θετικά για το μέλλον τους;

Στο σημείο που μπορούμε, αυτό δεν μπορώ να το ξέρω σίγουρα, δηλαδή τουλάχιστον ο καθένας από μας έκανε το καλύτερο που μπορούσε ως άνθρωπος, γιατί και για τον εκπαιδευτή ο χώρος των φυλακών είναι ένας αγχογόνος χώρος, γιατί όλο αυτό που ζεις, όπου μπορεί να, τη μεγάλη ποινή, το παιδί που του πήραν την επιμέλεια, το εισπράττεις και το παίρνεις μέσα σου και το κουβαλάς, δεν μπορείς να το αφήσεις έξω, φεύγοντας, κλείνοντας την πόρτα, ειδικά στις αρχές και έτσι υπό αυτές τις

δύσκολες συνθήκες πιστεύω ότι κάναμε ότι καλύτερο μπορούσαμε και για μένα ο χώρος των φυλακών, να είσαι εκπαιδευτής στον χώρο των φυλακών θέλει ένα διάλειμμα δηλαδή εγώ μετά τα 5 χρόνια που έκανα έφυγα πήγα σε έξω σχολείο και μετά από δύο χρόνια τρία ξαναγύρισα, χρειαζόσαι μία ανάσα να πάρεις από όλο αυτό να διώξεις το βάρος μπορείς να το διαχειριστείς, να διαχειριστείς μετά και τον εαυτό σου να νιώσεις ότι είσαι ξανά δυνατός για να μπορείς να ξανά μπεις και να βοηθήσεις σε αυτό τον δύσκολο χώρο.

Θεωρείτε ότι η εκπαίδευση είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί βοηθητικά για τους εκπαιδευόμενους ώστε να κάνουν θετικές σκέψεις και να ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους;

Σίγουρα, σίγουρα στη φυλακή δεν έχουν κάποιον άλλον τρόπο να έχουνε μία θετική αντιμετώπιση από άλλους ανθρώπους, εμείς ήμασταν η επαφή τους με τον έξω κόσμο, τώρα τελευταία έχουν αρχίσει και γίνονται κάποια προγράμματα κατάρτισης και τα λοιπά, πριν εγώ σας μιλάω ότι δούλευα το 9 εκεί, το 9-10, 10-11, 11-12 και στον Αυλώνα από το 13, από το 12-13, λοιπόν, η επαφή με τον έξω κόσμο ήταν το σχολείο, όταν ήταν να κλείσει το σχολείο ήταν βαριές ημέρες για τους εκπαιδευόμενους γιατί δεν είχα κάτι άλλο μες στη μέρα για να κόψει τη ρουτίνα, το σχολείο ήταν μία αλλαγή, θα ντύνονταν, θα έρχονταν, θυμάμαι έλεγε μία κρατούμενη: Η κόλαση από τον παράδεισο απέχει δύο λεπτά, δηλαδή ώσπου να θρουν από το χώρο της φυλακής στο χώρο του σχολείου, ήταν για αυτούς μία ανάσα ζωής στην καθημερινότητα, για τους περισσότερους έτσι να το ξαναπώ, δεν μπορούσαμε να έχουμε απήχηση στο 100%, γιατί ο καθένας από εκεί κουβαλούσε και τα δικά του δύσκολα βιώματα και, όχι μόνο βιώματα και τωρινά προβλήματα που βίωνε εκείνο τον καιρό που δεν μπορούσαμε να έχουμε την ίδια απήχηση και την ίδια βοήθεια σε όλους, δεν μπορούσαμε να την εισπράξουμε εννοώ.

Ναι, με ποιόν τρόπο βοηθάτε τους εκπαιδευόμενους να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους για να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Καταρχάς για να έρθουν στο σχολείο το βασικό κίνητρο στην αρχή όταν έρχονται είναι το μεροκάματο, τι σημαίνει το μεροκάματο, το μεροκάματο σημαίνει ότι αν έρθουν στο σχολείο, η μία μέρα στο σχολείο τους μειώνει δύο μέρες στη φυλακή, και αυτό ήταν, είναι ο πρώτος, το δόλωμα τέλος πάντων για να έρθουν στο σχολείο, γιατί το βασικό που θέλουμε είναι να έρθουν στο σχολείο. Γιατί ένας άνθρωπος που έχει φύγει από την εκπαιδευτική διαδικασία τόσα πολλά χρόνια και συνήθως έχει απορριφθεί από το εκπαιδευτικό σύστημα, το φοβάται, δεν έρχεται εύκολα, πρέπει με κάτι να τον παρακινήσεις, αυτό ήταν το κίνητρο για να έρθουνε και από εκεί και πέρα με όλους αυτούς τους τρόπους σας είπα προηγουμένως, δηλαδή με τη διδασκαλία σε θέματα, γιατί τα ΣΔΕ έχουν ελεύθερη θεματολογία, να αναφέρεσαι στη διδασκαλία σε θέματα που τους ενδιαφέρουν, ενθάρρυνση, αποδοχή, ενσυναίσθηση, ήταν εργαλεία που τα χρησιμοποιούσες και τρόποι συμπεριφοράς που ενίσχυαν, προσπαθούσαμε να, βασικά, να αλλάξουμε τον τρόπο με τον οποίο έβλεπαν, το στερεότυπο που είχαν για το σχολείο στο μυαλό τους μέχρι τότε, να το μετασχηματίσουμε από κάτι αρνητικό σε κάτι θετικό, για να μπορούμε να τις κρατήσουμε.

Τι είναι αυτό που περιμένουν οι εκπαιδευτές από τους εκπαιδευόμενους;

Περιμένουν να δούνε ότι έχει απήχηση η προσπάθειά τους, δηλαδή ότι, την ανατροφοδότηση, την θετική ανατροφοδότηση ότι αυτά που λένε είναι ενδιαφέροντα, τα λαμβάνει ο άλλος με διάθεση για μάθηση και ότι η συμμετοχή, περιμένουν τη συμμετοχή και την ενεργό συμμετοχή για να δουν ότι αυτό που είχαν σχεδιάσει για να διδάξουν όντως πέτυχε το σκοπό του, θέλουμε τη συμμετοχή, η ενεργός συμμετοχή, η δημιουργία καλού κλίματος στην ομάδα πολύ σημαντικό, καλό κλίμα στην ομάδα γιατί έτσι και εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών, να υπάρχει ένα θετικό κλίμα μέσα στο οποίο μπορεί να λειτουργήσει σωστά η εκπαίδευση στους ενήλικες.

Τι προσδοκούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να συμβεί κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης και μετά από αυτήν;

Προσδοκούν αυτά που σου είπα πριν δηλαδή να αλλάξει η στάση και οι αντιλήψεις των εκπαιδευόμενων για την εκπαίδευση που συνήθως δεν, είναι αρνητική στάση και ότι είναι επιφυλακτική απέναντι στην εκπαίδευση, θέλουμε να αλλάξει αυτό, είναι ζητούμενο να αλλάξει αυτό, να φύγει η συστολή και ο φόβος που έχουν, ότι δεν τα καταφέρνουν, μην εκτεθώ, να νιώσουν ασφάλεια για να μπορέσουν να ξεκουμπωθούν, να ξεπεράσουν τις φοβίες και τους προβληματισμούς που έχουν και τα αρνητικά βιώματα και να φτιάξουν καινούρια θεώρηση, όσον αφορά αυτή τη νέα μορφή εκπαίδευσης, να νιώσουν ότι όντως υπάρχει δεύτερη ευκαιρία και ότι είμαστε δεκτικοί και ανοιχτοί να τους βοηθήσουμε και να ακούσουμε αυτό που έχουν να μας πουν.

Τι πιστεύετε ότι θα πρέπει να αλλάξετε στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Τι θα πρέπει να αλλάξουμε;

Αν πιστεύετε ότι πρέπει να αλλάξει κάτι.

Τα ΣΔΕ γενικά σαν θεσμός είναι καλός, είναι ωραίος θεσμός διότι δεν είναι, δεν έχει στεγανά, είναι προσαρμόσιμος δηλαδή ανάλογα το υλικό που έχεις μπορείς να προσαρμόσεις τη διδασκαλία, επίσης δεν έχει, έχει νέες τεχνολογίες να μάθουνε, έχει γλώσσες, δηλαδή έχει αυτά που χρειάζεται να μάθει ένας ενήλικος, χωρίς τον άκαμπτο λίγο, χωρίς το άκαμπτο σχολικό πρόγραμμα του τυπικού σχολείου, αυτά είναι πολύ καλά, αυτό που ίσως θα έπρεπε να υπάρχει μία τράπεζα να το πω, να υπάρχει ένας χώρος, ένας ιστοχώρος ίσως, που να υπάρχουν οι θεματολογίες και φύλλα εργασίας τα οποία θα μπορούσε να αναζητήσει ο εκπαιδευτής ενηλίκων πάνω σε θεματικές διαφορές και να βρει τη θεματική που τον ενδιαφέρει το αντίστοιχο υλικό, δηλαδή να υπάρχει, να υπήρχε μια τράπεζα υλικού πιο ενημερωμένη, δεν υπάρχει, πρέπει να ψάχνεις μόνος σου ενώ θα ήταν καλύτερο να είχε γίνει μία κεντρική προσπάθεια, όχι να σε κατευθύνει αλλά να σου παρέχει κάποια πληροφορία, κάποια, κάποιες κατευθύνσεις στο κομμάτι που θες να διδάξεις περισσότερες από αυτές που υπάρχουν, δηλαδή είναι λίγο, αφημένο αυτό το κομμάτι θεωρώ.

Γ' ΑΞΟΝΑΣ: Τα εμπόδια των εκπαιδευτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία

Ποια είναι τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Ένα εμπόδιο είναι αυτό που σου είπα το υλικό, είναι στην, είναι σημαντικό που μπορείς διαλέξεις το υλικό, αλλά θα ήθελα να υπάρχουν και κάποια, και κάπου να μπορώ να βρίσκω υλικό στο κομμάτι αυτό που με ενδιέφερε δηλαδή να υπάρχει μία ευρεία θεματολογία με αντίστοιχο υλικό. Οι δυσκολίες είναι ότι πρέπει να, μιλάμε για τις δυσκολίες όσον αφορά τους εκπαιδευόμενους ή τις δυσκολίες όσον αφορά το τυπικό κομμάτι της διδασκαλίας των ΣΔΕ;

Γενικά ποια είναι τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές.

Ένα είναι αυτό.

Και σε ποιους τομείς παρουσιάζονται τα εμπόδια.

Μετά εμπόδιο είναι ότι έχεις να κάνεις με ανθρώπους οι οποίοι έχουν παγιωμένες αντιλήψεις και στάσεις ζωής, διότι είναι ενήλικες και μεγάλοι πολλές φορές και πρέπει να, καμιά φορά να έρθουν αντιμέτωποι με αυτά που ξέρουν σε σχέση μ' αυτά, που μπορεί να είναι λανθασμένα αυτά που γνωρίζουν και να τους φέρεις αντιμέτωπους με την πραγματικότητα και να πρέπει να σε εμπιστευτούν και να τους πείσεις γι' αυτό, δηλαδή οι παγιωμένες αντιλήψεις είναι ένα εμπόδιο και γι' αυτό και λένε μετασχηματίζουσα μάθηση, δηλαδή πρέπει να μετασχηματίσουν αυτά που ξέρουν, να τα εκμεταλλευτείς αυτά ώστε να τους φέρεις αντιμέτωπους με το σωστό, είναι κυρίως αυτά οι παγιωμένες αντιλήψεις των εκπαιδευόμενων και πολλές φορές είπαμε τα αρνητικά βιώματα ως προς, που έχουν βιώσει, που έχουν, που κουβαλάνε από παλιές εκπαιδευτικές δομές, που πρέπει να τις, να καταφέρεις να τις αλλάξει αυτές και να δημιουργήσει θετική στάση και εντύπωση απέναντι στη μάθηση σαν καινούργιο δεδομένο των ΣΔΕ.

Εσείς ποια προβλήματα έχετε αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

Υπάρχουν προβλήματα στον συγκεκριμένο χώρο, όπως σας το ανέφερα και πριν, δηλαδή όταν έχει έρθει μια κρατούμενη από ένα δικαστήριο και έχει πάρει μια πολύ μεγάλη ποινή, είναι εκείνη χάλια, το ξέρουν και οι υπόλοιπες, είναι όλη η τάξη ψυχολογικά πάρα πολύ πεσμένη, είναι πολύ δύσκολο να το αλλάξεις αυτό το κλίμα, και να μπορέσεις να διδάξεις, αλλά ακόμα και να συμμετέχεις σε αυτό, δηλαδή να συζητήσεις γι αυτό, είναι κάτι δύσκολο, πολύ δύσκολο, γιατί κι εσύ στεναχωριέσαι και δεν ξέρεις και τι να πεις, τι να πεις σε αυτή τη γυναίκα δηλαδή που έχει φάει αυτή τη μεγάλη ποινή, δεν ξέρεις πώς να συμπεριφερθείς, γιατί είναι μία πολύ δύσκολη ψυχολογικά κατάσταση. Επίσης πολλές φορές εντάξει υπάρχουν και, δεν είναι όλοι οι άνθρωποι ίδιοι, θα σε ζυγίσουν, μπορεί να προσπαθήσουν να σε φέρουν σε δύσκολη θέση, εγώ ας πούμε μία φορά είχα διδάξει, προσπαθούσα να διδάξω την ελεύθερη πτώση, να πούμε ότι χρόνος που κάνουν να πέσουν τα σώματα εξαρτάται από το ύψος, το ύψος είναι η στη φυσική το λέμε η αγγλικό δηλαδή και τους είπα η ίσον και προσπαθούσα τύπο και μου λέει μία ποιο aids κυρία; Αυτό που λένε ότι έχω; Αυτό εκείνη τη στιγμή, εκείνη ήταν στην πρώτη μέρα, προφανώς το είπε για να με, να δει

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

την αντίδρασή μου και της λέω εγώ λοιπόν ότι όχι δεν έχει σχέση το ένα με το άλλο, αυτό που λέω εγώ είναι το ύψος από το οποίο πέφτουν τα αντικείμενα, έκανα πως το προσπέρασα αλλά δεν είναι ότι δεν ήρθα σε κάποια δύσκολη θέση προσπάθησα απλά να μην το δείξω, να μην δείξω κάποια έκπληξη ή κάποια αυτή, γιατί ίσως αυτό ήταν το ζητούμενο για εκείνη. Επίσης πολλές φορές ναι να πω και αυτό, ότι στις κρατούμενες έχεις να διαχειριστείς και αντιπαλότητες που μπορεί να υπάρχουν και να έρχονται σχολείο και να τις κουβαλάνε από τη φυλακή, γιατί στο σχολείο είναι σημείο συνάντησης όλης της φυλακής, οι φυλακές από ότι ξέρεις είναι χωρισμένες και ανάλογα την πτέρυγα πού είναι η κάθε κρατούμενη, προαυλίζονται και σε διαφορετικά προαύλια δηλαδή δεν έρχονται σε επαφή, μπορεί να είναι οι Αλβανοί σε ένα μέρος ή πως το λένε οι Άραβες σε άλλο, σε άλλη πτέρυγα, οι Έλληνες σε άλλη πτέρυγα, εκεί ο χώρος συνάντησης τους είναι το σχολείο οπότε αν υπάρχουν κάποιες εχθρότητες, κάποιες δυσκολίες, κάποιες δυσαρέσκειες της μίας με της άλλης να το πω ομάδας, το σχολείο είναι και ένας χώρος που μπορεί να υπάρξει και κάποια, κάποια διένεξη, γιατί δεν βρίσκονται αλλού.

Ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία που έχετε συναντήσει κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Η μεγαλύτερη δυσκολία είναι όταν για κάποιο λόγο δεν θέλουν να συνεργαστούν, δηλαδή είναι χάλια ψυχολογικά, είναι πολύ νευριασμένες, γιατί ας πούμε είχαν έρθει μία μέρα που τους είχαν κάνει έλεγχο στα κελιά, ήταν πάρα πολύ χάλια ψυχολογικά, είναι μου λέει σαν να έρχονται στο σπίτι σου να στο κάνω άνω-κάτω οι κλέφτες ας πούμε και να το βρίσκεις, να τα βρίσκεις όλα αναποδογυρισμένα, πως θα ένιωθες; Πολύ δύσκολο, ήταν από τις δύσκολες μέρες γιατί καταλάβαινα ότι ήταν πάρα πολύ αναστατωμένες ή αυτό βέβαια το περιστατικό δεν ήτανε στις, δεν ήταν στον Ελαιώνα Θηβών, ήταν στον Αυλώνα, στα τόσα χρόνια που διδάσκω ήταν ένας κρατούμενος ο οποίος, που τους μοιράζουν σάντουιτς στο διάλειμμα και εκείνος πήρε ένα, έβαλε ένα στην τσέπη, ένα στο μπουφάν, προσπάθησε να πάρει 2-3 και λέω βρε παιδιά πρέπει να υπάρχει αυτοσεβασμός, εκείνος δεν κατάλαβε ήταν, δεν ήταν Έλληνας, ήταν μια μίξη Αλγερινός κάτι, νόμιζα ότι του είπα κάποια κακιά κουβέντα, δεν ξέρω και θύμωσε πάρα πολύ και ήρθε προς τα πάνω μου, τι είπες μωρέ; Εκεί ένιωσα πάρα πολύ δύσκολα, ο οποίος γενικά δημιουργούσε προβλήματα βέβαια στο σχολείο, δεν ήταν η πρώτη φορά, μετά από αυτό έγινε, υπήρξε ένα άλλο, μία άλλη αντιμετώπιση στο συγκεκριμένο παιδί αλλά γενικά εκείνη ήταν η μόνη φορά που ένιωσα μία ανασφάλεια στο χώρο, ενώ είμαι πάρα πολλά χρόνια στο χώρο.

Υπήρξε κάποια δυσκολία που σας ανάγκασε να διακόψετε το μάθημα; Συγνώμη;

Υπήρξε κάποια δυσκολία που σας ανάγκασε να διακόψετε το μάθημα;
Ναι αυτή, εκεί διακόπηκε το μάθημα ναι.

Σε αυτό το περιστατικό ε;

Ναι ναι εκεί διακόπηκε το μάθημα, πήγα στο γραφείο, ήμουν πάρα πολύ, αγχώθηκα πάρα πολύ γιατί ένιωσα πρώτη φορά ανασφάλεια, ενώ είμαι 9 χρόνια στο σχολείο, 3 στον Ελαιώνα και 6 στον Αυλώνα, 9 χρόνια στον χώρο, πάντα υπήρχε μια αποδοχή και ίσα ίσα μία προστασία και ένιωθα ότι μας θέλανε, περίμεναν με λαχτάρα, με

σεβασμό, με αγάπη ρε παιδί μου, γιατί ήμασταν το παράθυρο με τον κόσμο, τους σεβόμαστε, τους μιλούσαμε όμορφα,, τους βοηθούσαμε να γίνουν καλύτεροι άνθρωποι, αυτό με, και στεναχωρήθηκα πάρα πολύ και απογοητεύτηκα και κυρίως ένιωσα ανασφάλεια πρώτη φορά γιατί πολλές φορές μου λένε δεν φοβούνται; Όχι δεν φοβόμουν, δεν υπήρχε λόγος να φοβάμαι.

Υπάρχουν περιορισμοί οι αδυναμίες μέσα στην ομάδα των εκπαιδευομένων;

Τι ακριβώς εννοείς περιορισμοί;

Δηλαδή κάτι που να δυσκολεύει την εκπαιδευτική διαδικασία κατά τη διάρκεια του μαθήματος από την πλευρά των εκπαιδευόμενων.

Υπήρχαν πάρα πολλές φορές, έφευγαν για δικαστήρια, είχαν μεταγωγές, άλλαζαν φυλακή, τους χάναμε από μαθητές, έφευγαν για δικαστήρια και μπορεί να έλειπαν μισό μήνα και παραπάνω, ανάλογα αν τα δικαστήρια ήταν μακριά ή κοντά, η μεταγωγή να πάνε στο μέρος που είναι, να γίνει το δικαστήριο, να ξαναέρθουν, ή βγαίνανε με άδειες, οπότε λείπανε αρκετό καιρό, τον καιρό των εξετάσεων μπορεί να είχανε, να συνέβαινε κάτι από όλα αυτά, πολλές δυσκολίες διότι δεν, ή είχαν ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα με το κελί και να μην τους άφηνε να, ας πούμε μία φορά θυμάμαι ένας καθόταν στο κελί να το φυλάει και ο άλλος εργόταν, υπήρχε μια ανακατωσούρα εκεί πέρα στα κελιά τους, πάρα πάρα πολλές δυσκολίες, πολλές.

Δ' ΑΞΟΝΑΣ : Άρση εμποδίων

Με ποιον τρόπο διαχειρίζεστε δύσκολες καταστάσεις που ενδεχομένως προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Συνγνώμη με ποιον τρόπο;

Με ποιον τρόπο διαχειρίζεστε δύσκολες καταστάσεις που προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Το συζητάμε με άλλους συναδέλφους στο γραφείο πολλές φορές, προσπαθώντας να βρούμε μία λύση, μία, έναν τρόπο αντιμετώπισης κοινό, κάνουμε σύλλογο, ζητάμε τη βοήθεια του διευθυντή, αν είναι κάτι το οποίο δεν μπορείς να το διαχειριστείς στην τάξη, αν μπορείς να το διαχειριστείς στην τάξη προσπαθείς να, να μιλήσεις, να φέρεις το φιλότιμο, να τον κάνεις να δει και μία άλλη οπτική από αυτή που έχει, που συνήθως είναι μονοδιάστατη η οπτική των ανθρώπων αυτών λόγω και της δύσκολης κατάστασης που βρίσκονται, με συλλογικό τρόπο και όταν είναι κάτι πιο δύσκολο και με διάφορους εκπαιδευτικούς, ατομικούς τρόπους όταν είναι κάτι πιο εύκολο και διαχειρίσιμο στην τάξη, προσπαθείς να βρεις λύση για να συνεχίσεις την εκπαιδευτική διαδικασία.

Όταν προκύπτουν προβλήματα σε ποιες ενέργειες προβαίνετε για να τα αντιμετωπίσετε;

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Αυτό που είπα τώρα, θα μιλήσουμε ή στο σύλλογο διδασκόντων ή με τον διευθυντή ή θα κάνουμε όλοι μαζί σύλλογο ή θα το συζητήσω πριν φτάσω εκεί αν είναι κάτι πιο light θα το συζητήσουμε μπορεί να το συζητήσουμε μέσα στην τάξη να ζητήσω και την άποψη των υπόλοιπων παιδιών, ας πούμε τότε που είχε γίνει αυτό το περιστατικό με έπιασε την άλλη μέρα ένα παιδί και μου λέει: Κυρία εγώ σου δίνω το λόγο μου ότι δεν θα σε ξαναενοχλήσει ο συγκεκριμένος, θα περάσει, στο λέω και να το ξέρεις, να μη φοβάσαι καθόλου. Δηλαδή καταλαβαίνουν και αυτοί το σωστό, το δίκαιο, έχουν αίσθηση του ηθικού και του δίκαιου παρόλο που είναι παραβάτες, δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν να καταλάβουν και οι ίδιοι τότε μία κατάσταση τραβάει, τότε είναι, και τότε είναι ανεκτή. Μια συζήτηση δηλαδή μέσα στην τάξη πολλές φορές έχει βοηθήσει να δημιουργηθεί ένα ομαδικό κλίμα και να βρούμε μία λύση από κοινού.

Η επόμενη ερώτηση νομίζω έχει καλυφθεί πώς θα επαναφέρετε την ισορροπία μέσα στην τάξη μετά από ένταση που έχει δημιουργηθεί από κάποιο πρόβλημα.

Έτσι είναι αυτό, είναι με την ομαδική, να το φέρουμε το θέμα στην τάξη, να το συζητήσουμε, όλοι να συμμετέχουν σε αυτή την κουβέντα να πουν την άποψή τους και να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα και ίσως στην αρχή το κάνουμε αυτό αλλά να θυμηθούμε ξανά τους όρους του συμβολαίου που έχουμε κάνει μεταξύ μας εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτές για την καλή λειτουργία και ομαλή της τάξης.

Πώς προσεγγίζετε τους εκπαιδευόμενους όταν έχει προκύψει τριβή μεταξύ σας; Δηλαδή σε αυτό το περιστατικό που μας αναφέρατε, προσεγγίσατε ξανά τον εκπαιδευόμενο αυτόν ή όχι;

Μετά από αρκετό καιρό που γύρισε στο σχολείο γιατί για κάποιο καιρό δεν ερχόταν σχολείο, ήρθε μου ζήτησε συγνώμη, του είπα εντάξει δεκτή η συγνώμη, καταλαβαίνεις όμως ότι τα πράγματα ξέφυγαν και ότι δεν, η στάση σου με έφερε σε πολύ δύσκολη θέση, είτε ναι, προσπαθείς πάλι να μετασχηματίσεις όλο αυτό το κλίμα το δύσκολο που έχει προκύψει, μετά από, κάποιος καιρός να έχει περάσει για να έχει λίγο ξεφουσκώσει όλο αυτό, να το συζητήσεις με, να το συζητήσεις και να είσαι πιο ήρεμος και να το δεις λίγο αποστασιοποιημένα για να μπορείς να ξαναφτιάξεις τη σχέση εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου.

Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλετε να μας πείτε; Κάτι που ενδεχομένως παραλείψαμε να αναφέρουμε;

Θα έλεγα πως όχι γιατί οι ερωτήσεις ήταν αρκετά σαφείς και σφαιρικές, να πω μόνο ότι ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων είναι δύσκολος, απαιτητικός και πολυδιάστατος, πόσο μάλλον ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στο κατάστημα κράτησης, όπου οι συνθήκες είναι πολύ διαφορετικές και πολύ πιο δύσκολες από τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας τα έξω, των ελεύθερων ανθρώπων κι αν κάποιος ενδιαφέρεται να δουλέψει στο χώρο χρειάζεται να γνωρίζει αρκετά πράγματα τελικά πριν πάρει την απόφαση να ασχοληθεί με αυτό το κομμάτι, όμως, είναι μία εμπειρία που δεν την ξαναζεις εύκολα, δηλαδή είναι κάτι το οποίο σου αλλάζει τον τρόπο σκέψης, αλλάζει και στον εκπαιδευτή τον τρόπο σκέψης όσον αφορά τους κρατούμενους, γιατί και εγώ όταν πήγα είχα άλλες, είχα αλλιώς στο μυαλό μου τους κρατούμενους και τις κρατούμενες, και βγαίνοντας από αυτό είχα εντελώς διαφορετική αντιμετώπιση, και όχι μόνο εγώ αυτό το μετέφερα και στα φιλικά μου, και στα πρόσωπα της οικογένειάς μου θυμάμαι ο γιος μου ας πούμε μου έλεγε: Βρε

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

μαμά στους κλέφτες κάνεις μάθημα; και του έλεγα ναι βρε συ Γιώργη, γιατί και οι κλέφτες πρέπει να μάθουν ότι αυτά που κάνουν είναι κακό και να έχουν την ευκαιρία με το σχολείο να γίνουν καλύτεροι, να πιάσουν μία δουλειά και να μην ξαναγίνουν κλέφτες, ναι μαμά ε; Δηλαδή μετασχηματίζεις την άποψή σου, είναι ένας χώρος, ο οποίος είναι ναι μεν δύσκολος πάρα πολύ και απαιτητικός αλλά σε αποζημιώνει και σε κάνει να σκεφτείς πολλά πράγματα σαν άνθρωπος ξανά.

Ευχαριστώ πάρα πολύ.
Να σαι καλά.

Ημερομηνία συνέντευξης: 12/03/2021
Αριθμός συνέντευξης: Νο 5

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ξεκινάμε με κάποια προσωπικά στοιχεία, ποια είναι η ηλικία σας και ποιο το επίπεδο των σπουδών σας;

Σε λίγες μέρες μπαίνω στα 44, έχω πάρει διδακτορικό, έχω δύο πτυχία και διδακτορικό.

Τι ειδικότητα έχετε ως εκπαιδευτής;

Εργάζομαι και μετά δύο πτυχία κυρίως ως θεατρολόγος, κάνω την πολιτισμική αγωγή στα ΣΔΕ, αλλά και ως επικοινωνιολόγος δουλεύω στα ΙΕΚ.

Ποιο είναι το αντικείμενο του γραμματισμού που διδάσκεται στα ΣΔΕ;

Είναι η πολιτισμική αισθητική αγωγή, απασχολούμαι και ως εθελόντρια συχνά στα ΣΔΕ, αλλά αυτός είναι ο γραμματισμός μου, ναι.

Ποια είναι η εργασιακή σας κατάσταση;

Εργάζομαι αυτό την περίοδο ως ωρομίσθια εκπαιδεύτρια σε ΙΕΚ και σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, με εργολαβία και με άλλους φορείς, στο ίδρυμα κρατικών υποτροφιών κλπ.

Πόσα χρόνια εργάζεστε σε σχολεία σε σωφρονιστικών καταστημάτων;

Από το 2017, το φθινόπωρο του 17.

Έχετε εργαστεί σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα;

Στην εκπαίδευση ενηλίκων αναφερόμαστε σωστά;

Ναι.

Δουλεύω από το 2010 περίπου σε ΙΕΚ δημόσια και ιδιωτικά, έχω πανεπιστήμιο 5-6 εξάμηνα αφού πήρα το διδακτορικό μου και σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας τα τελευταία τέσσερα.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Έχετε εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων κρατουμένων;

Ναι αυτά τα τέσσερα χρόνια εκτός του ότι είμαι συνέχεια στη φυλακή, παράλληλα με το σχολείο εργάζομαι και ως εθελόντρια όπως είπα, οπότε είναι full time, πολλές φορές και ολόκληρο το καλοκαίρι έχω δουλειές.

Έχετε παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων;

Επιμορφωτικό σεμινάριο για παραδείγμα;

Ναι.

Ναι αρκετά, δεν ευχαριστημένη για να είμαι ειλικρινής, το καλύτερο αν δεν προλαβαίνω επόμενη ερώτηση, ήθελα να σχολιάσω ότι το καλύτερο μακράν που έχω παρακολουθήσει είναι του δικτύου για τον πολιτισμό και την εκπαίδευση στις φυλακές Γεώργιος Ζουγανέλης, που είναι και το πιο συναφές με αυτό που συζητάμε.

Ήταν επιλογή σας να εργαστείτε σε ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων;

Ναι ναι, το είχα βάλει πρώτο από την πρώτη χρονιά και ακόμα μέχρι και σήμερα πρώτο το έχω.

Γιατί επιλέξατε να διδάξετε σε ένα τέτοιο σχολείο;

Προφανώς η απάντηση από χρόνο σε χρόνο αλλάζει, την πρώτη χρονιά, εντάξει ίσως να μην το είχα πρώτο, να το είχα τρίτο, εντάξει τα έβαλα όλα γιατί ήθελα να δουλέψω, δεν ήξερα τι να περιμένω, σίγουρα δεν με τρώμαζε. Από την επόμενη φορά και μετά το έβαλα απολύτως συνειδητά γιατί είναι ότι καλύτερο έχω κάνει ποτέ, είναι τρομακτικά ανταποδοτική δουλειά, παρά τις δυσκολίες της και όσο περνάει από το χέρι μου δεν θα την άφηνα στο εξής καθόλου.

Α ΑΞΟΝΑΣ: Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί ρόλοι που πρέπει να επιτελεί ένας εκπαιδευτής ενηλίκων;

Είναι πάρα πολύ σύνθετη η δουλειά του, να απαντήσω συγκεκριμένα για τα καταστήματα κράτησης ή γενικά να μιλήσω;

Θα με ενδιέφερε για τα καταστήματα κράτησης.

Ωραία, λοιπόν είναι πολυσύνθετος ρόλος, στην πράξη τα καταστήματα κράτησης επειδή θεωρητικά επιτελείται σωφρονισμός και τελειώσει θεωρητικά υπάρχουν γιατροί, κοινωνικές υπηρεσίες και διάφορα άλλα πράγματα που εξυπηρετούν τους κρατούμενους, ο εκπαιδευτής θα μπορούσε απλά να εκπαιδεύει, να είναι κομμάτι του σχολείου, επειδή όλα τα παραπάνω δεν συμβαίνουν, στην πράξη ο εκπαιδευτής πολλές φορές καλύτερα να είναι σύμβουλος σταδιοδρομίας, να παρέχει ψυχολογική υποστήριξη, μία ανθρώπινη συμβουλή και φυσικά τον εκπαιδευτικό του ρόλο. Το πρώτο είναι ότι πολύ συχνά καλείται να επιτελέσει πολλούς παράλληλους ρόλους, πέρα από τον εκπαιδευτικό, καλείται να παρέχει φροντίδα, αυτό μπορεί να ακούγεται λίγο περίεργο, παρατηρώ ότι φυσικά βγαίνει σε όλους μου τους συναδέλφους η ανάγκη, να φροντίσω θα πει το πιο απλό, να πάω ένα μπισκότο, να πάω λίγο καφέ, να ομορφύνω λίγο το χώρο με ένα διακοσμητικό, οπότε ζητήματα που έχουν να κάνουν με το να φροντίσω τον χώρο στον οποίο διδάσκω και τους ανθρώπους με τους

οποίους συνεργάζομαι. Τα υπόλοιπα βέβαια έχουν να κάνουν με το εκπαιδευτικά, είναι οπωσδήποτε η ενίσχυση της αυτοεικόνας, και της αυτοπεποίθησης γιατί μιλάμε για ανθρώπους που επιστρέφουν στην εκπαίδευση μετά από δεκαετίες, πολλοί από αυτούς με πολύ σημαντικά πράγματα που είχαν να κάνουν και με το πρώτο τους σχολείο, αλλά και με το οικογενειακό πλαίσιο που δεν τους υποστήριξε να συνεχίσουν, άρα χρειάζεται, χρειάζεται εκεί να τους ενδυναμώσω και να τους κάνω να καταλάβουν ότι μπορούν συνεχίσουν και βέβαια στο εκπαιδευτικό κομμάτι οι ρόλοι είναι όλοι αυτοί που ξέρουμε για τους υπόλοιπους εκπαιδευτές ενηλίκων, δηλαδή να συνδέουν συνεχώς θεωρία και εμπειρία, και να εξατομικεύω Βασικά αυτό θα έλεγα, δεν σε αν πλατεία σα, αλλά αυτό θα έλεγα, να εξατομικεύω πάνω στις ανάγκες του κάθε μαθητή, ακριβώς επειδή αυτό συνάδει και με τα ΣΔΕ, να προσαρμόσω κάθε φορά τον γραμματισμού στην κατάσταση που βρίσκω και στην ομάδα που συνεργάζομαι.

Ποιον ρόλο θα δίνετε στον εαυτό σας ως εκπαιδευτής;

Εννοείς ποιον προτιμώ, ποιον θεωρώ πιο σημαντικό;

Ναι ναι.

Εμφυχώτρια ξεκάθαρα, εγώ δουλεύω πάρα πολύ στη βάση της εμφύχωσης, σαν να είμαι ανεπαρκής, αν δεν καταφέρω την ώρα που θα πάω να έχω χαμόγελο, να έχω όρεξη, να είμαι έτοιμη να τους ένα ενθουσιάσω με ένα υλικό, με μία φράση, με ένα ποίημα, δεν έχει κανένα νόημα να πάω, δεν έχει κανένα νόημα να μεταφέρω δηλαδή γνώσεις, να τους βάλω κάποιο τεστ, ή να έχω στο μυαλό μου συγκεκριμένους στόχους και δεξιότητες, το πρώτο που πρέπει να κάνει κανείς στη φυλακή ξεκάθαρα είναι να κάνει τους ανθρώπους να ξεχνάνε όταν είναι μέσα στο σχολείο ότι είναι σε φυλακή, να τους κάνει να καταλαβαίνουν ότι είναι μέσα σε μία μικροκοινωνία, μία κοινωνία που είναι ελεύθερη και λειτουργεί με τελειώς διαφορετικούς κανόνες.

Νομίζω έχετε καλύψει και την επόμενη ερώτηση μου που είναι ποιον ρόλο υιοθετείτε περισσότερο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Στην πράξη σίγουρα υιοθετώ αυτό που μόλις περιέγραψα δηλαδή της εμφυχώτριας, αλλά όχι κάνω όλα αυτά που σου απάντησα στην προ προηγούμενη ερώτηση, δηλαδή φροντίδα, εννοείται όλα όπως περιέγραψα, συμβουλευτική κάποιες φορές, και για ζητήματα, όχι μόνο εκπαιδευτικά, δηλαδή στο κατάστημα του Κορυδαλλού εργάστηκα τις μισές σεζόν στο νοσοκομείο κρατούμενων, εκεί οι άνθρωποι είναι και χρήστες για παράδειγμα, παρακολουθούν παράλληλα θεραπευτικά προγράμματα, εμένα μπορεί να μην είναι τυπικά ο ρόλος μου να μιλάω για αυτά, αλλά όταν χρειάστηκε να το κάνω, προσεκτικά το έκανα. Προκύπτουν από τα πράγματα γιατί οι ανάγκες είναι πολλές και ο ρόλος μας δεν μπορεί να είναι περιορισμένος, είναι αδύνατον.

Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος που επιθυμούν περισσότερο οι εκπαιδευόμενοι;

Αυτό που είπα στην αρχή, η εμφύχωση ξεκάθαρα, Εννοείται ότι οι εκπαιδευόμενοι έρχεται έρχονται ο καθένας με τα δικά του εγκλήματα, άνθρωποι διαφορετικοί είναι, και για παράδειγμα αιτήματα που έχουν να κάνουν με την εξάσκηση της γλώσσας

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

είναι πάρα πολύ έντονα, αυτό είναι αλήθεια δεν λέω ότι δεν έρχονται με αιτήματα γνωστικά για να πετύχουν δηλαδή να εξελιχθούν γνωστικά, λέω όμως δεν υπάρχει ούτε ένα κρατούμενος, ασχέτως με τα κίνητρα με τα οποία έρχονται στο σχολείο και τις υπάρχουσες γνώσεις και την εμπειρία τους, δεν υπάρχει ούτε ένας που να μην έχει ανάγκη το χαμόγελο, όρεξη, εμψύχωση, έμπνευση, κανένας το εννοώ και βγαίνει αυτό, βγαίνει αυτό θα σου πω κάτι, μπορεί να το πετάξεις αλλά θα στο πω, δεν θα ξεχάσω ποτέ ότι στο, στις δικαστικές φυλακές την πρώτη χρόνια που δούλεψα, το 18 δηλαδή εκεί, τότε ξεκίνησα από το νοσοκομείο το 17, ήρθε μετά το τέλος ενός μαθήματος, ένας, δύο άνθρωποι, εγώ δεν κατάλαβα ότι μοιάζανε στην αρχή, προέκυψε ότι είναι πατέρας και γιος, τώρα για κάποιο λόγο, δεν έχει σημασία, και δεν ρωτάμε, ήταν και οι δυο μέσα, μέχρι να δικαστούν, μου είπε λοιπόν ο πατέρας, τι να πω σχεδόν δακρυσμένος με τον γιο δίπλα, θέλουμε να σε ευχαριστήσουμε πολύ, γιατί είμαστε πέντε μήνες εδώ και είναι η πρώτη μέρα που μας μιλούν σαν να μην είμαστε ζώα, αυτό είναι πιο σημαντικό από το μάθημα που έκανα εκείνη την ημέρα, κατάλαβες;

Ναι, ναι.

Και αποτελεί προϋπόθεση.

Ποια χαρακτηριστικά πιστεύετε ότι έχει ο ιδανικός εκπαιδευτής;

Θα συμπληρώσω τις προηγούμενες απαντήσεις λέγοντας ότι για να τα καταφέρει αυτά που περιέγραψα πριν ως ρόλος πρέπει να έχει διαίσθηση, διαίσθηση είναι κάτι σαν το ταλέντο, κάτι λίγο μυστικό, θα το κάνω πιο λιανό, να έχει ανθρωπιά και ειδικά στη φυλακή το ανθρωπιά το λέω γιατί είναι ένα απάνθρωπο μέρος είναι κατά τη γνώμη μου και πολλών όσων δουλεύουν εκεί μέσα που το γνωρίζουμε καλά, είναι ένας θεσμός που δεν θα έπρεπε να υπάρχει διότι δεν επιτελεί τον ρόλο για τον οποίο προορίζεται, συνεπώς ο εκπαιδευτής πρέπει να κινητοποιείται νομίζω από ανθρωπιστικά ιδανικά, να μην ενδιαφέρεται για το τι έχει κάνει ο άνθρωπος που έχει από κάτω, να ενδιαφέρεται για την πρόοδο του και τον βαθμό στον οποίον μπορεί να βοηθήσει, να έχει διαίσθηση όπως είπα, και να προσέχει, γιατί είναι πάρα πολύ σημαντικό αυτό που θα πω τώρα, πολύ περισσότερο από τις έξω τάξεις, οι άνθρωποι εκεί σιωπούν, κρύβονται, είναι τραυματισμένοι, σου λένε αλλά από αυτά που θέλουν να σου πουν, δεν το επιτρέπει το πλαίσιο, δεν το κάνουν γιατί θέλουν να σε κοροϊδέσουν, εγώ πεπεισμένη για αυτό, υπάρχουν συγκεκριμένες ιεραρχίες, υπάρχουν συγκεκριμένα πράγματα που διακινδυνεύονται αν κανείς μιλήσει ανοιχτά και εκτεθεί, Οπότε ο εκπαιδευτής είναι απαραίτητο για να επιτελέσει σωστά τους ρόλους του, να κάνει διάγνωση αναγκών και όλα αυτά που ξέρουμε, να ακούει προσεκτικά, να ακούει πίσω από τις γραμμές, να παρατηρεί τα σώματα των ανθρώπων, τις σιωπές τους, τις σχέσεις τους και να ψάχνει εντατικά, πρέπει να είναι ερευνητής, ερευνητής της ανθρώπινης φύσης και του συγκεκριμένου πλαισίου, το πιστεύω παρά πολύ αυτό, ναι και βέβαια εντάξει σαν εκπαιδευτής ότι κάνει κι έξω πρέπει να το κάνει, πρέπει να μελετά πολύ, για να ανανεώνει το υλικό του, κυρίως όμως όχι τόσο πολύ να φέρνει πολλά, όσο να τα ταιριάζει στις συνθήκες της στιγμής, για αυτό θα ξανά καταλήξω ότι η εμψύχωση είναι το πιο σημαντικό από όλα, ο συντονισμός και η εμψύχωση.

Θεωρείτε ότι η στάση σας είναι βοηθητική απέναντι στους εκπαιδευόμενους;

Ναι οφείλει να είναι βοηθητική γιατί όπως είπα είναι μεν ενήλικες πρέπει να έχουμε πάντα απαιτήσεις από αυτούς, δεν είναι παιδιά, δεν σημαίνει, δεν εννοώ με αυτά που λέω ότι τους λυπάμαι και γι αυτό κάνω σκόντο, έχω απαιτήσεις θα είναι στην ώρα τους, θα προσπαθώ οπωσδήποτε. Θα περιμένω να ανταποκριθούν σε αυτά που τους ανατίθενται, που βέβαια εγώ τα προσαρμόζω ανάλογα για να μπορούν να τα κάνουν, αλλά πάντα τους ανατίθεται, όμως δεν θα κακοκαρδίσω κανέναν επειδή δεν έφερε εργασία, διότι κατανοώ πολύ απλά ότι μέσα στο κελί πιθανώς γίνεται πανικός, μπορεί να μην είναι καν κελί και να είναι ένας θάλαμος με 15 άτομα, μπορεί ο άνθρωπος να περιμένει δική, μπορεί να έφαγε μόλις ισόβια άτομα, οτιδήποτε μπορεί, συνεπώς το να είναι κανείς βοηθητικός είναι πάρα πολύ σημαντικό και αυτονόητο.

Ποια θεωρείτε ότι είναι η ιδανική στάση που θα πρέπει να έχετε ώστε να βοηθάτε περισσότερο τους εκπαιδευόμενους;

Νομίζω κάπως το έχω καλύψει αυτό με την προηγούμενη απάντηση, με την έννοια ότι για να βοηθήσεις, το πρώτο που πρέπει να καταφέρεις είναι να καταλάβεις το πρόβλημα, το πρόβλημα που έχει να κάνει με το Πλαίσιο, δηλαδή είδες αμέσως τι σου είπα;

Η εμπειρία μου, μου επιτρέπει να ξέρω ότι όταν αυτός ο άνθρωπος φύγει από το σχολείο και πάει στο κελί ή στο θάλαμο θα έχει πολύ μεγάλη φασαρία, θα είναι με πάρα πολλούς ανθρώπους μαζί, μπορεί να τον κοροϊδεύουν όταν θα διαβάζει. Που λέει ο λόγος τον πρώτο καιρό που έρχεται στο σχολείο, αν λοιπόν δεν καταλάβω το πλαίσιο και αν δεν καταλάβω ότι δεν μπορώ να ανοίγω οποιαδήποτε κουβέντα πριν τους εμπιστευτώ και με εμπιστευτούν, γιατί δεν είναι εύκολο να ανοιχτούν μες στη φυλακή άνθρωποι, αν δεν τα καταλάβω αυτά που αφορούν το πλαίσιο, και αν δεν καταλάβω προβλήματα και δυσκολίες και επιθυμίες που έχουν να κάνουν με το προφίλ του καθενός, δεν μπορώ να επιτελέσω τον ρόλο μου. Άρα η στάση είναι αυτή διαρκώς διερευνητική, προσπαθώ να καταλάβω το πλαίσιο και τους ανθρώπους και όπως προείπα πάρα πολύ ενθαρρυντική, όταν μπαίνεις στη φυλακή δεν μπορείς να μπεις με κατεβασμένα μούτρα, είναι πάρα πολύ απλό, αν έχει και λες δεν έγινε τίποτα, αν όμως μπεις με κατεβασμένα μούτρα, πραγματικά καλύτερα να μην πας εκείνη την ημέρα, ή να είσαι ειλικρινής, ξέρεις, μπορεί να έχεις ένα προσωπικό πρόβλημα να ανοίξεις την καρδιά σου, είναι απόλυτα απαραίτητη η ανοιχτή καρδιά και η ειλικρίνεια μέσα στη φυλακή.

Β ΑΞΟΝΑΣ: Η ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων

Είστε ικανοποιημένοι από την απόδοση των εκπαιδευομένων;

Ναι βέβαια. Κοίταξε αυτό τώρα είναι δύσκολο, δεν μπορεί ένας εκπαιδευτής να απαντήσει με εμπειρία εννοώ, να απαντήσει αρνητικά σε αυτό γιατί, για να αποφασίσω αν είμαι ικανοποιημένη πρέπει να σκεφτώ από πού ξεκινάει ο καθένας, πόσες δεκαετίες έχει να έχει επαφή με το σχολείο, σε ποιες συνθήκες μέσα διαβάζει, άμα τα λάβω υπόψη μου όλα αυτά και σκεφτώ ότι οι πιο πολλοί άνθρωποι είναι μετανάστες, είναι τραυματισμένοι από την πρώτη τους σχολική εμπειρία, δεν είχαν ανθρώπους δίπλα τους που τους ενδυνάμωσαν, το καθετί που καταφέρνουν σε αυτόν τον άθλιο χώρο είναι πάρα πολύ σπουδαίο, δεν έχει να κάνει τόσο πολύ θέλω να πω

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

με το να δω που θα φτάνανε σε σχέση με άλλους μαθητές, κοιτάω τον καθένα σε σχέση με τον εαυτό του, από πού ξεκίνησε και πού έχει φτάσει. Και το τελευταίο που θέλω να σου πω είναι ότι επειδή το κάνω να φαίνεται λίγο δίνω σχετικά την επιτυχία τους και σε απόλυτο βαθμό έχω δει θαύματα μέσα στη φυλακή, θαύματα όταν σου λέω θαύματα, θαύματα, άνθρωπο να διαβάζει, τον ξέρω έχω συγκεκριμένο άνθρωπο στο μυαλό μου, να μαθαίνει να διαβάζει, ενώ δεν τον δέχονται στο σχολείο, με τη βοήθεια ενός φύλακα, που του έγραψε την αλφαβήτα και τσούκου τσούκου, λέξη λέξη, γραμμή-γραμμή, έφτασε να διαβάζει 2 χρόνια μετά όλον τον Άμλετ, που τον έδωσα εγώ στο μάθημά μου, αυτά είναι θαύματα δεν είναι μικρά πράγματα.

Ποιές πιστεύετε ότι είναι οι προσδοκίες που έχουν οι εκπαιδευόμενοι από την εκπαίδευση;

Στην φυλακή;

Ναι. Κοίτα πολλοί λένε ότι ένας βασικός λόγος που στην αρχή έρχονται στο σχολείο οι εκπαιδευόμενοι είναι αυτό που λέμε εμείς τα μεροκάματα, δηλαδή ο ευεργετικός υπολογισμός, στο μεταφέρω επειδή πολλοί το λένε και επειδή σίγουρα ισχύει σε ένα βαθμό, για μένα δεν έχει καμία σημασία γιατί οι εκπαιδευόμενοι επειδή έχουν χάσει το σχολείο πάρα πολλά χρόνια έτσι κι αλλιώς δεν μπορούν να έχουν προσδοκίες, γιατί δεν ξέρουν τι να περιμένουν, όταν λοιπόν αρχίζουν να γνωρίζουν το σχολείο αρχίζουν μετά και αποκτούν προσδοκίες, πολλών ειδών μία προσδοκία είναι πολύ συγκεκριμένη η γνωστική, οι περισσότεροι θέλουν να μάθουν καλύτερα τη γλώσσα, γιατί είναι σου ξαναλέω οι περισσότεροι μετανάστες κλπ, ή άνθρωποι που σταμάτησαν πολύ νωρίς το σχολείο και μιλάνε άνετα αλλά δεν ξέρουν να γράφουν, αυτά είναι πολύ δύσκολα πράγματα, στο επίπεδο της γνώσης λοιπόν υπάρχουν υψηλές προσδοκίες, τώρα στα επίπεδα και με τους άλλους γραμματισμούς και στις πράξεις μαθηματικές έτσι, δεν ξέρω αν ενδιαφέρει το τόσο πολύ κάτι από το περιβαλλοντικό ή πολιτισμική που κάνω εγώ, τους ενδιαφέρει η έμπνευση να ξεφύγουν, αυτές είναι οι προσδοκίες πιστεύω, να έρθουν σε επαφή με κάποιες εικόνες, να τους ταξιδέψω λίγο το μυαλό, να τους βάλω μία ταινία να δουν μία άλλη χώρα, οπότε θα σου έλεγα γνωστικά πολύ συγκεκριμένα πράγματα και όλο το υπόλοιπο έχει πάλι να κάνει, με το να φύγουν από τη φυλακή, να θυμηθούν την ομορφιά της ζωής, να προσπαθήσουν να συνδεθούν με τη ζωή μετά, συναισθήματα δηλαδή και σύνδεση με την κοινωνία, αυτά τα δύο.

Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορείτε να συμβάλλετε ώστε να ενδυναμώσετε τις προσδοκίες τους;

Ισχύουν όλα αυτά που είπα σε σχέση με το να τους ενθαρρύνω και να τους βοηθάω που με ρώτησες, να καταλαβαίνω τις δυσκολίες τους και να προσπαθώ να τις υπερβώ με τις κατάλληλες τεχνικές, το υλικό και τα λοιπά, θύμισε μου πάλι το τέλος της πρότασης.

Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορείτε να συμβάλλετε ώστε να ενδυναμώσετε τις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων;

Ναι, οπότε λοιπόν να τους καταλαβαίνω και να προσαρμόζω τη διδακτική, τον τρόπο που διδάσκω σε αυτό, αλλά και να τους δίνω καινούργιες προσδοκίες, εγώ θεωρώ ότι και αυτό είναι πολύ σημαντικό, δηλαδή όχι αυτοί κατάλαβαν δύο πράγματα θέλουν, με ενδιαφέρει πολύ να τους θυμίζω ότι διαρκώς μπορούν να βάζουν νέους στόχους, αυτό είναι λίγο προσωπικό μου κομμάτι, ναι αυτό έχω να πω ότι είναι.

Τι θεωρείτε ότι τονώνει την αυτοεκτίμησή των εκπαιδευομένων;

Το να τους ακούς, ξεκινάμε από το πιο βασικό, εκεί μέσα πραγματικά είναι ένας χώρος πού επικοινωνία είναι πολλές φορές αδύνατη, είναι διαστρεβλωμένη, δηλαδή οι άνθρωποι φοβούνται να μιλήσουν, να μη φάνε πειθαρχικό, υπάρχουν καρφώματα, υπάρχουν όλα τα παρελκόμενα των σχέσεων που δεν στηρίζονται σε εμπιστοσύνη, καθαρά. Το πρώτο είναι να τους ακούσεις, να τους σέβεσαι, για να τους ενδυναμώσω ρώτησες ε;

Τι θεωρείτε ότι τονώνει την αυτοεκτίμησή των εκπαιδευομένων;

Να τους ακούς, να τους σέβεσαι, να τους λες μπράβο όταν πετυχαίνουν κάτι, ότι μικρό και να είναι αυτό, δεν έχει σημασία, εσένα μπορεί να σου φαίνεται μικρό, για τον άλλον μπορεί να είναι ένα τεράστιο βήμα, για η λείπω η επιβράβευση λοιπόν αλλά θα σου έλεγα και οι προσδοκίες, γιατί εγώ όπως σου είπα δεν είμαι μαλακή μαζί τους επειδή οι συνθήκες είναι δύσκολες, είμαι μέχρι ένα σημείο, όταν όμως πρέπει να γίνει μία δουλειά έχω απαιτήσεις και αυτό τους κάνει να καταλαβαίνουν ότι μπορούν παραπάνω και ξέρεις για έναν άνθρωπο στη φυλακή που έχει μπει στο ρελαντί, δηλαδή που δουλεύει με κατεβασμένες στροφές, το να του πει κάποιος μπράβο είναι σημαντικό, το να του πει σε ακούω και σε καταλαβαίνω, αλλά και να του πει περιμένω περισσότερο από σένα, είναι και αυτό πολύ σημαντικό και υπάρχουν στιγμές που χρειάζεται.

Πώς πιστεύετε ότι συμβάλλει η εκπαίδευση στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευομένων;

Νομίζω συνολικά ότι το σχολείο είναι μία κοινότητα, και τι κάνει ο εκπαιδευόμενος; Έρχεται από τον χώρο της φυλακής που είναι απαξιωμένες οι ανθρώπινες σχέσεις τις πιο πολλές φορές, μπορεί να είναι πολύ χαμηλά στην ιεραρχία, Ναι είναι αγενής Όπως λένε οι κρατούμενοι, Τι να σου πω τώρα εκδουλεύσεις και μπαίνει μες στο σχολείο είναι ισότιμος, αυτό αμέσως, αμέσως είναι τεράστιο καταλαβαίνεις, ισότιμος καταλαβαίνεις, Δεν καταργείται και τόσο εύκολα τώρα εντάξει, αλλά ακούγεται αυτή η ιεραρχία γιατί οι δάσκαλοι πηγαίνουμε εκεί με άλλες αξίες και λειτουργούμε αλλιώς, άρα είναι ισότιμος, άρα έχει λόγο το καθετί, όταν πάει κάποιος να τον καπελώσει εμείς μιλάμε με όμορφο τρόπο στην αρχή, θεσπίζουμε κάποιους διαφορετικούς κανόνες, όλα αυτά τον κάνουν να καταλάβει ότι εδώ η κοινωνία φτιάχνεται μες στο σχολείο, δεν είναι η κοινωνία της φυλακής και αρχίζει να ξαναθυμάται πόσο αξίζει να ζει σαν άνθρωπος, αλλά και πόσο οφείλει και ο ίδιος φέρεται, γιατί ας μην ξεχνάμε αυτό που συμβαίνει στη φυλακή που είναι μία μικροκοινωνία αναπαράγεται εξαιτίας όλων των ανθρώπων που ζουν στη φυλακή. όχι μόνο αυτούς του γνώριμου συστήματος, δεν ξέρω αν σου φαίνεται περίπλοκη η απάντησή, αλλά εγώ έτσι το σκέφτομαι.

Πιστεύετε ότι βοηθάτε επαρκώς τους εκπαιδευόμενους ώστε να σκέφτονται θετικά για το μέλλον τους;

Αυτή είναι ωραία ερώτηση, αλλά δεν θα πω ψέματα, πιστεύω ότι κάνω καλή δουλειά και πιστεύω ότι πολλοί συνάδελφοι μου κάνουν θαύματα σε αυτό το επίπεδο, γιατί όμως; Γιατί πολλοί κρατούμενοι δεν έχουν τίποτα, πρέπει να θυμόμαστε ότι πολλοί

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

κρατούμενοι επειδή στην Ελλάδα, έχουμε πολλούς ανθρώπους με μεγάλες ποινές και οικοτρόφους, γιατί είναι έτσι το σύστημά μας, όχι απαραίτητα επειδή έχουν κάνει πολύ βαριά εγκλήματα, έχουν αποκοπεί από το κοινωνικό τους περιβάλλον, αυτό σημαίνει αμέσως, αμέσως ότι εμείς γινόμαστε ή πολλοί σημαντικοί άλλοι για αυτούς, άρα θα ότι ακόμα και το παραμικρό που θα κάνουμε, ενώ δεν είναι πολύ σπουδαίο, αποκτά μεγάλη σημασία σε αυτό το πλαίσιο, πιστεύω τα κάτι κατά κατάφερε καταφέρνουμε ναι, απλώς θέλω να προσθέσω και το θεωρώ σημαντικό, υπερβολικά σημαντικό ότι αν αυτός ο κρίκος που βάζουμε εμείς δεν συνδεθεί με το κρίκο της κοινωνικής υπηρεσίας θα σας βοηθήσει και τον επόμενο χρόνο να πάνε ξέρω εγώ στο λύκειο αν θέλουν, μπορεί ο νόμος να το λέει, δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα, τρία χρόνια μετά, αν δεν υπάρξει ο κρίκος όταν βγουν έξω, της επανένταξης, να βρουν μία δουλειά, ε τι να λέμε θα μείνει μοναχός του κρίκος και δεν θα σημαίνει και τίποτα, για να είμαστε ρεαλιστές δηλαδή.

Θεωρείτε ότι η εκπαίδευση είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί βοηθητικά για τους εκπαιδευόμενους ώστε να κάνουν θετικές σκέψεις και να ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους;

Ναι απόλυτα, αυτό δεν το θεωρεί η Αντιγόνη, αυτό είναι αυτό που λένε ξεκάθαρα, όλοι οι εκπαιδευόμενοι, συνεχώς με όλους τους τρόπους, δηλαδή τώρα αν είχαμε 100 ώρες και δεν έκανες αυτή τη δουλειά θα μπορούσα να σου πω 10 συγκεκριμένες ιστορίες, αν να αυτό αν θέλεις να μοιραστώ αφότου τελειώσουμε το link της σελίδας της εφημερίδας που βγάλαμε πρόπερσι στις δικαστικές για να διαβάσεις μερικές ιστορίες και ένα link που μιλάει ο διευθυντής του ΣΔΕ της Κέρκυρας, ο Κυριάκος ο Κωλέτσης και εξηγεί ακριβώς μία ιστορία για έναν κρατούμενο που έφυγε γύρισε πίσω στην πατρίδα του και πολύ διακριτικά φρόντισε με έναν άνθρωπο που βρισκόταν ακόμα μέσα στη φυλακή να μεταφέρει μέσα σε ένα μικρό σημείωμα ακριβώς την απάντηση σε αυτό που ρωτάς να του πει ότι το σχολείο της Κέρκυρας ήταν η μόνη κουκίδα στην Ελλάδα που μ έκανε να νιώθω άνθρωπος και που μου έδωσε ελπίδα να συνεχίσω.

Με ποιους τρόπους βοηθάτε τους εκπαιδευόμενους να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους για να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Κοίταξε καταρχάς ξαναλέω είμαι πολύ ενθαρρυντική, αυτό συγκεκριμένα σε μένα είναι πολύ σημαντικό, πάω με χαμόγελο, λέω μπράβο, προσπαθώ να κινούμαι, για εμένα το performance, το performance είναι πολύ σημαντικό για μένα τουλάχιστον στη διδασκαλία, γιατί οι άνθρωποι τους λείπει, πώς να στο πω, η εκφραστικότητα μέσα στη φυλακή περιστελλεται, εγώ νιώθω ότι είναι πολύ σημαντικό να πάω να κάνω κινήσεις, να κάνω παύσεις, να χρωματίζω τη φωνή μου, αυτά τα μικρά πράγματα είναι πολύ σημαντικά εκεί. Για να τους ενεργοποιήσω τώρα χρησιμοποιώ πολύ ερωτήσεις, εντάξει μαλακά δεν τους την μπαίνω επί προσωπικού, γιατί στην αρχή είναι λίγο δύσκολο, κάνω κάποιες ερωτήσεις περιμένω να δω ποιος θα σηκώσει, αν δω ότι κάποιοι δεν μιλάνε καθόλου βρίσκω τρόπους να απευθύνω το λόγο ή προσπαθώ να καταλάβω ποια είναι τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και τα γούστα τους για να τους κάνω τριγκετ, ας πούμε σε ένα τμήμα είχα δύο πολύ δύσκολες συνοδευόμενες που ήταν συνέχεια με τις κουκούλες και κλωτσάγανε λίγο το θρανίο, όχι για να με πειράξουν, κλωτσάγανε το μπροστινό τους από άγχος οι άνθρωποι και από νεύρα και από οτιδήποτε και είχα καταλάβει ότι ακούνε ραπ, μία με hip hop, μία

μέρα πήγα σαν ερέθισμα μέσα στα πλαίσια ενός μαθήματος για το γκράφιτι ένα κομμάτι νομίζω του 12ου πίθηκου δεν θυμάμαι τώρα και το έβαλα δεν μπορείς να φανταστείς, από τότε δεν ξανά ήρθαν με την ίδια διάθεση πότε, νομίζω εισέπραξα αυτήν την εμπρόθετη, δηλαδή αυτήν την πράξη ότι σε βλέπω σε καταλαβαίνω ακόμα και όταν δεν μιλάς, εγώ αναρωτιέμαι για εσένα, είσαι πάντα ευπρόσδεκτος να έρθεις και να, κάνω μία κίνηση προς εσένα, έφερα τη μουσική σου, είναι αυτό και θα στο συνδέσω για να τελειώσω με τον γραμματισμό, αυτό είναι ας πούμε πολύ σημαντικό σε όλους τους γραμματισμούς, στην πολιτισμική αγωγή είναι σημαντικό γιατί κανείς μπορεί να νομίζει ότι στην πολιτισμική αγωγή πρέπει να πάμε να τους πούμε για την υψηλή τέχνη την Ακρόπολη, το Σι Ζαν, καταλαβαίνεις, και είναι πολύ σημαντικό μέσα στη φυλακή να τους δείχνεις ότι όλη η εμπειρία σου από όπου κι αν έρχεσαι, ότι και αν σ' αρέσει, δεν είναι χαμηλή, ούτε ακατάλληλη, είναι το μάθημα, είναι μέρος της συζήτησης που κάνουμε είναι εδώ, της ποικιλίας του πολιτισμού μας δηλαδή.

Τι προσδοκούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να συμβεί κατά την διάρκεια της εκπαίδευσης και μετά από αυτήν;

Εμείς τι προσδοκούμε να συμβεί σε ποιον; Στους μαθητές μας;

Ναι, ναι.

Στην ομάδα ή στον καθένα χωριστά; Για να μην σου απαντάω άλλα ντάλον κλπ.

Γενικά θα έλεγα.

Να συμβούν στη διάρκεια της εκπαίδευσης και μετά από αυτήν, μετά το σχολείο;

Ναι, στη διάρκεια της εκπαίδευσης με βάση όλα τα προηγούμενα θα σου έλεγα ότι και μένα είναι πια προτεραιότητά μου να βλέπω τους ανθρώπους όσο πιο ξελαφρωμένοι γίνεται, δεν θα πω χαρούμενη πάντα αλλά να τους βλέπω να είναι καλά, να τους βλέπουν να το απολαμβάνουν, αυτό είναι προτεραιότητά μου. Η δεύτερη προτεραιότητα μου είναι όπως λες να ενδυναμωθούν, να αρχίζουν να πιστεύουν στον εαυτό τους, προσπάθεια, να χαίρονται που επιβραβεύονται, να αποκτούν νέες προσδοκίες, όλα Αυτά δηλαδή στη διάρκεια της εκπαίδευσης και όπως είπα και πάλι πριν να δημιουργούν πώς να το πω, το stretching, οι προσδοκίες τους δηλαδή λίγο να τους τραβάνε, να μην τους ακούω στα λίγα, αυτό Γιατί χρειάζεται πολύ μεγάλη ενθουσιασμό και πειθαρχία και πείσμα Η φυλακή και πιστεύω ότι συνεχώς πρέπει να τους σπρώχνεις. Τώρα για μετά τι να σου πω, τι να σου πω τώρα, τώρα το μεγάλο δυστύχημα στην Ελλάδα είναι ότι το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας ακόμα και τώρα που μιλάμε είναι νησίδα εκπαιδευτική, οι φύλακες μας δεν έχουν δημοτικό και Λύκειο, άσε στο πανεπιστήμιο τώρα πάει το απειροελάχιστο ποσοστό, άστο το πανεπιστήμιο, όταν λοιπόν δεν έχουμε μέσα στη φυλακή, ούτε δημοτικό ούτε λύκειο, τι να θέλει η εκπαιδεύτρια; Να φτιάξει το κράτος που έχει νόμο από την άνοιξη του 18, δημοτικό και λύκειο, επιτέλους στο σχολείο να έχει μέσα στη φυλακή συνέχεια, αυτό θέλω, όλα τ' άλλα θα έρθουν, είναι απαράδεκτο δηλαδή ότι στις ελληνικές φυλακές, αυτό που θα σου πω είναι στοιχείο, δεν το βγάζω από το μυαλό μου, ξέρω ότι τη χρονιά ας πούμε τρέχει τα περισσότερα σχολεία, οι αιτήσεις που έγιναν ήταν κατά κύριο λόγο για ελληνομάθεια, δηλαδή από ανθρώπους που δεν μιλούν τη γλώσσα, όχι για τα ΣΔΕ, είναι πιο κάτω και σε πληροφορώ ότι παρότι είναι καταγεγραμμένη αυτή η ανάγκη και ο νόμος επιτρέπει να καλυφθεί αυτή η ανάγκη με πρόγραμμα ελληνομάθειας και με Δημοτικό δεν εφαρμόζονται προγράμματα αυτά, οι

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

άνθρωποι αποκλείονται και ελάχιστοι παίρνουν με χίλια ζόρια τώρα στο ΣΔΕ, και εκεί κάνουν παράλληλα ενισχυτική προσπαθώντας τα δύο Καλημέρα χρόνια να μάθουν παράλληλα και την γλώσσα, απαράδεκτο.

Θα αλλάζατε κάτι στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Εκτός από αυτό που το θεωρώ απόλυτη προτεραιότητα, όπως είναι πολιτική για να το αλλάξει και δεν μπορώ να κάνω κάτι εγώ για να το αλλάξω, εγώ στα ΣΔΕ, δεν άλλαξα τίποτα, ίσως δεν θα τα πείραζα πολύ γιατί θεωρώ ότι τα ΣΔΕ είναι σπουδαία σχολεία και θα πρέπει να δείχνουν το παράδειγμα και στα κανονικά σχολεία, πιστεύω δηλαδή πολύ στην ευελιξία του προγράμματος που δίνουν και στην αυτονομία του εκπαιδευτικού, στη δύναμη του συλλόγου εκπαιδευτικών που μπορεί να βάλει σαν κομμάτια της διαδικασίας εκδρομές, καλά εκδρομές στη φυλακή όχι, αλλά να καλέσει ανθρώπους, να κάνει εργαστήρια πολύ ενδιαφέροντα, αυτά είναι σημαντικά, δεν θα άλλαξα τίποτα λοιπόν από αυτά, Εντάξει να σου πω την αλήθεια μπορεί να προσέθετα κάποια προγράμματα λίγο πιο στοχευμένα, και για την ελληνομάθεια που είπα σίγουρα αλλά και για τα νομικά, τα δικαιώματά τους τα νομικά, κάποια προγράμματα που ξέρω ότι τρέχουν στο εξωτερικό και εδώ λείπουν, νομίζω πρέπει να τα κάνουμε λίγο πιο συστηματικά για τα δικαιώματά τους δηλαδή να ξέρουν οι άνθρωποι τα δικαιώματά τους.

Γ ΑΞΟΝΑΣ: Τα εμπόδια των εκπαιδευτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία

Ποια είναι τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία; Και σε ποιους τομείς παρουσιάζονται αυτά τα εμπόδια;

Το πρώτο, το πρώτο ξεκινάει από τον θεσμό, λοιπόν το κράτος, καταρχάς μας παίρνει αργά, έχει τύχει να μας πάρει άνοιξη, απαράδεκτο, δεν μπορείς να δουλέψεις με τους ανθρώπους άνοιξη, δεύτερον δεν μας, για δύο μήνες τώρα ειδικά με τη φυλακή, αν έξω είναι δύσκολο μέσα στη φυλακή που το χτίσιμο της εμπιστοσύνης είναι το βήμα τι να σου πω παραπάνω από το ήμισυ του παντός, είναι αδύνατον, είναι κοροϊδία καθαρή. Το άλλο είναι ότι δεν μας αντιμετωπίζει ως ίσους το σχολείο δηλαδή τώρα υπάρχει υποτίθεται έξω τηλεκαίδυση, να μην πω τώρα, ας πούμε ότι υπάρχει, μέσα στις φυλακές ακόμα γίνεται αγώνας για να μας το επιτρέψουν, αυτό δεν είναι δυνατόν γιατί οι κρατούμενοι δεν έχουν internet για να κάνουν από απόσταση όπως οι άλλοι, θα έπρεπε να βρεθούν λύσεις, μας απαγορεύουν συχνά ακόμα και φυλλάδια, όπως το κράτος δεν βοηθά καθόλου, ούτε καν στη χρηματοδότηση, σε τίποτα, είναι 3 χρόνια χωρίς λεφτά τα ΣΔΕ, όλο λάθος. Υπάρχει μερικές φορές πρόβλημα από τη φυλακή, όχι από όλες τις φυλακές αλλά από τις περισσότερες υπάρχει ένα θέμα με την ενσωμάτωση του σχολείου, δηλαδή μπορεί να πάρει παραπάνω από ότι χρειάζεται έλεγχος, γραφειοκρατία, να μας αρνούνται άδειες και καλεσμένους, εντάξει δεν θα σου πω εγώ το έχω βιώσει υπερβολικά αλλά ξέρω πολλές φυλακές που είναι τεράστιο το πρόβλημα. Και το τρίτο που μπορεί να δημιουργεί εμπόδια, αλλά αυτά τα τελευταία που θα σου πω δεν με πειράζουν γιατί τα θεωρώ κομμάτι της δουλειάς μου, είναι τα εμπόδια που έρχονται μέσα στην τάξη από την εκπαιδευτική ομάδα, ακριβώς επειδή είναι μία ομάδα που ζει στη φυλακή, αφού σημαίνει αυτό που σου είπα πριν, αν μου μεταφέρουν εμένα την ιεραρχία και έρθει ο άλλος κάποιος, και εγώ θέλω να κάνω ένα project, όπως έκανα την εφημερίδα που θα σου στείλω μετά, και ας πούμε

δεν μιλάει ο άλλος στο άκρο που έχει αναλάβει ή στη συνέντευξη που έχει αναλάβει, και λέει στον άλλον εσύ που είσαι αρχηγός μίλα, με άλλα λόγια, εγώ δυσκολεύομαι, ή αν δεν μιλάνε γιατί φοβούνται, αυτό όμως δεν είναι κακό εμπόδιο, είναι ζητούμενο να το διαγνώσω για να το ξεπεράσω, γιατί είναι το μείζον αυτό το εμπόδιο, το να εντοπιστεί και να δουλευτεί, είναι το μείζον στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Εσείς ποια προβλήματα έχετε αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

Όλα αυτά που σου είπα για το θεσμό, για τη φυλακή και περισσότερο το τελευταίο, το πώς λειτουργούν δηλαδή οι άνθρωποι όταν μας πρωτογνωρίζουν ειδικά, περνάει καιρός μέχρι να μας εμπιστευτούν, βγάζουν συμπεριφορές, πολλές φορές εμένα δεν με ενοχλούν αλλά καταλαβαίνω ότι τις βγάζουν για να μη φανεί ότι είναι ευαίσθητοι, να μη φανεί ότι δεν διαβάζουν επειδή μπορεί να ντρέπονται, γιατί τώρα εμείς, ξέρω εγώ βαρύ, βαρύς άντρας και μου λέει η δασκάλα οτιδήποτε, δεν σου λέω ότι μου το δείχνουν με άσχημο τρόπο, αλλά εγώ το αισθάνομαι, αισθάνομαι τη συστολή τους, αισθάνομαι την ντροπή τους που δεν διαβάζουν καλά, ή ότι φοβούνται να πούμε από πού είναι και τι έχουν ζήσει, αυτές είναι οι δυσκολίες, Αλλά όπως είπα και πριν αυτή είναι η δουλειά μου, δεν είναι κάτι που με κάνει να δυσανασχετώ, είναι κάτι που η εμπειρία μου με μαθαίνει σιγά-σιγά να το υπερβαίνω.

Ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία που έχετε συναντήσει κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Ναι, ο μόνος, αν σου έλεγα ξέρω εγώ ένα παράδειγμα, αλλά και πάλι, ξέρεις τι, όταν το μυαλό μου όταν με ρωτάς αυτό, δεν πηγαίνει ποτέ στο τι μου κάνει η ομάδα, τίποτα σπουδαίο, τίποτα κακό δεν μου κάνει ομάδα και να σου πω την αλήθεια ακόμα και ψέματα να μου πει κάποιος ή πως να στο πω να είναι αρνητικός μια φορά επειδή είναι πολύ στεναχωρημένος από το δικαστήριο, κάτι που γίνεται σπάνια, δεν με πειράζει γιατί αυτό είναι αφορμή να διαπραγματευτώ με το πρόβλημα, για μένα είναι ευκαιρία δεν είναι κακό, αυτό που μου τη σπάει και είναι το χειρότερο που μπορεί να μου συμβεί, είναι να με εμποδίζει ο θεσμός δηλαδή να έχω κατεβάσει ένα καταπληκτικό πρόγραμμα για θερινό σχολείο και να μου ξεκινάνε το θερινό σχολείο Σεπτέμβριο και οι άνθρωποι για δύο μήνες ενώ έχει χρηματοδότηση το κράτος να πηξουν μες τη φυλακή και να κόβεται η συνέχεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αυτό είναι το πρόβλημά μου μόνο, όταν δεν ανακατεύονται μέσα στα πόδια μου δεν έχω κανένα πρόβλημα.

Υπήρξε κάποια δυσκολία που σας ανάγκασε να διακόψετε το μάθημά σας;

Ποτέ, μόνο όταν μπαίνει μέσα ο φύλακας για καταμέτρηση το διακόπτουμε αναγκάστηκε για 5 δευτερόλεπτα.

Αντιμετωπίζετε καταστάσεις οι συγκρούσεις που σας φέρνουν σε δύσκολη θέση;

Σε πραγματικά δύσκολη θέση θα σου απαντήσω γιατί όπως σου είπα πριν δεν γίνονται συγκρούσεις, τις θεωρώ πολύ λογικές μέσα σε αυτό το πλαίσιο τις μικρές συγκρούσεις, τι που ξέρεις κανένας να κλειδώσει ή να ειρωνεύεται μία διαδικασία ή κάτι τέτοιο, αυτά δεν μου λένε τίποτα, τα βρίσκω, τα μελετώ αντιθέτως, αλλά να με

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

φέρει σε πραγματικά δύσκολη θέση μόνο όταν ένας κρατούμενος στο συμβαίνει συνήθως με αυτούς που στέκονται ψηλά στην ιεραρχία, έχει πολύ μεγάλη ανάγκη ανεξέλεγκτη σχεδόν να ορίζει τη διαδικασία, δηλαδή να αναπαράγει το ρόλο του αρχηγού μέσα στην τάξη, οπότε μιλάει πολύ, σχολιάζει πολύ, θέλει συνέχεια να λέει τι να κάνουμε, εγώ προσωπικά με τον χαρακτήρα που έχω και με την εμπειρία που έχω είναι θα σου έλεγα το μόνο κομμάτι, που το διαχειρίζομαι τελικά, αλλά με δυσκολεύει αρκετά, γιατί δεν θέλω να τον κακοκαρδίσω, πρέπει να τον οριοθετήσω, αλλά δεν υπάρχει εύκολος τρόπος να το κάνεις, γιατί το σχολείο της φυλακής δεν παύει ποτέ να είναι σχολείο μέσα στο μεγάλο σχολείο που είναι η φυλακή.

Υπάρχουν περιορισμοί ή αδυναμίες μέσα στην ομάδα των εκπαιδευομένων;

Ναι εντάξει, όλα αυτά που είπαμε σε σχέση με την απομάκρυνση από το σχολείο, θα πω τώρα συνοπτικά, την απομάκρυνση από το σχολείο, την έλλειψη υποστηρικτικού κοινωνικού πλαισίου που τους κάνει να είναι αποκαρδιωμένοι, τις χαμηλές δεξιότητες, τις γνώσεις και δεξιότητες, είπαμε μπορεί να μη γράφουν, μπορεί απλά να μην μιλάνε αν είναι από άλλη χώρα και να χρειάζονται διερμηνεία, στην έλλειψη ώρες όρεξης, οι άνθρωποι είναι πραγματικά χάλια πολλές μέρες εκεί μέσα, τι θα σου πω εντάξει και ο εξοπλισμός μας λείπει και τα χαρτιά μας λείπουν και βιβλία δεν έχουμε, αλλά αυτά είναι το λιγότερο, τα πιο σημαντικά είναι τα προηγούμενα που σου είπα, και η έλλειψη συνέχειας, το τονίζω, γιατί αν ψάξεις λίγο συνεντεύξεις και πράγματα που βγαίνουν από φυλακή, ξέρω εγώ, δημιουργική γραφή, εφημερίδες και τέτοια, θα δεις όλοι να έχουν το ίδιο παράπονο, μας σκοτώνει να είναι Πάσχα να είναι καλοκαίρι ή να τελειώνουμε το σχολείο και να πρέπει να γυρίσουν στο κελί.

Δ ΑΞΟΝΑΣ: Άρση εμποδίων

Με ποιον τρόπο διαχειρίζεστε δύσκολες καταστάσεις που ενδεχομένως προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Κοίτα δεν είναι εύκολο αυτό, η αλήθεια είναι ότι μια σύνθεση από αυθόρμητη αντίδραση που σου βγαίνει ενστικτωδώς και βέβαια από την εμπειρία σου πια, που ξέρεις τι να προσέξεις, και μακρόχρονες μελέτες όπως σου είπα, αυτό στο είπα πολλές φορές γιατί το θεωρώ πολύ σημαντικό, από την πρώτη μέρα που πηγαίνεις μέχρι την τελευταία, μελετάς, μελετάς, μελετάς και ξέρεις ότι ποτέ δεν θα μάθεις αρκετά, γιατί είναι το πλαίσιο τέτοιο. Αυτό οι κρατούμενοι το καταλαβαίνουν, γιατί δεν το μελετάς και το πετάς, το μελετάς και μετά αν σου μείνει μία απορία ή αν θες να πεις κάτι για αυτό για αυτό που πρόσεξες ή για μία απορία που σου είπαν, το φέρνεις την επόμενη φορά στο μάθημα, ή αν σου πει κάποιος πόσο αγαπάω την τάδε λίμνη στη Ρουμανία, φέρνεις μια φωτογραφία και όταν το κάνεις αυτό και συνδέει τα προηγούμενα με τα επόμενα μαθήματα και τους δείχνεις ότι εγώ σκέφτομαι την ομάδα μου και όταν δεν είμαι εδώ, αυτό επηρεάζει πάρα πάρα πολύ την ομάδα βοηθάει πάρα πολύ δηλαδή.

Πώς θα επαναφέρετε την ισορροπία μέσα στην τάξη μετά από ένταση που έχει δημιουργηθεί από κάποιο πρόβλημα;

Κοίταξε το δύσκολο εδώ είναι να κρατήσεις την ψυχραιμία σου, δηλαδή άμα θυμώσεις, υψώσεις τη φωνή, άμα στεναχωρηθείς και ρίξεις μούτρα και δεν μπορείς να συνεχίσεις, η αλήθεια είναι ότι αυτό, σαν άνθρωπος βέβαια δικαιούσαι να το κάνεις αλλά αντανακλά πολύ άσχημα στην εκπαιδευτική ομάδα, γιατί κράτα το αυτό που σου λέω είναι πολύ σημαντικό, αυτοί οι άνθρωποι περιμένουν τρεις ώρες κάθε μέρα να πάνε να δουν ένα χαμόγελο, να ακούσουν ένα καλό λόγο και να μην τους φέρονται φυλακίστικα, άμα εσύ το κάνεις αυτό πάει, οπότε τι να σου πω η βασική σου προσπάθεια είναι να κρατηθείς ψύχραιμος, να προσπαθήσεις να καταλάβεις, όχι βέβαια να σε καβαλήσουν, γιατί όπως σου είπα πριν υπάρχουν κάποιες συμπεριφορές, που δεν είναι τυχαίες και επαναλαμβάνονται, και εκεί πρέπει να έχεις μια στρατηγική αντιμετώπισης, συνήθως είναι να το συζητήσεις εκτός τάξης, δηλαδή εκείνη τη στιγμή θα προσπαθήσεις πονηρά να απαλύνεις, να κάνεις λίγο χιούμορ, ίσως να αλλάξεις κουβέντα αν γίνεται ή τέλος πάντων να συνθέσεις και να τα βάλεις όλα μέσα για να μη νιώθει κανείς ότι τώρα που πήρες αν όμως διαπίστωσε ότι υπάρχει ένα πρόβλημα που επιμένει εκτός τάξης ζητάς μία βοήθεια, του λες αυτό και αυτό θα με βοηθούσε πολύ να κάνεις εκείνο, σε αυτό ψιλό ανταποκρίνονται ακόμα και οι πιο δύσκολοι.

Πώς προσεγγίζετε τους εκπαιδευόμενους όταν έχει προκύψει τριβή μεταξύ σας;

Κοίτα όπως σου είπα, εγώ συνήθως αν είναι κάτι πολύ επίμονο, που αυτό συμβαίνει μία στις 100 πολύ σπάνια, τον πιάνω κάποια στιγμή έξω και το συζητώ, γιατί ξέρω ότι μπροστά στους άλλους δεν θα το παραδεχτεί, γι' αυτό, αν όμως πρέπει να το λύσω επιτόπου, το κάνω ήρεμα και προσπαθώ να εξηγήσω γιατί σταματώ τώρα τη διαδικασία για να συζητήσουμε αυτό που προέκυψε, και τους εξηγώ ότι το θέμα δεν είναι τώρα να τελειώσουμε το μάθημα ή να κάνουμε αυτήν την άσκηση, αλλά να καταλάβουμε τι σημαίνει συνεργασία, ότι η συνεργασία έχει κάποιους κανόνες και το θέμα δεν είναι να μάθετε δύο ασκήσεις παραπάνω ή να τελειώσω εγώ τη σελίδα, είναι να πάρετε μαζί σας, έναν ακόμα τρόπο να συνεργάζεστε, που μπορεί να είναι ο τρόπος της υπομονής, ο τρόπος που σεβασμού, ο τρόπος της εμπιστοσύνης που δεν τον έχετε εδώ μέσα, όχι ακούνε, μπορεί τώρα να σου φαίνεται αυτά αφηρημένα, αλλά αν σε σέβονται τ' ακούνε, ακόμα και αν δεν το κάνουν επιτόπου, τ' ακούνε, τα παίρνουν μαζί τους.

Υπάρχει κάτι άλλο που θέλετε να μας πείτε κάτι που ενδεχομένως έχουμε παραλείψει;

Όχι νομίζω ότι ίσα-ίσα νομίζω ότι σου μίλησα πάρα πολύ και θα σου βγει το χέρι για να απομαγνητοφωνήσεις, νομίζω ότι μου έδωσες την ευκαιρία να σου πω πάρα πολλά κι επειδή ήταν παραπλήσιες κάποιες ερωτήσεις μάλλον τις κάλυψα και από πιο πολλές πλευρές απ' ότι κάνω συνήθως, έτσι νιώθω.

Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Να σαι καλά.

Ημερομηνία συνέντευξης: 30/03/2021

Αριθμός συνέντευξης: Νο 6

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ποια είναι η ηλικία σας και ποιο το επίπεδο των σπουδών σας;

Είμαι 48 χρονών κι έχω τελειώσει ανώτατη σχολή, το καποδιστριακό πανεπιστήμιο Αθηνών.

Τι ειδικότητα έχετε ως εκπαιδευτής;

Φιλολόγος.

Ποιο είναι το αντικείμενο του γραμματισμού που διδάσκεται στα ΣΔΕ;

Δεν είμαστε ΣΔΕ, εδώ έχουμε μία ιδιαιτερότητα, είμαστε τυπικό σχολείο, γυμνάσιο-λύκειο, δηλαδή διδάσκω μαθήματα φιλολογικά στο γυμνάσιο και στο λύκειο.

Ποια είναι η εργασιακή σας κατάσταση;

Είμαι υποδιευθύντρια στο σχολείο κράτησης του καταστήματος στον Αυλώνα.

Πόσα χρόνια εργάζεστε σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα σε σωφρονιστικά καταστήματα;

8.

Έχετε εργαστεί και σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα;

Ναι, σε σχολεία ειδικής αγωγής κυρίως, εκεί είναι και η οργανική μου.

Έχετε εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων κρατούμενων;

Εμπειρία έχω πρακτική μέσα από την εμπειρία μου στη φυλακή.

Σας βοήθησε αυτή η εμπειρία;

Ναι πάρα πολύ.

Πώς σας βοήθησε;

Με το να έρχομαι σε επαφή με κρατούμενους ενήλικες και ιδιαιτέρως κρατούμενους ενήλικες διαφορετικών εθνικοτήτων, με βοήθησε ώστε να μπορέσω να προσαρμόσω το πρόγραμμα διδασκαλίας μου στις απαιτήσεις των ενηλίκων, οπότε πήρα πολύ περισσότερες γνώσεις από αυτές που είχα για τα παιδιά των ηλικιών για τα μαθήματα που διδάσκω.

Έχετε παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων;

Όχι.

Ήταν επιλογή σας να εργαστείτε σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα;

Ναι.

Γιατί επιλέξατε να διδάξετε σε ένα τέτοιο σχολείο;

Την πρώτη φορά που ζήτησα απόσπαση στο σχολείο αυτό ήταν γιατί ήθελα να δοκιμάσω σαν εμπειρία το σχολείο του καταστήματος κράτησης, όμως από εκεί και πέρα ζητάω κάθε χρόνο απόσπαση και νομίζω εκεί θα συνεχίσω την υπηρεσία μου, γιατί είναι ένα αντικείμενο το οποίο με ενδιέφερε πάρα πολύ, δηλαδή θεωρώ πως έχω πάρα πολλά να πάρω και να δώσω σε έναν τέτοιο χώρο.

Α ΑΞΟΝΑΣ: Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί ρόλοι που πρέπει να επιτελεί ένας εκπαιδευτής ενηλίκων;

Είναι καταρχάς ο ρόλος του εκπαιδευτικού, ο τυπικός ρόλος, δηλαδή ο ρόλος του δασκάλου που θα προχωρήσει τους ενήλικες στη μαθησιακή διαδικασία όμως υπάρχει και ο ρόλος της ψυχοσυναισθηματικής υποστήριξης αυτών των ανθρώπων, ιδιαιτέρως των ενήλικων κρατουμένων λόγω των ιδιαιτεροτήτων που ζουν μέσα σε μία φυλακή.

Θεωρείτε ότι είστε επαρκώς καταρτισμένη για να υποστηρίξετε το έργο σας;

Θεωρώ ότι ποτέ δεν μπορούμε να είμαστε επαρκώς καταρτισμένοι και ότι συνεχώς μελετάμε, δηλαδή συνεχώς εγώ προσωπικά μελετώ και προσπαθώ να βελτιώσω με αυτά που ήδη έχω κατακτήσει μέχρι τώρα.

Ποιον ρόλο θα δίνετε στον εαυτό σας ως εκπαιδευτής;

Το να είμαι δάσκαλος αλλά να υποστηρίζω τα παιδιά και στην υπόλοιπη, όσο σπουδαίο είναι να τους μάθω αρχαία ή ελληνικά όσο να μπορέσω αν επέμβω και να τους επηρεάσω θετικά στην προσωπικότητά τους, ώστε να τους προετοιμάσω για να μία καλύτερη επανένταξη.

Ποιον ρόλο υιοθετείτε περισσότερο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Αυτόν τον ρόλο που σου είπα τώρα, εγώ λόγω της θέσης μου έρχομαι γενικότερα σε επικοινωνία με όλο το σχολείο όχι μόνο με τους μαθητές της τάξης μου, οπότε έτσι κι αλλιώς επικοινωνώ περισσότερο με όλα τα παιδιά, από έναν συνάδελφο που μπαίνει στην τάξη και βλέπει μόνο αυτά τα παιδιά.

Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος που επιθυμούν περισσότερο οι εκπαιδευόμενοι;

Είναι ο ρόλος του ανθρώπου ο οποίος έχοντας πολύ πολύ συγκεκριμένα όρια θα μπορέσει να σταθεί δίπλα τους και να τους βοηθήσει να διαχειριστούν όσα βιώνουν μέσα στο περιβάλλον του καταστήματος κράτησης.

Ποια χαρακτηριστικά πιστεύετε ότι έχει ο ιδανικός εκπαιδευτής;

Καταρχάς το πρώτο που πρέπει να κάνει είναι να αγαπάει τη δουλειά του, δηλαδή όχι απλά να επιθυμεί να είναι δάσκαλος σε ευρύτερη κλίμακα δάσκαλος, σε οποιοδήποτε επίπεδο εκπαίδευσης είναι αυτό, να αγαπάει τη δουλειά του και από εκεί και πέρα να μπορεί να επικοινωνεί με αυτά τα παιδιά, είναι ενήλικες δεν είναι παιδιά τα οποία μπορείς εύκολα να τα επηρεάσεις ή να τα προσεγγίσεις, είναι άνθρωποι οι οποίοι έχουν αρκετά βιώματα και χρειάζονται να έχεις μία ευελιξία, να έχεις μία διακριτικότητα, απαραίτητο προσόν ενός εκπαιδευτή σε αυτόν τον χώρο, αγάπη πολύ

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

απέναντι στις καταστάσεις τις οποίες ζουν, αλλά και πάρα πάρα πολύ συγκεκριμένα όρια, δηλαδή ξέρουν ότι εσύ είσαι ο δάσκαλός τους, ο οποίος μπορεί να σταθεί δίπλα τους, ο οποίος μπορεί να τους ακούσει, έχει όρεξη και επιθυμία να το κάνει, όμως δεν είσαι φίλος τους, δηλαδή δεν μπορείς να προσπεράσεις και να ξεπεράσεις κάποια συγκεκριμένα όρια.

Θεωρείτε ότι η στάση σας είναι βοηθητική απέναντι στους εκπαιδευόμενους;

Η εμπειρία αυτών των ετών και η σχέση που έχω με τα παιδιά, νομίζω ναι, σχετικά με πράγματα που ζούνε.

Ποια θεωρείτε ότι είναι η ιδανική στάση που θα πρέπει να έχετε ώστε να βοηθάτε περισσότερο τους εκπαιδευόμενους;

Το να, αυτό που είπα πριν, το να στέκομαι με διακριτικότητα απέναντι στην κατάσταση στην οποία βιώνουν, να προσπαθώ μέσα από τη μάθηση να τους βοηθάω να δούνε τη ζωή μετά την αποφυλάκισή τους με μια άλλη οπτική από αυτή που είχαν πριν μπουκ στη φυλακή, που τους οδήγησε μάλιστα στη φυλακή.

Με ποιους τρόπους στηρίζετε τους εκπαιδευόμενους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Καταρχάς μαθησιακά και διδακτικά τους στηρίζω με το να έχω προγράμματα εξατομικευμένα ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός, γιατί μιλάμε για έναν πληθυσμό ο οποίος είναι τελείως ανομοιογενής, είναι πληθυσμός ο οποίος ξεκινάει από μαθητές οι οποίοι είναι αλλοδαποί και δεν γνωρίζουν ούτε μία λέξη στα ελληνικά, μέχρι Έλληνες οι οποίοι είναι μαθητές των δικών μας σχολείων, οπότε έχουν μεγαλώσει με την ίδια γλώσσα με εμάς, οπότε όταν αυτή τη στιγμή υπάρχουν σε μία τάξη είναι δύσκολο να μπορέσεις να το συνδυάσεις, οπότε χρειάζεται να ακολουθήσεις κυρίως εξατομικευμένα προγράμματα. Επίσης αναγκάζομαι πολλές φορές κυρίως στην πρώτη γυμνασίου που έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό των ξένων να μην ακολουθώ το αναλυτικό πρόγραμμα του Υπουργείου μας παρόλο που είμαστε τυπικό γυμνάσιο, γιατί αυτοί οι μαθητές πρέπει να προετοιμαστούν πάνω στην ελληνική γλώσσα, ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν κανονικά στις τάξεις του σχολείου μας οπότε χρειάζεται μία ιδιαιτερότητα, χρειάζεται μία διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Αυτό ως προς το κομμάτι το διδακτικό ως προς το κομμάτι το επικοινωνιακό κατά τη διάρκεια του μαθήματος χρειάζεται πολλές φορές να προσαρμόσω το πρόγραμμά μου ανάλογα με το αν θα υπάρξει, θα σας πω ένα περιστατικό μέσα στην τάξη, θα δημιουργήσει ένα πρόβλημα, μία ένταση, κάποιο θέμα και θα πρέπει να ασχοληθώ με αυτόν, δεν θα πω σε καμία περίπτωση τώρα κάνω μάθημα δεν ασχολούμαι με τα υπόλοιπα, είναι όλο μαζί μέσα στην καθημερινότητά μας ένα.

Β ΑΞΟΝΑΣ: Η ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων

Είστε ικανοποιημένοι από την απόδοση των εκπαιδευομένων;

Δεδομένων των συνθηκών τους, ναι είναι ικανοποιημένη.

Ποιές πιστεύετε ότι είναι οι προσδοκίες που έχουν οι εκπαιδευόμενοι από την εκπαίδευση;

Αυτές πάλι διαφοροποιούνται οι εκπαιδευόμενοι παραδείγματος χάρη που είναι ξένοι που είναι αλλοδαποί, προσδοκία είναι να μπορέσουν να μάθουν τη γλώσσα του τόπου στον οποίο βρίσκονται, οπότε αυτοί αυτό που επιθυμούν είναι να επικοινωνούν με τους ανθρώπους γύρω τους, όμως οι άνθρωποι οι οποίοι είτε είναι έλληνες οπότε είναι η μητρική τους γλώσσα είτε είναι άλλων εθνικοτήτων αλλά έχουν υψηλό επίπεδο εκπαιδευτικής κατάρτισης από τη χώρα τους, ενδιαφέρονται να προχωρήσουμε στο σχολείο και για αυτό το λόγο έχουμε και κάθε χρόνο μαθητές οι οποίοι συμμετέχουν στις πανελλαδικές εξετάσεις και κάθε χρόνο έχουμε επιτυχίες.

Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορείτε να συμβάλλετε ώστε να ενδυναμώσετε τις προσδοκίες τους;

Με το να τους προσφέρω τις γνώσεις οι οποίες απαιτούν, ή απαιτούνται μάλλον για τον καθένα ξεχωριστά, και με το να έχω μία στενή επικοινωνία προσπαθώντας να αντιμετωπίσουμε και τα υπόλοιπα προβλήματα τα οποία προκύπτουν στην καθημερινότητά τους, ώστε να μην επηρεάζουν την προσπάθειά τους για μάθηση, γιατί υπάρχουν καθημερινά προβλήματα, είτε προσωπικά προβλήματα τα οποία πολλές φορές ανθρωπίνως επηρεάζουν και μπορεί αν τον αφήσεις τον άλλον μόνο του να τα διαχειριστεί και δεν σταθείς δίπλα του να παρατήρει το κομμάτι της μάθησης γιατί τα άλλα είναι ίσως πιο σημαντικά.

Τι θεωρείτε ότι τονώνει την αυτοεκτίμησή των εκπαιδευομένων;

Το να τους δείξεις ότι αξίζουν, ότι έχουν ικανότητες, τις οποίες δεν είχαν ανακαλύψει μέχρι τώρα και ότι είναι άνθρωποι, μαθητές ισάξιοι με τους υπόλοιπους μαθητές που βρίσκονται στα έξω σχολεία, όλα αυτά είναι πράγματα τα οποία τα δικά μας παιδιά δεν έλαβαν από τα σχολεία στα οποία βρίσκονταν, ειδικά οι Έλληνες, οι οποίοι φοιτούσαν στα δικά μας σχολεία, αλλά και οι ξένοι, στα σχολεία της χώρας τους δεν έλαβαν ποτέ από τους εκπαιδευτικούς των σχολείων στα οποία βρίσκονταν, δηλαδή έλαβαν απόρριψη, μεταφέρονταν από σχολείο σε σχολείο, έχω δηλαδή καρτέλες μαθητών οι οποίοι έχουν 5-6 μεταγραφές για την ίδια τάξη, αυτό σημαίνει ότι κάποιοι, ότι κάτι συνέβαινε στην εκπαιδευτική κοινότητα στην οποία ανήκαν, εμείς αυτό που προσπαθούμε να τους δείξουμε είναι ότι αξίζουν του ότι έχουν πάρα πολύ μεγάλες ικανότητες, όχι μόνο στο θέμα της καθαρής μάθησης αλλά και σε άλλους τομείς σε καλλιτεχνικούς τομείς, δηλαδή έχουμε μαθητές οι οποίοι ασχολούνται με τη μουσική, με τη ζωγραφική, με την ποίηση, με την λογοτεχνία, κάτι το οποίο δεν φανταζόντουσαν ποτέ ότι θα κάνουν όταν ήταν έξω.

Πώς πιστεύετε ότι συμβάλλει η εκπαίδευση στην βελτίωση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευομένων;

Η εκπαίδευση από ότι έχουμε δει στα σχολεία ειδικά των καταστημάτων κράτησης, ή μάλλον ειδικά στα καταστήματα κράτησης όπου υπάρχουν σχολεία, είναι το πρώτο και το βασικότερο στοιχείο για την αυτοεκτίμησή τους, είναι αυτό που τους κάνει να νιώθουν ότι είναι άνθρωποι, γιατί το να βρίσκεσαι μέσα σε μία φυλακή βέβαια δεν σου ενισχύει αυτό το συναίσθημα, της ανθρωπιάς θέλω να πω οπότε μέσα από το σχολείο νιώθουν πως είναι άνθρωποι, και πως είναι άνθρωποι μάλιστα που αξίζουν

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

μία καλύτερη ζωή, οπότε αυτό τους ενδυναμώνει την αυτοεκτίμηση κάνει να βλέπουν το μέλλον τους με διαφορετικά μάτια.

Πιστεύετε ότι βοηθάτε επαρκώς τους εκπαιδευόμενους ώστε να σκέφτονται θετικά για το μέλλον τους;

Ναι αυτός είναι ο στόχος μας και πιστεύω ότι τα καταφέρνουμε σε μεγάλο βαθμό με τον τρόπο που λειτουργούμε στο σχολείο.

Θεωρείτε ότι η εκπαίδευση είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί βοηθητικά για τους εκπαιδευόμενους ώστε να κάνουν θετικές σκέψεις και να ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους;

Ναι είναι ένας παράγοντας μέσα στον οποίο με όλα αυτά που κάνουμε οδηγείτε το μυαλό τους προσθετικές σκέψεις και πολλές φορές από ότι λένε και οι ίδιοι, φεύγει από τις αρνητικές που έτσι κι αλλιώς υπάρχουν μέσα σε ένα τέτοιο χώρο και εδώ να σημειώσω ότι εκτός από τα μαθήματα που διενεργούνται στο σχολείο μας κάθε χρόνο πραγματοποιούμε γύρω στα 20 με 25 προαιρετικά προγράμματα, αγωγής υγείας, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά, μέσα από αυτά τα προγράμματα οι μαθητές αυτοί ακριβώς συναντούν άλλος κόσμους, συναντούν πάρα πολλές δραστηριότητες, έρχονται σε επαφή με φορείς οι οποίοι έρχονται στο σχολείο μας προσκεκλημένοι από εμάς, που διενεργούμε τα προγράμματα, οπότε βλέπουνε πολλά περισσότερα πράγματα, τους ανοίγει το μυαλό και Ναι τους ανοίγει ένα παράθυρο προς την ελευθερία και προς το όνειρο για το μέλλον.

Με ποιον τρόπο βοηθάτε τους εκπαιδευόμενους να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους για να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Πρώτον η γενική συμπεριφορά όταν έρχεται ένας νέος μαθητής δηλαδή ο τρόπος που τον δεχόμαστε στο σχολείο, είναι πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας, αυτό το λαμβάνει και από τους συγκρατούμενους του, όταν έρχεται δηλαδή ένας νέος κρατούμενος μέσα στη φυλακή ακούει από τα υπόλοιπα παιδιά το πώς περνάνε, και πόσο ωραία είναι στο σχολείο, οπότε τον προσελκύουν οι ίδιοι και προσπαθούν να τον πείσουν να έρθει σε μας. Από εκεί και πέρα με όλα αυτά τα προγράμματα που είπα πριν, και εκτός από τα προαιρετικά προγράμματα με τις σχολικές, με εκδηλώσεις, με συναυλίες, οι οποίες γίνονται και εντός και εκτός του σχολικού ωραρίου και προετοιμάζονται από τους συναδέλφους στο σχολείο, νομίζω ότι είναι τα κυριότερα κίνητρα για να νιώσουν τα παιδιά έτσι όμορφα και να αισθανθούν αυτό που λέμε αυτοεκτίμηση, και να αγαπήσουν την εκπαιδευτική δραστηριότητα.

Τι είναι αυτό που περιμένουν οι εκπαιδευτές από τους εκπαιδευόμενους;

Αυτό που ζητάμε από τους εκπαιδευόμενους είναι ο σεβασμός, αυτό είναι το πρώτο και σημαντικότερο που προσπαθούμε, με πολύ συγκεκριμένο τρόπο να τους δείξουμε και πως το πετυχαίνουμε; Τους σεβόμαστε εμείς και απαιτούμε σεβασμό, δεν απαιτούμε το να έχουμε απέναντι μας τον άριστο μαθητή, ή δεν απαιτούμε να έχουμε τον μαθητή ο οποίος θα γυρίσει στο κελί του και θα κάτσει να κάνει τις εργασίες που του έχουμε δώσει, γιατί οι συνθήκες δεν είναι κατάλληλες, οπότε αυτό που μας ενδιαφέρει είναι μέσα στην τάξη και στον χώρο του σχολείου να μαθεύεται, να σέβεται τους συμμαθητές του και να προφυλάσσουν με αυτόν τον τρόπο όλοι μαζί

και ο καθένας ξεχωριστά, ώστε να μην δημιουργούνται προβλήματα και να μπορούμε να προχωράμε τις δραστηριότητές μας έτσι με έναν ήρεμο και όμορφο τρόπο.

Τι προσδοκούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να συμβεί κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης και μετά από αυτήν;

Προσδοκούν να δώσουν όσο περισσότερες γνώσεις μπορούν στους νέους μας οι οποίοι ανάλογα με το που θα βρεθεί ο καθένας μόλις αποφυλακιστεί θα μπορέσει να τις χρησιμοποιήσει, δηλαδή κάποιος ο οποίος προετοιμάζεται και έχει κάποια επιτυχία στις πανελλαδικές τον προετοιμάζουμε ώστε να ακολουθήσει και την ακαδημαϊκή του καριέρα, ένας ξένος ο οποίος δεν γνωρίζει ελληνικά τον προετοιμάζουμε ώστε να βγει κι αν παραμείνει στη χώρα μας να μπορεί πια να επικοινωνήσει, ακόμα και να συνεχίσει το σχολείο και εκτός καταστήματος, γενικότερα δηλαδή τους προετοιμάζουμε ώστε να μπορέσουν να ακολουθήσουν μόνοι τους μία μαθησιακή πορεία και μετά την αποφυλάκισή τους και από την άλλη το σπουδαιότερο είναι ότι τους προετοιμάζουμε ώστε να μπορέσουν να βγουν και να έχουν αλλάξει τρόπο σκέψης και τρόπο ζωής, ο οποίος τους έστειλε στη φυλακή.

Θα αλλάζατε κάτι στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Προσπαθούμε συνεχώς να βελτιώνουμε την εκπαιδευτική διαδικασία βλέποντας ποια πράγματα λειτουργούν καλά, ποια μας δυσκολεύουν και ποια μπορούμε να έχουμε, ψάχνουμε εργαλεία για να μπορέσουμε να το αλλάξουμε, ένα παράδειγμα, τη φετινή χρονιά που βρισκόμαστε στη χρονιά της πανδημίας και το σχολείο μας είναι κλειστό από το Νοέμβρη, επειδή δεν μπορούμε να κάνουμε τηλεεκπαίδευση λόγω του ότι απαγορεύεται οι μαθητές μας να έχουν ηλεκτρονικούς υπολογιστές στα κελιά τους, βρήκαμε τον τρόπο δημιουργώντας ένα κανάλι τηλεοπτικό, από εμείς γυρίσματα μαθημάτων στο σχολείο μας και το κανάλι αυτό εκπέμπει στις τηλεοράσεις που βρίσκονται μέσα στα κελιά τους, οπότε με αυτόν τον τρόπο βρήκαμε μέσα σε μία κατάσταση μηδενικής επικοινωνίας, βρήκαμε ένα τρόπο για να μπορούμε να επικοινωνούμε με τους μαθητές μας, γυρίζουμε, κάνουμε γυρίσματα ενός μαθήματος και μέσα από αυτό επικοινωνούμε με τρόπο που να μας νιώθουν ότι είμαστε δίπλα τους.

Γ ΑΞΟΝΑΣ: Τα εμπόδια των εκπαιδευτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία

Ποια είναι τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία; Και σε ποιους τομείς παρουσιάζονται;

Καταρχάς τα πιο απλά εμπόδια που μπορώ να πω είναι η έλλειψη ηχοτεχνικής υποδομής, παρόλο που εμείς στο σχολείο μας παραδείγματος χάρη έχουμε σε κάθε τάξη έχουμε διαδραστικούς πίνακες, οι οποίοι όπως καταλαβαίνεις είναι πάρα πολύ σημαντικό εργαλείο, ειδικά όταν έχεις να κάνεις στην εκπαίδευση ενηλίκων και ειδικά όταν έχεις να κάνεις με εκπαίδευση αλλοδαπών ενηλίκων γιατί η εικόνα είναι πάρα πολύ μεγάλη βοήθεια για εμάς, οπότε μπορεί να έχουμε τους πίνακες οι οποίοι αν δεν τους είχαμε θα μας δυσκόλευε πάρα πολύ, αλλά γενικότερα μας λείπουν υλικά να σκεφτούν πράγματα τα οποία δυσκολευόμαστε πολλές φορές να βρίσκουμε, όμως μία εύνοια από τον κόσμο θα έλεγα επειδή ακριβώς το σχολείο μας για αυτά που

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

κάνει και με τα προγράμματα που πραγματοποιείται, είναι ανοιχτό στην κοινωνία στην πραγματικότητα, γιατί αυτά που κάνουμε τα παρακολουθεί ο κόσμος έξω και είναι πράγματα, παραδείγματος χάρη, ένα παράδειγμα να πω, τα παιδιά μας έχουν συμμετάσχει σε συνεργασίες με τα μουσεία σύγχρονης τέχνης το αρχαιολογικό βυζαντινό και έχουν κάνει εκθέσεις ζωγραφικής, αυτές οι εκθέσεις πριν από κάποια χρόνια, τα έργα τους μάλλον εκτέθηκαν στα μουσεία, μπορεί να μην μπορούν να είναι εκεί μαθητές μας αλλά ήξερα από ποιους είναι θέλω να πω ότι και ο κόσμος γνωρίζει τη δράση του σχολείου μας, με αποτέλεσμα οι δυσκολίες οικονομικού τύπου, υλικών, και τεχνολογιών και όλα αυτά που προκύπτουν, να έχουμε κόσμο που όντως βοηθάει πάρα πολύ να τις αντιμετωπίσουμε, οπότε αν ξεπεράσω αυτές τις δυσκολίες, το επόμενο στάδιο είναι να μπορέσεις να έχεις μία καλή επικοινωνία με τους μαθητές, να μπορείς δηλαδή να διαχειριστείς τις ιδιαιτερότητές τους, τις δύσκολες συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν, γιατί όταν παράδειγμα, πάλι συγκεκριμένα θα πω ένα παράδειγμα, όταν σε ένα κελί τεσσάρων κρεβατιών κοιμούνται 8 άτομα, οπότε καταλαβαίνεις πώς κοιμούνται τα 8 στα 4 κρεβάτια, οι συνθήκες διαβίωσης είναι άθλιες, οπότε όταν έρχονται το πρωί σχολείο, δεν έχουν την καλύτερη διάθεση, δεν είναι δηλαδή οι πιο πρόθυμοι άνθρωποι για κάποιον για να κάνουν μάθημα, ή μπορεί να είναι εκνευρισμένοι, μπορεί να είναι άπντοι, μπορεί να είναι οτιδήποτε, να έχει υπάρξει κάποια ένταση, άρα αυτό που έχεις να αντιμετωπίσεις είναι η καθημερινότητά τους, την οποία φέρνουν αναγκαστικά στο σχολείο και να απαιτήσεις, να αξιοποιήσεις αυτή η δυσκολία, ώστε να βγει κάτι καλό.

Εσείς ποια προβλήματα έχετε αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

Εγώ προσωπικά να σου πω την αλήθεια δεν έχω αντιμετωπίσει προβλήματα, δηλαδή από την πρώτη μέρα, εκτός από γενικευμένα προβλήματα του τύπου μια μεγάλη φασαρία μεταξύ κρατουμένων, δεν είναι προσωπικό μου πρόβλημα αυτό θέλω να πω, αν μιλάμε για μένα προσωπικά σαν εκπαιδευτικό μέσα στην τάξη, από την αρχή επειδή προσπάθησα, καταρχάς ήταν μία επιλογή μου όπως κατάλαβες από την αρχή, δηλαδή ένας μόνιμος, δεν έχουμε μόνιμους στο σχολείο μας, εγώ επειδή ήθελα πάρα πολύ να το κάνω, και επιλογή μου ήταν να παραμείνω, δεν έχω αισθανθεί δύσκολα μέσα στην τάξη δηλαδή λαμβάνω φοβερό σεβασμό και αγάπη από τα παιδιά και ταυτόχρονα μπορώ και το δουλεύω πάρα πολύ μαζί τους, δηλαδή κάνουμε πάρα πολλά πράγματα, οπότε προσωπικά δεν θυμάμαι να έχω αντιμετωπίσει κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα. Εν τω μεταξύ μία σημείωση εδώ, το μόνο πρόβλημα που θα μπορούσε να τεθεί είναι το θέμα της επικοινωνίας, της επικοινωνίας με τους μαθητές οι οποίοι δεν μιλάνε καθόλου ελληνική, εγώ προσωπικά όμως ούτε αυτό το αντιμετωπίζω, επειδή μιλάω Αγγλικά και Γαλλικά, είναι δύο γλώσσες τις οποίες ο μεγαλύτερος πληθυσμός των ανθρώπων που βρίσκονται εκεί μία από τις δύο μιλάνε, οπότε μπορώ στην πρώτη γυμνασίου ιδιαίτερα, κάνω τη διδασκαλία της Ελληνικής μέσω των δύο αυτών γλωσσών.

Ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία που έχετε συναντήσει κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

Αν θυμάμαι κάποια δυσκολία είναι η δυσκολία να διαχειριστείς έναν άνθρωπο ο οποίος βρίσκεται σε πάρα πάρα πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση, δηλαδή έναν άνθρωπο ο οποίος είναι πλήρως απογοητευμένος, θεωρεί πως είναι, ένας μαθητής ας

πούμε που θεωρούσε ότι ήταν άχρηστος, ότι δεν μπορεί να καταφέρει τίποτα, ότι ό,τι και να κάνει η πορεία του θα είναι έτσι κι αλλιώς δυσοίωνη, γιατί δεν είχε υποστήριξη από το σχολείο του, από την οικογένειά του, από οτιδήποτε και η προσπάθεια που έγινε να ανασκευάσει όλες αυτές τις απόψεις για τον εαυτό του και να τις μετατρέψει σε κάτι θετικό ώστε να αποκτήσει αυτοεκτίμηση και να δει τον εαυτό του και το μέλλον του με διαφορετικό τρόπο.

Αντιμετωπίζετε καταστάσεις ή συγκρούσεις που σας φέρνουν σε δύσκολη θέση;

Ναι έχουμε αντιμετωπίσει καταστάσεις και συγκρούσεις μεταξύ των κρατουμένων οι οποίοι μας έχουν φέρει σε δυσκολία τις περισσότερες από αυτές μπορώ να πω ότι τις έχουμε και διαχειριστεί και επειδή είμαστε συνέχεια κοντά τους, εννοώ δεν είμαστε μέσα στην τάξη κοντά τους, αλλά και τα παιδιά στα διαλείμματα επικοινωνούμε μαζί τους συζητάμε και αυτά γενικώς προσπαθούμε και κάποια ένταση να υπάρχει την αντιλαμβανόμαστε συνήθως εγκαίρως και την προλαβαίνουμε, υπήρξαν όμως και περιπτώσεις όλα αυτά τα χρόνια που είμαι εκεί που δεν την προλάβαμε, βέβαια η ένταση ήταν πολύ μεγάλη και ήταν προετοιμασμένη μέσα από τη φυλακή, οπότε ξέσπασε μία μεγάλη φασαρία μεταξύ τους, εκεί είναι λίγο δύσκολα τα πράγματα γιατί εκεί κινδυνεύει η σωματική ακεραιότητα όχι μόνο η δικιά μας και των παιδιών εκεί πια χρειάζεσαι βοήθεια και από το προσωπικό της φυλακής, αλλά έχουμε φτάσει πολύ λίγες φορές αυτή τη φάση του να χρειαστούμε βοήθεια, γιατί συνήθως με την κουβέντα και με την προσπάθεια έτσι τη λεκτική μας σέβονται, σέβονται το χώρο του σχολείου και αμέσως όταν σε βλέπουν, και βλέπουν ότι είσαι δίπλα τους εκείνη τη στιγμή, θα το σκεφτούν να συνεχίσουν τη φασαρία.

Υπήρξε κάποια δυσκολία που σας ανάγκασε να διακόψετε το μάθημά σας;

Ναι έχει υπάρξει μαθητής ο οποίος επειδή ήταν σε πάρα πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση κατά τη διάρκεια του μαθήματος, έκανε φασαρία ή πεταγόταν με τρόπο που να ενοχλεί κυρίως τους συμμαθητές του, οπότε ναι το διέκοψα, του μίλησα προσωπικά, χωρίς σε καμία περίπτωση να προσβληθεί μπροστά στους υπόλοιπους συμμαθητές του και σε κάποια περίπτωση που δεν μπορούσε να ηρεμήσει, έφτασε ο ίδιος να μου πει ότι ξέρεις επειδή δεν θέλω να σου δημιουργήσω κανένα πρόβλημα στο μάθημα σου, αλλά εγώ δεν είμαι καλά, θα βγω για λίγο έξω, θα κάνω ένα τσιγάρο, θα πάρω λίγο αέρα και θα επιστρέψω και έτσι προχώρησαν όλα κανονικά και επέστρεψε στο τέλος δηλαδή.

Υπάρχουν περιορισμοί ή αδυναμίες μέσα στην ομάδα των εκπαιδευομένων;

Ναι υπάρχουν βέβαια, οι περισσότεροι εκπαιδευόμενοι έχουν αδυναμίες σε εμάς, γιατί είναι παιδιά τα οποία είτε είναι ξένα και δεν γνωρίζουν τη γλώσσα είτε είναι Έλληνες οι οποίοι έχουν πολύ άσχημη πορεία σχολική για να φτάσουν στη φυλακή, δεν ήταν αυτοί αυτές οι οποίες ήταν άριστα στο σχολείο και πέρναγαν τη μία τάξη πίσω από την άλλη φυσιολογικά, οπότε έχουμε ναι παιδιά τα οποία έρχονται στο γυμνάσιο και υπάρχουν άτομα τα οποία είναι στο γυμνάσιο και δεν ξέρουν να γράψουν, είναι πολύ αφημένα μαθησιακά δηλαδή τα παιδιά.

Δ ΑΞΟΝΑΣ: Άρση εμποδίων

Με ποιον τρόπο διαχειρίζεστε δύσκολες καταστάσεις που ενδεχομένως προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Στο διδακτικό κομμάτι τις δύσκολες καταστάσεις τις αντιμετωπίζουμε με την εξατομικευμένη διδασκαλία αυτό που είπα και στην αρχή, της κατάστασης τώρα σε επίπεδο συμπεριφοράς συνήθως απομονώνουμε τον μαθητή ο οποίος βρίσκεται σε ένταση ή πάει να δημιουργήσει κάποιο πρόβλημα και όταν λέω τον απομονώνουμε εννοώ ότι μπορεί να βγει έξω, να κουβεντιάσει με τον διευθυντή, ή αν κάνει μάθημα με κάποιον εκπαιδευτικό να έρθει να συζητήσει μαζί μου που είμαι περισσότερες ώρες στο γραφείο και με αυτό τον τρόπο προσπαθούμε να εκτονώσουμε την κατάσταση, να μάθουμε ποιος είναι ο λόγος που του προκάλεσε την ένταση και να προσπαθήσουμε να τη διαχειριστούμε.

Όταν προκύπτουν προβλήματα σε ποιες ενέργειες προβαίνετε για να τα αντιμετωπίσετε; Κι αν σας είναι εύκολο να μας αναφέρετε ένα παράδειγμα.

Το πρώτο που κάνουμε είναι αυτό που είπα, επικοινωνούμε άμεσα με τον άνθρωπο ο οποίος έχει το πρόβλημα, δηλαδή τον πλησιάζουμε μάλλον και προσπαθούμε να συζητήσουμε το θέμα το οποίο τον έχει απασχολήσει, τον απασχολεί εκείνη τη στιγμή που μπορεί να είναι προσωπικό το φέρνει το κουβαλάει μαζί του από το κελί του, αλλά μπορεί να έχει προκύψει και μέσα στο σχολείο με κάποιον καθηγητή ή με κάποιους συμμαθητές του, προσπαθούμε με το διάλογο να διαχειριστούμε όλες τις καταστάσεις.

Πώς θα επαναφέρετε την ισορροπία μέσα στην τάξη μετά από ένταση που έχει δημιουργηθεί από κάποιο πρόβλημα;

Πάλι συζητώντας, όχι μόνο με το άτομο το οποίο έχει δημιουργήσει την ένταση, αλλά και με τους υπόλοιπους μαθητές, οι οποίοι έχουν επηρεαστεί από την ένταση, και όταν λέω συζητώντας εννοώ ότι προσπαθώ πάντα να είμαστε όλοι δίκαιοι απέναντι σε αυτόν που δημιούργησε την ένταση και να αισθανθούμε όλοι μας ότι θα μπορούσαμε να, έχω δηλαδή τη διδακτική συνήθως να περνάω το μήνυμα ότι είμαστε όλοι άνθρωποι και όλοι μπορεί να βρεθούμε στη φυσική του κατάσταση, άρα αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να σταθούμε δίπλα του και να τον βοηθήσουμε και αν δεν μπορούμε να τον βοηθήσουμε α μη τι άλλο να μην του δημιουργήσουμε μεγαλύτερο πρόβλημα, μετά εννοείται πως αλλάζω τη ροή του μαθήματος, την ώρα δηλαδή που κάνω για παράδειγμα κάποιο μάθημα μπορεί να τους βάλω ένα τραγούδι να ακούσουμε, μπορεί να τους βάλω ένα βιντεάκι να δούμε και να το συζητήσουμε, εννοείται πως ανάλογα προσαρμόζω το μάθημα στο μέγεθος της έντασης που έχει επικρατήσει.

Πώς προσεγγίζετε τους εκπαιδευόμενους όταν έχει προκύψει τριβή μεταξύ σας;

Αφού αφήσω να εκτονωθεί λίγο η κατάσταση, τον πλησιάζω και προσπαθώ να του μιλήσω, αν θέλει να κουβεντιάσει εκείνη την ώρα μαζί μου που τις περισσότερες φορές που έχει τύχει αυτό όντως είναι δεκτικός τότε καθόμαστε και το κουβεντιάσουμε σε περίπτωση που έχω κάνει εγώ κάποιο λάθος σε κάτι που μπορεί να τον ενόχλησε ή οτιδήποτε, εννοείται ότι θα του ζητήσω συγγνώμη και θα προχωρήσουμε παρακάτω, σε περίπτωση που εκείνος, μέσα από την κουβέντα δηλαδή αν καταλάβει ότι εκείνος είναι αυτός ο οποίος έχει προκαλέσει κάτι ωραία, πάλι το κουβεντιάσουμε και πάλι το διαχειριζόμαστε παρέα.

Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να μας πείτε; Κάτι που ενδεχομένως έχουμε παραλείψει να αναφέρουμε;

Δεν νομίζω ότι έχουμε παραλείψει κάτι, οι ερωτήσεις ήταν εξαιρετικές, αυτό που θα ήθελα απλά σας συμπέρασμα να πω και νομίζω ότι σας ενδιαφέρει ιδιαίτερος είναι ότι η επαφή με τους ενήλικες κρατούμενους με τους νέους είναι ενήλικες αλλά είναι νέοι, μην μπερδεύουμε τους μην μπερδεύουμε με τους ενήλικες άνω των 21,22, εμείς έχουμε νέους και αυτό είναι πολύ σημαντικό γιατί είναι ενήλικοι οι οποίοι είναι αρκετά δύσκολοι, δεν είναι ούτε τα παιδιά τα οποία έτσι πιο εύκολα μπορείς να διαχειριστείς, ούτε οι άντρες ή οι γυναίκες μεγάλης ηλικίας τους οποίους ή μπορείς ή δεν μπορείς, θέμα είναι ότι τα δικά μας τα παιδιά επιδέχονται βελτίωσης, επιδέχονται συζήτησης, και βρίσκονται σε μία ηλικία που εγώ έχω διαπιστώσει, ότι έχουν πάρα πολύ μεγάλη ανάγκη από τον άνθρωπο ο οποίος θα σταθεί δίπλα τους, θα τους εμπιστευθεί, θα τους δείξει ότι αξίζουν και ότι έχουν πάρα πολλά προτερήματα τα οποία αξίζει τον κόπο να παλέψουν με όποιο κόστος να τα κυνηγήσουν και να τα διεκδικήσουν και όταν θα βγουν από τη φυλακή, δηλαδή έχουν την ανάγκη να τους δείξεις ότι μπορούν να έχουν καλύτερο αύριο και αυτό είναι που εμένα με τραβάει και είναι το κίνητρό μου να παραμείνω σε αυτό το σχολείο.

Ευχαριστώ πολύ

Κι εγώ ευχαριστώ.

Ημερομηνία συνέντευξης: 31/03/2021

Αριθμός συνέντευξης: Νο 7

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ποια είναι η ηλικία σας και ποιο το επίπεδο των σπουδών σας;

Είμαι 53 χρονών και έχω μεταπτυχιακό.

Τι ειδικότητα έχετε ως εκπαιδευτής;

Φιλολόγος.

Ποιο είναι το αντικείμενο του γραμματισμού που διδάσκεται στα ΣΔΕ;

Εμείς είμαστε από 1η γυμνασίου μέχρι και τρίτη λυκείου, και κάποια παιδιά τα οποία έρχονται από ξένες χώρες και δεν γνωρίζουν καθόλου ελληνικά, οπότε ξεκινάμε από το αλφάβητο, βέβαια όχι στο επίπεδο του δημοτικού που είναι τόσο αργό, σε πιο γρήγορο επίπεδο, πολύ γρήγορα κάνουμε και τις συλλαβές και λέξεις και παράλληλα λειτουργούμε ελληνικά στη γλώσσα τους.

Ποια είναι η εργασιακή σας κατάσταση;

Είμαι αναπληρώτρια.

Πόσα χρόνια εργάζεστε σε τέτοιου είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα δηλαδή σωφρονιστικά καταστήματα;

Από το 2008 είναι ο 13ος χρόνος.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Έχετε εργαστεί και σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα;

Σε γενικό σχολείο ως ωρομίσθια.

Έχετε εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων κρατουμένων;

Ναι ενηλίκων όταν εμείς είμαστε πιο παλιά νέων και ανηλίκων τώρα είμαστε νέων.

Σας βοήθησε η εμπειρία αυτή;

Πάρα πολύ, πάρα πολύ, δεν μπορείς να φανταστείς πόσα παίρνουμε από αυτά τα παιδιά, πολύ πιο πολλά από όσα δίνουμε σε όλα και σε προσωπικό επίπεδο και σε εκπαιδευτικό επίπεδο και σε παιδαγωγικό επίπεδο, και σε επίπεδο ομάδας, συνόλου, συμπεριφοράς, χαρακτήρα, τα πάντα, σε όλα τα επίπεδα ότι μπορείς να φανταστείς.

Έχετε παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων;

Κάποια σεμινάρια τα οποία είχαμε κάνει, ήταν 3-4 σεμινάρια και το τελευταίο που έχω κάνει, δεν ξέρω αν αναφέρεται αποκλειστικά σε ενήλικες, περισσότερο μάλλον σε μαθητές είναι η διαπολιτισμική εκπαίδευση, κατάρτιση εκπαιδευτικών σε μαθητές με προσφυγικό υπόβαθρο, μεταναστευτικό και προσφυγικό υπόβαθρο, τώρα σε αυτό βέβαια εντάσσεται και κάποια κατηγορία μεγαλύτερων παιδιών, δηλαδή άνω των 18, περισσότερο όμως αναφέρεται σε αυτές τις ηλικίες 12 μέχρι 18.

Ήταν αρκετή αυτή η επιμόρφωση για να μπορέσετε να ανταποκριθείτε στο έργο σας;

Κοίταξε να δεις επειδή έχω δουλέψει πάρα πολλά χρόνια όπως σου προανέφερα 13 χρόνια σε αυτό το σχολείο, μέσα υπάρχουν και οι νέοι, που θεωρούνται και ενήλικοι, έτσι πάνω από 18 χρονών, όλα αυτά τα οποία προτείνονται εμείς τα εφαρμόζουμε χρόνια στο σχολείο, οπότε ήταν πάρα πολύ καλό το επίπεδο, μπορούσες να μάθεις πάρα πολλά πράγματα, σε προσανατολίζεται για το πώς θα διδάξεις την ελληνική γλώσσα σαν δεύτερη γλώσσα, πώς θα διδάξεις Ρομά, διάφορες κατηγορίες και εμπλούτιζε όλη αυτήν την εμπειρία που έχουμε αποκτήσει τόσα χρόνια σε θεωρητικό ώστε να γίνει και πρακτικό στο κομμάτι της εργασίας.

Ήταν επιλογή σας να εργαστείτε σε ΣΔΕ σωφρονιστικών καταστημάτων;

Ναι ναι.

Γιατί επιλέξατε να διδάξετε σε ένα τέτοιο σχολείο;

Καταρχήν το είδα σαν πρόκληση και πολύ ενδιαφέρον σε αντικείμενο και βέβαια με πολύ αγάπη για αυτό τα παιδιά που ίσως δεν είχαν ποτέ μία δεύτερη ευκαιρία και μπορεί και μία πρώτη ευκαιρία να μην είχα, είτε από το οικογενειακό τους περιβάλλον, είτε από το κοινωνικό, είτε από το οικονομικό τους περιβάλλον, γιατί υπάρχουν πάρα πολλοί παράγοντες, τα οποία τα οδηγήσουν εκεί τα παιδιά και φυσικά δεν φταίνε τα παιδιά, όλοι οι υπόλοιποι φταίμε εκτός από τα παιδιά. Καθώς περνούσαν όμως τα χρόνια και άρχισα να εργάζομαι εκεί και να συνεχίζω να εργάζομαι εκεί, αυτό που μου έκανε πάρα πολύ εντύπωση για να μπορέσω να μείνω και να θέλω να μείνω εκεί είναι η αγάπη αυτών των παιδιών και προς εμάς και προς τους υπόλοιπους, η συμπεριφορά τους, ο σεβασμός τους και η τελική ανάλυση να σου πω κάτι είναι πολύ λίγοι οι άνθρωποι που θέλουν να εργαστούν σε ένα τέτοιο

περιβάλλον, γιατί είναι βεβαρυμμένο περιβάλλον, ένα ειδικό περιβάλλον, τώρα από κει και πέρα δεν υπάρχουν πολλοί, και εγώ είμαι ένας από αυτούς που θέλουν να δουλεύουν εκεί και όπως όλοι μας που είμαστε εκεί θέλουμε να προσφέρουμε, αλλά αυτά που παίρνουμε από αυτά τα παιδιά είναι πολύ πιο πολλά από αυτά που δίνουμε κάθε φορά.

Α ΑΞΟΝΑΣ:Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί ρόλοι που πρέπει να επιτελεί σε εκπαίδευση ενηλίκων;

Καταρχήν ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι διττός, από τη μία πλευρά θα πρέπει να προσφέρεις γνώσεις και από την άλλη πλευρά θα πρέπει να διαμορφώσεις μία ολοκληρωμένη προσωπικότητα. Θα πρέπει η εκπαίδευση καταρχήν να είναι ανθρωπιστική, να έχει σαν και τον άνθρωπο και όλα να τείνουν προς αυτό. να μπορείς να θέλεις να αισθάνεσαι το παιδί σαν άνθρωπο και όχι σαν μία μεμονωμένη οντότητα που έχει βρεθεί εκεί, και θα πρέπει να το αντιμετωπίσεις σαν εγκληματία. Το πρώτο λοιπόν είναι ότι θα πρέπει να αντιμετωπίζεις αυτό το παιδί σαν ένα μαθητή, όπως είναι σε όλα τα υπόλοιπα σχολεία. πολλά παιδιά στερούνται εξ αρχής, έχουν στερηθεί εξ αρχής την οικογένεια, οπότε και ο ρόλος του κάθε εκπαιδευτικού βέβαια πόσο μάλλον εκεί είναι παιδαγωγικός. Θα πρέπει να δημιουργήσεις ένα κλίμα οικογένειας, ένα κλίμα αποδοχής, είναι πάρα πολύ σημαντικό γιατί αυτά τα παιδιά σε όλα τα υπόλοιπα σχολεία και στην κοινωνία έξω, βιώνουν πάντα την απόρριψη, άρα λοιπόν η αποδοχή και το μπράβο το εύγε που θα ακούσουν, είναι πάρα πολύ σημαντικό για αυτά τα παιδιά. Θα πρέπει να αποδεχτούμε τη διαφορετικότητα, να αντιμετωπίζονται όλα τα παιδιά κατά τον ίδιο τρόπο, ανεξαρτήτου ηλικίας, εθνικότητας, καταγωγής, φύλου, χρώματος, συμπεριφοράς γενικότερα, σεβασμός πρώτα από όλα θα πρέπει εμείς να σεβόμαστε τα παιδιά για να μπορούν να σεβαστούν και αυτά και εμάς και να αρχίσουν να σέβονται και να εκτιμούν τον εαυτό τους, αυτοεκτίμηση δηλαδή και αυτό σεβασμό, και κατόπιν να μπορέσουν να σεβαστούν και όλους τους υπόλοιπους σαν μέλη της κοινωνίας.

Εσείς ποιον ρόλο θα δίνετε στον εαυτό σας ως εκπαιδευτής;

Τον ρόλο του παιδαγωγού πρώτα από όλα και όχι του καθοδηγητή, δεν μπορώ να το πω αυτό, σαν μία προσπάθεια έτσι ώστε να μπορέσουν να μάθουν τα παιδιά ότι υπάρχουν κι άλλοι δρόμοι στη ζωή τους από αυτούς που έχουν μάθει μέχρι τώρα, του καθοδηγητή με αυτή την έννοια όμως, όχι μέσα σε αυστηρά πλαίσια, να μπορέσουν να κινηθούν σε διαφορετικούς, να δουν τη ζωή και από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Εσείς ποιον ρόλο θεωρείτε πιο σημαντικό;

Τώρα βέβαια ο παιδαγωγός έχει όλες αυτές τις ιδιότητες μέσα, του παιδαγωγού αλλά με όλα αυτά που είπα, με την αγάπη, με τον σεβασμό, με την ανθρωπιστική ιδιότητα, δηλαδή του δασκάλου, όχι του καθηγητή που καθοδηγεί, αλλά του δασκάλου που είναι αυτός που θα οδηγήσει τα παιδιά.

Ποιον ρόλο υιοθετείτε περισσότερο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Αυτόν του παιδαγωγού.

Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος που επιθυμούν περισσότερο οι εκπαιδευόμενοι;

Αυτά τα παιδιά έχουν πολύ μεγάλη ανάγκη από αγάπη, άρα λοιπόν το πρώτιστο είναι να θεωρούν ότι έχουν ένα κλίμα οικογένειας, ένα κλίμα αγάπης που τους αποδέχονται, το πρώτο είναι αυτό, τους αποδέχονται και με τα καλά τους και με τα κακά τους, γιατί ο καθένας μας έχει θετικά και αρνητικά πρόσημα. Τα παιδιά θέλουν και κάποια όρια, να τους θέσουν κάποια όρια, γιατί στη ζωή τους δεν έχουν μάθει να ακολουθούν κάποια όρια, άρα λοιπόν το επιθυμούν αυτό, χωρίς να το δείχνει το επιθυμούν όμως και αυτό βέβαια που επιθυμούν είναι και τη διαφορετικότητα, άρα μπορώ να πω ότι αυτό που θέλουν τα παιδιά, είναι η αναγνώριση, ο σεβασμός, και περαιτέρω να οδηγηθούν στον αυτοσεβασμό και στην αυτοεκτίμηση, για να μπορέσουν έτσι να λειτουργήσουν θετικά και σαν συμμαθητές στον ρόλο των μαθητών που θα έχουν και αργότερα σαν μέλος της κοινωνίας.

Ποια χαρακτηριστικά πιστεύετε ότι έχει ο ιδανικός εκπαιδευτής;

Είναι όλα αυτά που ανέφερα, να είναι προσιτός, καταρχήν οι δάσκαλοι να μην είναι δασκαλοκεντρικός, να είναι ομαδοσυνεργατική η διδασκαλία, να μπορεί να είναι πολύ κοντά στα παιδιά, επίσης να αγαπάει πάρα πολύ τα παιδιά, να αγαπάει πάρα πολύ αυτό που κάνει, να δίνεται στα παιδιά, να σέβεται τα παιδιά, να σέβεται τη διαφορετικότητα, να σέβεται το άτομο σαν οντότητα, και νομίζω πάνω από όλα όμως θέλουν την αγάπη και την αποδοχή.

Ποια θεωρείτε ότι είναι η ιδανική στάση που θα πρέπει να έχετε ώστε να βοηθάτε περισσότερο τους εκπαιδευόμενους;

Στο ίδιο πλαίσιο θα απαντήσω, δεν είναι κάτι διαφορετικό, αυτό δηλαδή που ζητούν, αυτό νομίζω ότι θα πρέπει να δίνουμε κιόλας, δηλαδή την αγάπη, την αποδοχή, το να αισθάνονται ασφαλείς ότι έρχονται στο σχολείο, να ότι τους σεβόμαστε και ότι μπορούν να ανοιχτούν, μπορούν να πουν και τα προβλήματά τους, γιατί δεν μπορείς να αντιμετωπίζεις έναν μαθητή χωρίς να λαμβάνεις υπόψη και όλο το background και όλο το υπόβαθρο που υπάρχει, και όχι μόνο, δεν μιλάω μόνο για το γνωστικό επίπεδο αλλά και σε όλη την προσωπική του ζωή. Άρα λοιπόν αυτό που θα πρέπει ένας παιδαγωγός είναι να αγκαλιάζει όλα τα παιδιά, αλλά ταυτόχρονα όμως να θέτει και όρια, αυτά είναι τα δύο βασικά.

Θεωρείτε ότι η στάση σας είναι βοηθητική απέναντι στους εκπαιδευόμενους;

Ναι ναι.

Με ποιους τρόπους στηρίζετε τους εκπαιδευόμενους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Πρώτον στο γνωστικό επίπεδο, που ξεκινούν με βάση όλο το υπόβαθρο που έχει, ανάλογα με το αν αναγνωρίζει τη γλώσσα ή όχι, άρα λοιπόν στηρίζομαστε στην πρωθυστερη γνώση που έχει για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε και να κάνουμε βήματα σταδιακά, το επόμενο βήμα βέβαια είναι η αγάπη και ο σεβασμός, άρα λοιπόν σε αυτό το κομμάτι θα πρέπει να έχεις απόλυτη, να σου έχουν εμπιστοσύνη τα παιδιά και αυτό φαίνεται αμέσως και μπορούν να διακρίνουν πολύ εύκολα τα παιδιά εάν είσαι αυθεντικός απέναντί τους, εάν γνωρίζεις, αν θέλεις να τα βοηθήσεις ή απλά

είναι μία ακόμα εργασία. Και φυσικά οποιαδήποτε στιγμή υπάρχει κάποια, κάποιο προσωπικό πρόβλημα, όταν θα το αντιληφθείς μέσα στη τάξη, θα πρέπει να προσεγγίσεις ανάλογα, και με το επίπεδο του προβλήματος ή θα του επιτρέψεις να βγει έξω ή στα διαλείμματα ή στη διάρκεια γιατί εμείς βρισκόμαστε στο σχολείο όχι μόνο τις ώρες που έχουμε τα μαθήματα, είμαστε από τις 8:00 μέχρι τις 2:00 εκεί, άρα λοιπόν και στα κενά έχουμε πάρα πολλές ώρες και μπορούμε να έρθουμε σε επαφή με τα παιδιά και να συζητήσουμε άρα λοιπόν και με τη συζήτηση, το να προσεγγίσεις ένα παιδί στο διάλειμμα και να σου πει τον προβληματισμό του, να σου πει την σκέψη του, το βλέπεις πολλές φορές ότι υπάρχει πολύ μεγάλη ανησυχία όταν είναι να φύγει για ένα δικαστήριο, άρα λοιπόν εκεί η συμπεριφορά θα πρέπει να είναι ανάλογη, να είμαστε πιο ανεκτικοί, και για αυτό φυσικά δεν του δημιουργούμε επιπλέον άγχος με το να επιμένουμε μόνο στο γνωστικό κομμάτι, στην επαφή, στην στήριξη που θα έχουν όταν επιστρέφει από κάποιο δικαστήριο, ανάλογα με την ποινή, εάν είναι θετικοί για αυτόν είμαι εντελώς διαφορετική, αν είναι αρνητική όμως και έχει πάρει πάρα πολλά χρόνια, τότε αντιλαμβάνεσαι πως η συμπεριφορά θα έχει κάποια, κάποια στεναχώρια οποιαδήποτε, άρα λοιπόν θα πρέπει και εκεί με αγάπη και προσέγγιση των πραγμάτων, της κατάστασης αυτής να τον βοηθήσουμε.

Β ΑΞΟΝΑΣ: Η ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων

Είστε ικανοποιημένοι από την απόδοση των εκπαιδευόμενων;

Ναι ναι πάρα πολύ. Τα παιδιά εντάξει, φυσικά δεν μπορώ να πω ότι η απόδοση τους στο γνωστικό αντικείμενο είναι πάντοτε άριστο, παλεύουνε όμως, πέρα από αυτό συμμετέχουν σε διάφορα προγράμματα που γίνονται, τους αρέσει να ασχολούνται, επιθυμούν πάρα πολύ να βρίσκονται στο σχολείο με οποιοδήποτε τρόπο, βοηθούν τους καθηγητές, βοηθούν σε οποιοδήποτε μέρος του, σε οποιοδήποτε στοιχείο θέλει το σχολείο, στο να μην υπάρχουν συμπεριφορές αρνητικές ή παραβατικές μέσα στο σχολείο, όπως bullying και τα λοιπά και πρωτίστως υπάρχει σεβασμός, πολύ μεγάλος σεβασμός από τα παιδιά.

Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι προσδοκίες που έχουν εκπαιδευόμενοι από την εκπαίδευση;

Οι προσδοκίες, κοιτάζτε να δείτε αυτά τα παιδιά είναι παιδιά τα οποία είτε δεν γνωρίζουν ελληνική γλώσσα γιατί έχουν έρθει από ένα ξένο κράτος, είτε έχουν σταματήσει την εκπαίδευσή τους πολύ νωρίς και υπάρχουν παιδιά τα οποία επανέρχονται στο σχολείο μετά από 3 4 και 5 χρόνια, ανάλογα τώρα με το τι υπάρχει πίσω τους, τα παιδιά αυτά τα οποία δεν γνωρίζουν, θέλουν να μάθουν την ελληνική γλώσσα, θέλουν να μάθουν τα αγγλικά και τα γαλλικά που τους παρέχονται, να κλείσουμε το στόμα και τα ελληνόπουλα να συνεχίσουν το σχολείο έτσι ώστε να μπορέσουν να πάρουν το απολυτήριο γυμνασίου και να προωθηθούν στο λύκειο, να πάρουν και το απολυτήριο του λυκείου και γιατί όχι να γίνουν και φοιτητές. Σε αυτό βέβαια το κομμάτι της προετοιμασίας, αντιλαμβάνεσαι ότι είναι πάρα πολύ δύσκολα τα πράγματα γιατί οι ώρες είναι οι συγκεκριμένες που γίνονται σε ένα ωρολόγιο πρόγραμμα του γενικού λυκείου, είναι ένα τυπικό σχολείο το σχολείο μας και δεν υπάρχει κάποια άλλη βοήθεια, δεν υπάρχει εκτός από αυτή που θα τους δώσουμε

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

εμείς οι εκπαιδευτικοί βέβαια και για αυτό στα κενά που έχουμε πάντοτε βοηθούμε και κάνουμε επιπλέον ώρες για τα παιδιά, για να μπορέσουν να συναγωνιστούν όλα τα άλλα τα παιδιά που δίνουν πανελλαδικές εξετάσεις στα έξω σχολεία, γιατί ας μη ξεχνάμε τα θέματα είναι τα ίδια, δεν υπάρχει κανένα bonus γι αυτά τα παιδιά και έρχεται μία εξεταστική επιτροπή απέξω, η λυκειακή επιτροπή, όλη δηλαδή η διαδικασία είναι ακριβώς του πανεπιστημίου, για την είσοδο τους στο πανεπιστήμιο ακριβώς όπως είναι για οποιοδήποτε άλλο παιδί. Δεν έχουν βέβαια και την οικογενειακή ηρεμία που υπάρχουν στα παιδιά των υπολοίπων σχολείων, έτσι ώστε να μπορέσουν να τα συναγωνιστούν, να τα συναγωνιστούν και να μπορέσουν να κατακτήσουν μία θέση στο πανεπιστήμιο, είναι σε ένα κελί τέσσερα και πέντε άτομα, μπορεί και έξι άτομα, παιδιά που δεν έχουν θέρμανση πολλές φορές, δεν έχουν ζεστό νερό πολλές φορές, κοιμούνται κάτω γιατί δεν υπάρχουν κρεβάτια, άρα λοιπόν και η ζωή τους δεν είναι τόσο ήρεμη έτσι ώστε να ανταπεξέλθουν. Τώρα υπάρχουν βέβαια και κάποιοι άλλοι μαθητές που έρχονται πέρα από το γνωστικό επίπεδο και μάλλον όλοι, όλα τα παιδιά θέλουν να αισθανθούν και την αγάπη μου που τους έχει λείψει σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους, θέλουν την αποδοχή, θέλουν κάποιον να τους ακούσει ή πολλές φορές δηλαδή κι εγώ που είμαι μεγάλη και είμαι 53 χρονών με φωνάζουν μαμά, γιαγιά η ρομά που σε αυτή την ηλικία έχουν γιαγιάδες και θέλουν να αισθάνονται και ασφάλεια όταν θα είναι στο σχολείο.

Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορείτε να συμβάλλετε ώστε να ενδυναμώσετε τις προσδοκίες τους;

Το να δοθεί σε αυτά τα παιδιά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο που μπορείς, να ξεχάσεις τα προσωπικά σου, το οποίο αυτό βέβαια συμβαίνει ούτως ή άλλως και σε οποιοδήποτε σχολείο, να μπορέσεις να τα πλησιάσεις, να μάθεις, να ξεκινήσουν να μαθαίνουν όσο μπορούν από την αρχή τους κανόνες συμπεριφοράς, τους χαρακτήρες, να μπορέσουν με αγάπη πάντοτε να προχωρήσουν στο σχολείο, να μπορέσουν να ξεδιπλώσουν εκτός από τα συναισθήματά τους και όλα τα ταλέντα που έχουν, γιατί πολλές φορές παιδιά που έρχονται μαθητές στο σχολείο έχουν κάποια γνώση για τον εαυτό τους, βέβαια η αυτοεκτίμησή τους είναι πολύ χαμηλή, αλλά ανακαλύπτουν και ταλέντα που δεν γνώριζαν πολλές φορές στα καλλιτεχνικά, στο μάθημα της ζωγραφικής ανακαλύπτουμε πάρα πολλά ταλέντα, στο μάθημα της μουσικής ανακαλύπτονται πάρα πολλά ταλέντα που μπορούν να τραγουδήσουν, που μπορούν να γράψουν στίχους, που μπορούν να εξωτερικεύσουν όλα αυτά που αισθάνονται μέσα από ένα τραγούδι ή τη ζωή που έχουν βιώσει ή οποιαδήποτε θέματα θέλουν τα ίδια να βγάλουν προς τα έξω, στην γυμναστική όπου παιδιά έχουν ταλέντο στο μπάσκετ, στο ποδόσφαιρο, στη γλώσσα. Μέσα δηλαδή από όλα αυτά τα προγράμματα που γίνονται γιατί εκτός από την εκπαιδευτική, το ωρολόγιο πρόγραμμα που ακολουθούμε, υπάρχουν και κάποια προαιρετικά προγράμματα τα οποία έχουμε αναλάβει από ένα θέμα οι εκπαιδευτικοί και άλλος φτιάχνει σαπούνι, άλλος κάνει τσαντάκια, άλλος κάνει πηλό, άλλος κάνει χαρακτική και μέσα από αυτό λοιπόν έρχονται σε επαφή και τα παιδιά μεταξύ τους από διαφορετικές εθνικότητες και αναμειγνύονται πλέον χωρίς, γιατί δεν γνωρίζουν ποιος θα μπει σε κάποια ομάδα από αυτά, αναμειγνύονται, έχουν λοιπόν την επαφή με τα υπόλοιπα παιδιά, αρχίζουν να αισθάνονται πλέον ότι όλοι είναι μαθητές του σχολείου, είναι παιδιά της γης και όλοι είναι ένα, όλοι είναι ίδιοι άνθρωποι, δεν υπάρχουν διαφορές ανάλογα με την καταγωγή, την εθνικότητα, το χρώμα και τα λοιπά, οπότε μέσα από όλη αυτήν την

εκπαιδευτική διαδικασία και τα προαιρετικά προγράμματα μπορούν να βοηθηθούν περισσότερο.

Τι θεωρείτε ότι τονώνει την αυτοεκτίμηση των εκπαιδευόμενων;

Καταρχήν είναι το να μπορέσεις να προσεγγίσεις το παιδί, να ακούσει ένα μπράβο που δεν έχει ακούσει ποτέ, να το βοηθήσεις να πηγαίνει καλά στο σχολείο αλλά και σε όλες τις άλλες δραστηριότητες που υπάρχουν εντός του σχολείου, αγάπη, αποδοχή, σεβασμό, έλλειψη, όχι δεν μπορώ να το πω αυτό όχι, αυτά, αυτά.

Πως πιστεύετε ότι συμβάλλει η εκπαίδευση στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευόμενων;

Κατά πρώτον όπως ανέφερα και προηγουμένως εκτός το γνωστικό επίπεδο θα πρέπει να δημιουργούμε και ολοκληρωμένες προσωπικότητες, αυτό είναι τουλάχιστον ο στόχος της εκπαίδευσης, με βάση την ανθρωπιστική παιδεία λοιπόν θα πρέπει όλοι οι εκπαιδευτές να δημιουργούν μία τέτοια κατάσταση στην αίθουσα μέσα στη σχολική μονάδα που όλοι να λειτουργούν σαν σχολική κοινότητα, το σχολικό κλίμα και η σχολική κοινότητα να επηρεάζει το παιδί έτσι ώστε και να δέχεται τη διαφορετικότητα, να υπάρχει αυτοεκτίμηση, μάλλον να το βοηθήσουν μέσω, αφού γνωρίσουν το κάθε παιδί να μπορέσουν να πάρουν στοιχεία, τα στοιχεία τα καλά που υπάρχουν σε κάθε άνθρωπο, να τα εξελίσουν σε οποιοδήποτε επίπεδο έτσι και στο γνωστικό και στο εκπαιδευτικό και στη συμπεριφορά και στον χαρακτήρα να εξελιχθούν όλα έτσι ώστε και με την αγάπη και τη σύνεση και τα όρια βέβαια να κατανοήσουμε το πόσο σημαντικά ή το πόσο σημαντικό είναι το κάθε παιδί έτσι ώστε να φτάσει και στην υψηλή αυτοεκτίμηση.

Πιστεύετε ότι βοηθάτε επαρκώς τους εκπαιδευόμενους ώστε να σκέφτονται θετικά για το μέλλον τους;

Κοίταξε να δεις τώρα ο καθένας κάνει ότι καλύτερο μπορεί, σαφώς υπάρχουν κάθε φορά περιθώρια αυτοβελτίωσης κι αυτό βέβαια με την καθοδήγηση των μαθητών, κάθε φορά λαμβάνουμε πολλά στοιχεία από τα παιδιά, μπορούμε να αποκτήσουμε γνώσεις μέσα από τα παιδιά και να βελτιωθούμε, κι αυτή τη βελτίωση να την γυρίζουμε πάλι προς τα παιδιά.

Θεωρείτε ότι η εκπαίδευση είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί βοηθητικά για τους εκπαιδευόμενους ώστε να κάνουν θετικές σκέψεις και να ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους;

Ναι ναι βέβαια, κάθε φορά το πρώτο που θα σου πω είναι αυτά τα παιδιά είναι τα μόνα παιδιά που στεναχωριούνται όταν δεν λειτουργεί το σχολείο, όταν ας πούμε σταματάμε για διακοπές των Χριστουγέννων ή για τις διακοπές του Πάσχα ή με το τέλος που γίνεται του διδακτικού έτους, λένε και αχ τώρα τι θα κάνουμε και πως θα βρεθούμε και θα είμαστε μέσα και θα κοιτάζουμε το ταβάνι και δεν μπορούμε και ερχόμαστε στο σχολείο και μιλάμε και με κάποιους ανθρώπους και υπάρχει μια διαφορετική συμπεριφορά και σας αγαπάμε και τα λοιπά. Και μέσα από το γνωστικό επίπεδο που διευρύνεται ο νους τους και από τη συμπεριφορά και το ότι το γεγονός ότι αναμειγνύονται διαφορετικές εθνικότητες μέσα σε μία τάξη και στο σχολείο γιατί

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

στο κατάστημα όπου μένουν, μένουν μαζί όλοι οι Ινδοί, οι Πακιστανοί, όλοι οι Αλβανοί, οι οποίοι βέβαια είναι πολλοί λίγοι, τέλος πάντων, δηλαδή όλη η ομάδα μαζί στο σχολείο αναμιγνύονται, άρα λοιπόν αρχίζουν και αντιμετωπίζουν διαφορετικά την κατάσταση και την αποδοχή που πρέπει να έχουν σε οποιοδήποτε άτομο, ανεξαρτήτων όλων αυτών που έχουμε δει.

Με ποιον τρόπο βοηθάτε τους εκπαιδευόμενους να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους για να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Δεν μπορώ να απαντήσω κάτι διαφορετικό από αυτά που έχω πει τώρα, με την αγάπη, με την αποδοχή, με τον σεβασμό, με τα όρια βέβαια που τίθενται κάθε φορά, με την αποδοχή, δεν υπάρχει κάτι άλλο.

Τι είναι αυτό που περιμένουν οι εκπαιδευτές από τους εκπαιδευόμενους;

Ξεκινάμε πάντοτε, κάθε φορά ατομικά, δηλαδή πρώτα θα πρέπει να γνωρίσουμε το κάθε ένα από τα παιδιά, να δούμε σε ποιο γνωστικό επίπεδο είναι, ποιο συναισθηματικό επίπεδο είναι, γενικά η ζωή τους που βρίσκεται και κάθε φορά θα πρέπει να κάνουμε ένα βηματάκι παραπάνω ατομικά, η εξέλιξη του κάθε παιδιού είναι διαφορετική, κάποια παιδιά είναι πολύ πιο δεκτικά οπότε εξελίσσονται πιο γρήγορα, κάποια παιδιά είναι πιο εσωστρεφή, πιο συναισθηματικά, με διαφορετικούς παράγοντες που τους έχουν επηρεάσει, άρα λοιπόν κάθε φορά έχουμε και το άτομο το οποίο πρέπει να εξελίσσεται σταδιακά, βήμα βήμα και το καθένα ανάλογα το πόσο μπορεί να εξελιχθεί παραπάνω, και ένα μικρό βηματάκι να κάνει καλύτερο για να βελτιωθεί η ζωή του η ίδια είναι μια πολύ μεγάλη κατάκτηση για εμάς.

Τι προσδοκούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να συμβεί κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης και μετά από αυτήν;

Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης οι εκπαιδευτές επιθυμούν πρώτα απ' όλα να μπορέσουν να ανοίξουν τους ορίζοντές τους, πέρα από το γνωστικό επίπεδο που θα πρέπει να αναπτύξουν, θα πρέπει να ωριμάσουν και συναισθηματικά οπότε να αποδεχθούν την κατάσταση ή να κατανοήσουν την παραβατική συμπεριφορά που είχαν μέχρι τώρα, έτσι ώστε να οδηγηθούν σε άλλα μονοπάτια. Τώρα αυτό που ευχόμαστε πάντοτε όταν φεύγουν τα παιδιά από εκεί είναι το να γίνουνε, να ενταχθούν πάλι ομαλά στην κοινωνία, βέβαια εδώ πέρα υπάρχει ένα διπλό πρόβλημα, το πρώτο είναι να τους αποδεχθεί καταρχήν η κοινωνία και το δεύτερο είναι να έχουν ανθρώπους να τους στηρίζουν δίπλα τους, γιατί καθώς βγαίνουν τα παιδιά εάν δεν υπάρχει μια επανένταξη μέσα σε λογικά πλαίσια και ανθρώπους να τους στηρίζουν δίπλα τους, είναι σαφές ότι μία φορά θα πεινάσει, δύο φορές θα πεινάσει, δέκα φορές θα κοιμηθεί σε παγκάκι, ε μετά πάλι παραβατική συμπεριφορά θα ακολουθήσει το παιδί, όσο και καλή διάθεση να έχουν, επιθυμούν να ξεφύγουν από όλη αυτή την κατάσταση. Κι αυτό βέβαια που θα τους βοηθήσει πάρα πολύ, ένα παιδί καθώς βγαίνει από το κατάστημα κράτησης θα πρέπει να πάει και στο σχολείο, να παρακολουθήσει την αντίστοιχη τάξη, να συνεχίσει το σχολείο του για να ακολουθήσει όλη αυτήν την εκπαιδευτική διαδικασία σε όλες τις βαθμίδες.

Θα αλλάζατε κάτι στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Η εκπαιδευτική διαδικασία από το υπουργείο Παιδείας σαφώς θα πρέπει να αλλάξει, και γενικότερα, όχι μόνο για αυτά τα παιδιά, για όλα τα παιδιά. Τα βιβλία είναι

ετεροχρονισμένα, τα μαθήματα, κάποια από τα μαθήματα είναι, θα πρέπει να ενταχθούν και καινούργια μαθήματα, θα πρέπει ας πούμε όπως είναι τα αρχαία, σαφώς και είναι πολύ καλό να υπάρχουν γιατί συνεχίζεται η ελληνική γλώσσα, όμως δεν παύει να είναι ένα μάθημα που θα πρέπει ίσως να γίνεται και λιγότερες ώρες, θα πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχουν δραστηριότητες εκτός από την γυμναστική, όπου τα παιδιά θα μπορούν να κάνουν καλλιτεχνικές, μουσικές, και τα λοιπά και όχι μόνο κατά τη διάρκεια των εορτών που γίνονται αλλά και εβδομαδιαία. Ως προς εμάς αυτό που μπορούμε να κάνουμε, η αλήθεια είναι ότι μπορούμε να κινηθούμε λίγο ευέλικτα, σε σχέση με το ωρολόγιο πρόγραμμα, θα πρέπει όμως να παρέχεται και μεγαλύτερη ευελιξία κι εμείς βέβαια να έχουμε τη διάθεση μέσα από αυτήν την ευελιξία να μπορέσουμε να έρθουμε πιο κοντά στα παιδιά, να αναζητήσουμε τις ιδιαιτερότητες των παιδιών, να αναζητήσουμε τις κλίσεις και όλα αυτά που τους ενδιαφέρουν πολύ, τα ενδιαφέροντά τους και από εκεί να ξεκινήσουμε σταδιακά και να προσαρμόζουμε και την εκπαιδευτική διαδικασία και τη διαδικασία για την επανένταξή τους.

Γ ΑΞΟΝΑΣ: Τα εμπόδια των εκπαιδευτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία

Ποια είναι τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και σε ποιους τομείς παρουσιάζονται;

Καταρχήν είναι η γλώσσα που πολλοί μαθητές επειδή είναι άλλης εθνικότητας δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, πολλές φορές το επίπεδό τους και στη χώρα τους είναι πάρα πολύ χαμηλό με αποτέλεσμα αν δεν γνωρίζουν και μία άλλη ξένη γλώσσα, δηλαδή αγγλικά ή γαλλικά ή ιταλικά ή γερμανικά που γνωρίζουν και οι συνάδελφοι και όλοι οι υπόλοιποι κι εμείς κάποια από τις γλώσσες τις άλλες, άρα λοιπόν εκεί έχουμε το πρώτο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι της επικοινωνίας. Ευτυχώς εμείς στο σχολείο μας αυτό το έχουμε λύσει εν μέρη με τους διαδραστικούς πίνακες που έχουμε οπότε έχουμε και το ιντερνέτ, έχουμε και το διαδίκτυο, έχουμε το translate, μετάφραση, οπότε κάτι που μπορούμε να πούμε εμείς μπορούμε να το μεταφράσουμε και στη δική τους γλώσσα. Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι η συναισθηματική κατάσταση των παιδιών και κατά πόσο, είναι πολύ επιφυλακτικά στην αρχή, εμείς όμως με τη συμπεριφορά μας και με την προσέγγιση που θα κάνουμε πιστεύω ότι σταδιακά λύνεται και σε αυτό το σημείο βλέπεις και πως έρχονται τα παιδιά όταν στη αρχή της χρονιάς με το πρόσωπό τους συνοφρυωμένο, είναι περισσότερο εσωστρεφής, δεν ξέρουν τι θα αντιμετωπίσουν και πως θα το αντιμετωπίσουν, σταδιακά όμως χαλαρώνουν, βλέπουν ότι υπάρχουν άνθρωποι που θέλουν να τα βοηθήσουν, θέλουν να τα στηρίξουν οπότε κι αυτό εξομαλύνει περισσότερο, πιο πολύ. Ένα άλλο πρόβλημα είναι αυτή η διαφορετικότητα που δεν μπορούν κάποιες φορές να την αποδεχτούν κι εκεί βέβαια υπάρχουν κάποιες εντάσεις μεταξύ τους, τις οποίες και αυτές προσπαθούμε να αντιμετωπίσουμε.

Εσείς ποια προβλήματα έχετε αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

Αυτά που σου είπα, την επικοινωνία, τη συναισθηματική φόρτιση που έχουν τα παιδιά όταν έρχονται στο σχολείο, όταν έρχονται πριν ή μετά από τα δικαστήρια,

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

όταν αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα μέσα στο κατάστημα κράτησης γιατί δεν μπορούν να αποκοπούν από αυτά, όταν έρχονται στο σχολείο συνεχίζουν και αντιμετωπίζουν και μεταφέρουν το πρόβλημα τους πάλι στο σχολείο. Προσωπικά για να πω και αυτό, προσωπικά με τα παιδιά δεν έχω κανένα απολύτως πρόβλημα, πάντοτε σέβονται, πάντοτε προσπαθούν όσο και αν είναι ταραγμένα, να ηρεμήσουν και να ακολουθήσουν τους κανόνες συμπεριφοράς σχολικής κοινότητας, είναι το συνολικό πρόβλημα αυτό που υπάρχει.

Ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία που έχετε αντιμετωπίσει κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Η μεγαλύτερη δυσκολία δεν μπορώ να πω σε σχέση με τους μαθητές, μπορώ να πω η μεγαλύτερη στεναχώρια που είχαμε βιώσει κάποτε, όταν είχε γίνει μέσα στο χώρο που ζουν ένα έντονο περιστατικό, μία διαμάχη έντονη, αυτό όχι κάτι άλλο.

Αντιμετωπίζετε καταστάσεις ή συγκρούσεις που σας φέρνουν σε δύσκολη θέση;

Σε δύσκολη θέση όχι, σε θέση που θα πρέπει να επιλύσεις ορισμένα προβλήματα και πάλι όμως μέσα στα πλαίσια τα εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά.

Υπήρξε κάποια δυσκολία που σας ανάγκασε να διακόψετε το μάθημά σας;

Όχι όχι.

Υπάρχουν περιορισμοί ή αδυναμίες μέσα στην ομάδα των εκπαιδευόμενων;

Αδυναμίες πάντοτε υπάρχουν αφού υπάρχουν και τα σημεία της βελτίωσης, θα μπορούσαν να γίνουν κάποια σεμινάρια ή κάποια συνέδρια, όπου κι εμείς θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τις εμπειρίες και να μας καθοδηγήσουν και κάποιοι άνθρωποι πιο ειδικοί.

Δ ΑΞΟΝΑΣ: Άρση εμποδίων

Με ποιον τρόπο διαχειρίζεστε δύσκολες καταστάσεις που ενδεχομένως προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Με τον διάλογο.

Όταν προκύπτουν προβλήματα σε ποιες ενέργειες προβαίνετε για να τα αντιμετωπίσετε;

Πάλι με το διάλογο, δεν υπάρχει, αυτό που επιδιώκουμε πάντοτε είναι να υπάρχει μία ομαλότητα, μία ηρεμία μέσα στην τάξη και μέσα στο σχολείο. Όταν βλέπουμε ότι αυτό δεν, ότι υπάρχει κάποιο πρόβλημα και διαταράσσεται, το πρώτο είναι που θα πρέπει να πλησιάσουμε το παιδί, και να μην το ερεθίζουμε περισσότερο προς το πρόβλημά του και το δεύτερο είναι με τη συζήτηση να μπορέσουμε να το επιλύσουμε και μετά βέβαια ενημερώνεται και όλος ο σύλλογος διδασκόντων για τα προβλήματα, για τα τυχόν προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει το κάθε παιδί, έτσι ώστε να μπορούμε να το βοηθήσουμε όλοι.

Πώς θα επαναφέρετε την ισορροπία μέσα στην τάξη μετά από ένταση που έχει δημιουργηθεί από κάποιο πρόβλημα;

Κατά τον ίδιο τρόπο αυτόν που σου περιέγραψα, με διάλογο και χωρίς να προκαλούμε άλλη ένταση και βέβαια εάν ένα παιδί δεν μπορεί να ηρεμήσει, να αποχωρήσει για δύο λεπτά τρία από την αίθουσα, να ηρεμήσει και να επανέλθει, το να αποβληθεί ένα παιδί από την τάξη δεν έχει νόημα και δεν έχει και λόγο ύπαρξης.

Πώς προσεγγίζετε τους εκπαιδευόμενους όταν έχει προκύψει τριβή μεταξύ σας;

Το πρώτο που θα πρέπει να κάνω είναι να μην διαιωνίζω αυτή την κατάσταση μέσα στην αίθουσα, να το αφήσω και χωρίς να το προβάλλω ή να προκαλέσω το παιδί σε άλλη διαμάχη, μετά κατά το τέλος της ώρας, της διδακτέας ώρας, προσπαθώ να συζητήσω με το παιδί για ποιον λόγο υπήρξε η σύγκρουση, τι περίμενα εγώ από το παιδί, τι περίμενε ο μαθητής από εμένα, που σφάλαμε ίσως και οι δύο και βέβαια γιατί όχι να ζητήσουμε και συγνώμη, όταν θεωρούμε ότι η συμπεριφορά μας δεν είναι σωστή, πρώτα θα πρέπει να αποδεχθούμε εμείς το λάθος μας έτσι ώστε και τα παιδιά στη συνέχεια να κατανοήσουν ότι έκαναν λάθος, να το αποδεχτούν και να ζητήσουν και τα ίδια συγνώμη, θα πρέπει να γίνουμε παράδειγμα προς τα παιδιά.

Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλετε να μας πείτε; Κάτι που ενδεχομένως έχουμε παραλείψει να αναφέρουμε;

Αχ δεν ξέρω, είπα τόσα πολλά, πάντως να ξέρεις και να θυμάσαι ότι αυτά τα παιδιά μπορούν να δουλεύουν, και μπορείς να πάρεις πολύ μεγάλη αγάπη, μπορείς να πάρεις πολύ μεγάλο σεβασμό, δεν σου λέω ότι δεν υπάρχουν και οι εντάσεις, μπορείς να βγάλεις από αυτά τα παιδιά τον καλύτερό τους εαυτό, αρκεί βέβαια να μπορέσουμε να τα βοηθήσουμε και όταν θα βγουν από εκεί, γιατί πολλά παιδιά θέλουν να πηγαίνουν μακριά, είναι παιδιά έτσι, είναι παιδιά 18,19,20,21,22 χρονών, δεν έχουν ζήσει την παιδική τους ηλικία, δεν έχουν ζήσει την ανεμελιά, την αγάπη, την οικογένεια, τα επιθυμούν όλα αυτά, όμως όταν θα βγουν και δεν θα τα έχουν, γιατί δεν μπορεί να τους στηρίξει η οικογένεια, δεν λέω ότι είναι λάθος της οικογένειας, μπορεί να μην έχουν το οικονομικό υπόβαθρο, μπορεί να μην έχουν τίποτα, εκεί είναι που θα πρέπει να τα κερδίσουμε και πάλι και να τα βοηθήσουμε αυτά είχα να σου πω.

Ημερομηνία συνέντευξης: 06/05/2021

Αριθμός συνέντευξης: Νο 9

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ποια είναι η ηλικία σας και ποιο το επίπεδο των σπουδών σας;

Είμαι 53 ετών, είμαι δασκάλα, έχω τελειώσει τέταρτο έτους και τώρα είμαι και σ' ένα μεταπτυχιακό το οποίο δεν έχω τελειώσει ακόμα, αυτά είναι τα βασικά που έχω.

Η ειδικότητα σας ως εκπαιδευτής;

Είμαι δασκάλα στην Πρωτοβάθμια.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Οπότε στο σχολείο που εργάζεστε τώρα στις φυλακές εργάζεστε ως δασκάλα;

Ναι, εγώ εργάζομαι στο 2ο σχολείο Ελαιώνα που έχει την έδρα του στο κατάστημα κράτησης γυναικών Ελαιώνα, αυτό το σχολείο είναι η πέμπτη χρονιά, ιδρύθηκε το 2016, εγώ εκεί πήγα την δεύτερη χρονιά, δηλαδή είναι η τέταρτη χρονιά που δουλεύω σ' αυτό το σχολείο και είμαι και μπροστά μένει εκεί, γιατί αυτά τα σχολεία τα δημοτικά ιδρύονται μονοθέσια, αλλά εμείς δεν λειτουργούμε ως μονοθέσιο, έχουμε λειτουργικότητα τριθέσιου γιατί έχουμε πολλά κορίτσια που έρχονται στο σχολείο, είναι μεγάλη φυλακή έχει 450 άτομα μέσα και έχουμε κόσμο που έρχεται στο δημοτικό και μάλιστα υπάρχουν και κοπέλες που δεν μπορούμε να πάρουμε περισσότερα άτομα από 50- 55 γιατί δεν υπάρχουν οι χώροι.

Οπότε εσείς εργάζεστε 3 χρόνια σε αυτό το σχολείο;

Φέτος είναι η τέταρτη χρονιά που είμαι εκεί.

Ποια είναι η εργασιακή σας κατάσταση;

Εγώ είμαι μόνιμη δεν έχω οργανική εκεί, έχω οργανική σε ένα σχολείο της Θήβας και είμαι αποσπασμένη εκεί.

Έχετε εργαστεί σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα;

Σε δημοτικά σχολεία της πόλης μου και μόνο μία χρονιά ήμουν εκτός Θήβας, στη Ρόδο είχα δουλέψει, όταν διορίστηκα.

Έχετε εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων κρατουμένων;

Η μόνη εμπειρία που έχω στην εκπαίδευση ενηλίκων κρατουμένων είναι η τωρινή μου κατάσταση, από τότε που άρχισα να δουλεύω στις φυλακές.

Έχετε παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων;

Όχι δεν έχω παρακολουθήσει τίποτα.

Ήταν επιλογή σας να εργαστείτε σε τέτοιου είδους σχολείο;

Ναι, πήγα εκεί για την εμπειρία να σου πω την αλήθεια, εγώ στα 28 χρόνια εκπαιδευτικός, πάω στα 29 τώρα και όλα μου τα χρόνια ήμουν σε δημοτικό, ασχολιόμουν με μικρές ηλικίες αλλά τα τελευταία χρόνια σ' ένα σχολείο που έχω οργανική εδώ στη Θήβα, ήμουν και στην επιτροπή εξετάσεων, μπαίναμε μέσα στη φυλακή του Ελαιώνα και κάναμε εξετάσεις για να πάρουν το απολυτήριο δημοτικού οι κοπέλες που πήγαιναν δημοτικό, γιατί και πριν, να σου πω και αυτό, πριν ιδρυθεί επίσημα το σχολείο εκεί υπήρχαν κάποιοι εθελοντές δάσκαλοι, που πήγαιναν κι έκαναν μάθημα Σε κοπέλες που ήταν αλλοδαπές οι περισσότερες και κάποιες ρομά, Ελληνίδες ρομά και αυτές όταν θεωρούσε υπερτασικός που πήγαινε ότι ήταν έτοιμες για να δώσουν εξετάσεις και να πάρουν το απολυτήριο υπήρχε μία επιτροπή εξεταστική εδώ στη Θήβα, έτυχε να μπω και εγώ κάποια στιγμή σε αυτήν την επιτροπή και πηγαίναμε εκεί και έδιναν εξετάσεις τα κορίτσια, τις βαθμολογούσαμε και έπαιρναν το απολυτήριο του δημοτικού, αυτή η διαδικασία γίνεται δηλαδή για τις ενήλικες. Μπήκα λοιπόν σε αυτή τη διαδικασία, πήγα σε φυλακή, δεν σου κρύβω ότι όταν αντίκρισα το κατάστημα αισθάνθηκα έναν φόβο, αλλά μετά μου δημιουργήθηκε έτσι, ήθελα δηλαδή να πάω να δουλέψω εκεί και επειδή στο δημοτικό δεν χρειάζεται

να έχουμε κάποιο χαρτί ότι έχουμε κάνει εκπαίδευση ενηλίκων, δεν υπάρχουν δηλαδή πολλοί δάσκαλοι εκπαιδευτικοί που θέλουν να δουλέψουν σε σχολεία των φυλακών, ήταν εύκολο να πάω να δουλέψω, δηλαδή έκανα αίτηση για απόσπαση και την πήρα και πήγα και δεν το μετάνιωσα καθόλου, πήγα για ένα χρόνο και είμαι στον τέταρτο που δουλεύω εκεί, είναι πολύ ενδιαφέρον, είναι πολύ ωραία εμπειρία.

Α ΑΞΟΝΑΣ: Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί ρόλοι που πρέπει να επιτελεί ένας εκπαιδευτής ενηλίκων;

Κοίταξε να δεις τώρα εδώ οι ρόλοι είναι πολλοί, πρέπει να είμαστε και βοηθοί, συνεργάτες, εμπνευστές, συντονιστές και πάνω από όλα παιδαγωγοί βέβαια, δηλαδή πρωταρχικό μέλημα μας είναι να δημιουργήσουμε ένα κλίμα εμπιστοσύνης, όπου οι εκπαιδευόμενες αισθάνονται όμορφα, οικία να μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους, να ενισχύσουμε λίγο την αυτονομία τους γιατί βρισκόμαστε σε ένα περιβάλλον δύσκολο, δύσκολο με την έννοια όχι ότι έχουμε δύσκολες περιπτώσεις στο σχολείο, απλά βλέπουμε φαινόμενα ιδρυματισμού πολλά, δηλαδή οι κοπέλες έρχονται με πολύ άγχος στο σχολείο, είναι πολύ κλεισμένες στον εαυτό τους, πρέπει να κάνουμε δηλαδή κάποια πράγματα να τις κάνουμε να αισθανθούν ότι έρχονται σε ένα οικογενειακό περιβάλλον βασικά, πρέπει να τους δείξουμε πολλή αγάπη, πολύ εμπιστοσύνη και θέλει πάρα πολλή μεγάλη υπομονή σε κάποια πράγματα.

Θεωρείτε ότι είστε επαρκώς καταρτισμένοι για να επιτελέσετε το έργο σας;

Κοίταξε να δεις νομίζω ότι κανένας εκπαιδευτικός δεν αισθάνεται πάντα ότι είναι απόλυτα επαρκής, οι προκλήσεις είναι πάρα πολλές και πάντα χρειάζεται επιμόρφωση, ενημερωνόμαστε για καινούργιες μεθόδους, αντιμετωπίζουμε πολλά προβλήματα, περιπτώσεις μαθητών που χρειάζονται άλλο χειρισμό, ρώτα με, ανταλλάσσουμε απόψεις μεταξύ μας και με άλλους συναδέλφους, τυχαίνει να είναι και το ΣΔΕ μέσα στο χώρο αυτό, το δημοτικό βασικά φιλοξενείται στο χώρο του ΣΔΕ, που υπάρχει εκεί από χρόνια και έχουμε μία πολύ καλή συνεργασία και με τους εκπαιδευτικούς του ΣΔΕ και ανταλλάσσουμε απόψεις και συζητάμε τα πάντα και χρησιμοποιούμε πολλά μέσα και πολλές μεθόδους. Νομίζω ότι δεν αισθανόμαστε ποτέ επαρκής απόλυτα, πάντα μαθαίνουμε και πάντα δηλαδή όταν λέμε ότι όλα πάνε καλά, παρουσιάζεται κάποιο καινούργιο πρόβλημα που πρέπει να δούμε πώς θα το λύσουμε και πώς θα είμαστε καλύτεροι στο αντικείμενο που διδάσκουμε.

Εσείς ποιον ρόλο θα δίνετε στον εαυτό σας ως εκπαιδευτής; Ποιον θεωρείτε πιο σημαντικό;

Κοίταξε παιδαγωγικός είναι περισσότερο ο ρόλος μας, θα έλεγα για μένα και γενικά για το δημοτικό, το δημοτικό λειτουργεί τελείως διαφορετικά από το γυμνάσιο και το λύκειο, πρέπει να είμαστε πολύ κοντά στις κοπέλες, χρειάζεται, και συντονιστικός βέβαια, πρέπει να έχουμε έναν πολύ καλό σχεδιασμό με όλες τις βάσεις του, να το ακολουθούμε με συνέπεια για να έχουμε αποτελέσματα και ο εμπνευστής είναι πολύ σπουδαίος ρόλος εκεί που είμαστε γιατί η εργασία περισσότερο γίνεται σε ομάδες, γιατί θέλουμε να αναπτύξουμε και τις κοινωνικές δεξιότητες των κοριτσιών.

Ποιον ρόλο υιοθετείτε περισσότερο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;
Του εμπνευστή περισσότερο θα έλεγα.

Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος που επιθυμούν περισσότερη εκπαιδευόμενοι;
Κοίταξε να δεις οι εκπαιδευόμενες αρχικά προτιμούν τον παραδοσιακό εκπαιδευτικό, έρχονται στο σχολείο, δηλαδή έναν εκπαιδευτικό που θα τους λέει πράγματα, θα κάνει διάλεξη ουσιαστικά, γιατί πιστεύουν ότι έτσι θα μάθουν και βέβαια αισθάνονται και ασφάλεια γιατί δεν θέλουν να εκτίθενται στο σύνολο, γιατί ο ιδρυματισμός τους έχει δημιουργήσει συναισθήματα κατωτερότητας, έχουν υπερβολικό άγχος, καταθλιπτικές τάσεις, κλείνονται πολύ στον εαυτό τους, δεν θέλουν να εκτίθενται, οπότε εκείνες αρχικά προτιμούν τον παραδοσιακό εκπαιδευτικό που θα τους μιλάει και θα τους μαθαίνει πράγματα. Βέβαια αυτό στην πορεία αλλάζει, θα πρέπει να σου αναφέρω εδώ ότι οι κοπέλες που έρχονται στο δημοτικό, στο μεγαλύτερο είναι Ελληνίδες Ρομά, οι οποίες δεν έχουν προηγούμενη εκπαίδευση και έχουμε κοπέλες από 20 μέχρι 50 χρόνων στο σχολείο, όπως είναι πολύ δύσκολο για αυτές να ξεκινήσουν και είναι και επίπονη διαδικασία, δεν είναι εύκολο, πολλές φορές χρησιμοποιούμε μεθόδους νηπιαγωγείου στην αρχή της σχολικής χρονιάς, δεν ξέρουν βασικά πράγματα, οπότε αυτό που αποζητούν από εμάς είναι να τους λέμε πράγματα και να μαθαίνουν από μας χωρίς αυτές να εκτίθενται, αλλά σιγά-σιγά αυτό αλλάζει, με μεγάλη υπομονή.

Ποια χαρακτηριστικά πιστεύετε ότι έχει ο ιδανικός εκπαιδευτής;
Καταρχήν πρέπει να είναι έμπειρος κατά την άποψή μου πρέπει να έχει την ικανότητα να δημιουργεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας στους μαθητές του, να τους σέβεται και να τους αγαπά πάνω από όλα, γιατί το καταλαβαίνουν πάρα πολύ καλά αυτό οι κοπέλες, να αφογκράζεται τις ανάγκες τους, να έχει την ικανότητα να οργανώνει την διδασκαλία του πάντα και με τέτοιον τρόπο ώστε να ωφελούνται όλες, γιατί υπάρχουν πολύ επίπεδα τμήματα στο σχολείο. Μέσα σε μία τάξη μπορούμε να έχουμε και τρία και τέσσερα επίπεδα διαφορετικά, χρειάζεται δηλαδή εξατομικευμένη διδασκαλία, πολλές φορές χρησιμοποιούμε και την αλληλοδιδασκτική, δηλαδή οι καλές κοπέλες τις χρησιμοποιούμε για να βοηθήσουν τις κοπέλες που είναι σε πιο χαμηλό επίπεδο, εξατομικευμένη λοιπόν διδασκαλία, αλληλοδιδασκτική και βασικά θα πρέπει να δημιουργούμε και ένα ευχάριστο κλίμα, πρέπει να είμαστε πολύ επικοινωνιακοί. Να σου πω ας πούμε ένα παράδειγμα, κάποια στιγμή την πρώτη χρονιά που είχα πάει στο σχολείο, είχε έρθει ένας γυμναστής ο οποίος μάλλον δεν ήθελε να έρθει σε αυτό το σχολείο, δεν επιθυμούσε δηλαδή να εργαστεί σε φυλακές, και προφανώς η συμπεριφορά του δεν ήταν αυτή που έπρεπε μέσα στην τάξη, από την πρώτη εβδομάδα αρχίσαμε να έχουμε προβλήματα και έφυγε αυτός ο εκπαιδευτικός, δεν μπόρεσε δηλαδή να σταθεί. Άρα αυτό που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός που πάει να δουλέψει στις φυλακές, καταρχήν θα πρέπει να είναι συνειδητοποιημένος στο που πάει να δουλέψει, πρέπει να είναι ευχάριστος και να δημιουργεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας, αυτό είναι το πιο βασικό, για να μπορέσει να κάνει πράγματα.

Ποια θεωρείτε ότι είναι η ιδανική στάση που θα πρέπει να έχετε ώστε να βοηθάτε περισσότερο τους εκπαιδευόμενους;

Τις αντιμετωπίζουμε ως ίσες με ίσους γιατί είναι ενήλικες, δεν είναι μικρά παιδιά και βοηθητική είναι περισσότερο η στάση μας δηλαδή προσπαθούμε να είμαστε βοηθοί, δίπλα τους, να τους βοηθάμε για να μπορούν να μάθουν αυτά που θέλουν ας πούμε με βάση τις προσδοκίες τους.

Θεωρείτε ότι η στάση σας είναι βοηθητική απέναντι στους εκπαιδευόμενους;

Ναι ναι οπωσδήποτε έχουμε δει πράγματα δηλαδή που δεν τα περιμέναμε από κοπέλες.

Με ποιους τρόπους στηρίζετε τους εκπαιδευόμενους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Πάλι τα ίδια θα σου πω, εντάξει κοίταξε ο ρόλος μας είναι βοηθητικός και εμπνευστικός, είμαστε δύο δίπλα τους, και προσπαθούμε βασικά να τους μάθουμε ανάγνωση και γραφή εκεί αυτό χρειαζόμαστε στο δημοτικό, ανάγνωση και γραφή, και στις αλλοδαπές να μάθουν σωστή χρήση της γλώσσας, εγώ βέβαια έχω σωθεί με το θέατρο, το χρησιμοποιώ πάρα πολύ ως μέσο για να βοηθήσω την κατανόηση σε όλα τα μαθήματα και με βιωματική μάθηση, όλα τα μαθαίνουμε με βιωματικό τρόπο εκεί πέρα δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι άλλο.

Β' ΑΞΟΝΑΣ : Η ενδυνάμωση των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων

Είστε ικανοποιημένοι από την απόδοση των εκπαιδευομένων;

Και αυτό μία μεγάλη συζήτηση, λοιπόν κοίταξε να δεις οι εκπαιδευόμενες έρχονται και για άλλους λόγους δηλαδή έχουν και έναν ενεργητικό τρόπο ας πούμε, έχουν μείωση της ποινής τους, είναι εργασία για αυτές το το σχολείο. πολλές λοιπόν από αυτές τις κοπέλες που έρχονται στο σχολείο έχουν αυτό το μυαλό ως βασικό, εκεί δυσκολευόμαστε λίγο γιατί δείχνουν κάποια αδιαφορία, βέβαια το μεγαλύτερο ποσοστό βλέπουμε ότι αποδίδει αλλά εμείς στο δημοτικό βλέπουμε πολύ αργή βελτίωση για να στο εξηγήσω τώρα, το ΣΔΕ παίρνει κοπέλες οι οποίες έχουν τις βασικές γνώσεις και εκεί υπάρχει μεγαλύτερη βελτίωση, στο δημοτικό μία κοπέλα 30 χρόνων που έρχεται στο σχολείο για να μάθει να διαβάζει και να γράφει μπορεί να περάσουν και 6 και 7 μήνες, μπορεί και ένας χρόνος, για να μάθει να επικοινωνεί μπορεί να περάσει ένας χρόνος, είναι πολύ δύσκολο για αυτές και είναι και επίπονο. Είναι βέβαια κάποιες κοπέλες που διαβάζουν όλη τη μέρα, δηλαδή μας ζητάνε δουλειά για μέσα που κάθονται και βλέπουμε ότι προχωράνε πάρα πολύ, για αυτό και όταν βλέπουμε ότι μία κοπέλα προχωράει σε γρήγορους ρυθμούς της αλλάζουμε τμήμα, γιατί τα τμήματα εκεί, έχουμε τρία τμήματα, γύρω στις 20 κοπέλες είναι το καθένα τμήμα, ξεκινάμε ας πούμε προσπαθούμε να τις χωρίσουμε με βάση τα επίπεδα τους, στην πορεία όμως μετά από δύο-τρεις μήνες αλλάζουμε τμήματα σε κάποιες κοπέλες Δηλαδή βλέπουμε ότι όταν οι κοπέλες προχωράνε και έχουν όρεξη, πάνε καλά, για να αισθανθούν και λίγο καλύτερα, τους αλλάζουμε τμήμα και τους πάμε σε λίγο καλύτερο επίπεδο, και παίρνω και καινούργιες κοπέλες. Το Δημοτικό έχει τη δυνατότητα να παίρνει κοπέλες όλη τη διάρκεια της χρονιάς, γιατί όπως θα ξέρεις, πιστεύω ότι στο έχουν πει κι άλλοι αυτό, ότι έχουμε και αποφυλάκισης, δηλαδή υπάρχουν κοπέλες που φεύγουν στη μέση της χρονιάς ή έρχονται ένα μήνα

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

στο σχολείο και μετά αποφυλακίζονται και φεύγουνε. Έχουμε και κοπέλες που τα παρατάνε και να σου πω και ένα συγκεκριμένο παράδειγμα αν μπορώ να το κάνω, λοιπόν τη χρονιά που πήγα εγώ στο σχολείο είχαμε μία κοπέλα που είχε φοιτήσει και την προηγούμενη χρονιά στο σχολείο αυτό και είχε διακόψει τη φοίτηση, ήτανε πολύ δύσκολος χαρακτήρας, ξαναγράφεται στο σχολείο την παίρνουμε, έρχεται λοιπόν η χρονιά που πήγα εγώ, δεύτερη χρονιά για εκείνη, παρακολούθησε για τρεις μήνες ξανά διέκοψε τη φοίτηση της, δεν ήθελε να συνεχίσει, ξαναγράφεται την τρίτη χρονιά, την ξαναπαίρνουμε, έχουμε το δικαίωμα να μην τις παίρνουμε τις κοπέλες στο σχολείο όταν βλέπουν ότι δεν είναι συνεπής και δεν ακολουθούν τους κανόνες, γιατί υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες που ακολουθούνται από όλες, την ξαναπήραμε όμως γιατί ήταν μικρή σε ηλικία και θέλαμε πάρα πολύ να της δώσουμε κάποια πράγματα, κάποια εφόδια που μπορεί να αλλάξουν και τη ζωή της. Λοιπόν την τρίτη χρονιά σε πληροφορώ ότι είδαμε έναν άλλον άνθρωπο, ήρθε στο σχολείο παρακολούθησε όλη τη χρονιά και πήρε και το απολυτήριο της στο τέλος, κάτι που δεν το περίμενε κανένας. Υπάρχουν κοπέλες λοιπόν που πάνε πάρα πολύ καλά, με πολλή θέληση, έρχονται με πολλή θέληση στο σχολείο, θέλουν βέβαια να πάρουν και την μείωση της ποινής τους, αλλά θέλουν και να μάθουν. Υπάρχουν όμως και κοπέλες, μικρό ποσοστό βέβαια που τα παρατάνε, δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν, δεν τα καταφέρνουν, αυτό όμως είναι ένα μικρό ποσοστό, οι περισσότερες κοπέλες πάνε καλά, απλά θέλει πολύ μεγάλη υπομονή και επιμονή και από αυτές και από εμάς βέβαια.

Ποιές πιστεύετε ότι είναι οι προσδοκίες που έχουν οι εκπαιδευόμενοι από την εκπαίδευση;

Κοίταξε να δεις οι Ελληνίδες Ρομά που έρχονται στο σχολείο θέλουν να μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν, έχουν χαμηλές προσδοκίες, αυτό δηλαδή τους ενδιαφέρει και τους ενδιαφέρει για το λόγο ότι έχουν παιδιά έξω, θέλουν όταν βγουν να βοηθήσουν τα παιδιά τους που θα πάνε στο σχολείο, έχουν εγγόνια πολλές, έχουμε τριαντάρες κοπέλες, μαθήτρίες στο σχολείο που έχουν και εγγόνια, γιατί αυτές παντρεύονται πολύ μικρές και βέβαια χρειάζονται και ένα απολυτήριο δημοτικού μήπως βρουν κάποια εργασία και αλλάξουν τη ζωή τους όταν βγουν έξω. Οι αλλοδαπές, έχουμε και ένα ποσοστό αλλοδαπών στο σχολείο, εκείνες έρχονται περισσότερο για να μάθουν τη γλώσσα, είναι κοπέλες δηλαδή που στις χώρες τους έχουν πάει σχολείο, είναι σε πολύ καλό επίπεδο και έρχονται για να μάθουν τη γλώσσα και μάλιστα πολλές από αυτές πριν τελειώσει η χρονιά έχουν πάρει και το απολυτήριο τους, μαθαίνουν πολύ γρήγορα και δεν θέλουμε να τις κρατήσουμε στο δημοτικό, τους δίνουμε το απολυτήριο για να συνεχίσουν την εκπαίδευσή του στο ΣΔΕ, μήπως καταφέρουν δηλαδή μέχρι να βγουν από το κατάστημα να έχουν και το απολυτήριο του γυμνασίου.

Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορείτε να συμβάλετε ώστε να ενδυναμώσετε τις προσδοκίες τους;

Με πολλούς τρόπους, με το να είμαστε κοντά τους και να προσπαθούμε να τις μάθουμε, να αναπτύξουμε κοινωνικές δεξιότητες βασικά που τις χρειάζονται όταν βγουν από τη φυλακή, γνώσεις να μεταδώσουμε, αυτά.

Τι θεωρείτε ότι τονώνει την αυτοεκτίμησή των εκπαιδευόμενων;

Λοιπόν το κλίμα εμπιστοσύνης οπωσδήποτε, έτσι; Αν δεν αισθανθούν ασφάλεια στο σχολείο δεν κάνουν τίποτα, δεν μπορούν να λειτουργήσουν, το κλίμα ασφάλειας παίζει πάρα πολύ σπουδαίο ρόλο και το έχουμε δει να συμβαίνει, έχουμε δει κοπέλες που έρχονται στο σχολείο και τον πρώτο μήνα δεν μιλάνε καθόλου, είναι κλεισμένες τελείως τον εαυτό τους, έχουν τρομερό άγχος, σιγά-σιγά, όταν αισθανθούν ασφάλεια και με οικογενειακό κλίμα το τονίζω αυτό γιατί παίζει πολύ σπουδαίο ρόλο, οι περισσότερες κοπέλες είναι από διαλυμένες οικογένειες, δηλαδή τους λείπει πολύ αγάπη και στοργή, ανακτούν έτσι, τονώνεται η αυτοπεποίθησή τους και η αυτοεκτίμησή τους και ανοίγονται αρχίζουν και μιλάνε, επικοινωνούν με τις υπόλοιπες και πάνε και καλά και στα μαθήματά τους, αυτό λοιπόν είναι το πιο σπουδαίο για να τονωθεί η αυτοεκτίμησή τους και μετά βέβαια και με τα προγράμματα που κάνουμε, γίνονται πολλά προγράμματα στο σχολείο, προσπαθούμε να τις φέρουμε σε επαφή όλες μαζί και ΣΔΕ και δημοτικό, για να παίρνουν πράγματα η μία από την άλλη, κάνουμε κοινές εκδηλώσεις, κινηματογράφο, θέατρο, ζωγραφική, έχουμε και ειδικότητες στο σχολείο, έρχονται κάνουν γυμναστική, αρχίζουν και φροντίζουν το σώμα τους, έρχονται περιποιημένες στο σχολείο, βλέπεις δηλαδή πολύ μεγάλη αλλαγή σε πολλές από αυτές.

Πώς πιστεύετε ότι συμβάλλει η εκπαίδευση στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευόμενων;

Η εκπαίδευση και από έρευνες είναι το Α και το Ω στις φυλακές, η εκπαίδευση είναι αυτή που θα βοηθήσει τις κρατούμενες να αλλάξουν έτσι, να ψαχτούν λίγο, να βρουν τον εαυτό τους, να κάνουν την αλλαγή στη ζωή τους, η είναι αυτή που θα τους βοηθήσει, δεν νομίζω να τους βοηθάει κάτι άλλο μέσα στη φυλακή και από τις έρευνες αυτό φαίνεται, όλες οι έρευνες που έχουν γίνει όσον αφορά την εκπαίδευση στις φυλακές αυτό δείχνουν ότι η εκπαίδευση βοηθάει πάρα πολύ. Μόνο και μόνο δηλαδή ότι έρχονται στο σχολείο αισθάνονται ότι κάνουν κάτι, εκμεταλλεύονται τον νεκρό τους χρόνο, ξεκινάνε κάθε πρωί και έρχονται στο σχολείο, φέτος ας πούμε την καραντίνα, τι να σου πω τι γίνεται στις φυλακές, έχουν χάσει τον εαυτό τους τα κορίτσια πάλι, αυτές που έρχονταν στο σχολείο είναι σε πολύ άθλια κατάσταση, επειδή εγώ πηγαίνω συχνά κάτω και έρχομαι σε επαφή μαζί τους, βλέπω ότι έχουν αρχίσει πάλι να παίρνουν φάρμακα. Και ένα πολύ σημαντικό που δεν στο είπα είναι ότι πολλές κοπέλες λόγω άγχους και κατάθλιψης, παίρνουν αντικαταθλιπτικά, πολλές από αυτές τα κόβουν όταν έρχονται στο σχολείο, γιατί καταλαβαίνουν ότι δεν μπορούν να λειτουργήσουν παίρνοντας αντικαταθλιπτικά και σιγά-σιγά τα κόβουν, έχουμε πάρα πολλές κοπέλες που μέχρι το τέλος της χρονιάς έχουν κόψει τα φάρμακα, πάρα πολύ σημαντικό αυτό. Οπότε η εκπαίδευση είναι το Α και το Ω, αν δεν υπάρχει εκπαίδευση στη φυλακή το σίγουρο είναι ότι όταν βγει ο κρατούμενος έξω, μετά από λίγο διάστημα θα μπει πάλι μέσα. Η εκπαίδευση μόνο μπορεί να αλλάξει τον τρόπο σκέψης του.

Πιστεύετε ότι βοηθάτε επαρκώς τους εκπαιδευόμενους ώστε να σκέφτονται θετικά για το μέλλον τους;

Εντάξει όσο μπορούμε βοηθάμε πάνω σε αυτό το θέμα, κοιτάξε να δεις, προσπαθούμε, το σχολείο είναι η επικοινωνία με τον έξω κόσμο, έτσι; Δηλαδή οι

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

κοπέλες πως έρχονται σε επικοινωνία με τον έξω κόσμο; Μέσω του σχολείου, της εκπαίδευσης, της τυπικής και της μη τυπικής, γίνονται και κάποια προγράμματα μέσα από κάποιους φορείς εξωτερικούς, εκεί στον ελαιώνα ας πούμε ξέρω ότι υπάρχει και ομάδα μουσικών που έρχεται και τους κάνει μουσική το απόγευμα, υπάρχουν κάποιοι εθελοντές που έρχονται και τους κάνουν ζωγραφική, έχουν διάφορα προγράμματα από το Εθνικό Θέατρο που έρχονται και κάνουν θέατρο στα κορίτσια και η εκπαίδευση, δηλαδή η εκπαίδευση είναι ένα μέσο για να έρθουν σε επικοινωνία με τον έξω κόσμο, εμείς τώρα προσπαθούμε να τις φέρουμε σε επαφή με τον έξω κόσμο, καλούμε στο σχολείο γιατρούς για να τους μιλήσουν, ξέρεις για την υγιεινή, για θέματα υγείας, καπνίζουν πάρα πολύ τα κορίτσια, έχουν προβλήματα υγείας, φέρνουμε φίλους μας, ότι μπορείς να φανταστείς κάνουμε, φέρνουμε φίλους μας ζωγράφους να τους μιλήσουν για έργα τέχνης, ερχόμαστε σε επαφή με σχολεία και επισκέπτονται μαθητές τις φυλακές, όλα αυτά βέβαια προ κορωνοϊού, τον τελευταίο ενάμιση χρόνο δεν γίνεται τίποτα, έχουν λείψει όλα αυτά, και εμείς οι ίδιοι ας πούμε τα φέρνουμε, τους δείχνουμε κινηματογράφο, θέατρο, έχουμε ημέρα κινηματογράφου, τους δείχνουμε θέατρο πολλές φορές από το YouTube, προσπαθούμε να τους φέρουμε σε επαφή με τον έξω κόσμο, με όποιον τρόπο μπορούμε. Όλα αυτά δημιουργούν μία θετική σκέψη για αυτές και βέβαια και η πρόοδος τους, όταν βλέπουμε ότι μαθαίνουν χαίρονται πάρα πολύ και πιστεύουν ότι θα αλλάξει τη ζωή τους, βέβαια δεν είναι η εκπαίδευση μόνο που θα τους βοηθήσει, θα πρέπει να υπάρχουν και κάποιοι υποστηρικτικοί μηχανισμοί και όταν βγουν έξω από τη φυλακή, που στην Ελλάδα νομίζω ότι δεν υπάρχει, αλλά η εκπαίδευση βοηθάει πάρα πολύ και σε αυτό το κομμάτι για να αλλάξουν. Έρχονται σε επαφή με τον έξω κόσμο, βλέπουν πράγματα που δεν τα έχουν δει ποτέ στη ζωή τους, ιδίως οι Ελληνίδες Ρομά και αλλάζουν πραγματικά, τις βλέπεις και από την εμφάνισή τους δηλαδή ότι αλλάζουν, γίνονται ευγενικές, μιλάνε διαφορετικά, ακούνε τον άλλον, λένε την άποψή τους, προσπαθούν να μιλήσουν όμορφα, βλέπεις πολλές αλλαγές. Και να σου πω και μία περίπτωση μιας κοπέλας, έχω ακούσει κι άλλες αλλά μας έτυχε και στο δημοτικό εμάς, ήταν μία κοπελίτσα η οποία ρομά ήταν αυτή, αποφυλακιζόταν, αποφυλακιζόταν και ήθελε δηλαδή δύο μήνες για να τελειώσει το σχολείο της ήρθε η αποφυλάκιση της και δεν έφυγε από τη φυλακή, γιατί ήθελε να καθίσει να τελειώσει το σχολείο, να πάρει το απολυτήριο. Αυτό Τι να σου πω δηλαδή θεωρήσαμε ότι ήταν πολύ μεγάλο όφελος της και αισθανθήκαμε και εμείς πάρα πολύ όμορφα, γιατί βλέπουμε ότι κάνουμε δουλειά, ότι αυτό που κάνουμε έχει ένα αντίκτυπο στα κορίτσια και τα βοηθάει πραγματικά στη ζωή τους.

Θεωρείτε ότι η εκπαίδευση είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί βοηθητικά για τους εκπαιδευόμενους ώστε να κάνουν θετικές σκέψεις και να ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους;

Ναι, ναι για όλα αυτά που σου είπα ναι. Ένα μεγάλο ναι σε αυτό, η εκπαίδευση είναι πάρα πολύ σημαντικό κομμάτι της φυλακής, πάρα πολύ σημαντικό θα πρέπει να ενισχύεται και περισσότερο και από τους φορείς και βέβαια θα πρέπει να έχουμε και καλύτερη συνεργασία και με τη διοίκηση της φυλακής, γιατί υπάρχουν κάποια προβλήματα πάνω σε αυτό το κομμάτι.

Με ποιόν τρόπο βοηθάτε τους εκπαιδευόμενους να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους για να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Τους κάνουμε να αισθανθούν όμορφα για να μπορέσουν να βγουν από το καβούκι τους, να μιλήσουν, να έρθουν σε επαφή με τους άλλους.

Τι είναι αυτό που περιμένουν οι εκπαιδευτές από τους εκπαιδευόμενους;

Κοίταξε όλα αυτά που σου είπα προηγουμένως νομίζω ότι απαντάνε στην ερώτηση, εμείς τι θέλουμε; Καταρχήν θέλουμε τα κορίτσια να αισθάνονται όμορφα, να αισθάνονται όμορφα που έρχονται στο σχολείο και αυτό το βλέπουμε, χαίρονται, δηλαδή σηκώνονται το πρωί και περιμένουν να έρθουν στο σχολείο, αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό για μας, φαίνεται ότι κάνουμε κάποια καλή δουλειά εκεί. Μετά όταν βλέπουμε ότι τα κορίτσια μαθαίνουν, ιδίως στο δημοτικό ας πούμε όταν δούμε ότι μία κυρία 40 χρόνων, 45, μαθαίνει να διαβάζει και να γράφει και έρχεται στο σχολείο και δεν μπορεί να κρατήσει το μολύβι στο χέρι, είναι κατόρθωμα και για αυτήν και για μας, δεν το συζητάω. Όταν τις βλέπουμε να αλλάζουν την εμφάνισή τους, όταν τις βλέπουμε να σταματάνε τα φάρμακά τους, όλα αυτά είναι πολύ θετικά και για μας και για εκείνες πιστεύω.

Τι προσδοκούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να συμβεί κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης και μετά από αυτήν;

Μετά από αυτήν θέλουμε να μην ξαναγυρίσουν, να έχουν μία ομαλή επανένταξη στην κοινωνία, να μη γυρίσουν πάλι πίσω γιατί αυτό είναι το πρόβλημα με τους κρατούμενους, ένα μεγάλο ποσοστό γυρίζει πίσω, βέβαια έρευνες δείχνουν ότι όσοι περνάνε από εκπαίδευση μειώνεται πολύ το ποσοστό, παγκόσμιες έρευνες που έχω δει, δεν επιστρέφουν πίσω, ένα μικρό ποσοστό επιστρέφει από αυτούς που έχουν περάσει από μία περίοδο εκπαίδευσης στη φυλακή. Αυτό λοιπόν είναι πάρα πολύ θετικό και αυτό θέλουμε να βγούνε έξω και να μπορέσουν να πιάσουν μία δουλειά και να μην επιστρέψουν πάλι στη φυλακή, να αλλάξουν τη ζωή τους, να αλλάξουν τη σκέψη τους και να κάνουν μία φυσιολογική ζωή.

Θα αλλάζατε κάτι στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Κοίταξε εδώ μπορώ να σου πω πολλά πράγματα, καταρχήν δεν έχουμε πρόσβαση στο ποια κορίτσια κάνουν αίτηση να έρθω στο σχολείο, αυτό είναι μεγάλο πρόβλημα, βέβαια εδώ και δύο χρόνια, είναι η δεύτερη χρονιά νομίζω τώρα, έχει, υπάρχει συντονιστής εκπαίδευσης, που είναι υπεύθυνος για το εκπαιδευτικό κομμάτι της φυλακής, ο οποίος παίρνει μέρος στα συμβούλια της φυλακής και έτσι μπορεί να έχει λόγο ας πούμε, βλέπει τι αιτήσεις έχουν γίνει από τις κρατούμενες, πόσες έχουν γίνει, μέχρι πρότερι δεν είχαμε πρόσβαση, δηλαδή παίρναμε κοπέλες αυτές που μας έστελνε η διοίκηση των φυλακών, δεν ξέραμε πόσες είχαν κάνει αίτηση για το σχολείο, τι κοπέλες ήταν, αν ήταν όλες Ελληνίδες ρομά, αν ήταν αλλοδαπές, αν ήταν Ελληνίδες, δεν είχαμε καμία ενημέρωση πάνω σε αυτό το κομμάτι, τώρα έχει αλλάξει λίγο αυτό, αλλά και πάλι ας πούμε δεν έχουμε πρόσβαση και βέβαια εμείς θέλουμε να έρθουν όλα τα κορίτσια στο σχολείο που δεν ξέρουν ανάγνωση και γραφή, αυτό δεν μπορεί να γίνει πραγματικότητα, γιατί δεν υπάρχουν οι δομές, δεν υπάρχουν οι χώροι, όπως σου είπα και στην αρχή το δημοτικό σχολείο φιλοξενείται στο χώρο του ΣΔΕ, είναι ένα πολύ καλό σχολείο, αλλά είναι μικρό και να θέλαμε να πάρουμε περισσότερες κοπέλες, περισσότερες από 60 το πολύ δεν μπορούμε να

πάρουμε γιατί δεν έχουμε χώρους. Άρα λοιπόν το ένα πρόβλημα είναι ότι θα θέλαμε περισσότερους χώρους και το άλλο είναι καλύτερη συνεργασία με τη διοίκηση των φυλακών για να μπορούμε να βλέπουμε και εμείς όλα τα κορίτσια, και να έχουμε και εμείς έναν λόγο τέλος πάντων πάνω σε αυτό το κομμάτι, για το ποιες θα έρθουν στο σχολείο και ποιες θα αποκλείσουμε, δεν ξέρω αν γίνεται και σε άλλες φυλακές αυτό, νομίζω σε όλες τις φυλακές το ίδιο πρόβλημα θα υπάρχει εκτός από τον Αυλώνα, στον Αυλώνα ξέρω ότι όσοι θέλουν να πάνε στο σχολείο πάνε όλοι από τα παιδιά που υπάρχουν εκεί, δεν επιλέγονται εκεί όποιος κάνει αίτηση για το σχολείο, θα πάει στο σχολείο και χώροι που δεν υπάρχουν, εκείνοι κάνουν έναν άλλον, χρησιμοποιούν έναν άλλον τρόπο δηλαδή τα μισά του πάνε μέχρι τις 11:00 η ώρα, τα άλλα μισά πάνε μετά τις 11, κάπως έτσι, ούτως ώστε να περάσουν όλοι από την εκπαίδευση και νομίζω ότι είναι καλό αυτό. και ένα τρίτο πρόβλημα που έχουμε είναι το διδακτικό μας ωράριο, εμείς ας πούμε Δεν μπορούμε να κάνουμε μέχρι τις 1:30 μάθημα, είναι απαγορευτικό, εκεί έχουμε ότι ώρα μας πει η διοίκηση των φυλακών ότι τελειώνουν τα μαθήματα, στο δικό μας το σχολείο για παράδειγμα 12:30 η ώρα πρέπει να έχουμε τελειώσει, άντε βαριά μέχρι τις 12:40 να κρατήσουμε τα κορίτσια, μετά από αυτή την ώρα δεν μπορούμε να κρατήσουμε τις κοπέλες εκτός αν πάρουμε άδεια για κάποιο πρόγραμμα που χρειαστεί να κάνουμε ας πούμε, χρειάζεται και άδεια, που μπορεί και να μην μας τη δώσουν, θα θέλαμε δηλαδή να είχαμε περισσότερο χρόνο με τα κορίτσια τουλάχιστον μέχρι τις 1:30, όπως είναι στα άλλα τα σχολεία, αλλά δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα, αυτά.

Γ ΑΞΟΝΑΣ: Τα εμπόδια των εκπαιδευτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ποια είναι τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Ήδη σου είπα κάποια, αυτά δηλαδή είναι εμπόδια που δεν μας επιτρέπουν να έχουμε πρόσβαση σε όλες τις κοπέλες εκεί στο σχολείο, που θα θέλαμε δηλαδή να είχαμε πρόσβαση σε περισσότερα άτομα, αλλά δεν έχουμε τον χώρο. Τώρα άλλου είδους εμπόδια, εντάξει έχουμε και κάποιες δυσκολίες επικοινωνίας με το διοικητικό προσωπικό όπως σου είπα, δηλαδή θα θέλαμε ας πούμε, θα θέλαμε να είχαμε μία καλύτερη συνεργασία με ποια έννοια, Όχι ότι δεν έχουμε συνεργασία, έχουμε αλλά δεν είναι αυτή που θα θέλαμε, θα θέλαμε ας πούμε να ξέραμε μέσα στο χώρο της φυλακής κάποιες φορές δημιουργούνται προστριβές μεταξύ των μαθητριών, δηλαδή μία μαθήτρια μπορεί να έχει μαλώσει με μία άλλη την προηγούμενη μέρα, το απόγευμα της προηγούμενης μέρας και ερχόμενη στο σχολείο να δημιουργηθεί ένταση και εμείς να μη το γνωρίζουμε, δηλαδή θα θέλαμε να ξέραμε τέτοια πράγματα, να μας ενημέρωναν για το, προσέξτε την τάδε και την τάδε γιατί εχθές είχαμε ένα άσχημο επεισόδιο και είμαστε συνέχεια σε εγρήγορση, δηλαδή προσπαθούμε να προλαμβάνουμε, αν το ξέραμε θα μπορούσαμε να προλαμβάναμε περισσότερο κάποια γεγονότα που έχουν συμβεί στο παρελθόν.

Εσείς ποια προβλήματα έχετε αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

Λοιπόν κοίταξε να δεις, έχουμε κάποιες κοπέλες που παίρνουν ψυχοφάρμακα και έχουν κάποιες κρίσεις, δηλαδή μπορεί κατά τη διάρκεια του μαθήματος να μας πέσει κάτω μία κοπέλα με επιληπτικό επεισόδιο, μας έχει τύχει αυτό. Ευτυχώς για το

σχολείο είναι δίπλα στο ιατρείο, οπότε έρχεται αμέσως εκεί ο γιατρός με τις νοσοκόμες, δεν είχαμε ποτέ κάποιο έτσι πολύ τραγικό συμβάν, προλαμβάνονται αυτά, αλλά συμβαίνουν, συμβαίνουν και συμβαίνουν αρκετά συχνά θα έλεγα. Τι άλλο; Υπάρχει ας πούμε και αυτή η πιθανότητα να έχει δημιουργηθεί ένα θέμα μέσα στη φυλακή την προηγούμενη μέρα και να υπάρξει μία ένταση στο σχολείο την επόμενη μέρα, αλλά δεν έχουμε ας πούμε γεγονότα πολύ δύσκολα, με τη συζήτηση και με όλα αυτά τα βρίσκουμε με τα κορίτσια δεν έχουμε θέματα, υπάρχει πάντοτε κάποιος εκπαιδευτικός έξω στο διάλειμμα που ελέγχει τα πράγματα και μόλις βλέπουμε ας πούμε ότι πάει να δημιουργηθεί κάποια ένταση, προσπαθούμε και την εκτονώνουμε.

Ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία που έχετε συναντήσει κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Κοίταξε εμείς στο δημοτικού αντιμετωπίζουμε τη δυσκολία με τα κορίτσια όσον αφορά το μαθησιακό κομμάτι, έχουμε αναπληρωτές, εκτός από τη φετινή χρονιά που έχω, είμαι εγώ μόνιμη και έχουν έρθει και δύο εκπαιδευτικοί οι οποίοι είναι μόνιμοι, τις προηγούμενες χρονιές εκτός από μένα έρχονταν και αναπληρωτές, οι αναπληρωτές απογοητεύονται, έρχονται με πολύ όρεξη να κάνουν πράγματα και κάνουν πράγματα πάρα πολλά, αλλά επειδή είναι πολύ αργή η βελτίωση των κοριτσιών, δηλαδή δε βλέπεις αυτό που βλέπεις το δημοτικό σχολείο, που πας ας πούμε στην πρώτη δημοτικού και τα Χριστούγεννα τα παιδάκια διαβάζουν, στη φυλακή αυτό δεν το βλέπεις, το βλέπεις στις 20 κοπέλες, 4-5 να μπορέσουν μέχρι τα Χριστούγεννα να έχουν κάνει μία πρόοδο και υπάρχει απογοήτευση, δηλαδή κάτι δεν κάνω καλά, δεν είναι όμως ότι κάτι δεν κάνεις καλά, θέλει πολύ μεγάλη υπομονή, δεν είναι εύκολο πράγμα, μία ενήλικας να μπορέσει να διαβάσει, όχι μόνο αυτό, υπάρχει και θέμα αντίληψης, το πρώτο μήνα ασχολούμαστε με πράγματα που ασχολούνται στο νηπιαγωγείο. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα μας και βέβαια αυτό που έχουν και εκείνες:

Αχ κυρία μην ασχολείσαι μαζί μου, δεν πρόκειται εγώ να τα καταφέρω, δεν μπορώ να τα καταφέρω. Αυτό το δεν μπορώ το ακούμε συνέχεια, δεν μπορώ, δεν μπορώ, δεν μπορώ, βέβαια όταν ξεκινήσουν και βλέπουν κάποια βελτίωση από μέρους τους, χαίρονται τόσο πολύ που μετά πέφτουν με τα μούτρα δεν το συζητώ, είναι σαν τα μικρά παιδιά και εκείνες, δεν υπάρχει καμία διαφορά.

Αντιμετωπίζετε καταστάσεις ή συγκρούσεις που σας φέρνουν σε δύσκολη θέση;

Όχι σε δύσκολη θέση δεν μας έχει τύχει μέχρι τώρα να έρθουμε ποτέ, έχουν κάποιες διαφωνίες μεταξύ τους που λύνονται πολύ εύκολα, με συζήτηση και με συζήτηση μέσα στην τάξη, εμένα προσωπικά δεν μου έχει τύχει στα τέσσερα χρόνια να έχω αντιμετωπίσει μέσα στην τάξη κάποιο πολύ σοβαρό πρόβλημα, εκτός από αυτό που σου είπα με προβλήματα υγείας.

Υπήρξε κάποια δυσκολία που σας ανάγκασε να διακόψετε το μάθημα;

Όχι όχι όχι, απλά μία χρονιά είχαμε μία πολύ δύσκολη περίπτωση, πέρσι μας είχε έρθει μία κοπέλα, ήταν ψυχιατρικό περιστατικό και την στείλαν στο σχολείο μήπως βελτιωθεί λίγο η κατάσταση, αλλά εντάξει ήταν πολύ δύσκολη, ζητήσαμε να μην

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

έρχεται στο σχολείο γιατί είχε κάνει πολλές καταστροφές, δεν είχε όμως πρόβλημα με τα άλλα τα κορίτσια η ίδια έκανε κακό στον εαυτό της, καταλαβαίνεις πως το λέω δεν είχαμε. Αυτό, κοίταξε να δεις τώρα, μικροεντάσεις υπάρχουν αλλά δεν μπορώ να θυμηθώ κάτι έτσι πολύ σοβαρό που δεν μπορέσαμε να το λύσουμε και αναγκάστηκε ή να διώξουμε την κοπέλα από το σχολείο ή κάτι άλλο, όχι μικροεντάσεις υπάρχουν όπως υπάρχουν και στα σχολεία έξω, αλλά με συζήτηση μπορούμε και τα βρίσκουμε.

Υπάρχουν περιορισμοί ή αδυναμίες μέσα στην ομάδα των εκπαιδευομένων;

Ναι βέβαια, αδυναμίες πολλές αφού σου λέω τα τμήματά μας είναι πολυεπίπεδα, υπάρχουν πολλές αδυναμίες και έχουμε δηλαδή υψηλό επίπεδο και πολύ χαμηλό επίπεδο, αυτό το λύνουμε με διάφορες μεθόδους που χρησιμοποιούμε, εκπαιδευτικές τεχνικές, με ομάδες δηλαδή φτιάχνουμε μικρές ομαδούλες που στις ομάδες αδύναμους χαρακτήρες μαζί με καλύτερους όσον αφορά και το γνωστικό κομμάτι και άλλες δεξιότητες που έχουν για να βοηθάει η μία την άλλη, και μαθαίνουν να συνεργάζονται αλλά βλέπουμε ότι, αυτό δηλαδή έχει αποτέλεσμα, γιατί μαθαίνουν να βοηθάνε η μία την άλλη, είναι καλό, βοηθιούνται και μέσα μετά όταν φεύγουν από το σχολείο. Αδυναμίες έχουμε πολλές.

Δ ΑΞΟΝΑΣ: Άρση εμποδίων

Με ποιον τρόπο διαχειρίζεστε δύσκολες καταστάσεις που ενδεχομένως προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;

Με συζήτηση, πολλή συζήτηση, πολλή συζήτηση αυτό κάνουμε, μιλάμε, έχουμε ενήλικες απέναντι μας και συζητάμε πάρα πολύ και μέσα στην τάξη με όλες τις κοπέλες, όταν δημιουργηθεί κάποιο θέμα, αλλά και κατ'ιδίαν, εντάξει υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις που είναι έτσι δύσκολες, επιθετικότητες δεν έχουμε, δεν έχουμε κοπέλες που επιτίθενται ή δείχνουν κάποια επιθετικότητα, τέτοιο πράγμα δεν έχουμε, απλά έχουν κάποιες διαφωνίες μεταξύ τους, δηλαδή πολλές φορές υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις Ελληνίδες ρομά και στις αλλοδαπές, δηλαδή υπάρχουν εκεί κάποια στερεότυπα που πρέπει να σπάσουμε, οι αλλοδαπές ας πούμε δεν τις θέλουν και τόσο τις ρομά, θεωρούν ότι έρχονται στο σχολείο για άλλους λόγους και δημιουργούνται κάποιες προστριβές πάνω σε αυτό, αλλά σιγά-σιγά τα λύνουμε τα θέματα δεν είναι τόσο σοβαρά που να δημιουργούν προβλήματα στη λειτουργία του σχολείου.

Όταν προκύπτουν προβλήματα σε ποιες ενέργειες προβαίνετε για να τα αντιμετωπίσετε; Και αν σας είναι εύκολο να μας αναφέρετε και ένα παράδειγμα.

Κοίταξε τα πολύ δύσκολα προβλήματα, ένα δύσκολο πρόβλημα είναι αυτό που σου ανέφερα που αναγκαστήκαμε να ζητήσουμε να φύγει από το σχολείο η κοπέλα, αλλά αυτή η κοπέλα είχε πολύ σοβαρά προβλήματα. Άλλα τώρα προβλήματα τα λύνουμε με τη συζήτηση, με ομαδικές εργασίες, με συνεργασία μεταξύ τους, με τέτοιους τρόπους λύνουμε τα προβλήματά μας, με πολλή συζήτηση και με project, με προγράμματα που κάνουμε, όταν βλέπουμε δηλαδή ότι υπάρχει ένα θέμα θα κάνουμε ένα προγραμματάκι πάνω που να έχει σχέση με αυτό, θα το σχεδιάσουμε όλοι μαζί, θα το κάνουμε, θα αποδώσει, βλέπουμε δηλαδή ότι αποδίδει.

Πώς θα επαναφέρετε την ισορροπία μέσα στην τάξη μετά από ένταση που έχει δημιουργηθεί από κάποιο πρόβλημα;

Α μάλιστα θα δούμε μία ταινία, θα ακούσουμε μουσική, θα συζητήσουμε πρώτα και μετά για να αποφορτιστούμε μπορεί να διαβάσουμε ένα παραμύθι, γιατί τους αρέσουν πολύ οι μύθοι και τα παραμύθια, μπορεί να διαβάσουμε κάτι ωραίο με υπόκρουση μουσικής, μπορούμε να δούμε κάτι, κάποια ταινία κινηματογραφική στο YouTube, να ακούσουμε μουσική που τους αρέσει, να ζωγραφίσουμε κάτι ομαδικό, με τέτοιους τρόπους προσπαθούμε να απαλύνουμε τις εντάσεις του τμήματος και είναι αποδοτικές.

Πώς προσεγγίζετε τους εκπαιδευόμενους όταν έχει προκύψει τριβή μεταξύ σας;

Κοίταξε να δεις εκεί κάνουμε δουλειά εγώ με το συντονιστή εκπαίδευσης κάθε μέρα στο σχολείο, δηλαδή δεν βάζουμε σε αυτή την διαδικασία τους άλλους εκπαιδευτικούς, παίρνουμε στο γραφείο την κοπέλα ή τις κοπέλες αν έχει δημιουργηθεί ανάμεσα σε δύο κοπέλες και καθόμαστε και το συζητάμε μου, μπορεί να καθίσουμε να το συζητήσουμε και μία ώρα για να μπορέσουμε να βρούμε μία λύση για το τι μπορούμε να κάνουμε. Αυτό προσπαθώ εγώ με τον συντονιστή να λύσουμε κάποια θέματα, να τις πάρουμε, να τις συζητήσουμε, πάντα έτσι με πολύ, με ήρεμο τρόπο δεν φωνάζουμε ποτέ στο σχολείο, δεν θέλουμε τις φωνές με τίποτα. Και όποτε δημιουργείται κάποιο άλλο πρόβλημα, τώρα ας πούμε θυμήθηκα ένα πρόβλημα που έχουμε με την καθαριότητα του χώρου, τον χώρο του σχολείου έχουμε αποφασίσει να τον καθαρίζουν τα κορίτσια γιατί, γιατί είδαμε έτσι με αυτόν τον τρόπο, τον διατηρούν περισσότερο καθαρό, πριν γίνει αυτό είχαμε διάφορες προστριβές μεταξύ τους γιατί κάποιος πέταγαν τα αποτσίγαρα τους κάτω στο διάλειμμα ή ας πούμε ότι οι τουαλέτες δεν ήταν καθαρές και αποφασίσαμε να βρούμε έναν τρόπο έτσι ώστε να λύσουμε αυτό το θέμα, σκεφτήκαμε λοιπόν να δημιουργήσουμε ομάδες εργασίας μέσα στο σχολείο να μην έρχονται εξωτερικές να μας καθαρίζουν το σχολείο, που θα είναι υπεύθυνες για την καθαριότητα του χώρου, οι οποίες ομάδες εναλλάσσονται κατά διαστήματα και είδαμε ότι λύσαμε το πρόβλημα της καθαριότητας του χώρου τώρα και δεν υπάρχουν εντάσεις καθόλου, γιατί τους δώσαμε ευθύνη πάνω σε αυτό, το αντιμετωπίζουν με περισσότερη υπευθυνότητα και είναι και πιο προσεκτικές, προσπαθούν να μη λερώνουν και να μην κάνουν και όταν βλέπουν η ομάδα καθαριότητας που είναι για τον έναν μήνα ας πούμε κάποιες κοπέλες που παρεκτρέπονται πηγαίνουν τον τρόπο τους και μιλάνε και κάνουν και τα βρίσκουν, τα βρίσκουν μεταξύ τους και έτσι ο χώρος είναι καλύτερος, είναι πιο καθαρός από τότε που χρησιμοποιούμε αυτή τη μέθοδο. Επίσης κάνουμε και ομάδες κοριτσιών και από το ΣΔΕ και από το δημοτικό, δημιουργούμε κάποιες ομάδες οι οποίες επιβλέπουν και ελέγχουν τον χώρο μαζί με μας και όταν βλέπουν ας πούμε ότι υπάρχει, προσπαθούμε δηλαδή να προλαμβάνουμε κάποια επεισόδια, όταν βλέπουν ότι πάει να γίνει κάτι και εκείνες με τον τρόπο τους πάνε και μιλάνε στα κορίτσια αλλά έρχονται και το λένε και σε μας και έχουμε το νου μας και έτσι αυτό, αυτή η τακτική που έχουμε ακολουθήσει τα δύο τελευταία χρόνια, μας έχουν βοηθήσει πάρα πολύ να προλαμβάνουμε καταστάσεις.

Μαρία Ηλία, «Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην ενδυνάμωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευόμενων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)»

Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να μας πείτε επιπρόσθετα; Κάτι που ενδεχομένως παραλείψουμε να αναφέρουμε;

Αυτήν τη στιγμή δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι άλλο, νομίζω ότι τα έχουμε πει όλα, σου είπα πώς λειτουργεί το δημοτικό, ότι είναι πολυεπίπεδο, αυτά, δεν νομίζω να έχω παραλείψει κάτι.

Ευχαριστώ πολύ.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.